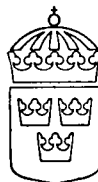

Regeringens proposition

1987/88: 144

om musiken i svenska kyrkan

Prop.
1987/88: 144

Regeringen förelägger riksdagen vad som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 17 mars 1988 för den åtgärd och det ändamål som framgår av fördragandens hemställan.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Bo Holmberg

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lägger regeringen fram förslag till en ny lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan. Den är avsedd att ersätta både lagen (1947:275) om kyrkomusiker och kyrkomusikerförordningen (1950:375).

Den nya regleringen innebär en väsentlig förenkling av bestämmelserna på området. Den syftar till att skapa förutsättningar för en smidig och till de lokala förhållandena anpassad organisation.

Enligt den nya lagen skall pastoraten svara för den kyrkomusikaliska verksamhet som behövs i församlingarna. Kyrkomusikertjänsterna, som i dag är statligt reglerade, föreslås i fortsättningen bli rent kyrkokommunala. De nuvarande skolkantorstjänsterna avvecklas på sikt.

Ett visst statligt inflytande över kyrkomusikerorganisationen behålls. Lagen innehåller sålunda föreskrifter dels om vissa obligatoriska inslag i den kyrkomusikaliska verksamheten och olika behörighetskrav för kyrkomusiker, dels om att domkapitlen skall pröva vissa behörighetsfrågor och yttra sig vid tjänstetillsättningar och vid fastställandet av reglementen för den kyrkomusikaliska verksamheten i pastoraten.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1990.

I propositionen behandlas också vissa övergripande frågor om utbildningen av kyrkomusiker.

Utbildningen av kantorer bör i första hand ske vid Sköndalsinstitutet och inom folkhögskolans ram. Frågan om den särskilda sommarkursverksamhet m. m. som för närvarande bedrivs av Musikaliska akademien med inriktning bl. a. på att ge lärare kantorsbehörighet kan ersättas av en kyrkomusikalisk tillvalsmöjlighet på högskolans ettåmnesutbildning i musik utreds närmare.

Högskolans organistutbildning bör enligt propositionen ses över av universitets- och högskoleämbetet för att vidga möjligheterna till fyllnadstjänstgöring som musiklärare för organister. Prop. 1987/88:144

Förslag till

Lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens tillämpningsområde m. m.

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om den kyrkomusikaliska verksamheten i svenska kyrkans territoriella församlingar. Regeringen får föreskriva att lagen skall tillämpas också på icke-territoriella församlingar.

I lagen avses med

kyrkomusikalisk verksamhet musikverksamheten hos svenska kyrkans församlingar,

kyrkomusiker den som är behörig att anställas på en tjänst som kantor eller som organist.

Pastoratets ansvar

2 § Pastoraten skall svara för den kyrkomusikaliska verksamheten.

3 § I den kyrkomusikaliska verksamheten ingår bl. a.

1. orgelspel vid gudstjänster och övriga kyrkliga handlingar enligt den ordning som gäller för svenska kyrkan,
2. främjande av kyrkosången,
3. fri musikundervisning med inriktning på kyrkans musikverksamhet samt
4. vård av de orglar som finns hos församlingarna.

4 § För sådan verksamhet som anges i 3 § skall pastoratet förordna en eller flera kyrkomusiker.

Domkapitlet får dock, när det finns särskilda skäl, medge att pastoratet förordnar någon annan. Medgivandet får begränsas till att gälla en viss gudstjänstlokal eller en viss kyrkomusikalisk uppgift.

Tjänsteorganisation

5 § Tjänster som kyrkomusiker i ett pastorat är tjänster som organist eller som kantor.

6 § I varje pastorat skall det finnas minst en tjänst som organist, om inte domkapitlet medger något annat.

Domkapitlet får lämna medgivande enligt första stycket, om de kyrkomusikaliska arbetsuppgifterna är av liten omfattning eller om det av organisatoriska skäl inte är lämpligt att anställa någon organist. Domkapitlet får begränsa medgivandet till att avse en viss tid.

7 § I det pastorat där stiftets domkyrka är belägen skall det finnas en tjänst som domkyrkoorganist.

Behörighet

8 § Behörig att anställas på en tjänst som organist är den som har avlagt högskoleexamen på kyrkomusikerlinjen.

9 § Behörig att anställas på en tjänst som kantor är

1. den som har avlagt organist- och kantorsexamen och som med godkänt vitsord har genomgått pedagogisk kurs för kantorer,
2. den som har avlagt högskoleexamen för musklärare med kyrkomusikligt tillval samt
3. den som är behörig att anställas som organist.

10 § Domkapitlet kan förklara en sökande som inte uppfyller villkoren i 8 och 9 §§ behörig att anställas på en tjänst som organist eller kantor, om han med hänsyn till sin utbildning och yrkeserfarenhet är att anse som jämställd med den som uppfyller dessa villkor.

Tjänstetillsättningar

11 § Tjänster som kyrkomusiker tillsätts i ett enförsamlingspastorat av kyrkorådet och i ett flerförsamlingspastorat av den tillsättningsnämnd som anges i 7 § prästanställningslagen (1988:000).

12 § Innan en tjänst som kyrkomusiker tillsätts, skall domkapitlet pröva vilka sökande som är behöriga samt yttra sig över deras kyrkomusikaliska skicklighet.

Reglemente

13 § Församlingsdelegerade eller kyrkofullmäktige skall faställa ett reglemente för den kyrkomusikaliska verksamheten.

Av reglementet skall framgå hur de uppgifter som anges i 3 § skall tillgodoses. Utförs sådana uppgifter av flera, skall reglementet ange hur uppgifterna är fördelade mellan dem.

14 § Innan reglementet fastställs, skall yttrande inhämtas från församlingarna i pastoratet och domkapitlet. Av domkapitlets yttrande skall särskilt framgå huruvida förslaget till reglemente står i överensstämmelse med vad som har bestämts om gudstjänster i församlingarna.

Orgelvård

15 § Den som enligt reglementet har att svara för vården av en orgel skall till pastoratet anmäla sådana brister som han inte lämpligen själv kan avhjälpa.

16 § Innan pastoratet tillåter någon annan än den som är förordnad enligt 4 § att använda en orgel, skall yttrande inhämtas från den som enligt reglementet har att svara för vården av orgeln.

Fyllnadstjänstgöring

17 § Innehavaren av en tjänst som kyrkomusiker är skyldig att fullgöra fyllnadstjänstgöring hos en annan arbetsgivare i den omfattning som följer av anställningsavtalet.

18 § Vid handläggningen av ärenden enligt denna lag får domkapitlet biträdas av en eller flera musiksakkunniga.

Behörig att vara musiksakkunnig i domkapitlet är domkyrkoorganisten eller någon annan som är behörig att anställas på en tjänst som organist.

Stiftsstyrelsen skall förordna en eller flera musiksakkunniga efter yttrande av domkapitlet.

Överklagande

19 § Domkapitlets beslut enligt denna lag får överklagas hos regeringen.

Domkapitlets beslut enligt 4 § andra stycket och 6 § andra stycket får överklagas endast av pastoratet.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

2. Genom lagen upphävs lagen (1947: 275) om kyrkomusiker samt kyrkomusikerförordningen (1950: 375).

3. Om det i en lag eller någon annan författning hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom en föreskrift i denna lag, skall i stället den nya föreskriften tillämpas.

4. Den som enligt äldre föreskrifter eller beslut är behörig till en tjänst som organist eller kyrkokantor skall anses vara behörig till motsvarande tjänst även efter ikraftträdandet av de nya föreskrifterna.

Detsamma gäller den som enligt äldre föreskrifter är behörig till en tjänst som extra kyrkokantor och som i minst fem år innehaft en tjänst som kyrkomusiker med minst 40 procent av heltidsanställning.

5. Den som vid ikraftträdandet är anställd på en kyrkomusikertjänst med fullmakt eller konstitutorial eller med förordnande för en bestämd tid som ännu löper är skyldig att utöva sin tjänst genom att utföra i huvudsak samma arbetsuppgifter som tidigare hos pastoratet.

6. För den som vid utgången av år 1989 alltjämt innehar en klockar-, organist- eller kyrkosångarbefattning, som fanns inrättad i församlingen före den 1 juli 1947, skall andra stycket 1 övergångsbestämmelserna till lagen (1947: 275) om kyrkomusiker fortfarande tillämpas, så länge innehavaren kvarstår på befattningen.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 mars 1988

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Sigurd-
sen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Göransson, Dahl, R.
Carlsson, Holmberg, Hellström, Johansson, Lindqvist, G. Andersson,
Lönnqvist, Thalén

Föredragande: statsrådet Holmberg

Proposition om musiken i svenska kyrkan

1 Inledning

Tillsammans med 1982 års kyrkokommitté (Kn 1985:05) har kyrkomusi-
kerutredningen (Kn 1980:04, utredare f. d. statsrådet, lektorn Bertil Hans-
son) avgett dels diskussionsbetänkandet (SOU 1983:55) Församlingen i
framtiden, dels remissammanställningen (SOU 1984:75) Församlingarna
om framtiden.

Utredningen har dessutom överlämnat slutbetänkandet (SOU 1985:55)
Musiken i svenska kyrkan. I slutbetänkandet redovisas överväganden
rörande grunden för indelningen av den kyrkomusikaliska verksamheten
och behovet av en ny tjänsteorganisation samt angående instruktioner,
tjänsteåligganden och anställningsformer för kyrkomusiker. Vidare har
utredningen övervägt vad som bör gälla i fråga om inrättande och tillsätt-
ning av kyrkomusikertjänster, behörighetsvillkor och befordringsgrunder
samt frågor om utbildningen av kyrkomusiker m. m. Betänkandet innehåller
förslag till lag om kyrkomusikalisk verksamhet i svenska kyrkan samt
till förordningar om lärares fyllnadstjänstgöring som kyrkomusiker m. m.
och om förordnande av skolkantorer på tjänster som lärare m. m.

Till protokollet i detta ärende bör som *bilaga 1* fogas den sammanfatt-
ning av slutbetänkandet som finns i SOU 1985:55.

Det lagförslag som har lagts fram i betänkandet bör fogas till protokollet
som *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstan-
serna och en sammanställning av remissyttrandena bör fogas till protokol-
let i detta ärende som *bilaga 3*.

I fortsättningen av mitt anförande kommer jag att först ange några enligt
min bedömning viktigare utgångspunkter för en reform av den kyrkomusi-
kaliska verksamheten. Därefter kommer jag att ta upp de lagstiftningsfrå-
gor som föranleds av utredningens förslag och som gäller kyrkomusikeror-
ganisationen. Slutligen redovisar jag vilka riktlinjer som enligt min mening
bör gälla i fråga om den framtida utbildningen av kyrkomusiker. I utbild-
ningsfrågorna har jag samrått med chefen för utbildningsdepartementet
och med statsrådet Göransson.

2 Allmän motivering

2.1 Allmänna utgångspunkter

I 13 kap. 1686 års kyrkolag föreskrivs att man i församlingarna skall lova Gud med sång, spel och musik. Över sången och musiken skall enligt kyrkolagen kyrkoherden ha inseende.

I övrigt finns de grundläggande bestämmelserna om den kyrkomusikaliska verksamheten i lagen (1947:275) om kyrkomusiker (ändrad senast 1970:941). Där föreskrivs bl. a. att för kyrkomusikens uppehållande skall för varje territoriell församling finnas anställd kyrkomusiker. Lagen föreskriver också att sådana anställnings- och arbetsvillkor som får bestämmas genom avtal skall fastställas under medverkan av regeringen eller av myndighet som regeringen bestämmer. Kyrkomusikertjänster är alltså statligt reglerade.

Närmare bestämmelser om den kyrkomusikaliska verksamheten finns i kyrkomusikerförordningen (1950:375, omtryckt 1973:681, ändrad senast 1987:549). Förordningen innehåller bestämmelser om kyrkomusikerdistrikt. Ett sådant distrikt utgörs i regel av en församling. I princip skall det i varje distrikt finnas en kyrkomusiker. Förordningen innehåller bestämmelser om olika slag av kyrkomusikertjänster och om behörighetsvillkoren för sådana tjänster. Vidare innehåller den en detaljerad reglering av de åligganden som är förenade med olika tjänster och om hur omfattningen av dessa skall beräknas. Arbetsgivarfunktionerna är fördelade mellan det lokala kyrkorådet och domkapitlet. En rad förvaltningsuppgifter, bl. a. att fastställa instruktioner för varje tjänst, fullgörs av domkapitlet.

Kyrkomusikerförordningen har förut setts över, men några genomgripande förändringar har inte kommit till stånd. Dess regler är stela, detaljerade och komplicerade. De framstår i dag som starkt föråldrade. Under årens lopp har också gjorts en rad framställningar till regeringen om att reglerna skall revideras. Sådana framställningar har kommit från kyrkomötet, från såväl arbetstagar- som arbetsgivarhåll samt från domkapitel och andra myndigheter.

I flera viktiga avseenden har tiden gått förbi den nuvarande organisationen. Jag vill här nämna de förändringar som skett på det arbetsrättsliga området, på utbildningsområdet och framför allt i fråga om kyrkans egen organisation.

Det kyrkliga reformarbetet under senare år har präglats av en strävan att ge svenska kyrkan en större inomkyrklig frihet att själv besluta om resursanvändning och resursfördelning. Reformarbetet har också präglats av en medveten strävan att decentralisera viktiga delar av förvaltningen och att minska det statliga inflytandet på olika områden.

De förslag till en reformerad kyrklig organisation på det lokala planet och på stiftsnivån som nyligen lagts fram för riksdagen på grundval av 1982 års kyrkokommittés förslag (prop. 1987/88:31) bildar en viktig bakgrund till mina ställningstaganden i det följande.

Den grundläggande enheten inom svenska kyrkan är församlingen. Det är församlingens gudstjänst och församlingslivet i övrigt som utgör grundvalen för svenska kyrkans verksamhet. Församlingarnas behov av kyrko-

musikaliska insatser och önskvärldheten av att upprätthålla en god kyrkomusikalisk standard är viktiga utgångspunkter för mina överväganden. Vid en reform av den kyrkomusikaliska organisationen måste också beaktas samhällets intresse av ett rikt förgrenat och differentierat musikliv.

Kyrkomusikens anknytning till församlingens gudstjänst och församlingenslivet för med sig en viss koncentration av de kyrkomusikaliska uppgifterna till helgerna. Den förgrenade församlingsstrukturen kan därför ofta innebära svårigheter att bereda underlag för kyrkomusikaliskt heltidsarbete. Möjligheterna att förena kyrkomusikalisk tjänst med andra tjänster i kyrka och samhälle bör därför förbättras. En reform måste också ta sikte på att ta tillvara och bättre än nu utnyttja kyrkomusikernas kyrkomusikaliska kompetens.

Det är med dessa utgångspunkter viktigt att finna en lokal organisation av verksamheten som ger förutsättningar att förbättra utnyttjandet av befintliga resurser och därmed höja musiklivet inom församlingarna liksom musiklivet i allmänhet.

Den svenska kyrkomusiken har stor bredd och engagerar många. Den håller en mycket hög standard, även vid en internationell jämförelse. Kyrkorna erbjuder i dag en omfattande konsertverksamhet. Denna har bidragit till ett tilltagande intresse för orgelmusik. Den kyrkomusikaliska verksamhet som bedrivs i svenska kyrkans och andra trossamfunds regi utgör en tillgång som måste tas till vara. Staten har ett övergripande ansvar för att verksamheten kan bedrivas. För att kvaliteten i den kyrkomusikaliska verksamheten skall garanteras även i framtiden bör därför ett visst statligt inflytande finnas kvar.

2.2 Grunden för indelningen av den kyrkomusikaliska verksamheten

Mitt förslag: Den kyrkomusikaliska verksamheten i församlingarna skall organiseras pastoratsvis.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt. Utredningen har dock lämnat ett utrymme för att undantagsvis använda någon annan indelningsgrund än pastoratet.

Remissinstanserna: Det övervägande antalet remissinstanser tillstyrker förslaget princip. Bland dem märks svenska kyrkans centralstyrelse, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund och Domkyrkoorganisternas förening. Några remissinstanser som tillstyrker förslaget framhåller vissa svårigheter med detta, t. ex. att det kan bli många tjänstgöringsställen och långa resor, vilket fordrar särskild planering och samordning beträffande gudstjänsttider. Musikaliska akademien anser bl. a. att det behövs normer beträffande pastoratens storlek. Sambandet med församlingsverksamheten har framhållits av åtskilliga remissinstanser. Detta samband synes ha varit det avgörande skälet för de remissinstanser som avstyrkt förslaget. Bland dessa märks flera församlingar och pastorat.

Många av dessa har uttryckt farhågor för att det kommer att innebära en minskning av antalet kyrkomusikertjänster, som kan komma att gå ut över de små församlingarnas gudstjänstliv.

Skälen för mitt förslag: Omfattningen av den kyrkomusikaliska verksamheten varierar starkt mellan olika församlingar. Särskilt tydligt framgår detta vid en jämförelse mellan större tätorter och landsbygdsförsamlingar. Beträffande många församlingar på landsbygden får indelningen bl. a. till följd att kyrkomusikertjänsten inte sällan har en mycket liten omfattning och ibland inte kan tillsättas. Ett särskilt problem utgör här det stora antal skolkantorstjänster, som inte är tillsatta på det sätt som från början varit avsett. En viktig orsak till dessa problem är anknytningen till församlingen som grund för indelningen i kyrkomusikerdistrikt. Antalet församlingar är och torde under överskådlig tid komma att förbli stort. Även om problemen i någon mån undanröjts genom sammanslagning av två eller flera församlingar till ett kyrkomusikerdistrikt, står det klart att de väsentliga svårigheterna skulle komma att kvarstå med församlingarna som kyrkomusikerdistrikt.

Enligt min mening måste därför församlingen överges som grund för indelningen i kyrkomusikerdistrikt. Det gäller alltså att finna större enheter som är så stora att möjligheterna till kombinationer av olika tjänster i kyrka och samhälle kan tas till vara på ett enkelt och smidigt sätt. Det gäller alltså att se till att organisationen blir så flexibel som möjligt.

I sistnämnda krav ligger att organisationen skall kunna anpassas till de lokala behoven och en lämplig fördelning av arbetsuppgifterna kunna göras när det finns flera kyrkomusiker. Men det gäller också att skapa förutsättningar för att på ett smidigt sätt kunna möta från tid till annan uppkommande behov. Det måste också finnas sådana administrativa resurser att en effektiv och smidig handläggning av kyrkomusikerärenden kan uppnås. Samtidigt måste kyrkomusikerna ha kvar en nära anknytning till församlingarna och församlingarnas liv.

Utredningen har förordat pastoraten som nya organisatoriska enheter för den kyrkomusikaliska verksamheten, en tanke som för övrigt flera gånger tidigare förts fram vid översyner av kyrkomusikerorganisationen. Enligt min mening har tiden nu mognat för en sådan reform.

Vid en övergång till pastoratet som grund för den kyrkomusikaliska verksamheten skulle antalet sådana enheter komma att minska från ungefär 2 500 till ungefär 1 100. Det står klart att förutsättningarna för en ändamålsenlig och flexibel organisation därigenom skulle förbättras avsevärt. Det kan naturligtvis övervägas att gå längre och bygga en ny organisation kring kontraktet som enhet. Då skulle man dock enligt min mening avlägsna sig alltför långt från församlingarna. Pastoratet är dessutom från bl. a. administrativ synpunkt en mera naturlig enhet.

Jag vill i detta sammanhang erinra om innebörden av de förslag som regeringen lagt fram för riksdagen genom propositionen 1987/88:31 om ny organisation på lokal- och stiftsplanet i svenska kyrkan. En bärande princip i dessa förslag är att slå vakt om församlingen som kyrkans grundläggande enhet. Förslagen innebär att det lika lite i framtiden som hittills skall finnas några i författning angivna gränser för församlingarnas storlek, vare

sig nedåt eller uppåt. Huruvida en församling är stor nog för att fungera beror i första hand på församlingsmedlemmarnas engagemang och vilja till frivilliga insatser. Propositionens förslag till ansvarsfördelning mellan församling och pastorat är emellertid inriktade på en ökad samverkan mellan församlingarna i flerförsamlingspastorat. Avsikten är att uppnå en förbättrad resursanvändning och jämnare kostnadsfördelning. Genom att församlingarna i ett flerförsamlingspastorat skall svara gemensamt för tunga ekonomiska åtaganden får de enskilda församlingarna en påtaglig ekonomisk avlastning och kan bättre koncentrera sig på församlingsverksamheten. Därigenom skall församlingens möjligheter att ta ansvar för bl. a. kyrkans gudstjänstliv och undervisning stärkas. Förslagen är alltså av avgörande betydelse inte minst för de små församlingarnas möjligheter att bestå som självständiga enheter.

I propositionen 1987/88:31 (s. 89) har jag gjort bedömningen att det är rationellt att pastoratssamfälligheten tar över arbetsgivaransvaret för församlingsanställd personal som diakoner, församlingsassistenter, lokalvårdare och kyrkogårdsarbetare. Pastoratssamfälligheten har enligt mitt bedömande bättre förutsättningar än de enskilda församlingarna att svara för de personaladministrativa frågorna. Syftet för framtiden är också att pastora-ten skall ha en sådan storlek att de verkligen kan bära de ekonomiska bördorna.

För att en hög kyrkomusikalisk standard skall kunna upprätthållas och utvecklas är det viktigt att man kan inrätta tjänster med ett så stort kyrkomusikaliskt innehåll som möjligt. Utan sådana tjänster kommer man i längden inte att kunna upprätthålla de krav på utbildning och yrkesskicklighet som är en förutsättning för en sådan standard. Med pastoratet som enhet breddas underlaget för de kyrkomusikaliska uppgifterna. Möjligheterna att inrätta kvalificerade kyrkomusikertjänster blir därmed större:

I några remissyttranden har det framförts farhågor för att antalet kyrkomusikertjänster kommer att minska vilket kan komma att gå ut över mindre församlingar och musiklivet där. För egen del anser jag dessa farhågor överdrivna. Som jag ser det torde snarare behovet av högt kvalificerade tjänster öka. För de små församlingarnas del är det viktigt att det så långt möjligt tillskapas kvalificerade tjänster med ett så stort kyrkomusikaliskt innehåll som möjligt. Endast på det sättet kan man enligt min mening på sikt garantera att även de mindre församlingarna får tillgång till kyrkomusik av hög kvalitet.

Utredningen har lämnat ett visst utrymme för att undantagsvis bedriva den kyrkomusikaliska verksamheten i mindre enheter än pastorat. Också en del remissinstanser har förordat att församlingen undantagsvis, exempelvis efter dispens av domkapitlet, skall kunna utgöra enhet för den kyrkomusikaliska verksamheten. Som argument för detta har framför allt framhållits förhållandena i pastorat med många församlingar eller stor ytvidd. Man har varnat för att det kan bli många tjänstgöringstillfällen och långa resor och för att kyrkomusikern kan mista kontakten med församlingens liv. Jag har förståelse för dessa synpunkter. I detta sammanhang vill jag emellertid betona att en övergång till pastoratet som enhet för den kyrkomusikaliska verksamheten inte innebär att pastoratet ersätter för-

samlingen som kyrkomusikerdistrikt i den nuvarande meningen. Som jag tidigare har framhållit är det i stället fråga om att med pastoratet som enhet bygga upp en flexibel kyrkomusikerorganisation som skall tillgodose församlingarnas behov.

I den förut nämnda propositionen 1987/88:31 har jag anfört att det förhållandet att personal som sysslar med församlingsarbete blir anställd hos pastoratssamfälligheten naturligtvis inte utesluter att många ändå kan ha sin tjänstgöring helt eller till väsentlig del förlagd till någon viss församling inom pastoratet. En sådan ordning kommer säkert att tillämpas även för kyrkomusiker. I sådana fall är det fullt möjligt att också låta församlingarna ta det närmaste ansvaret för arbetsledningen.

Emellanåt kan det finnas ett behov av att bedriva den kyrkomusikaliska verksamheten i samverkan över en pastoratsgräns. Inte heller för detta fall anser jag att det finns något behov av att skapa särskilda lösningar. Som jag längre fram kommer att redogöra för kan en samverkan mellan pastoraten åstadkommas på frivillig väg genom avtal angående fyllnadstjänstgöring, varvid likväl en berörd tjänst organisatoriskt hör till ettdera pastoratet. En kyrkomusiker kan givetvis också, liksom för närvarande, inneha flera deltidstjänster.

2.3 Den statliga detaljregleringen avskaffas

Mitt förslag: Den statliga detaljregleringen av kyrkomusikertjänsterna slopas. Tjänsterna skall inte heller längre vara statligt reglerade utan blir i framtiden rent kyrkokommunalt reglerade.

Utredningens förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Förslaget att kyrkomusikertjänsterna skall vara kommunalt reglerade har tillstyrkts av bl. a. statens arbetsgivarverk, kamrarrätten i Jönköping, några domkapitel, svenska kyrkans centralstyrelse och Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund. Flertalet remissinstanser har dock varit emot förslaget. Till dessa hör flera domkapitel, Svenska kyrkans personalförbund, Kyrkomusikernas riksförbund och Musikaliska akademien. En av många framförd uppfattning är att ett statligt inflytande genom domkapitlen bör bibehållas av hänsyn till kvaliteten på kyrkomusiken. Tjänstgöringsföreskrifternas samband med dem som gäller för prästerna har framhållits. Vidare har framförts farhågor för sänkt kvalitet på kyrkomusiken eller i vart fall stora skillnader mellan pastoratens ambitionsnivåer, t. ex. i fråga om att inrätta tjänster. En del remissinstanser har varnat för ett slags "minimitänkande". Kyrkomusikernas riksförbund har ansett att avskaffande av den statliga regleringen medför starkt försämrade anställningsvillkor och såsom negativa konsekvenser framhållit avskaffat ordinariekap, sämre semesterförmåner, sämre sjukförmåner, avskaffat arbetsgivarinträde och en friare meritvärdering.

Skälen för mitt förslag: Kyrkomusikerorganisationen fick i det väsentliga

sin nuvarande utformning genom lagen om kyrkomusiker och den därtill anslutande regleringen. Lagen om kyrkomusiker trädde i kraft den 1 juli 1947, men reformen genomfördes först år 1950, då den nuvarande kyrkomusikerförordningen tillkom. Reformen var resultatet av en lång tids utredningsarbete och fick sin prägel av dåtida förhållanden. I stället för de tidigare klockar-, organist- och kyrkosångarbefattningarna kom de nya kyrkomusikertjänsterna. Kyrkomusikerna förblev som tidigare kommunalt anställda och avlönade. Sådana anställnings- och arbetsvillkor som får bestämmas genom avtal skulle emellertid fastställas under medverkan av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. Kyrkomusikertjänsterna blev alltså – och är alltjämt – s. k. statligt reglerade tjänster.

Som jag har redovisat tidigare (avsnitt 2.1) är den kyrkomusikaliska verksamheten och kyrkomusikertjänsterna kringgärdade av ett stort antal detaljerade författningsbestämmelser.

Kyrkomusikerförordningens mycket detaljerade och delvis komplicerade föreskrifter har av utredningen på goda grunder betecknats som otidsenliga. De har också under årens lopp blivit föremål för åtskillig kritik. Detta avspeglas i ett stort antal framställningar till regeringen från skilda håll om olika ändringar i förordningen.

Utredningen har konstaterat att regleringens bristande flexibilitet medför svårigheter att tillgodose olika församlingars behov av säsongmässigt ökade insatser, t. ex. i den s. k. fritidskyrkan, och att den är ett hinder för att utveckla möjligheterna att kombinera kyrkomusikalisk tjänstgöring med annat arbete. Dessa är för närvarande tämligen begränsade och svårigheterna framstår som särskilt påtagliga i fråga om skolkantorerna.

I det föregående har jag förordat att den nuvarande organisationen med församlingen som kyrkomusikerdistrikt ersätts av en mera flexibel organisation på pastoratsnivå. Jag har därvid fäst särskild vikt vid att organisationen skall kunna anpassas till behoven och de särskilda förhållandena i varje enskilt pastorat. Det ligger i sakens natur att en författningsreglering som detaljerat lägger fast vad som skall ankomma på olika kyrkomusiker såsom innehavare av vissa typer av tjänster utgör ett hinder för en sådan anpassning. Som jag har konstaterat i föregående avsnitt ger en övergång till pastoratet som den organisatoriska basen för den kyrkomusikaliska verksamheten goda möjligheter att höja kvaliteten på många av kyrkomusikertjänsterna. Detta kan ske genom att föra samman dem till tjänster med större kyrkomusikaliskt innehåll och besätta dem med utbildade kyrkomusiker. För att dessa möjligheter skall kunna utnyttjas fullt ut är det angeläget att ta bort den nuvarande statliga regleringen och skapa största möjliga utrymme för smidiga lösningar och en ändamålsenlig fördelning av arbetsuppgifterna på det lokala planet.

Även ur de anställda kyrkomusikernas synvinkel får den nuvarande ordningen anses vara otidsenlig.

Kyrkomusikerförordningens detaljerade regler lämnar ett mycket litet utrymme för ett sådant medinflytande som den arbetsrättsliga lagstiftningen i princip medger. Detta gäller t. ex. något så viktigt som tjänsteåliggandena och omfattningen av tjänstgöringsskyldigheten.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört och strävan att åstadkomma en så

flexibel kyrkomusikerorganisation som möjligt framstår det som naturligt att staten i framtiden inte reglerar kyrkomusikertjänsterna mer än som behövs för att säkerställa verksamheten och dess kvalitet.

Slopar man den statliga detaljregleringen av kyrkomusikerorganisationen och de kyrkomusikaliska tjänsterna är det inte längre motiverat att låta tjänsterna vara s. k. statligt reglerade anställningar. Jag delar alltså utredningens uppfattning att tjänsterna bör bli kyrkokommunala och att avlöningsförmånerna inte längre bör fastställas under medverkan av regeringen eller någon myndighet som regeringen bestämmer. Som utredningen också har konstaterat åstadkommer man därigenom ett ökat självbestämmande för pastoraten som arbetsgivare och ger förutsättningar för ett ökat medinflytande för kyrkomusikerna som arbetstagare. De farhågor för bl. a. försämrade anställningsvillkor som har förts fram av ett antal remissinstanser framstår enligt min bedömning som överdrivna. För egen del kan jag inte se något skäl varför anställningsvillkoren skulle försämras om statliga organ inte längre skulle medverka vid fastställande av dem.

2.4 Obligatoriska kyrkomusikaliska uppgifter

Mitt förslag: Minimikraven på den kyrkomusikaliska verksamheten i församlingarna anges i lag. Förutom den verksamhet som behövs för gudstjänster och kyrkliga handlingar skall pastoraten svara för den verksamhet som församlingslivet kräver. Det gäller främjandet av kyrkosång, fri musikundervisning och orgelvård. Pastoraten får själva bestämma vilken kyrkomusikalisk verksamhet som därutöver skall bedrivas.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt i fråga om de obligatoriska kyrkomusikaliska åliggandena. Utredningen har emellertid föreslagit en ordning där stiftsstyrelsen skall genom särskilda beslut lägga fast ett minimum för verksamhetens omfattning i varje pastorat.

Remissinstanserna: Dessa har främst uppehållit sig vid frågorna om den statliga regleringens avskaffande och vilket organ som bör svara för det kvarvarande statliga inflytandet. Några har dock kritiserat utredningens lösning med beslut på stiftsplanet om verksamhetens omfattning i pastoraten. Bl. a. Göteborgs kyrkliga samfällighet har betecknat det som självklart att beslutanderätten bör tillkomma kyrkokommunen, eftersom tjänsterna skall vara kyrkokommunala och det ekonomiska ansvaret skall vila på kommunen. Även Sveriges kyrkokamerala förening och länskolnämnden i Malmöhus län har framfört liknande synpunkter. Musikaliska akademien har påpekat att det statliga inflytandet fått en påtagligt oklar beskrivning. Riksförbundet Svensk kyrkomusik har efterlyst en närmare författningsreglering, om den statliga regleringen avskaffas. Flera andra har på liknande sätt påpekat att det är oklart vad som skall inverka på miniminivån eller efterlyst en närmare reglering. Andra har påpekat att man får räkna med skilda bedömningar i olika stift. Som en risk med

utredningens förslag har också framhållits att pastoraten kan komma att betrakta besluten om miniminivå som normerande och bli obenägna att gå utöver den fastlagda nivån. Frågan huruvida den fria musikundervisningen bör ingå bland de obligatoriska kyrkomusikaliska uppgifterna har varit föremål för delade meningar bland dem som tagit upp saken.

Skälen för mitt förslag

Sammanfattning av skälen för mitt förslag: Jag gör den bedömningen att pastoraten bör åläggas att svara för den kyrkomusikaliska verksamhet som behövs för gudstjänster och kyrkliga handlingar samt för orgelvård, främjande av kyrkosången och fri musikundervisning. Detta är också genomgående sådana kvalificerade uppgifter för vilka erfordras befattningshavare med grundlig utbildning.

Jag vill samtidigt kraftigt betona att det står pastoraten fritt att utvidga den kyrkomusikaliska verksamheten till helt andra områden än de nu nämnda. Jag vill här särskilt nämna den alltmer utbredda kvalificerade konsertverksamhet som blivit en värdefull tillgång såväl för det kyrkliga livet som för samhället i övrigt.

Utgångspunkter: Den kyrkomusikaliska verksamheten i församlingarna är i dag reglerad främst genom detaljerade föreskrifter i kyrkomusikerförordningen om kyrkomusikernas tjänsteåligganden. Föreskrifter om den kyrkomusik som skall eller får användas vid gudstjänster och kyrkliga handlingar finns i kyrkohandboken och andra kyrkliga böcker samt i de författningar som reglerar användningen av dessa.

Utredningen anser – liksom även jag – att staten inte kan frånsäga sig ett ansvar för att den kyrkomusikaliska verksamheten i församlingarna även framgent håller en god standard. Det är mot denna bakgrund som utredningen har föreslagit att stiftsstyrelsen skall fastställa minimum för den kyrkomusikaliska verksamhetens omfattning i varje pastorat på förslag av pastoratet. Bedömningen skall enligt förslaget utgå från ett flertal skilda kriterier. Det gäller antalet församlingsmedlemmar och befolkningen i pastoratet, särskilda behov med hänsyn till förekomsten av större vårdinstitutioner, s. k. fritidskyrka m. m. Andra kriterier skulle vara den körverksamhet som bedrivs och orgelbeståndets karaktär. Enligt förslaget skall stiftsstyrelsens beslut kunna omprövas närhelst stiftsstyrelsen eller pastoratet finner skäl till det. Utredningen har inte ansett att kriterierna behöver anges i lag, och den har inte närmare utvecklat hur stiftsstyrelsens beslut skall utformas. Vid remissbehandlingen har åtskilliga kritiska synpunkter förts fram mot den av utredningen föreslagna lösningen. I det föregående har jag som viktiga skäl för den av mig förordade reformen av kyrkomusikerorganisationen hänvisat till dagens strävan att lägga viktiga beslutsfunktioner nära dem som berörs av besluten och till betydelsen av att kyrkomusikerorganisationen smidigt skall kunna anpassas till det enskilda pastoratets behov och särskilda förhållanden. Utredningens förslag om att stiftsstyrelsen skall fatta beslut varigenom minimiomfattningen av den kyrkomusikaliska verksamheten i pastorat och församlingar noga läggs fast tycks mig stå i mindre god överensstämmelse med dessa utgångs-

punkter. Jag befarar att en sådan ordning lätt skulle kunna innebära att dagens detaljerade författningsreglering på många håll ersattes av en nästan lika ingående styrning genom stiftsstyrelsens beslut. Risken är då bl. a., som någon remissinstans varit inne på, att det blir ett så litet utrymme kvar för initiativ på det lokala planet att besluten i själva verket blir helt avgörande för verksamhetens omfattning. De kan med andra ord komma att verka hämmande på viljan att ta lokala initiativ.

Utgångspunkten för mina överväganden, liksom för utredningens, är synen på svenska kyrkan som ett trossamfund där församlingen är basenheten. Det är i församlingen som evangelisation bedrivs och gudstjänstlivet får sin gestaltning. Det är församlingens behov som i första hand skall tillgodoses.

Den kyrkomusikaliska verksamheten är en faktor av stor betydelse för församlingens och samtidigt för kyrkans möjligheter att nå ut och verka bland människorna. Som jag ser det, ligger däri den bästa garantin för att verksamheten blir av tillfredsställande omfattning och kvalitet. Det är därför enligt min mening inte motiverat att låta en regional myndighet, statlig eller kommunal, bestämma omfattningen och inriktningen av den kyrkomusikaliska verksamheten i varje enskilt pastorat.

Jag anser att man i stället bör välja en lösning, enligt vilken riksdagen i lag anger vilken kyrkomusikalisk verksamhet som obligatoriskt skall förekomma i varje pastorat. Omfattningen av denna verksamhet bör pastoraten själva få besluta om med utgångspunkt i de behov som finns. Pastoraten bör även själva få besluta om vilken kyrkomusikalisk verksamhet som därutöver skall bedrivas. Genom att i lag ange de obligatoriska kyrkomusikaliska uppgifterna skapas garantier för att verksamheten i varje pastorat håller en godtagbar bredd.

Som utredningen har framhållit är vissa kyrkomusikaliska uppgifter av den arten att de genomgående skall finnas med i församlingarnas arbete. Det är till stor del fråga om sådana uppgifter som kyrkomusikerna i dag enligt kyrkomusikerförordningen är skyldiga att fullgöra. När man skall bestämma pastoratens ansvar bör utgångspunkten vara de obligatoriska inslag i den kyrkomusikaliska verksamheten som i dag förekommer i församlingarna.

Musik vid gudstjänster m. m.: Till de nuvarande obligatoriska uppgifterna hör först och främst att vid gudstjänster och kyrkliga handlingar leda församlingssången och att utföra orgelmusik på det sätt som förutsätts i kyrkohandboken och mässboken (10 § 2 mom. kyrkomusikerförordningen). I likhet med utredningen och de remissinstanser som här yttrat sig i frågan anser jag att dessa uppgifter även i fortsättningen skall vara obligatoriska inslag i den kyrkomusikaliska verksamheten. Det förekommer dock rätt ofta att en del av församlingssången leds av andra än kyrkomusikerna. Regleringen bör därför kunna begränsas till spel på orgel vid gudstjänster och kyrkliga handlingar.

Kyrkosång: I kyrkomusikernas åligganden ingår att främja intresset för kyrkosången, bl. a. genom att öva och leda kyrkokören. Vidare åligger det kyrkomusikerna att undervisa konfirmander i psalmsång.

Utredningen har ansett att körverksamheten är av den arten att den

genomgående skall finnas med i varje församlings arbete. Som en minimi-standard har angetts normalt minst en kör i varje församling. Samtidigt har utredningen anfört att avgörande för verksamhetens omfattning bör vara en bedömning som tar hänsyn till varje pastorats behov och resurser och övriga omständigheter. Remissinstanserna har inte haft någon erinran mot utredningens förslag i denna del.

För egen del vill jag till en början framhålla att den körverksamhet som förekommer i församlingarna är av stor betydelse för såväl gudstjänstlivet som församlingens liv i övrigt. Därtill berikar verksamheten inte sällan det lokala musikkivet. Körverksamheten utgör en stor folkrörelse. Ett allmänt önskemål torde vara att denna verksamhet kan garanteras i framtiden. Att ställa upp ett krav på pastoraten att se till att det i varje församling eller pastorat skall finnas minst en kyrkokör kan emellertid vålla problem. Det gäller framför allt i mindre glesbygdspastorat. Att samla och öva en kyrkokör kan vara en i det närmaste omöjlig uppgift i pastorat där befolkningsunderlaget är litet och de geografiska avstånden stora. Det kan också vara svårt att finna en klar definition av begreppet kyrkokör. Med hänsyn till dessa förhållanden anser jag inte att det rimligt att ställa ett sådant uttryckligt krav på pastoraten. Enligt min mening är det emellertid angeläget att kyrkomusiken vid gudstjänsterna inte begränsas till församlingssång och orgelmusik. Även annan kyrkomusik, främst körsång, bör förekomma så långt det är möjligt.

En framkomlig väg att åstadkomma en bred kyrkomusikalisk verksamhet vid gudstjänster m. m. är enligt min mening att ålägga pastoraten att främja intresset för kyrkosången i församlingarna. Detta knyter an till den ordning som i dag gäller för kyrkomusikerna. Främjandet av intresset för kyrkosången sker normalt genom att församlingssången leds på ett kvalificerat sätt samt genom att en kyrkomusiker övar och leder en eller flera kyrkokörer. Det kan emellertid ske även på annat sätt. Jag föreslår därför att pastoraten åläggs att främja detta intresse.

Som jag har sagt i det föregående åligger det också en kyrkomusiker att undervisa konfirmander i psalmsång. Detta är en viktig uppgift. Enligt min mening får det emellertid anses ligga i kravet på att främja kyrkosången att konfirmanderna ges den undervisning som behövs. Någon ytterligare reglering är därför enligt min mening inte nödvändig.

Orgelvård: Det orgelbestånd som finns i vårt land representerar stora ekonomiska värden och utgör en betydande kulturtillgång. En riktig vård och skötsel av orglarna är inte bara en nödvändighet för församlingarnas gudstjänstliv, den är också en viktig förutsättning för ett allsidigt musikliv i landet. Många av landets orglar är dessutom historiskt värdefulla kulturföremål.

Enligt kyrkomusikerförordningen ligger ansvaret för vården av orgelverket obligatoriskt hos kyrkomusikerna. Som en följd av detta har också föreskrivits att kyrkorådet inte får medge att någon annan använder orgeln innan rådet har låtit kyrkomusikern yttra sig.

Utredningens förslag utgår från att stiftsstyrelsen skall bestämma ett minimum för den kyrkomusikaliska verksamhetens omfattning. Det går därför inte i alla delar att jämföra med mitt förslag. Vad utredningen

emellertid anfört är att vid bedömningen av omfattningen skall beaktas om det finns ett orgelbestånd av speciell karaktär.

Orgelverken och orgelmusik vid gudstjänster och andra förrättningar är av grundläggande betydelse för gudstjänst- och församlingarnas liv. Med hänsyn härtill anser jag att pastoraten uttryckligen bör åläggas att svara för vården av de orglar som finns hos församlingarna i pastoratet. Det är därvid viktigt att orgelvården anförtros kyrkomusiker med en kvalificerad utbildning. Till denna fråga återkommer jag emellertid i det följande när jag behandlar behörighetsvillkoren.

Fri musikundervisning: För närvarande ingår också s. k. fri musikundervisning bland kyrkomusikernas åligganden. Under remissbehandlingen har röster höjts för att denna verksamhet inte skall höra till det som pastoraten obligatoriskt bör svara för. I denna fråga vill jag säga följande.

I början av 1900-talet var möjligheterna till utbildning i musik begränsade. Behovet kunde inte täckas. Även om ett betydelsefullt frivilligt arbete utfördes bl. a. inom ABF och IOGT fanns det stora grupper, främst på landsbygden, som inte kunde få någon musikutbildning.

Under det arbete som ledde fram till 1950 års reform av kyrkomusikerverksamheten togs tanken upp att kyrkomusikerna skulle kunna även mer allmänt utveckla sång- och musiklivet i församlingarna. Kyrkomusikernas kompetens togs därför tillvara så, att de blev skyldiga att meddela en allmän och kostnadsfri musikundervisning. Kyrkomusikerna fanns ju tillgängliga som kvalificerade musikaliska krafter. På många håll skulle kyrkomusikern kunna bli en centralgestalt i bygdens musikaliska liv. De som engagerades som elever skulle få möjligheter att delta i och tillgodogöra sig även den rent kyrkomusikaliska verksamheten, t. ex. genom att delta i kyrkokörer.

Avsikten med undervisningen var att – med utgångspunkt i grundskolans undervisning – ge eleverna en elementär musikteoretisk allmänbildning samt att ge dem som hade förutsättningar för det undervisning i instrumentalmusik och sång. Genom kyrkomusikerförordningen infördes alltså fri musikundervisning som en tjänsteuppgift för organisterna. När sedan kyrkokantorerna tillkom i slutet av 1950-talet, bestämdes det att även de skulle meddela fri musikundervisning, varigenom musikundervisningen utsträcktes till betydligt fler kyrkomusikerdistrikt. Fri musikundervisning har däremot inte ålegat skolkantorerna med hänsyn till deras arbetsbörda.

Utredningen har funnit att den fria musikundervisningen i stort sett har fungerat på det sätt som varit avsett från början. Inget annat har framkommit än att undervisningen har varit av stor betydelse för det musikaliska livets utveckling i församlingarna. Den har i hög grad bidragit till att underlätta rekryteringen av medlemmar till kyrkokörer av olika slag. Även undervisningen på instrument har bidragit till att skapa och vidmakthålla en god kyrkomusikalisk standard.

Sedan den fria musikundervisningen infördes har den kommunala musikundervisningen vuxit fram som ett alternativ. Kyrkomusikerna har inte för den skull förlorat i betydelse för landets musikliv. Däremot har utrymmet på många håll ökat för en mera markerad kyrklig prägel i den fria

musikundervisningen. Samtidigt har åtskilliga kyrkomusiker med deltids-tjänster kunnat öka sin arbetstid med tjänstgöring i den kommunala musikskolan och därigenom blivit i tillfälle att ta vara på många unga människors intresse för den kyrkomusikaliska verksamheten och engagera dem för ideell verksamhet inom kyrkan.

Den fria musikundervisningen är sålunda enligt min bedömning fortfarande en värdefull tillgång i landets musikkiv samtidigt som den behövs för kyrkans egen verksamhet. Därför bör den, som utredningen också har föreslagit, finnas kvar i framtidens kyrkomusikaliska verksamhet. Liksom nu bör den fria musikundervisningen skötas av organister och kantorer med kvalificerad utbildning. Med hänsyn till framväxten av den kommunala musikundervisningen bör i enlighet med utredningens förslag pastoratens ansvar begränsas till musikundervisning med kyrklig inriktning. Ett åläggande för pastoraten att meddela sådan undervisning bör gälla endast för dem som är medlemmar i en församling inom pastoratet.

Eftersom det är kyrkans och församlingarnas behov som i första hand skall tillgodoses, bör den närmare omfattningen och uppläggningsen av den fria musikundervisningen bestämmas av pastoratet.

2.5 Tjänsteorganisationen

Mitt förslag: I regel skall det i varje pastorat finnas minst en organist anställd. Undantag från detta får medges av domkapitlet. I övrigt får pastoraten utforma en lämplig organisation och avgöra vilka anställningar som skall finnas. Endast med domkapitlets medgivande får för de obligatoriska kyrkomusikaliska uppgifterna anlitas någon som saknar kyrkomusikalisk behörighet. Någon begränsning av anställningsskyddet för sådant fall skall inte föreskrivas.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att stiftsstyrelsen efter en samlad bedömning av förhållandena och efter förslag från pastoraten, skall bestämma minimum för verksamhetens omfattning samt fastställa minimikrav på kompetensnivån för den eller de kyrkomusikertjänster som skall finnas inrättade. Utredningen har vidare föreslagit att anställningsskyddet för s. k. orgelspelare skall begränsas.

Remissinstanserna: Remissinstansernas inställning har i väsentliga delar redovisats tidigare (avsnitt 2.4). Några har mera i detalj kritiskt kommenterat utredningens förslag. Sveriges kyrkokamerala förening, har ansett att minimikraven på kompetensnivå bör fastställas på det lokala planet enligt vad som avtalats centralt, i likhet med vad som nu är fallet beträffande andra kyrkomusikaliska tjänster. Länskolnämnden i Malmöhus län har ställt sig tveksam till behovet av att en regional statlig myndighet bestämmer minimikompetensen för kyrkomusiker i större kommuner. Länskolnämnden har ansett att den kyrkliga samfälligheten själv bör kunna klara uppgiften, särskilt som den enligt förslaget skall ha rätt att bestämma sig för en högre kompetens än myndigheten bestämt. Även Göteborgs kyrkliga samfällighet har ansett att kyrkokommunen bör ha det avgörande inflytandet.

En del remissinstanser har understrukt att glesbygdens behov av kyrkomusik på många håll inte kan tillgodoses om inte orgelspelare utan formell behörighet liksom hittills kan ingå i organisationen.

Många remissinstanser förordar att det statliga inflytandet skall utövas av domkapitlen i stället för av stiftsstyrelserna. Bland dessa märks domkapitlen, Domkyrkoorganisternas förening samt församlingar och pastorat. Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges lärarförbund, TCO, Kristen demokratisk samlings kyrkopolitiska råd och andra remissinstanser, bland vilka märks många församlingar och pastorat som avstyrkt förslaget om den statliga regleringens avskaffande, har på olika sätt argumenterat för att domkapitlen även i fortsättningen skall behålla ett inflytande över den kyrkomusikaliska verksamheten.

Skälen för mitt förslag

Nuvarande tjänsteorganisation: I de nuvarande kyrkomusikerdistrikten skall det normalt finnas antingen en organisttjänst eller en kantorstjänst. Organisttjänst får inrättas i distrikt med fler än 5 000 invånare och kantorstjänst i distrikt med färre invånare. Domkapitlet, som fastställer distriktets tjänstetyp, får dock medge undantag från denna regel.

Organisttjänsten är en självständig kyrkomusikalisk tjänst, i vilken dock kan ingå fyllnadstjänstgöring som musiklärare. Kantorstjänsten kan vara en skolkantorstjänst, dvs. en grundskollärartjänst med tillkommande kyrkomusikaliska uppgifter. Den kan också vara en kyrkokantorstjänst, som är en självständig kyrkomusikalisk tjänst. I små distrikt kan med domkapitlets medgivande finnas en orgelspelare. Den senare saknar formell kyrkomusikalisk kompetens. I större distrikt kan organisationen förstärkas med biträdande kyrkomusiker med den kompetens som domkapitlet i varje särskilt fall fastställer. Utanför den författningsmässiga regleringen faller de s. k. församlingsmusikerna, som kan anställas för särskilda kyrkomusikaliska uppgifter.

Den 1 mars 1988 fanns i hela landet 2 536 kyrkomusiker, varav 417 organister (inklusive de 13 domkyrkoorganisterna), 638 kyrkokantorer, 287 skolkantorer, 521 biträdande kyrkomusiker och 487 orgelspelare, varav 318 fullgjorde den kyrkomusikaliska delen av en vakant skolkantorstjänst. Antalet församlingsmusiker var 166. Övriga kyrkomusiker, t. ex. på sjukhus, var 20.

Jämförs siffrorna med dem som utredningen återgett i bilaga 8 till betänkandet, framträder en påtaglig ökning av antalet kyrkokantorer och biträdande kyrkomusiker och en minskning av antalet orgelspelare.

Utgångspunkterna för mina överväganden: För att garantera en god kyrkomusikalisk standard skall det enligt mina förslag även i fortsättningen finnas bestämmelser om särskilda behörighetsvillkor för anställning som kyrkomusiker. Förslagen (avsnitt 2.7) innebär att det även fortsättningsvis skall finnas två huvudtyper av kyrkomusiker nämligen organister och kantorer. Därutöver kan i en del fall med domkapitlets medgivande få anlitas orgelspelare. Jag föreslår också (avsnitt 2.6) att pastoratet för de obligatoriska kyrkomusikaliska uppgifterna skall kunna förordna någon

som har organist- eller kantorsbehörighet, men som är anställd hos någon annan, exempelvis som musklärare på en skola eller som kyrkomusiker i ett annat pastorat.

Med pastoratet som ny indelningsgrund uppkommer i många fall nya möjligheter att anpassa den kyrkomusikaliska organisationen till de lokala behoven och förhållandena i övrigt. Avskaffandet av den statliga regleringen gör det också möjligt att genomföra en lämplig fördelning av arbetsuppgifterna mellan flera kyrkomusiker. För att dessa fördelar skall kunna tas till vara, bör enligt min mening göras så få ingrepp som möjligt i pastoratets frihet att anordna en till de lokala förhållandena anpassad organisation. Regleringens syfte skall endast vara att garantera en god och så långt möjligt likvärdig kyrkomusikalisk standard.

Principiellt krav på en organist i varje pastorat: Utredningen har ansett att det statliga inflytandet över organisationen av den kyrkomusikaliska verksamheten främst bör bestå i att efter förslag av pastoraten bestämma dels minimum för verksamhetens omfattning i varje pastorat, dels minimikraven på behörighet för de kyrkomusikertjänster som inrättas. Av det jag tidigare anfört framgår att jag anser att minimikravet på den kyrkomusikaliska verksamheten i pastoraten bör anges direkt i lag.

Kvaliteten i organisationen tillgodoses enligt mitt förslag i första hand genom kravet på åtminstone kantorsbehörighet för att få förordnas för den obligatoriska kyrkomusikaliska verksamheten i pastoratet. Därutöver behövs endast en föreskrift om när organist skall finnas anställd.

Enligt kyrkomusikerförordningen avgörs valet mellan organist och kantor av om invånarantalet i distriktet överstiger 5 000 personer. Regeln är enkel, men alltför stel. Detta har även utredningen konstaterat. I och med att kyrkomusikerorganisationen skall byggas upp med pastoratet som enhet i stället för församlingen, passar inte heller konstruktionen.

Utgångspunkten bör enligt min mening vara att det i varje pastorat skall finnas åtminstone en organist. Då kan ett kvalitativt högtstående utbud av kyrkomusik ställas till alla församlingarnas förfogande.

Möjlighet att ge dispens: Den 1 januari 1987 understeg folkmängden 4 000 i 559 av landets 1 138 pastorat och 6 000 i 729 av dem. Det betyder att en stor del av landets pastorat inte för närvarande har någon organisttjänst. Av mindre pastorat där även de kyrkomusikaliska uppgifterna är av mindre omfattning kan av bl. a. ekonomiska skäl oftast inte krävas att de anställer en organist. Det är därför nödvändigt att undantag kan göras från det principiella kravet på minst en organist.

En naturlig utgångspunkt för bedömningen huruvida det finns underlag för att anställa en organist är invånarantalet och de regler som idag är knutna till detta. Invånarantalet är dock inte en sådan faktor som ensam kan få fälla utslaget. Flera andra faktorer måste också kunna vägas in.

En sådan faktor är antalet kyrkomedlemmar. På orter där många invånare inte är medlemmar i kyrkan, kan det vara så att medlemsantalet bättre än invånarantalet återspeglar behovet av kyrkomusikaliska insatser. Medlemsantalet är också i viss mån ett uttryck för pastoratets ekonomiska förmåga.

Viktigare än antalet kyrkomedlemmar är dock den kyrkliga besöks-

frekvensen och det lokala engagemanget i kyrkans musikliv. En särskilt viktig faktor utgör körverksamheten, vilken kan variera högst betydligt, både i omfattning och kvalitet. Det kan röra sig om såväl stora oratoriekörer som körer med lägre ambitioner.

I de inre delarna av storstäderna bor numera inte så många, men ett mycket stort antal människor vistas ändå regelbundet där. Detta medför ett krav på resurser för kvalificerad kyrkomusikalisk verksamhet. Andra liknande faktorer kan vara förekomsten av större sjukhus och andra liknande inrättningar.

Det kan också, dock mera undantagsvis, vara så att förhållandena i ett pastorat inte motiverar att en organist anställs, trots att pastoratet är stort. De kyrkomusikaliska uppgifterna kan fördela sig på ett större antal församlingar, så att de av organisatoriska skäl måste utföras av flera anställda med mindre tjänstgöring.

Domkapitlet medger undantag från kravet på organist: Utredningen har föreslagit att det skall ankomma på stiftsstyrelserna att fastställa behörighetskraven för kyrkomusikertjänsterna. Avgörande för utredningens val mellan domkapitel och stiftsstyrelse har blivit den begränsning av domkapitlets framtida uppgifter till frågor som rör kyrkans lära och den prästerliga ämbetsförvaltningen, som föreslagits av 1982 års kyrkokommitté och som återspeglas i propositionen (1987/88:31) om ny organisation på lokal- och stiftsplanet i svenska kyrkan, m. m. Domkapitlet har emellertid lång erfarenhet av kyrkomusikfrågor. I det följande kommer jag att föreslå att det skall ankomma på domkapitlet att medverka även vid tillsättningen av kyrkomusiker och vid fastställandet av reglementen för den kyrkomusikaliska verksamheten i pastoraten. Därför finner jag det lämpligast att domkapitlet handlägger även den här behandlade frågan. Därigenom tillgodoses också ett önskemål från många remissinstanser.

Jag vill i detta sammanhang understryka, att vad det nu handlar om är en reglering, avsedd att garantera en kvalitativ minimistandard på den kyrkomusikaliska verksamheten i pastoraten. I normalfallet bör domkapitlet enligt min bedömning kunna utgå från att det nuvarande antalet inrättade organisttjänster i stort sett kan anses motsvara behovet. En minskning av antalet organister strider mot syftet att säkra den höga kvalitet som i dag kännetecknar svensk kyrkomusik. Den pågående verksamhetens omfattning och innehåll bör också vara utgångspunkten när pastoraten planerar den kyrkomusikaliska verksamheten i framtiden. Jag utgår från att det liksom nu i många pastorat, inte minst i städer, kommer att finnas flera kyrkomusiker med organistbehörighet.

Orgelspelare: I ett kyrkomusikerdistrikt, där arbetsuppgifterna är av ringa omfattning och kantorstjänst av organisatoriska skäl inte lämpligen kan inrättas eller behållas, får för närvarande i stället efter medgivande av domkapitlet anställas en orgelspelare. Orgelspelare får också anställas för kyrkomusikaliska uppgifter som avskilts från en ledig skolkantorstjänst som visat sig svårbesatt. Orgelspelare kan ha en högst varierande utbildningsbakgrund.

Som jag anfört i det föregående är det angeläget att hålla uppe kvalifikationerna hos de utövande kyrkomusikerna på en så hög nivå som möjligt.

Det bör vara en strävan hos pastoraten att skapa tjänster med ett sådant kyrkomusikaliskt innehåll eller med sådan annan kompletterande musikalisk tjänstgöring, att tjänsterna kan besättas med kompetenta innehavare. Den nya organisationen med pastoratet som indelningsenhet skapar förbättrade möjligheter till detta. De lokala förhållandena är emellertid mycket skiftande, och det är inte realistiskt att bortse från de organisatoriska problem som koncentrationen av viktiga kyrkomusikaliska uppgifter till framför allt helgerna på många håll medför.

I de fall där antalet församlingar i vilka gudstjänst firas är stort eller där avstånden mellan församlingarna är stora måste det enligt min mening liksom hittills finnas möjlighet att förstärka organisationen av utbildade kyrkomusiker med insatser av orgelspelare. Detta är också något som framhållits av många remissinstanser med erfarenhet av detta problem.

Om det uppstår svårigheter, som inte är endast övergående, att besätta en kyrkomusikertjänst med någon behörig innehavare måste pastoratet också kunna anlita någon som saknar full kyrkomusikalisk kompetens.

I enlighet med det sagda, måste orgelspelare finnas kvar för de kyrkomusikaliska uppgifterna i många fall. En förutsättning för att orgelspelare skall få förordnas bör emellertid vara att det finns särskilda skäl. Ett sådant skäl kan vara att det är påkallat med hänsyn till gudstjänstlivets behov. Orgelspelarens uppgift blir därvid som regel endast att medverka vid gudstjänster och kyrkliga handlingar. Övriga obligatoriska kyrkomusikaliska åligganden bör som regel tillgodoses genom utbildade kyrkomusiker, eventuellt genom att avtal träffas med ett annat pastorat om fyllnadstjänstgöring för någon där anställd organist eller kantor. Ett annat skäl till att få förordna en orgelspelare kan, som jag förut har antytt, vara att en behörig kyrkomusiker inte kan rekryteras. Det gäller t. ex. när pastoratet trots utannonsering av ledigheten inte har fått någon behörig sökande till tjänsten eller uppdraget. Även för dessa fall bör pastoratet få anlita någon som inte är behörig.

För att få förordna någon som saknar behörighet som kyrkomusiker bör liksom för närvarande krävas medgivande i särskild ordning. Ett sådant medgivande bör kunna begränsas till att avse en eller flera bestämda gudstjänstlokaler inom pastoratet och till vissa slag av kyrkomusikaliska uppgifter. Medgivandet bör grundas på en bedömning av kvalifikationerna i det särskilda fallet, bl. a. med hänsyn till vad som krävs för att handha orglarna, öva körerna osv. Eftersom det enligt mitt förslag skall ankomma på domkapitlet att pröva andra behörighetsfrågor beträffande kyrkomusiker och domkapitlet bäst kan bedöma vad som erfordras för gudstjänstlivets behov, bör prövningen även i fortsättningen ankomma på domkapitlet.

Ingen begränsning i lag av anställningsskyddet för den som inte är behörig: Utredningen har föreslagit en särskild lagbestämmelse om att en anställning av någon som inte är behörig kyrkomusiker skall ske på viss tid, dock längst två år. Som utredningen särskilt anmärkt står den föreslagna regeln inte i överensstämmelse med vad som annars gäller för anställning enligt lagen (1982:80) om anställningsskydd (ändrad senast 1984:1008). Utredningens förslag sammanhänger med att den sett anställandet av en

orgelspelare endast som en tillfällig åtgärd i avvaktan på att en tjänst tillsätts med behörig innehavare. Som framgått, kan jag liksom många remissinstanser inte till fullo ansluta mig till det synsättet. Enligt min mening bör det fordras starka skäl för att uppställa särskilda regler, som begränsar det lagfästa anställningsskyddet. Jag är därför inte beredd att föreslå en sådan regel som utredningen förordat. Emellertid vill jag framhålla att avtal om tidsbegränsad anställning enligt 5 § lagen om anställningsskydd får träffas bl. a. i fråga om vikariat. I den mån det finns ett behov av sådana avtal utöver vad som följer av lagen om anställningsskydd kan dessutom avvikelser från dessa regler göras genom kollektivavtal, som slutits med eller godkänts av central arbetstagarorganisation.

2.6 Kombinationstjänster

Mitt förslag: Det skall finnas möjligheter att i en anställning som kyrkomusiker låta ingå fyllnadstjänstgöring. Den som är anställd som kyrkomusiker i ett pastorat bör vara skyldig att fullgöra fyllnadstjänstgöring hos annan, om en sådan skyldighet avtalats i samband med anställningen. Pastoratet bör också få anlita en behörig kyrkomusiker som är anställd hos någon annan. I sådant fall inrättar pastoratet ingen tjänst. De nuvarande skolkantorstjänsterna avskaffas.

Utredningens förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Flertalet av dem som yttrat sig i frågan tillstyrker avskaffandet av skolkantorstjänsterna. Åtskilliga har uppehållit sig vid frågor om hur övergången skall ske. Samtliga som yttrat sig därom ansluter sig till tanken på kombinationstjänster, men det framförs många olika uppfattningar om hur sådana tjänster kan utformas.

Skälen för mitt förslag

Fyllnadstjänstgöring: Målet för framtiden måste vara att öka tjänsternas kyrkomusikaliska innehåll. Framför allt förslaget om pastoratet som ny indelningsgrund ger bättre förutsättningar för detta. Trots detta torde de rent kyrkomusikaliska uppgifterna i många fall inte kunna ge underlag för mer än deltidsarbete. En förutsättning för rekryteringen till kyrkomusikeryrket är att man på annat sätt kan skapa ett sådant underlag för kyrkomusikertjänsterna, att dessa ger en tryggad sysselsättning för innehavarna. Som utredningen konstaterat måste det därför finnas möjligheter att i en anställning som kyrkomusiker låta ingå fyllnadstjänstgöring.

Kombinationsalternativ: Utredningen har undersökt intresset för olika kombinationsalternativ hos yrkesverksamma kyrkokantorer och studerande med inriktning på kyrkokantorsbehörighet. Alternativen var det allmänna skolväsendet, dvs. kommunal grundskola, gymnasieskola eller vuxenutbildning, den kommunala musikskolan, annan församlingsvård och kyrk-

lig administration samt i fråga om studerandegruppen även annat arbete. Det fanns enligt utredningen ett sådant intresse för samtliga alternativ, att inget borde uteslutas. Alternativet med annan musikverksamhet tilldrog sig dock det större intresset.

Som ytterligare kombinationsalternativ har utredningen särskilt nämnt kyrkomusikalisk tjänstgöring inom ett annat pastorat och tjänstgöring som lärare i folkhögskola. Även tjänstgöring i orkester har nämnts. Slutligen har utredningen omnämnt ett uppslag som har kommit från Svenska kyrkans kulturinstitut och gäller kombinationstjänster med exempelvis dramaverksamhet, film, kulturpedagogik eller kulturadministrativ verksamhet.

För min del anser jag det helt givet att sådana kombinationsalternativ som innebär att kyrkomusikertjänsten fylls ut med musikutövning eller undervisning i musik måste stå i förgrunden. Det är ju för sådan verksamhet kyrkomusikern valt att skaffa sig utbildning. Detta väger särskilt tungt i fråga om den mera långvariga och rätt krävande organistutbildningen. Samtidigt står det klart att det i första hand måste ankomma på kyrkan att svara för innehåll i kyrkomusikertjänsten. Flera remissinstanser har också framhållit detta.

Av det nyss anförda följer till en början att alla möjligheter till samverkan mellan pastoraten bör tas väl till vara. Den nuvarande kyrkomusikerorganisationen har sina rötter i ett äldre samhälle. Numera ligger en sådan samverkan närmare till hands. Ansvar för första hand på pastoraten som kyrkomusikernas arbetsgivare, men jag förutsätter att även kyrkans centrala och regionala organ kommer att stimulera pastoraten till ökad samverkan.

Samhället måste tillhandahålla sådana utbildningsvägar som kan underlätta inrättandet av kombinationstjänster med annan musikalisk verksamhet än den kyrkomusikaliska. Med hänsyn till kyrkomusikerns yrkesinriktning är det därvid kombinationer med utbildningsyrken som kommer i förgrunden.

De övriga uppslag utredningen lämnat för olika former av fyllnadstjänstgöring bedömer jag som intressanta alternativ, värda att prövas. Jag vill särskilt peka på möjligheterna till samverkan med den lokala och regionala musikproduktionen i övrigt. I likhet med utredningen anser jag emellertid inte att det för närvarande behövs några särskilda åtgärder från samhällets sida.

Kombinationer med lärartjänstgöring: Kombinationstjänstgöring som kyrkomusiker och lärare har gammal hävd och förekommer för närvarande i två former.

På kantornivån finns skolkantorstjänsterna, som är lärartjänster för klass på grundskolans lågstadium eller på dess mellanstadium, enligt skolförordningen (1971:235, omtryckt 1983:721, ändrad senast 1987:882). För skolkantorerna tillkommer utöver lärartjänstgöringen den kyrkomusikaliska. Behörighet för den kyrkomusikaliska tjänstgöringen kan i dag förvärfvas av en lärare genom den av Musikaliska akademien anordnade utbildning och examination som beskrivs närmare i avsnitt 2.11.1.

På organistnivån finns möjligheten att i en organisttjänst eller en tjänst

som biträdande kyrkomusiker lägga in fyllnadstjänstgöring som lärare i musik, antingen inom det allmänna skolväsendet och vissa övriga statliga eller statsunderstödda läroanstalter eller inom kommunal musikundervisning. Såsom jag närmare kommer att beskriva senare (avsnitt 2.11.2) förvärfvas behörigheten för fyllnadstjänstgöringen genom det val av fördjupningskurs som sker under den blivande organistens högskoleutbildning.

Utredningen föreslår att skolkantorstjänsterna skall avskaffas. I stället bör enligt utredningen ges vissa möjligheter för en musiklärare inom grundskolan och gymnasieskolan till fyllnadstjänstgöring som kantor och omvänt för en kantor som sådan musiklärare. Enligt utredningens förslag skall en blivande musiklärare kunna förvärva kantorskompetens genom vissa tillvalsalternativ inom högskoleutbildningen. Däremot skall det enligt utredningens förslag inte längre finnas någon högre kyrkomusikerutbildning som ger förutsättningar för att kombinera en organisttjänst med verksamhet som musiklärare inom det allmänna skolväsendet.

Jag kommer längre fram (avsnitt 2.11) att närmare ta upp och ange min syn på utredningens förslag till lösningar i fråga om den framtida kyrkomusikerutbildningen. Redan nu kan jag emellertid säga att dessa förslag enligt mitt bedömande kommer att behöva bearbetas ytterligare. I fråga om den högre kyrkomusikerutbildningen bör emellertid med utgångspunkt i remissutfallet som målsättning kunna anges att det även i fortsättningen skall vara möjligt att kombinera tjänstgöring som organist med verksamhet som lärare inom grundskola och gymnasieskola.

Konstruktionen av en kombinationstjänst: När det gäller sättet att tillskapa en kombinationstjänst har utredningen ansett att det inte kan bli fråga om att lägga fram förslag med färdiga konstruktioner. Grunden för sådana tjänster bör enligt utredningens förslag i stället utgöras av avtal mellan dem som skall bidra med underlaget för tjänsten. Förslaget bygger på tanken att kyrkomusikern alltid skall vara anställd av endast den ena avtalsparten. Konstruktionen som sådan har inte rönt kritik under remissbehandlingen. Även jag ansluter mig till förslaget i denna del. De träffade avtalen bör innehålla överenskommelser om sådana förhållanden av personaladministrativ och ekonomisk art som parterna behöver reglera sinsemellan. I skolförfattningarna får regler införas som gör det möjligt att låta kyrkomusikalisk fyllnadstjänstgöring ingå i de lärartjänster som blir aktuella. Det ankommer på regeringen att utfärda närmare föreskrifter om detta. I övrigt behövs det inte något särskilt författningsstöd för att avtalen skall kunna träffas.

Utredningen har framhållit att det finns ett normalavtal, upprättat av Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, som gäller fyllnadstjänstgöring för kyrkomusiker i kommunal musikskola. Avtal av liknande slag kan givetvis underlätta det lokala arbetet med att åstadkomma kombinationstjänster. Jag förutsätter att frågan tas upp av pastoratsförbundet.

För sådana kombinationstjänster som nyss har beskrivits bör ges en föreskrift om skyldighet för den som har en tjänst som kyrkomusiker att fullgöra fyllnadstjänstgöring åt någon annan än pastoratet. En förutsättning för att en sådan skyldighet skall föreligga bör vara att den avtalas i

samband med anställningen. Omfattningen av skyldigheten att fullgöra fyllnadstjänstgöring bör regleras i anställningsavtalet.

Skolkantorstjänster avskaffas: Skolkantorstjänsterna har haft stor betydelse genom åren. De framstår emellertid numera som otidsenliga och från administrativ synpunkt opraktiska. Nackdelen med arbete på heltid som lärare i skolan och dessutom kyrkomusikalisk tjänstgöring med i vissa fall så mycket som 14-15 veckotimmar är uppenbar. Ett stort och ökande antal skolkantorstjänster är vakanta. Jag delar därför utredningens och flertalet remissinstansers uppfattning att dessa tjänster bör avskaffas. Genom reformen av kyrkomusikerorganisationen bör således tillsättningen av sådana tjänster upphöra. Det ankommer på regeringen att i förordning meddela sådana bestämmelser som kan behövas för att bereda de nuvarande skolkantorer som så önskar möjlighet att övergå på annan tjänst.

Till frågan om de skolkantorer som är förordnade med fullmakt eller konstitutorial och vill behålla sina tjänster återkommer jag senare (avsnitt 2.12).

2.7 Behörighetsvillkor

Mitt förslag: För att utföra kyrkomusikaliska uppgifter skall även i fortsättningen normalt krävas behörighet motsvarande dagens högre och lägre kyrkomusikerutbildning. Om det behövs för att tillgodose gudstjänstlivets behov, får domkapitlet för vissa fall godta lägre kompetens. Allmänna behörighetsvillkor behövs inte.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt. Utredningen har dock som ett allmänt behörighetsvillkor föreslagit att den sökande skall vara lämplig för anställningen.

Remissinstanserna: Dessa har överlag gett sitt stöd åt tanken att tjänsteorganisationen även i fortsättningen skall anknyta till statligt fastställda examenskrav för en högre och en lägre kyrkomusikerutbildning. Domkapitlet i Skara har krävt en precisering av kriterierna för att kantorskompetensen skall få underskridas.

Ett stort antal remissinstanser tar upp frågan om medlemskap i svenska kyrkan som ett allmänt behörighetsvillkor. Ett sådant villkor förespråkas av bl. a. domkapitlen i Uppsala, Strängnäs, Skara, Lund, Härnösand, Luleå och Visby samt av Svenska kyrkans personalförbund, Domkyrkoorganisationernas förening och Evangeliska fosterlandsstiftelsen (EFS). EFS framhåller dock att viktigare är kyrkomusikerns lojalitet mot kyrkans arbete och grundläggande målsättning. Bl. a. Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund anser att något krav på medlemskap inte behöver ställas upp. En del remissinstanser, bl. a. kammarrätten i Jönköping och Svenska kyrkans nämnd för församlings- och pastoratsförvaltning, anser att pastoraten själva bör få avgöra vilken betydelse medlemskapet skall ha. En precisering av kravet på lämplighet efterlyses av domkapitlet i Linköping.

Utgångspunkter: För kyrkomusikertjänster gäller i dag dels allmänna behörighetsvillkor, dels särskilda behörighetsvillkor. De allmänna behörighetsvillkoren avser hälsotillstånd, vandel, vilja att främja församlingslivet samt undervisningsförmåga m. m. De särskilda behörighetsvillkoren innefattar krav på avlagda examina eller prov eller annars på genomgången utbildning. I vissa fall krävs det också viss praktisk tjänstgöring. Från de särskilda krav som uppställs när fyllnadstjänstgöring ingår i en tjänst bortser jag nu.

Särskilda behörighetskrav: För att garantera en god kyrkomusikalisk standard bör det enligt min mening även i framtiden ställas krav på att kyrkomusiker uppfyller bestämda kompetenskrav. Liksom utredningen utgår jag från att kraven för anställning som kyrkomusiker allmänt sett inte i framtiden kan vara lägre än vad som nu gäller för de bägge huvudtyperna av självständiga kyrkomusikaliska tjänster.

Kyrkomusikerförordningens särskilda behörighetsregler, vilka återges i utredningsbetänkandet (s. 161 ff.) är detaljerade och komplicerade. I princip krävs emellertid i dag för behörighet till organisttjänst examen från en fyraårig musikalisk högskoleutbildning på kyrkomusikerlinje samt viss tids tjänstgöring. För behörighet till kantorstjänst krävs antingen viss lärarutbildning jämte organist- och kantorsexamen eller en två- till treårig utbildning på folkhögskola eller liknande, varefter avlagts dels organist- och kantorsexamen, dels pedagogisk examen för kyrkokantorer.

Enligt min mening är det också för framtiden ändamålsenligt att tjänsteorganisationen är principiellt knuten till specificerade kunskapskrav på motsvarande bägge nivåer. Längre fram kommer jag att behandla utbildningsfrågorna närmare. Jag kan emellertid redan nu säga att jag inte kommer att förorda några genomgripande förändringar i fråga om den kyrkomusikaliska utbildningens innehåll. Mina förslag innebär sålunda i huvudsak oförändrade särskilda behörighetskrav för organister och kantorer.

Dispens från särskilda behörighetskrav: För närvarande gäller att domkapitlet får medge en sökande till en organist- eller kantorstjänst befrielse från bl. a. särskilda behörighetsvillkor, om det finns särskilda skäl (24 § 5 mom. och 26 § 3 mom. kyrkomusikerförordningen). Innan sådan befrielse medges skall domkapitlet inhämta yttranden av kyrkorådet och domkyrkoorganisten. Sådan befrielse kan t. ex. gälla kravet på pedagogisk utbildning eller i fråga om organist på viss tids tjänstgöring som kyrkomusiker eller lärare. Det kan också handla om någon som har undergått utbildning utomlands. Utredningen har föreslagit att en sådan dispensmöjlighet behålls. Också jag är av uppfattningen att den fyller en funktion. Som villkor för befrielse från eljest gällande behörighetsvillkor bör gälla att den sökande med hänsyn till utbildning och yrkeserfarenhet är att anse som jämställd med den som uppfyller de för den ifrågakvarande tjänsten gällande behörighetsvillkoren. Dispensprövningen bör ankomma på domkapitlet.

Allmänna behörighetskrav: Jag övergår härefter till frågan om det behövs några allmänna behörighetsvillkor för kyrkomusiker. I denna fråga har utredningen till en början påpekat att bestämmelserna i 19 kap. 2 § kyrkolagen om psykiskt eller fysiskt handikapp som hinder för antagning till

präst numera slopats med hänvisning till att föreskrifterna inte längre tillämpades rigoröst och att prövningen av de blivande prästernas lämplighet ankom på biskoparna. Utredningen har vidare påpekat att enligt de allmänna bestämmelser som hör till gällande huvudöverenskommelse på det kyrkokommunala området (AB 84) är en arbetstagare skyldig att i samband med anställandet eller annars lämna s. k. tjänstbarhetsintyg, om arbetsgivaren kräver det.

Jag anser liksom utredningen att det inte behövs särskilda föreskrifter om kyrkomusikers tjänstbarhet. En behörighetsprövning av någon som har ett handikapp bör göras i det enskilda fallet utan fördomar eller förutfattade meningar i fråga om handikappades möjligheter att fungera i arbetslivet. Det är viktigt att ta till vara de möjligheter till arbetsbiträde och tekniska arrangemang som ingår i nutida arbetsmarknadspolitik och ger förutsättningar för en god arbetsinsats även från den som är handikappad. Kyrkan bör i detta avseende vara en föregångare.

Utredningen har vidare diskuterat om medlemskap i svenska kyrkan bör vara en förutsättning för anställning som kyrkomusiker, något som även har tagits upp av många remissinstanser. Det kan finnas principiella skäl som talar för ett sådant krav. Liksom utredningen anser jag emellertid föga vunnit med en sådan regel. Det är viktigare att det av medarbetaren kan förutsättas en lojalitet mot kyrkans arbete än att lyfta fram något formellt krav på medlemskap. Ett sådant krav är inte som jag ser det någon garanti för den nödvändiga lojaliteten. Det kan också framhållas att något motsvarande krav inte har uppställts när det gäller andra kategorier av församlingsarbetare och att det är svårt att se varför kyrkomusikerna skulle särbehandlas i detta hänseende. Jag är därför inte beredd att som ett formellt behörighetsvillkor för kyrkomusiker föreslå krav på medlemskap i kyrkan.

Utredningen har stannat för att förorda en allmän behörighetsregel av innebörd att som kyrkomusiker endast får anställas den som är lämplig. Ett så allmänt hållet behörighetsvillkor fyller emellertid enligt min mening ingen funktion. Som jag anfört angående motsvarande fråga beträffande präster (prop. 1987/88:31 s. 147) anser jag att den allmänna behörighetsprövningen måste anses ingå i tillsättningsmyndighetens bedömning av den sökandes skicklighet. Det finns inte någon skyldighet att tillsätta en tjänst med någon som inte uppfyller de krav tjänsten ställer.

2.8 Tillsättning av tjänster

Mitt förslag: Tjänster som kyrkomusiker i ett enförsamlingspastorat tillsätts av pastoratskyrkorådet. I flerförsamlingspastorat skall kyrkomusiker anställas genom beslut av den tillsättningsnämnd, som skall finnas för tillsättning av prästtjänster. Domkapitlet skall pröva de sökandes behörighet och yttra sig över deras kyrkomusikaliska skicklighet.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit ett rent kommunalt tillsättningsförfarande med en möjlighet för tillsättningsmyndigheten att påkalla sakkunnigt biträde från stiftsorganisationen.

Remissinstanserna: Många remissinstanser har vänt sig mot ett rent kommunalt tillsättningsförfarande. Deras remissyttranden återspeglar farhågor för att det i så fall kan uppstå svårigheter i fråga om en riktig meritvärdering. Likaså har framhållits att det vid kommunala tjänstetillsättningar inte behövs någon riksomfattande annonsering. Bl. a. Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges Lärarförbund vill värna om den nuvarande tillsättningsordningen. Till de remissinstanser som tillstyrkt förslaget eller lämnat detta utan väsentlig erinran hör bl. a. svenska kyrkans centralstyrelse, Svenska kyrkans församlings- och patoratsförbund, Nämnden för församlings- och patoratsförvaltning, domkapitlen i Härnösand, Skara och Stockholm, Göteborgs kyrkliga samfällighet och Sveriges kyrkokamerala förening.

Skälen för mitt förslag

Utgångspunkter: En följd av att kyrkomusikertjänsterna blir kyrkokommunala är att de nu gällande detaljerade reglerna om tillsättningsförfarandet kan slopas. Pastoratens inflytande över tillsättningarna kommer därmed att öka. Som jag har anfört i det föregående bör emellertid ett visst statligt inflytande behållas även i framtiden.

Tillsättningsmyndighet: I dag gäller för organist- och kantorstjänster att dessa tillsätts av kyrkorådet i församlingen. Organister och kyrkokantorer tillsätts genom val av någon av de behöriga sökande som domkapitlet har fört upp på förslag till tjänsten. Som en följd av förslaget att pastoratet skall utgöra grunden för indelningen av den kyrkomusikaliska verksamheten har utredningen föreslagit att kyrkomusikerna anställs genom beslut av pastoratet i stället för församlingen. Utredningen har emellertid framhållit att församlingarna även i framtiden bör ha ett inflytande över tillsättningarna. Enligt utredningens förslag bör pastorn därför ge församlingarna tillfälle att yttra sig över ansökningarna.

Jag ansluter mig till utredningens förslag att tillsättningsbeslutet skall fattas på pastoratsnivån. I likhet med utredningen anser jag också att församlingarna även i framtiden bör ha ett inflytande över tillsättningarna. Den kyrkomusikaliska verksamheten bedrivs i församlingarna och har stor betydelse för gudstjänst- och församlinglivet.

I en församlingspastoratet blir församlingens behov av inflytande automatiskt tillgodosett. Frågan är hur inflytandet skall ske i flerförsamlingspastoratet. En tänkbar lösning är den som utredningen har föreslagit, nämligen att församlingarna skall få yttra sig till pastoratet. För egen del anser jag emellertid att övervägande skäl talar för att välja samma lösning som har valts i fråga om prästtjänster i flerförsamlingspastorat.

För tillsättning av prästtjänster skall det enligt 7 § förslaget till prästansättningslag (prop. 1987/88:31) i varje flerförsamlingspastorat finnas en tillsättningsnämnd, till vilken församlingarnas kyrkoråd inom sig utser representanter. Syftet med denna ordning är att garantera församlingarna

ett jämlikt inflytande på tillsättningsbeslutet. Enligt min mening kan samma synsätt anläggas när det gäller kyrkomusiker. Jag föreslår därför att tjänster som kyrkomusiker i ett flerförsamlingspastorat tillsätts av tillsättningsnämnden.

Behörighetsprövning: Enligt den ordning som gäller i dag prövar domkapitlet före tillsättningen av tjänster som organist och kantor de sökandes behörighet. Utredningen har föreslagit att denna uppgift i framtiden skall ankomma på pastoraten själva. Flera remissinstanser har ansett att den nuvarande ordningen bör behållas.

Som jag har anfört tidigare bör det statliga inflytandet över kyrkomusikerorganisationen i viss utsträckning behållas. Detta kommer i mitt förslag till uttryck bl. a. genom att det i lag anges vilka behörighetsvillkor som skall gälla för olika kyrkomusiker. Det är enligt min mening naturligt att inflytandet i detta avseende följs upp med en behörighetsprövning av ett statligt organ. Jag finner det också naturligt att denna uppgift även i framtiden handhas av domkapitlet, som har en omfattande erfarenhet av sådana ärenden. I domkapitlens framtida uppgifter kommer bl. a. också att ingå att pröva behörigheten hos sökanden till prästtjänster enligt förslagen i propositionen 1987/88:31.

Mitt förslag är alltså att domkapitlet skall pröva behörigheten hos de sökande innan en kyrkomusiker anställs i pastoratet. Domkapitlets beslut blir bindande och kan inte frångås av pastoratet.

Meritvärdering: Regler om de befordringsgrunder som skall gälla vid tillsättning av tjänster som kyrkomusiker finns i dag i 27 § kyrkomusikerförordningen. När domkapitlet upprättar sitt förslag skall de sökande rangordnas på grundval av den meritvärdering domkapitlet har gjort. Utredningens förslag innebär att tillsättningsförfarandet skall följa kyrkokommunala regler och att några särskilda regler om meritvärdering inte skall ges. Flera remissinstanser har uttryckt farhågor för att det kan uppstå svårigheter vid meritvärderingen.

När det gäller valet mellan olika sökande kan man, som utredningen konstaterat, inte komma ifrån att en del tillsättningsärenden kan bli svåra att bedöma för pastoraten. Det är därför angeläget att garantier ges för en sakkunnig belysning av de sökandes kvalifikationer. Utredningen har ansett att stiftsstyrelsen på begäran av pastoratet skall avge yttrande över ansökningarna. Ett ytterligare stöd kunde enligt utredningen vara att den föreslagna s. k. stiftsmusikern på begäran av pastoratet föredrar tillsättningsärendet för de lokala beslutsfattarna. Många remissinstanser har emellertid förordat att det statliga inflytandet utövas genom domkapitlet. Jag har förståelse för de synpunkter som ligger bakom yttrandena. Även i denna fråga ligger det enligt min mening nära till hands att knyta an till den lösning som har valts beträffande tillsättning av prästtjänster i pastoraten.

Enligt förslaget till prästanställningslag i propositionen 1987/88:31 skall domkapitlet vid prästtillsättningar, sedan det prövat de sökandes behörighet, med eget yttrande lämna över ansökningshandlingarna till den myndighet som tillsätter tjänsten. Förslaget att domkapitlet alltid skall avge yttrande kommer från kyrkomötet. Kyrkomötet ansåg att det var värdefullt för tillsättningsmyndigheterna med ett yttrande från domkapitlet,

särskilt med tanke på meritvärderingen. Enligt min mening bör man nu för kyrkomusikerna välja samma lösning. Domkapitlets yttrande bör avse den kyrkomusikaliska skickligheten och innehålla en jämförelse av de behöriga sökandena i detta hänseende.

I detta sammanhang vill jag framhålla att det endast är domkapitlets prövning av behörigheten som är bindande för pastoraten. Yttrandet är inte bindande, men bör kunna tjäna som en vägledning.

Yttrande vid tillsättning av domkyrkoorganist: Enligt 30 § 2 mom. kyrkomusikerförordningen skall domkapitlet innan det upprättar förslag till tjänst som domkyrkoorganist inhämta yttrande av Musikaliska akademiens styrelse. Utredningen har föreslagit att yttrande i sådana ärenden i stället skall inhämtas från svenska kyrkans centralstyrelse. Förslaget hänger samman med att utredningen har föreslagit att Musikaliska akademiens befattning med kyrkomusikerutbildningen skall upphöra. Jag lägger inte nu fram några sådana förslag i utbildningsdelen. Emellertid bör det i framtiden stå domkapitlet fritt att bestämma hur det expertutlåtande skall inhämtas som kan behövas när en domkyrkoorganist skall anställas. Möjligheten att anlita akademiens expertis finns kvar, men detta blir alltså inte obligatoriskt. Däremot bör man beakta att en domkyrkoorganist behöver särskild kunnsighet och erfarenhet för att biträda domkapitlet i kyrkomusikaliska frågor (jfr avsnitt 2.10).

Annonsering av lediga tjänster: För närvarande skall kyrkomusikertjänster i regel kungöras lediga i Post- och Inrikes Tidningar. Sådan kungörelse brukar i allmänhet kompletteras med annonsering i Kyrkomusikernas tidning, som är ett organ för Kyrkomusikernas riksförbund och som sprids till förbundets medlemmar. Härigenom åstadkommer man en god kännedom om lediga tjänster.

Utredningen har framhållit att det, för att behålla en bred rekryteringsbas, är angeläget att kungörelser om lediga tjänster får så stor spridning som möjligt. Detta mål kan enligt utredningen nås genom annonsering förutom i dagspressen, i Svenska kyrkans tidning och Kyrkomusikernas tidning. Flera remissinstanser anser att det bör finnas en föreskrift om att tjänsterna skall annonseras ut i något rikstäckande organ med spridning bland de berörda.

För egen del vill jag till en början erinra om att tillsättningsförfarandet vid kyrkokommunala anställningar delvis är reglerat genom kollektivavtal. Enligt de allmänna bestämmelser (AB 84) som hör till den gällande huvudöverenskommelsen på området gäller i fråga om tillsvidareanställning av arbetstagare med minst 40 procents tjänstgöring en skyldighet att kungöra tjänsten ledig till ansökan med minst fjorton dagars ansökningstid, om inte särskilda skäl föranleder annat. Kungörandet sker vanligen med anslag på kommunens anslagstavla. Samma reglering gäller i fråga om sådan anställning för viss tid, eller vikariat, som beräknas omfatta minst sex månader. Vid bl. a. omplaceringsbehov eller när någon arbetstagare har företrädesrätt till ny anställning, behöver kungörande inte ske.

Frågor om annonsering av lediga tjänster kan regleras i kollektivavtal. Så har också redan skett på det kommunala området. Jag vill starkt betona att det måste ligga i pastoratens eget intresse att få ett så brett rekryterings-

underlag som möjligt. Detta kan endast erhållas genom att ledigheter annonseras så att de når aktuella grupper.

Överklagande av tillsättningsbeslut: Kyrkorådets tillsättning av tjänster som organist och kyrkokantor får i dag överklagas enligt bestämmelserna i lagen (1982:1052) om församlingar och kyrkliga samfälligheter. Utöver vad som gäller enligt den lagen får beslutet överklagas av den som är uppförd på domkapitlets förslag.

Utredningens förslag innebär att överklagande av beslut om tillsättning av kyrkomusiker i framtiden helt skall följa kyrkokommunala överklaganderegler. Av detta följer att beslutet endast får överklagas av den som är kyrkobokförd i pastoratet och av en församling som ingår i ett flerförsamlingspastorat. En del remissinstanser har föreslagit att kretsen som har rätt att överklaga nu aktuella beslut skall utökas till att avse andra sökande till tjänsten.

Jag har viss förståelse för de önskemål som sålunda har förts fram. De överensstämmer med den ordning som gäller i dag. I denna fråga gör jag emellertid samma bedömning som jag har gjort i propositionen 1987/88:31 när det gäller överklagande av beslut om tillsättning av prästtjänster. Att utöka kretsen av dem som får överklaga kyrkorådets eller tillsättningsnämndens beslut till att avse även andra sökande stämmer inte överens med allmänna principer för vem som får klaga på ett kommunalt beslut. Jag är därför inte beredd att gå ifrån utredningens förslag på denna punkt.

2.9 Regleringen av kyrkomusikernas tjänsteåligganden

Mitt förslag: För varje pastorat skall det finnas ett reglemente för den kyrkomusikaliska verksamheten. Av reglementet skall framgå hur de obligatoriska kyrkomusikaliska uppgifterna är fördelade mellan pastoratets kyrkomusiker. Reglementet fastställs efter yttrande av församlingarna i pastoratet och domkapitlet. Domkapitlet skall särskilt se till att gudstjänstlivets behov blir tillgodosedda.

Utredningens förslag: Pastoraten skall fastställa en instruktion för varje kyrkomusikertjänst. En tjänst skall inte kunna omfatta mer än vad som kan anses vara heltid. Uppgifter i tjänsten skall vara tjänstgöring vid gudstjänster och förrättningar/kyrkliga handlingar, körverksamhet samt orgelvård m. m. I princip skall också fri musikundervisning vara en tjänsteuppgift för samtliga kyrkomusiker. Fastställandet av omfattningen av uppgifterna i varje tjänst bör ske efter lokala MBL-förhandlingar.

Remissinstanserna: Remissinstansernas inställning präglas av deras ståndpunktstaganden till utredningens huvudförslag om en kommunal reglering av tjänsterna. Kritiska instanser har i allmänhet ansett att fastställandet av tjänsteinstruktioner bör ankomma på domkapitlet. Enligt en uppfattning, företrädd bl. a. av domkapitlet i Göteborg, kan pastoraten inte ha personal som är tillräckligt utbildad för uppgiften. Därvid skulle uppstå risker för bristande enhetlighet m. m. Enligt en annan uppfattning, före-

trädd bl. a. av Göteborgs kyrkliga samfällighet, bör beslutanderätten i fråga om instruktionerna tillkomma kyrkokommunen, eftersom tjänsterna skall vara kyrkokommunala och även det ekonomiska ansvaret kyrkokommunalt. Samfälligheten anför att en normalinstruktion kan utarbetas av Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund. Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges Lärarförbund anser att såväl obligatoriska som andra åligganden skall framgå av instruktionen och denna fastställas av domkapitlet. Domkyrkoorganisternas förening anser också att instruktioner skall fastställas av domkapitlet. Föreningen ser dock med tillfredsställelse att utredningens förslag innebär flexibilitet i fråga om den kyrkomusikaliska verksamhetens omfattning.

Skälen för mitt förslag

Utgångspunkter: Den närmare regleringen av de kyrkomusikaliska göromålen i varje enskild församling sker enligt 7 § kyrkomusikerförordningen genom att domkapitlet fastställer en instruktion för varje kyrkomusikertjänst. Förslag till sådana instruktioner upprättas av kyrkorådet, som har att höra kyrkoherden och tjänsteinnehavaren samt i förekommande fall skolmyndigheterna.

Till ledning vid fastställandet av vad som bör ingå i instruktionerna gäller, utöver de föreskrifter som betingas av lokala förhållanden, cirkuläret (1952:804) angående normalinstruktion för kyrkomusikertjänst. Till cirkuläret hör som bilagor normalinstruktioner för organisttjänster och kantorstjänster. Normalinstruktionerna upptar föreskrifter om var kyrkomusikern skall tjänstgöra och om omfattningen av hans tjänstgöringsskyldighet i olika hänseenden. Det finns också föreskrifter bl. a. om samverkan mellan kyrkomusiker och präst, orgelvård och om den fria musikundervisningen.

Kyrkomusikernas tjänstgöringsskyldighet m. m. kommer naturligtvis att kräva en närmare reglering även i framtiden. Utredningen har bedömt att det även i framtiden är nödvändigt med en instruktion för varje tjänst. I sammanhanget har utredningen framhållit att en tjänst inte bör kunna fastställas att omfatta mer än vad som kan anses vara heltid.

Syftet med den reform som jag nu föreslår är bl. a. – som jag har framhållit flera gånger tidigare – att avskaffa den statliga detaljregleringen och att skapa förutsättningar för en så flexibel kyrkomusikalisk organisation som möjligt. På så sätt underlättas möjligheterna att anpassa verksamheten och tjänsteorganisationen till de lokala önskemålen och behoven. Dessa förhållanden tillsammans med den omständigheten att kyrkomusikerna i framtiden inte längre skall ha statligt reglerade anställningar gör att deras tjänstgöringsskyldighet m. m. inte längre kan eller bör författningsregleras. Utredningens lagförslag innehåller inte heller några regler angående tjänsteinstruktioner för kyrkomusikerna. I motsvarande mån som författningsregleringen bortfaller ökar utrymmet för en reglering genom kollektivavtal.

Kollektivavtal: Utredningen har konstaterat att det är naturligt att specialbestämmelser för kyrkomusikerbefattningarna tas in i kollektivavtal när

anställningarna förs över till det kyrkokommunalt reglerade området. Sådana specialbestämmelser kan upprättas för verksamhetsområden där behov föreligger enligt de centrala parternas gemensamma bedömning och de knyts till de allmänna bestämmelser som avtalas.

Specialbestämmelser innehåller normalt lönegradsbestämningar eller lätitud- eller lönefälsangivelser för olika befattningar. De brukar även innehålla överenskommelser angående det huvudsakliga innehållet i befattningarna, liksom även bl. a. de kvalifikationer som skall gälla för lönevillkoren. I vissa fall kan bestämmelserna också innefatta ändringar eller tillägg i förhållande till de allmänna bestämmelserna, liksom överenskommelser om avvikelser från dispositiv arbetsrättslig lagstiftning, såsom arbetsmiljölagen (1977:1160) och arbetstidslagen (1982:673). För sådana verksamhetsområden, där det är erforderligt att för de enskilda anställningarna bestämma anställningens sysselsättningsgrad när inte arbetstiden direkt schemaläggs, kan de centrala parterna också komma överens om tidslistor. Det är också möjligt att komma överens om normalinstruktion för särskilda befattningstyper.

Jag förutsätter att möjligheterna att dra upp enhetliga riktlinjer genom sådana specialbestämmelser och normalinstruktioner kommer att tas tillvara vid förhandlingar mellan pastoratens och kyrkomusikernas centrala organisationer i den mån det är behövligt och lämpligt. Jag kan därför inte dela de under remissbehandlingen framförda farhågorna för att det skall komma att brista i enhetlighet i verksamheten på olika håll i landet.

Reglemente: Mina förslag i det föregående bygger, som jag nyss har sagt, genomgående på tanken att pastoraten skall ha frihet att organisera den kyrkomusikaliska verksamheten på det sätt som bäst tillgodoser behoven i församlingarna. Den av mig föreslagna lagregleringen syftar i det väsentliga till att garantera en hög och så långt möjligt likvärdig standard i fråga om vissa särskilt angelägna kyrkomusikaliska uppgifter. Uppgifterna skall av pastoratet kunna fördelas mellan flera kyrkomusiker efter vad som är lämpligt med hänsyn till de lokala förhållandena. En ordning där det skall ankomma på något regionalt organ att fastställa instruktioner för de enskilda tjänsterna i pastoratet är enligt min mening inte förenlig med reformens syfte.

Med det sagda följer emellertid inte att man helt bör avstå från att ge föreskrifter om tjänsteorganisationen i pastoratet. Som jag även tidigare framhållit råder det ett nära samband mellan kyrkomusikernas och prästernas uppgifter och tjänstgöring. Till den obligatoriska kyrkomusikaliska verksamheten enligt mitt förslag hör först och främst medverkan vid gudstjänster och övriga kyrkliga handlingar. Jag har tidigare (avsnitt 2.4) bedömt att det behövs någon garanti för att verksamheten i pastoratet planeras så, att en samordning kommer till stånd med vad som bestämts i fråga om gudstjänstlivet i församlingarna.

Enligt min mening är det lämpligt att det för varje pastorat finns ett reglemente för den kyrkomusikaliska verksamheten. Ett sådant reglemente bör utvisa hur de obligatoriska uppgifterna skall tillgodoses. En föreskrift om detta kan bidra till att ge stadga åt organisationen av den kyrkomusikaliska verksamheten i pastoratet och klargöra arbets- och ansvars-

fördelningen mellan kyrkomusikerna, när flera är verksamma i ett pastorat. I ett sådant reglemente kan också meddelas de närmare föreskrifter som kan behövas angående arbetsledningen. Reglementet bör ges en sådan utformning att det framgår hur gudstjänstlivets behov skall tillgodoses.

Eftersom pastoratet skall ha ansvaret för den kyrkomusikaliska verksamheten bör det ankomma på pastoratet att fastställa reglementet. Den kyrkomusikaliska verksamheten måste dock samordnas och anpassas till församlingsarbetet, gudstjänster och övriga kyrkliga handlingar. Det är därför nödvändigt att församlingarna i ett flerförsamlingspastorat kan lämna synpunkter för att få sina behov tillgodosedda. De bör därför få yttra sig över förslaget till reglemente. En samordning behövs också med vad som skall gälla i fråga om prästernas tjänstgöring och gudstjänsthållningen. Behovet av samordning i detta hänseende kan enligt min mening ske enklast genom att domkapitlet också får yttra sig över förslaget till reglemente. Domkapitlet och dess musiksakkunniga kan också tänkas ha synpunkter på hur behovet av en betryggande orgelvård bäst kan tillgodoses i pastoratet.

De anställda kyrkomusikernas inflytande över innehållet i ett reglemente tillgodoses genom reglerna i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet och eventuella avtal som kan komma att träffas på området.

Tillsyn: Jag vill i detta sammanhang beröra frågan om det behövs särskilda föreskrifter om tillsynen över den kyrkomusikaliska verksamheten. Utredningen har i sitt lagförslag tagit med bestämmelser som i huvudsak motsvarar föreskriften i 4 § kyrkomusikerförordningen om domkapitlens allmänna insende över verksamheten och den närmare tillsyn som tillkommer kyrkorådet och kyrkoherden. Med stöd av bl. a. denna bestämmelse anses arbetsledningen när det gäller den kyrkomusikaliska verksamheten tillkomma kyrkoherden.

På kyrkomötets uppdrag arbetar f. n. en inomkyrklig utredning med frågorna om ansvarsfördelningen i församlingen. Resultatet av utredningens arbete bör enligt min mening avvaktas innan ställning tas till frågan om arbetsledningen i församling och pastorat närmare skall regleras. Jag vill dock erinra om att 1982 års kyrkokommitté redovisade en preliminär ståndpunkt i sin rapport (SOU 1985:1) Församlingar i samverkan. Där uttalade kommittén bl. a. att det är rimligt att pastoratets organ beslutar om vem eller vilka som skall utöva den faktiska arbetsledningen inom skilda områden samt att kyrkoherden under alla förhållanden bör vara arbetsledare för det rent församlingsvårdande arbetet liksom också för den personal som arbetar i och i anslutning till församlingsvård och gudstjänst. Jag delar denna uppfattning, som också vinner stöd i den alltjämt gällande kyrkolagen. Av mitt förslag att pastoratet skall ha ansvaret för den kyrkomusikaliska verksamheten följer att det är pastoratskyrkorådet som skall leda verksamheten. Vem som skall utöva den faktiska arbetsledningen på området bör anges i det reglemente som pastoratet enligt mitt förslag i det föregående skall besluta om. Någon särskild lagbestämmelse med det innehåll som utredningen har föreslagit anser jag därför inte nödvändig.

Jag vill också påpeka att man även från stiftsledningens sida kan väntas komma att uppmärksamt följa utvecklingen av den kyrkomusikaliska verk-

samheten. Detta följer av biskopens skyldighet att visitera församlingarna och av den uppgift som stiftssamfälligheterna har föreslagits få i den nya stiftsorganisationen, nämligen främjande av församlingens utveckling i stiftet.

2.10 Behovet av kyrkomusikalisk expertis i domkapitlen och stiftssamfälligheterna

Mitt förslag: Vid domkapitlets handläggning av kyrkomusikärenden skall som regel domkyrkoorganisten även i fortsättningen vara sakkunnig. Möjligheter öppnas dock för domkapitlet att för sådant ändamål anlita även någon annan kyrkomusiker med organistbehörighet.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att de särskilda stiftsuppgifterna frikopplas från tjänsten som domkyrkoorganist och att det i stället hos varje stiftsstyrelse skall finnas en stiftsmusiker.

Remissinstanserna: Endast några få remissinstanser, bland vilka märks svenska kyrkans centralstyrelse och Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, har tillstyrkt förslaget utan invändningar. Flera remissinstanser har framhållit domkyrkoorganisternas höga kvalifikationer och vikten av att värna om deras ställning i stiftet. Från flera håll har framförts farhågor för att det inte skall vara möjligt att besätta stiftsmusikertjänsterna med tillräckligt kvalificerade innehavare. En del remissinstanser har dock varit inne på att på olika sätt dela upp stiftsuppgifterna på flera.

Skälen för mitt förslag

Utgångspunkter: Utöver sina ordinarie uppgifter som organist i domkyrkoförsamlingen har domkyrkoorganisten för närvarande enligt 18 § kyrkomusikerförordningen särskilda uppgifter för stiftet i dess helhet. Han skall stå till domkapitlets förfogande som musiksakkunnig i frågor om kyrkomusikerverksamheten i stiftet. Han skall på begäran ge annan kyrkomusiker i stiftet upplysningar och råd. Slutligen skall han granska, sammanfatta och bedöma övriga kyrkomusikers årliga verksamhetsberättelser och lämna domkapitlet en redogörelse härför. Uppgiften som musiksakkunnig innefattar bl. a. att bereda frågor om förslag i tjänstetillsättningsärenden och om fastställande av instruktioner.

Utredningens förslag går ut på att inga av de statliga förvaltningsuppgifterna längre skall ankomma på domkapitlet. De skall i stället handläggas av stiftsstyrelsen. Utredningen har mot denna bakgrund föreslagit att det hos stiftsstyrelsen skall finnas en tjänst som stiftsmusiker. Innehavaren av denna tjänst skall enligt utredningen ha genomgått den högre kyrkomusikerutbildningen. Förslaget får sägas överlag ha mottagits negativt av remissinstanserna.

Mina förslag skiljer sig från utredningens bl. a. genom att jag har föresla-

git att de statliga förvaltningsuppgifterna skall ligga kvar hos domkapitlet. Frågan uppkommer då om det även i fortsättningen kommer att behövas en musiksakkunnig i domkapitlet.

Musiksakkunniga i domkapitlet: Domkapitlet kommer med mina förslag att även i framtiden ha viktiga uppgifter när det gäller den kyrkomusikaliska verksamheten i församlingarna. Deras befattning med dessa frågor blir emellertid mindre omfattande än i dag. Flera – men inte alla – uppgifter kommer att kräva medverkan av kyrkomusikalisk expertis. Domkapitlet bör därför även i framtiden biträdas av någon eller några musiksakkunniga.

Domkyrkoorganisten är i dag musiksakkunnig i domkapitlet. Frågan är om man skall behålla denna ordning.

Utredningen har för sin del påpekat att domkyrkoorganisten har en särskilt betydelsefull roll i stiftets musikliv och från sin position har möjlighet att indirekt befrämja den kyrkomusikaliska utvecklingen. Utredningen har framhållit att denna domkyrkoorganistens ställning på senare tid har förstärkts genom att särskild kyrkomusikalisk och annan verksamhet kommit att förläggas till domkyrkorna. Från denna utgångspunkt har utredningen understrukit vikten av att domkyrkoorganisten kan koncentrera sig på musikutövandet. Detta är en del av bakgrunden till förslaget om särskilda stiftsmusikertjänster.

Jag delar den av många remissinstanser framförda uppfattningen att som sakkunnigt biträde åt domkapitlet i kyrkomusikärenden bör anlitas någon särskilt kvalificerad och aktivt verksam kyrkomusiker. Dessa krav uppfyller domkyrkoorganisten. Denne intar i allmänhet en framträdande ställning i stiftets musikliv och har dessutom sin anställning i stiftsstad. Det får därför i regel anses mest naturligt att dennes sakkunskap tas i anspråk. Man kan dock inte bortse från att det inom stiftet ofta finns andra högt kvalificerade kyrkomusiker, ibland kanske med särskilda förutsättningar att bedöma någon viss typ av frågor. Det kan också, som någon remissinstans framhållit, te sig oegentligt att domkapitlet skall vara bundet att anlita någon som tillsatts på sin tjänst av ett av stiftets pastorat. Jag föreslår därför att domkapitlet ges möjlighet att som musiksakkunnig anlita domkyrkoorganisten eller någon annan i stiftet verksam kyrkomusiker med organistbehörighet.

Enligt förslagen i propositionen 1987/88:31 skall domkapitlet efter den 1 juli 1989 inte längre ha någon personal anställd. Det skall i stället ankomma på stiftssamfälligheten att tillhandahålla domkapitlet sekreterare och den personal m. m. som behövs för att domkapitlet skall kunna fullgöra sina uppgifter. Kostnaderna skall bäras av stiftssamfälligheten men avses i princip bli täckta genom det föreslagna stiftsbidraget. Med hänsyn till dessa förhållanden har i propositionen föreslagits att sekreteraren i domkapitlet skall förordnas av stiftsstyrelsen efter yttrande av domkapitlet. Enligt min mening bör samma ordning gälla för den eller de musiksakkunniga som skall biträda domkapitlet.

Stiftsmusiker: De statliga förvaltningsuppgifterna på kyrkomusikens område skall enligt mina förslag ankomma på domkapitlet. Detta innebär inte att stiftssamfälligheten ställs åt sidan när det gäller den kyrkomusikaliska verksamheten. Tvärtom delar jag utredningens uppfattning att viktiga kyr-

komusikaliska uppgifter bör kunna ligga på stiftssamfälligheten. Jag vill erinra om att det enligt förslagen i propositionen 1987/88:31 är stiftssamfällighetens främsta uppgift att främja församlingens utveckling i stiftet, dvs. att stödja och stimulera församlingarna i deras arbete. Inte minst viktigt är det att samfälligheterna därvid ägnar den kyrkomusikaliska verksamheten all möjlig uppmärksamhet. Stiftssamfälligheten kan göra viktiga insatser för musiklivet genom att svara för bl. a. utbildning och personalutveckling. Jag ansluter mig därför även i denna del till utredningens uppfattning, att det på dessa områden finns utrymme för intensifierade insatser. I dessa hänseenden krävs emellertid inte några särskilda föreskrifter, eftersom det här rör sig om uppgifter som helt ligger inom ramen för stiftssamfällighetens kompetens.

Utredningens förslag om s. k. stiftsmusikertjänster grundar sig också på dess bedömning att det kommer att behövas en musikkonsulentverksamhet i stiftet. Jag har ingen från utredningen avvikande uppfattning i denna fråga. Även domkyrkoorganistens nuvarande uppgift att på framställning av annan kyrkomusiker i stiftet lämna denna upplysningar och råd beträffande den kyrkomusikaliska verksamheten bör i framtiden tillgodoseas genom insatser från stiftssamfällighetens sida. Många remissinstanser har emellertid ansett att stiftssamfälligheten själv bäst kan bedöma hur den vill anordna och administrera sina insatser på det kyrkomusikaliska området. Många har pekat på att det kan vara fördelaktigt om stiftsstyrelsen i stället för att anställa någon kyrkomusiker anlitar flera personer på arvodesbasis för denna verksamhet. Jag kan helt instämma i de synpunkter som sålunda har förts fram.

I det föregående (avsnitt 2.6) har jag kort pekat på de möjligheter som kan finnas till samverkan med den lokala och regionala musikproduktionen i övrigt. Här vill jag erinra om att riksdagen med anledning av prop. 1984/85:1 (KrU 7, rskr. 53) beslutat om en omorganisation av regionmusiken och Rikskonserter och vidare med anledning av prop. 1985/86:114 (KrU 22, rskr. 330) om inrättandet av den statliga stiftelsen Svenska rikskonserter. Denna nya musikorganisation är inrättad fr. o. m. den 1 januari 1988. En viktig uppgift för stiftssamfälligheten måste vara att sörja för en god kontakt mellan kyrkomusikerorganisationen och de nya regionala och centrala musikstiftelserna.

Min bedömning är alltså den att jag utgår från att stiftssamfälligheterna kommer att ta på sig ett ansvar för att främja församlingens utveckling i stiftet även på det kyrkomusikaliska området. Enligt min mening bör stiftssamfälligheterna därvid ha så stor frihet som möjligt och inte bindas med föreskrifter om hur denna verksamhet skall bedrivas.

2.11.1 Utbildningen av kantorer

Min bedömning: Regeringen bör uppdra åt universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) att efter samråd med skolöverstyrelsen (SÖ) undersöka möjligheterna att inom ettämneshögskolan i musik utforma sådana tillvalsmöjligheter att kantorsbehörighet kan erhållas jämsides med behörighet som ettämneshögskoleläsare i musik.

Utbildningen och examinationen av kantorer i övrigt fordrar ytterligare överväganden. Utgångspunkten för framtiden bör vara att utbildningen av kantorer skall ske vid Sköndalsinstitutet och inom folkhögskolans ram. En förutsättning för att folkhögskolan skall kunna ta ansvar för utbildningen är att denna kan genomföras utan att skolornas frihet att självständigt utforma sin verksamhet behöver begränsas genom t. ex. centralt fastställda kursplaner.

Ingenting hindrar dock att gemensamma riktlinjer för utbildningen dras upp på frivillighetens väg i samråd med kyrkliga utbildningsorgan. En anpassning till högskoleutbildningen kan vara eftersträfvansvärd men en samordning av utbildningarna svår att genomföra.

Utredningens förslag: Den utbildning som skall ge behörighet för kantorstjänst organiseras om och samordnas innehållsmässigt med den högre utbildningen, så att den motsvarar de två första åren av en reformerad organistutbildning. När utbildningen är inriktad på kombination med lärartjänst, skall den vara anordnad som tillvalskurser om högst 30 poäng inom ramen för musiklärarutbildningen. Tillvalsmöjligheten bör finnas såväl inom ettämneshögskoleläsareutbildningen som inom den utbildning som avser behörighet att undervisa också i annat ämne än musik. Utbildningen och examinationen av kyrkokantorer anordnas som en allmän utbildningslinje inom högskolan och förläggs dels till vissa musikhögskolor, dels såsom lokal utbildningslinje till Sköndalsinstitutet och vissa av utredningen angivna folkhögskolor.

Remissinstanserna: Förslagen har fått ett blandat mottagande. I stora drag tillstyrks de av remissinstanserna, i synnerhet vad avser den tvååriga utbildningen. Många tar upp en diskussion om vilka utbildningsanstalter som är lämpligast för de föreslagna utbildningsvägarna. Folkhögskolans speciella karaktär betonas i flera yttranden. Från denna utgångspunkt förekommer erinringar mot vissa av utredningens förslag. Från kyrkligt håll har framförts önskemål om att utbildningen skall inrymma en bättre förberedelse för tjänsten i kyrkans församlingar. Betygsfrågan och behovet av praktik, liksom frågan om utbildningens dimensionering, berörs också i en del yttranden.

Skälen för min bedömning

Utgångspunkter: Som en bakgrund till mina överväganden vill jag inledningsvis i korthet beröra den nuvarande kantorsutbildningen.

För behörighet som kyrkokantor krävs enligt nuvarande ordning dels organist- och kantorsexamen, dels pedagogisk examen för kyrkokantorer. Utbildningen kan i dag erhållas på två sätt.

En sammanhållen utbildning för kyrkokantorer bedrivs vid Sköndalsinstitutets (förut Svenska diakonisällskapets diakoniskola) kyrkomusikaliska linje samt vid flera folkhögskolor med kyrklig anknytning. Utbildningstiden är två år vid Sköndalsinstitutet och vid folkhögskolorna två till tre år.

En annan utbildningsväg består av en kombination av privata studier och av Musikaliska akademien anordnade sommarkurser om sex veckor för organist- och kantorsexamen. Sedan följer något eller några års tjänstgöring som kyrkomusiker. Vidare skall en brevkurs i musikhistoria och pedagogik genomgå. Därefter kan tillträde erhållas till sommarkurs för blivande kyrkokantorer. Enligt 3 § andra stycket i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde (ändrad senast 1987:1302) handhar Musikaliska akademien denna utbildning.

För behörighet som skolkantor krävs genomgången lärarutbildning samt organist- och kantorsexamen, som kan avläggas vid de av akademien anordnade sommarkurserna.

Enligt kungörelsen (1940:961) om examina som avläggs under inseeende av Musikaliska akademins styrelse (omtryckt 1959:370, ändrad senast 1971:195) avläggs proven för såväl organist- och kantorsexamen som pedagogisk examen för kyrkokantorer för närvarande under överinseeende av Musikaliska akademins styrelse.

Organist- och kantorsexamen anordnas årligen vid Sköndalsinstitutet och i anslutning till akademins sommarkurser på ett antal orter i skilda stift, fördelade över landet. Orterna bestäms av regeringen. Examen anordnas vidare vid de flesta folkhögskolor som har kantorsutbildning. En särskild examinator förordnas av Musikaliska akademins styrelse. Dessutom medverkar tre censorer, varav två förordnas av styrelsen och en av domkapitlet. Betyg sätts med ledning av kurser som särskilt fastställs av akademins styrelse. Prov avläggs i ämnena sång, solistiskt orgelspel, liturgiskt orgelspel, pianospel, kördirigering, orgelkunskap och satslära.

Pedagogisk examen för kyrkokantorer kan bl. a. avläggas i anslutning till de av akademien anordnade sommarkurserna. Examensprovet bedöms enligt 1940 års kungörelse av en nämnd, bestående av den av akademins styrelse förordnade kursledaren såsom examinator, samt två av styrelsen förordnade censorer. När examen avläggs av Sköndalsinstitutets elever, är rektor examinator. I denna examen ingår endast ämnet undervisningsskicklighet, vari dock avläggs flera prov.

Från och med innevarande budgetår betalas kostnader för sommarkurserna och för kantorsexaminationen ur kyrkofonden. Det ankommer på regeringen att besluta om storleken av bidraget från kyrkofonden. Tidigare har bidrag för denna verksamhet utgått över statsbudgeten från civildepartementets anslag Bidrag för vissa övriga kyrkliga ändamål. Under åttonde huvudtiteln utgår statsbidrag till driftkostnader vid folkhögskolor. Statsbidraget täcker dels lärarlönekostnader, dels vissa andra kostnader. Inom en begränsad ram utgår till vissa folkhögskolor bidrag till extrastöd för mer

omfattande musikundervisning. Detta bidrag är avsett för ökad lärartäthet i undervisningen.

Frågan om en samordnad kantorsutbildning: En utgångspunkt för utredningens överväganden har varit att utbildningen av kantorer måste förbättras, så att den motsvarar ökade krav på den kyrkomusikaliska kompetensen. Utredningen anser inte den utbildning som ges vid de särskilda sommarkurserna tillfyllest utan föreslår att denna utbildning slopas. Förslaget har inte mött någon erinran från remissinstanserna, som överlag anslutit sig till synsättet att en förbättrad utbildning behövs. Några, bl. a. Musikaliska akademien, har uttryckligen tagit ställning för ett slopande av sommarkurserna. Även jag utgår i det följande från att all utbildning skall anordnas som sammanhållna kurser.

En huvudtanke i utredningens förslag till en reformerad kyrkomusikerutbildning är att kantorsutbildningen skall göras enhetlig och äga rum inom högskolans ram, ehuru till större delen lokaliserad till Sköndalsinstitutet och vissa folkhögskolor. Där skall den anordnas som s. k. lokala utbildningslinjer. Kantorsutbildningen skall omfatta 80 poäng, dvs. vara tvåårig, och samordnas med organistutbildningen vid musikhögskolorna, så att högre kyrkomusikalisk examen efter genomgången kantorsutbildning skall kunna avläggas genom ytterligare två års högskolestudier.

Förslaget om att folkhögskoleutbildningen skall vara jämställd med högskoleutbildning skulle enligt utredningens bedömning medföra att det behövs stora förändringar i förhållande till vad som nu gäller. Eleverna skall sålunda uppfylla de tillträdeskrav som följer av bestämmelserna i 5 kap. högskoleförordningen (1977:263, omtryckt 1984:100, ändrad senast 1987:710). Även lärarna måste uppfylla särskilda behörighetsvillkor som normalt inte gäller vid folkhögskola. Utbildningen måste vidare bedrivas utifrån en vägledande utbildningsplan, och vid varje skola måste inrättas utbildningsråd. Råden skall fastställa lokala utbildningsplaner och kursplaner med utgångspunkt från den vägledande utbildningsplanen.

I likhet med flertalet remissinstanser anser jag att största möjliga samordning av den lägre och den högre kyrkomusikerutbildningen är på många sätt eftersträvansvärd. Tanken på en fullständig samordning kan te sig tilltalande, inte minst därför att kantorsutbildningen helst inte bör vara någon sorts återvändsgränd för dem som har förutsättningarna och viljan att längre fram vidareutbilda sig. Det står emellertid klart att utredningens förslag är förenat med åtskilliga problem.

Enligt UHÄ är det nödvändigt att närmare klargöra relationen mellan den högre och den lägre utbildningen, och UHÄ anser att utredningen på sådana punkter är oklar. Musikaliska akademien har anfört att det förefaller utopiskt med en sådan samordning över hela landet av kursplanerna, intagningen och fördelningen av kunskapsstoffet över studietiden som skulle krävas för att den högre utbildningen utan vidare skall kunna bygga på den lägre. Akademien har dessutom uttryckligen förklarat att det förefaller olämpligt att lägga upp kantorsutbildningen så att den kan vara på en gång förberedande och avslutad.

Även jag anser att utredningens förslag i denna del vilar på ett otillräckligt underlag. För att kunna bedöma förutsättningarna för en fullständig

samordning av den högre och den lägre utbildningen under bibehållen kvalitet hade det erfordrats en väsentligt grundligare belysning av utbildningens nuvarande uppläggning och de enskilda ämnenas innehåll. Dessutom är möjligheterna till en sådan samordning som utredningen föreslagit starkt beroende av vilka krav som skall ställas på den högre utbildningen i framtiden. Som jag närmare utvecklar i närmast följande avsnitt har remissbehandlingen av utredningens förslag i fråga om den högre utbildningens innehåll och uppläggning gett vid handen att reformbehovet är annorlunda än utredningen ansett, och att man delvis bör slå in på andra vägar än utredningen har tänkt sig.

Jag vill inte helt utesluta att det kan visa sig möjligt att i framtiden anordna viss utbildning av kantorer inom högskolan. Som jag nyss anfört, kan dock förutsättningarna härför inte för närvarande bedömas. Jag känner dessutom en viss tvekan inför tanken med hänsyn till den risk som kan finnas för att utbildning vid en högskola skulle kunna komma att tillmätas ett större meritvärde än annan kantorsutbildning. En sådan konsekvens är inte önskvärd. I nuvarande läge är jag inte beredd att ansluta mig till utredningens förslag på denna punkt.

Kantorsutbildningen vid Sköndalsinstitutet och folkhögskolorna: Även från en annan synpunkt har utredningens förslag om en långtgående samordning av kantorsutbildningen mött sådana invändningar, att man inte kan bygga vidare på dem.

Flera remissinstanser har fört fram den synpunkten att en sådan uppläggning av utbildningen som utredningen tänkt sig skulle vara främmande i folkhögskolornas verksamhet. Jag har stor förståelse för dem som vill värna om folkhögskolornas rätt att, inom ramen för skolformens allmänna målsättning, själv bestämma inriktning och utformning av sin verksamhet. Den rätt folkhögskolan därigenom har, är av stort värde, eftersom utbildningen av kyrkomusiker skall förbereda inte bara för de rent musikaliska och musikpedagogiska arbetsuppgifterna utan också för de särskilda krav som tjänsten inom församlingar i svenska kyrkan eller andra trossamfund medför.

Vikten av en god förberedelse för församlingstjänsten har mycket starkt betonats, framför allt av kyrkliga remissinstanser. Eftersom kantorsutbildningen är helt och hållet inriktad på tjänst inom kyrkan, är jag inte beredd att förorda sådana ändringar i fråga om uppläggnings av denna, som skulle kunna äventyra eller inkräkta på möjligheterna att också undervisa i frågor som berör kyrkans tro och liv och att i övrigt förbereda för tjänsten inom församlingarna. Tvärtom anser jag att det måste finnas ett betydande mått av frihet för skolorna att lägga upp sin utbildning efter egna önskemål och särskilda lokala förutsättningar. Rätten för folkhögskolorna att ha en egen profil är grundläggande. Jag ser också detta som en viktig förutsättning för att det på sikt skall gå att ta fram sådana utbildningsvägar som är inriktade på kombinationstjänster med såväl kyrkomusikaliskt som annat arbete inom församlingarna.

Jag kan inte heller ansluta mig till utredningens förslag om att det skall krävas allmän behörighet enligt högskoleförordningen för att antas till kantorsutbildning vid folkhögskola. Sådana krav kunde tänkas medföra att

åtskilliga sökande som från andra synpunkter har goda förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen och arbeta i församllingslivet fick avvisas. Samma inställning har redovisats av bl. a. SÖ.

Jag vill här omnämna att jag från chefen för utbildningsdepartementet erfarit att man där förbereder en utredning rörande folkhögskoleverksamheten. De överväganden jag nu gjort är emellertid av den arten, att det är svårt att se att saken i en framtid kan komma att ställa sig annorledes.

När utbildningen har karaktär av kompletterande utbildning för att jämte tjänstgöring som musiklärare kunna arbeta som kantor, är det givet att andra avvägningar kan behöva göras i fråga om utbildningens innehåll och upplägningen av studierna. Detsamma gäller för övrigt den högre kyrkomusikerutbildningen. Det kan inte utan vidare tas för givet att högskoleutbildning kan på samma sätt som utbildningen vid folkhögskolorna tillgodose specifikt kyrkliga ändamål. Jag är mycket angelägen om att utbildningen skall vara anpassad till och ge en allsidig förberedelse för det kommande arbetet i församlingarna men i vad mån det kan ske utan att de nuvarande kraven på hög kvalitet i den rent musikaliska och musikpedagogiska utbildningen får efterges, kan inte för närvarande med säkerhet bedömas. Detta är något som får prövas vid den översyn av högskoleutbildningen som måste göras enligt vad jag strax skall utveckla närmare. Jag bedömer det inte som uteslutet att utbildningen vid musikhögskolorna kan komma att behöva kompletteras med en viss inskolning, som anordnas av vederbörande arbetsgivare. Detta är också innebörden av vissa förslag som utredningen lämnat (avsnitt 2.11.3).

Examinationen av kyrkokantorer: Utredningen har från sina utgångspunkter bedömt att examinationen av kantorer skall ske inom högskolan. Det ankommer enligt utredningen på UHÄ att utfärda de närmare föreskrifter som erfordras för att organisera utbildningen och fastställa kursfördringarna.

Frågan om en examination inom högskolan har tagits upp av bl. a. UHÄ och SÖ vilka bägge avvisat utredningens förslag. UHÄ – som i och för sig inte invänt mot förslaget att genom tillträdesbestämmelser, vägledande utbildningsplan och examinationsformer höja kvaliteten på folkhögskolornas kantorsutbildning – har påpekat att en examination under UHÄ:s ansvar i enlighet med utredningens förslag skulle innebära en klar begränsning av folkhögskolornas autonomi. Även SÖ har framhållit att utredningens förslag avviker från de principer som gäller för folkhögskolan. Av SÖ:s yttrande framgår emellertid att skolornas hittillsvarande erfarenheter av examination i Musikaliska akademins regi inte ger anledning att förorda någon förändring av huvudmannaskapet för denna funktion.

För egen del är jag väl medveten om den stora betydelse som systemet med av Musikaliska akademien utsedda examinators, censorer och kursledare haft för den svenska kyrkomusikens utveckling. Icke desto mindre anser jag att tiden gått förbi det. Den nuvarande examinationsformen framstår som otidsenlig, och den medför en press på eleven vid själva examinationstillfället. Det är inte tillfredsställande att en elevs prestation vid ett enstaka tillfälle skall tillmätas en sådan vikt som för närvarande. Kvalitetsgarantin när det gäller inhämtade kunskaper ligger enligt min

mening framför allt i det sätt varpå utbildningen är anordnad och i lärarnas kvalifikationer.

Studerande som genomgått kurs på folkhögskola har rätt att få ett intyg därom. Skolans styrelse får dessutom besluta att ett studieomdöme skall ges elever som önskar detta. Studieomdömet skall främst avse att ge vägledning om den studerandes förutsättningar att tillgodogöra sig fortsatt utbildning. Mot bakgrund av att det nu inte förefaller troligt att en kommande folkhögskoloutredning kommer att resultera i några ändringar i dessa avseenden, bör frågan om examination utredas i annan ordning. Tills vidare bör det nuvarande examinationsförfarandet behållas och regeringen få besluta om omfattningen och om medelsanvisningen för ändamålet.

Jag vill framhålla att det inte finns något hinder för att de folkhögskolor som utbildar kantorer samt Sköndalsinstitutet och centrala kyrkliga organ av eget initiativ tar upp till övervägande hur den framtida kantorsutbildningen lämpligen kan läggas upp. Jag tar för givet att SÖ och UHÄ står till förfogande för det samråd sådana överväganden kan påkalla. Jag vill erinra om att SÖ är tillsynsmyndighet för folkhögskolorna och att det ankommer på den att godkänna de studieplaner som för folkhögskolans del motsvarar utbildningsplaner. Vissa utgångspunkter för överväganden torde kunna erhållas genom den översyn av musikhögskolornas musikleäro-utbildning och den högre kyrkomusikerutbildningen som jag kommer att föreslå i det följande, liksom genom samråd med Musikaliska akademien, som har erfarenhet av nuvarande utbildningsvägar.

Utbildningen för kombinerad lärar- och kantorstjänstgöring: Utredningen har föreslagit att utbildningen för kombinerad lärar- och kantorstjänstgöring skall anordnas i anslutning till högskolans musikleäro-utbildning och äga rum där högre kyrkomusikalisk utbildning anordnas (Stockholm, Göteborg, Malmö och Piteå).

Riksdagen beslutade våren 1985 om en ny lärarutbildning för grundskolan (prop. 1984/85: 122, UbU 31, rskr. 366). Denna utbildning skall inledas hösten 1988.

Musik hör till de s. k. praktiskt-estetiska ämnena i skolan. För undervisning i sådana ämnen finns det inom lärarutbildningen för närvarande både linjer där det praktiskt-estetiska ämnet kombineras med något annat ämne och linjer som inte omfattar något ytterligare ämne, s. k. ettämnesutbildning. Sådan ettämnesutbildning avses finnas kvar även i fortsättningen och liksom hittills ge kompetens att undervisa i såväl grundskolan som gymnasieskolan och inom vuxenutbildningen. Vad gäller utbildningen av lärare i ett praktiskt-estetiskt ämne och ett annat ämne för tjänstgöring inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen, har chefen för utbildningsdepartementet i årets budgetproposition föreslagit att den utbildningen skall inordnas i ämneslärarlinjen (prop. 1987/88: 100, bil. 10, s. 275).

Utredningen har för sin del tänkt sig att inom ramen för den fyraåriga utbildningen till musiklejare (160 poäng) skall kunna ske ett kyrkomusikaliskt tillval som omfattar 30 poäng. Två sådana kombinationsmöjligheter bedöms kunna anordnas utan svårighet, nämligen vid utbildningen för musiklejare i det allmänna skolväsendet, den s. k. G/G-varianten, varvid tillvalet av kyrkomusik skall ske inom ramen för ett s. k. tillvalsblock om

50 poäng som redan är förutsett för utbildningen, och dessutom inom den variant, I/E-varianten, som är inriktad på verksamhet som instrumental- och ensembleledarpedagog.

Utöver dessa bägge av utredningen framlagda förslag föreslår utredningen att åt UHÄ skall uppdras att undersöka om det inte går att inom ramen för högst 180 poäng få till stånd en utbildning som förutom behörighet som musiklärare i grundskolan och lärare för senare årskurser i något av ämnen svenska, ett modernt språk eller matematik också ger kantorsbehörighet.

Förslaget att anordna utbildningen för kombinationstjänster i anknytning till musiklärarutbildningen och den högre kyrkomusikaliska utbildningen har i sina huvuddrag vunnit gott stöd under remissbehandlingen. De olika förslagen har närmare berörts i bl. a. remissyttrandena från UHÄ och i av ämbetet inhämtade yttranden från olika utbildningsenheter samt av Musikaliska akademien. Akademien har därvid anfört att poängsumman 30 avseende den kyrkomusikaliskt inriktade utbildningen inte prövats tillräckligt noga av utredningen. Akademien, som noga understrukt vikten av att kombinationsalternativen ger tillräcklig kyrkomusikalisk kompetens, har bedömt poängtalet 30 som otillräckligt och bl. a. anfört att det går bra att i utbildningen av musiklärare i det allmänna skolväsendet inpassa upp till 50 poäng kyrkomusikalisk utbildning, varigenom sammantaget säkert en bättre församlingsarbetarkompetens skulle erhållas än vid den av utredningen föreslagna kantorsutbildningen om 80 poäng. Vad beträffar instrumentallärarutbildningen har akademien på anförda skäl förklarat att det inte egentligen finns utrymme för mer än som mest ett kyrkomusikaliskt tillval om 20 poäng. Dock har akademien med hänvisning till kunnandet i övrigt hos dessa elevgrupper inte velat utesluta att en närmare undersökning i alla fall skulle kunna visa på framkomliga vägar.

Jag har i det föregående (avsnitt 2.5.2) funnit att skolkantorstjänsterna inte kan behållas men att det bör finnas kvar en möjlighet att kombinera lärartjänstgöring med kyrkomusikalisk verksamhet. Remissbehandlingen har visat att det är en framkomlig väg att såsom utredningen föreslagit öppna möjligheter för ett visst kyrkomusikaliskt tillval på sådana musikalisklinjer som avser ettämneshundervisning. UHÄ bör sålunda ges i uppdrag att pröva möjligheterna att utforma utbildningsalternativ som på detta sätt kan ge kantorsbehörighet. Jag avser att efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet återkomma till regeringen med förslag till uppdrag till UHÄ av denna innebörd. Uppdraget bör utföras i samråd med SÖ.

Folkhögskoleutbildningens dimensionering och lokalisering: Enligt utredningens beräkningar kommer det för den närmaste perioden att behövas en ökning av antalet årligen utexaminerade kantorer från nuvarande omkring 75 till 85 eller 90. Det skulle alltså röra sig om en utökning av antalet nybörjarplatser med 10–15.

Utredningens beräkningar har bedömts vara i underkant av en del remissinstanser. För egen del anser jag att beräkningarna är behäftade med en rätt stor osäkerhetsmarginal. Det råder i dag brist på kyrkomusiker. Någon säker bild av det framtida behovet kan dock inte erhållas förrän den nya organisationen i pastoraten fått sin form.

Jag vill framhålla att utredningen vid sin bedömning av det för närvarande tillgängliga antalet utbildningsplatser och det framtida behovet av sådana har tagit hänsyn endast till vissa av de folkhögskolor där kantorsutbildning för närvarande bedrivs. Utredningen nämner skolorna i Oskarshamn, Mellansel och Ransäter (Geijerskolan), där examination sedan längre tid anordnats av Musikaliska akademien, samt dessutom skolan i Hjo, där det också nyligen blivit möjligt att examinera kantorer i omedelbar anslutning till utbildningen. Däremot omnämner utredningen inte exempelvis folkhögskolan i Vadstena, där kantorsutbildning bedrivits sedan åtskilliga år. Där får emellertid eleverna efter avslutad utbildning undergå examination på annan ort. Förutom de nu nämnda skolorna finns det ytterligare ett antal folkhögskolor som har resurser att bedriva musikundervisning. Det har även framkommit att utbildningen på Sköndalsinstitutet kan utökas, under förutsättning att medel ställs till förfogande.

För egen del anser jag att det är viktigt att framhålla att det inte är eller bör vara möjligt för staten att föreskriva vilka folkhögskolor som skall bedriva musikundervisning för blivande kantorer. I princip kan utbildningen anordnas på alla de folkhögskolor där ekonomiska resurser finns och kompetenta lärarkrafter kan rekryteras.

Emellertid är kantorsutbildningen, liksom annan musikundervisning, särskilt resurskrävande. Av det jag inledningsvis anfört framgår att utrymmet för det statliga stödet för kantorsutbildningen är begränsat.

I detta sammanhang vill jag emellertid åter erinra om de bidrag som genom kyrkofonden ställs till förfogande för utbildning av kyrkomusiker. Dessa bidrag uppgår för det innevarande budgetåret till 1 392 500 kr. sammanlagt för olika kostnader som hänför sig till utbildning och examination av kantorer och utbildning av orgelspelare. En ej oväsentlig del av kostnaderna – drygt 250 000 kr. – avser det nuvarande examinationsförfarandet. Utbildning av kyrkomusiker är givetvis ett sådant ändamål, för vilket även i fortsättningen kommer att kunna utgå stöd från kyrkofonden. Om särskilda kurser för organist- och kantorsexamen samt pedagogisk examen för kyrkokantorer inte längre behövs i framtiden, kan de utgående bidragen omdisponeras. Avskaffas vidare den nuvarande formen för examinationen, kan ytterligare resurser frigöras.

2.11.2 Utbildningen av organister

Min bedömning: Inriktningen och uppläggningsen av den högre kyrkomusikerutbildningen bör ses över. Syftet med översynen bör vara att inom den nuvarande 160-poängsramen och med bibehållen standard på det musikaliska innehållet anpassa utbildningen till dagens behov och med ett bättre tillvaratagande av möjligheterna till fyllnadstjänstgöring även inom det allmänna skolväsendet ge en så god förberedelse som möjligt för yrkesrollen i församlingen.

Översynen kan lämpligen göras av UHÅ i samråd med berörda grupper och myndigheter.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att den nuvarande högre kyrkomusikaliska utbildningen med grundkurs och alternativa påbyggnadskurser för fyllnadstjänstgöring inom det allmänna skolväsendet respektive den kommunala musikskolan ersätts av en sammanhållen kurs om 160 poäng som leder till en organistexamen som är inriktad endast på fyllnadstjänstgöring inom den kommunala musikskolan.

Remissinstanserna: Förslaget till en sammanhållen utbildning om 160 poäng har i huvudsak vunnit stöd av remissinstanserna. Det har tillstyrkts av bl. a. UHÄ, Musikaliska akademien och SACO/SR. Inriktningen på fyllnadstjänstgöring enbart inom den kommunala musikskolan har dock kritiserats av flera av dem.

Skälen för mitt förslag: Utbildningen på högskolenivå av kyrkomusiker bedrivs sedan år 1972 på en särskild kyrkomusikerlinje. Sådan finns numera i Stockholm, Göteborg, Malmö och Piteå. I Stockholm kan årligen antas nio studerande och på var och en av de övriga studieorterna sex. Antalet platser motsvarar enligt utredningen behovet, såvitt avser en period fram till mitten av 1990-talet, varefter antagningsvolymen troligen kan minskas något.

Kyrkomusikerlinjen ger en grundläggande musikalisk och pedagogisk utbildning om 160 poäng, dvs. motsvarande fyra års studier, och den leder fram till *högskoleexamen på kyrkomusikerlinjen*, som krävs för behörighet till organisttjänst inom svenska kyrkan. Studiegången indelas i dels en kyrkomusikalisk grundkurs om 120 poäng, dels en fördjupningskurs om 40 poäng enligt ett av två alternativ. Musikpedagogisk fördjupningskurs ger utbildning för fyllnadstjänst inom främst kommunal musikskola men innefattar också fortsatta studier i två av ämnena solistiskt orgelspel, sång, piano eller satslära med instrumentation. Praktisk-pedagogisk fördjupningskurs är helt inriktad på utbildning för fyllnadstjänst inom det allmänna skolväsendet och innehåller ämnen som pedagogik, allmän metodik, studiemetodik, praktiska undervisningsövningar samt piano- resp. sångmetodik med undervisningsövningar.

Enligt utredningens bedömning fungerar utbildningen i stort sett väl, och endast begränsade ändringar är därför motiverade. Utredningen konstaterar likväl att nästan inga studerande med behörighet till fyllnadstjänstgöring inom det allmänna skolväsendet längre utexamineras. Antalet utlysta tjänster med sådan tjänstgöring har väsentligt överstigit tillgången på behöriga sökande. Utredningen har funnit att den musikpedagogiska fördjupningskursen har större attraktionskraft, därför att de studerande där kan vidareutbilda sig musikaliskt. Den som väljer den praktisk-pedagogiska kursen avslutar däremot sina kyrkomusikaliska studier för att i stället delta i den undervisning som bedrivs det fjärde studieåret vid musiklärarlinjen. Utredningen framhåller att musiklärarlinjen efterhand förändrats genom att praktikmomenten integrerats med övrig utbildning under hela den fyraåriga utbildningen och ett flertal moderna ämnen tillkommit. Därigenom har det uppkommit stora svårigheter att kombinera kyrkomusiker- och musiklärarutbildningarna. Utredningen bedömer också att utrymmet för fyllnadstjänstgöring i det allmänna skolväsendet är i avtagande. Av detta har utredningen dragit slutsatsen att fyllnadstjänstgöring inom det allmän-

na skolväsendet för organister efter hand bör försvinna. Den av utredningen förordade sammanhållna 160-poängsutbildningen för organistexamen skulle sålunda i huvudsak motsvara den kyrkomusikaliska grundkursen och den musikpedagogiska fördjupningskursen. Utredningen konstaterar också att det på senare år gjorts vissa förändringar i utbildningen på kyrkomusikerlinjen. Enligt utredningen tillgodoser dessa i den utsträckning det är möjligt inom ramen för 160 poäng sådana synpunkter som kyrkomötet framfört (Kub 1984:6, kskr. 1984:9) om en ökad tonvikt på kyrkomusikerns församlingsvårdande yrkesroll.

Vad som framkommit vid remissbehandlingen ger enligt min mening stöd för bedömningen att den praktisk-pedagogiska fördjupningskursen inte kan behållas i nuvarande form. UHÄ har uttryckligen anfört att kursen av studieorganisatoriska skäl inte längre tjänar sitt syfte, eftersom den inte under senare år har kunnat samordnas med musikleäroinutbildningen.

Till slutsatsen att de högskoleutbildade kyrkomusikerna bör ställas helt utan möjlighet till tjänstgöring inom det allmänna skolväsendet är jag emellertid inte beredd att ansluta mig. Min utgångspunkt är att detta skulle medföra en alltför stark begränsning av möjligheterna till fyllnadstjänstgöring för kyrkomusikerkårens mest kvalificerade del. UHÄ har också uttryckt tväkan på denna punkt och anser inte att utredningen på ett helt övertygande sätt löst problemet med utbildning för kombinationstjänster avsedda för såväl kyrkomusikalisk verksamhet som tjänstgöring inom det allmänna skolväsendet. Enligt UHÄ:s mening bör i stället övervägas om det inte är möjligt att i den sammanhållna kyrkomusikerutbildningen integrera en sådan pedagogisk förberedelse som skulle kunna ge kompetens för fyllnadstjänstgöring inom såväl det allmänna skolväsendet som den kommunala musikskolan. Kommande utbildningsplaner för grundskola och gymnasieskola och de krav dessa medför för musikleäraernas kompetens måste beaktas. UHÄ har framhållit att den revidering av kyrkomusikerlinjens utbildningsplan som gjorts på senare tid har varit begränsad i avvaktan på utredningens förslag. En mer genomgripande revidering avses ske mot bakgrund av statsmakternas ställningstagande till utredningens förslag. Också Sveriges Förenade Studentkårer (SFS) har ansett att utredningens förslag om att helt ta bort inriktningen på fyllnadstjänstgöring inom det allmänna skolväsendet vilar på alltför svag grund. SFS har argumenterat efter delvis samma linjer som UHÄ i dessa frågor.

Vad gäller utbildningen för fyllnadstjänstgöring inom den kommunala musikskolan har Svenska kommunförbundet framfört eftertryckliga invändningar mot utredningens utgångspunkter. Enligt kommunförbundet bör inte till grund för bedömningen läggas antagandet att den nuvarande musikpedagogiska fördjupningskursen motsvarar musikskolans behov. Kommunförbundet har påpekat att kursen innehåller metodikutbildning inom ämnena orgel, piano och sång. Behovet av pianolärare inom musikskolan är emellertid i dag mycket begränsat. Vad det däremot enligt kommunförbundet råder brist på, är kompetenta kör- och ensembleledare. En förstärkning och breddning av t. ex. denna utbildning på kyrkomusikerlinjen skulle kunna skapa större möjligheter till fyllnadstjänstgöring inom musikskolan.

Vad kommunförbundet har anfört är mycket beaktansvärt. Jag vill tillfoga att goda skäl talar för att en organistutbildning med den av förbundet förordade inriktningen också kan svara mot ändrade behov för kyrkans eget vidkommande.

Det finns inte skäl att närmare än jag nu har gjort gå in på planeringen av den framtida utbildningen av organister. Det ankommer enligt förordningen (1976:702, ändrad senast 1986:953) med instruktion för universitets- och högskoleämbetet på UHÄ att svara för översiktlig och samordnande planering för den grundläggande högskoleutbildningen och att utarbeta planeringsramar för sådan utbildning. Det kan därför lämpligen ankomma på UHÄ att med beaktande av vad som anförts i det föregående se över inriktningen och uppläggningsen av den högre kyrkomusikerutbildningen. Jag förutsätter att en sådan översyn sker i samarbete med SÖ. Samråd bör givetvis också i lämpliga former äga rum med avnämningstressexterna, bl. a. centrala organ för svenska kyrkan och dess församlingar samt med företrädare för kyrkomusikerkåren och de studerande. Viktigt är också att det kunnande och den erfarenhet som finns inom Musikaliska akademien och dess kyrkomusikerkommitté tas tillvara i arbetet.

2.11.3 Övrig kyrkomusikalisk utbildning

Min bedömning: Kyrkans egna organ bör ha ansvaret för övriga utbildningsinsatser på det kyrkomusikaliska området.

Utredningens förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Dessa har i det väsentliga delat utredningens uppfattning. Behovet av fortbildningsmöjligheter för de lägst utbildade kyrkomusikerna har understrukits i en del yttranden.

Skälen för min bedömning: Utredningen har avslutningsvis fört en diskussion rörande vissa ytterligare utbildningsfrågor. Utredningen har här tagit upp fortbildningsinsatser i kyrkomusikaliskt eller teologiskt avseende för kyrkomusikerna, kyrkomusikalisk utbildning på mer elementär nivå för orgelspelare och tillfälliga vikarier samt utbildning för kombinationstjänster med inslag av församlingsvårdande, administrativ eller annan inomkyrklig verksamhet.

För egen del vill jag erinra om att en viktig utgångspunkt för mina överväganden rörande den framtida utbildningen av kyrkokantorer har varit, att den på ett naturligt sätt skall kunna ges inslag som anknyter till kyrkomusikernas roll såsom en av flera medarbetare i församlingen. Genom att utbildningen avses äga rum vid Sköndalsinstitutet och folkhögskolor med kyrklig anknytning och genom att dessa utbildningsinstitutioner får ett betydande mått av frihet att lägga upp undervisningen på lämpligaste sätt, kan detta önskemål tillgodoses. Jag har också i det föregående som min mening anfört att det måste anses vara arbetsgivarens ansvar att sörja för den inskolning för arbete i församlingarnas tjänst som kan behövas.

Såsom framgått i det föregående räknar jag med att det också i framtiden

i viss utsträckning kommer att behövas orgelspelare, främst för spelning vid gudstjänster och kyrkliga handlingar. Det kommer också att behövas en kader av kyrkomusikaliskt kunniga personer för att täcka behovet av vikarier. Utredningen har förutsatt att folkhögskolor med kyrklig anknytning även framdeles kommer att bedriva kyrkomusikalisk undervisning på en mer allmän och elementär nivå. Synsättet har i allmänhet inte gett anledning till erinran från remissinstansernas sida. Frågan har emellertid tagits upp av bl. a. Musikaliska akademien och Domkyrkoorganisternas förening. Bägge dessa instanser har hävdad behovet av samordning och bistånd åt de inomkyrkliga organen.

För min del ansluter jag mig till utredningens synsätt att anordnandet av den enklare kyrkomusikaliska undervisningen i första hand bör ses som en inomkyrklig fråga. Jag vill här erinra om den resurs i form av fri musikundervisning i pastoraten, som enligt mitt förslag skall finnas kvar även i fortsättningen. Den fria musikundervisningen kommer liksom tidigare att vara av stor betydelse, såväl för att förbereda och främja rekryteringen av studerande till den egentliga kyrkomusikerutbildningen, som för att få fram kunniga orgelspelare och vikarier.

I detta sammanhang vill jag också erinra om det bidrag ur kyrkofonden som jag redan berört i föregående avsnitt. Bidraget för de folkhögskolekurser för orgelspelare, vilka anordnas av Svenska kyrkans stiftelse för rikskyrklig verksamhet och står under tillsyn av Musikaliska akademien, uppgår detta budgetår till 216 000 kr.

I bl. a. Musikaliska akademiens remissyttrande har framkommit farhågor för bristande samordning i utbildningen av orgelspelare m. fl. och för att inte den expertis som representeras av akademien skall tas till vara på bästa sätt. De nu framlagda förslagen innebär inte att akademiens roll ändras. I övrigt är det enligt mitt synsätt ett kyrkligt intresse av första rangen att befrämja kyrkans musikliv. Det ligger i så hög grad i sakens natur att ta till vara de vinster som en samordning över landet kan medföra, liksom fördelarna med att anpassa studierna till uppläggningsenheten av den egentliga kyrkomusikerutbildningen, att man kan förlita sig på att detta sker utan några särskilda åtgärder från statens sida. Det är naturligt att därvid den expertis utnyttjas, som finns hos akademiens styrelse och kyrkomusikerkommitté. Även domkyrkoorganisterna kommer säkerligen också framgent att spela en betydelsefull roll när det gäller att främja och understödja den enklare utbildningen i kyrkomusik.

Vad slutligen gäller sådan utbildning som kan behövas för att kantorer skall kunna med de kyrkomusikaliska uppgifterna kombinera annat inomkyrkligt arbete, har svenska kyrkans centralstyrelse anslutit sig till utredningens uppfattning om att detta i princip är en inomkyrklig angelägenhet. Styrelsen har upplyst att frågan är under utredning genom försorg av Svenska kyrkans nämnd för undervisning och utbildning.

Mitt förslag: Reformen träder i kraft den 1 januari 1990. Sådana kyrkomusiker som har tjänster, från vilka de inte kan sägas upp, skall vara skyldiga att utöva sin tjänst genom att fortsätta sitt arbete åt pastoratet. Övergångsvis lättas på behörighetskravet för dem som avlagt organist- och kantorsexamen, men inte pedagogisk examen för kyrkokantorer.

Utredningens förslag: Utredningen har inte lagt fram något särskilt förslag beträffande dem som inte kan sägas upp från sina tjänster. Utredningen har vidare föreslagit att reformen skall träda i kraft samtidigt med den avsedda reform av svenska kyrkans organisation på lokal- och stiftsplanet, vilket enligt förslagen i prop. 1987/88:31 till huvudsaklig del avses ske den 1 januari 1989. I övrigt överensstämmer utredningens förslag med mitt.

Remissinstanserna: Dessa har i allmänhet inte särskilt berört nu aktuella frågor.

Skälen för mitt förslag

Utgångspunkter: Det förslag till ny organisation på lokal- och stiftsplanet i svenska kyrkan som har lagts fram i propositionen 1987/88:31 avses i huvudsak träda i kraft den 1 januari 1989. I vissa delar träder reformen emellertid i kraft ett halvår senare, dvs. den 1 juli 1989. Den reform på kyrkomusikens område som jag nu föreslår bygger i vissa delar på förslagen i den förutnämnda propositionen. Den kan alltså inte träda i kraft tidigare. Däremot är det inget som hindrar ett senare ikraftträdande.

Genomförandet av bägge reformerna kommer att ställa stora krav på planerings- och förhandlingsarbete under en längre period. Enligt min mening är det olyckligt om dessa perioder helt sammanfaller i tiden.

Reformen träder i kraft den 1 januari 1990: De förslag som jag nu har lagt fram innebär bl. a. att den kyrkomusikaliska verksamheten inte längre skall organiseras med utgångspunkt från församlingen som enhet. Den grundläggande enheten för organisationen skall i stället vara pastoratet.

Övergången till den nya kyrkomusikaliska organisationen kommer att kräva ett omfattande planerings- och förberedelsearbete. Avskaffandet av den statliga löne regleringen av kyrkomusikertjänster m. m. kommer också att kräva ett förhandlingsarbete. Enligt min mening är det viktigt att såväl pastoraten som arbetsmarknadens parter ges tillräcklig tid att förbereda reformen. Mot den bakgrunden anser jag att det är uteslutet att låta reformen träda i kraft tidigare än den 1 januari 1990.

Den nya tjänsteorganisationen måste beslutas: Vid övergångstidpunkten kommer det att finnas kyrkomusiker anställda i varje pastorat, men med församlingen som enhet för den kyrkomusikaliska verksamheten. Särskilt i flerförsamlingspastoraten kommer att behövas ett förberedelse- och planeringsarbete när det gäller att bygga upp en ny organisation. Samråd måste ske med berörda parter innan den nya tjänsteorganisationen beslutas.

Under genomförandeskedet bör bedömningar göras när det gäller dimensioneringen av verksamheten för framtiden. I de fall det med hänsyn till verksamhetens omfattning eller organisationen i övrigt inte är lämpligt att ha en organist anställd, bör dispenser från detta krav kunna meddelas redan innan reformen träder i kraft. Likaså bör redan dessförinnan domkapitlen kunna yttra sig över förslag till reglementen för den kyrkomusikaliska verksamheten i pastoraten. Pastorat med god framförhållning bör ju ha möjlighet att före reformens ikraftträdande fastställa reglemente som skall gälla för tiden därefter. För att dessa administrativa åtgärder skall kunna vidtas innan lagen träder i kraft krävs inga särskilda övergångsbestämmelser (jfr lagrådets yttrande i prop. 1983/84:30 s. 172 f.).

Nya kollektivavtal träffas: Mitt förslag innebär bl. a. att kyrkomusikerna inte längre skall ha statligt reglerade anställningar. Avlöningsförmåner skall således inte längre fastställas under medverkan av staten. Detta för med sig att den nuvarande avtalsregleringen måste ersättas med en ny. Avtalen måste träffas mellan kyrkomusikernas fackliga organisationer och pastoratens arbetsgivarorganisation.

Det förut sagda innebär också att de arbetsrättsliga författningar som avser statligt reglerade anställningar inte längre kommer att tillämpas på kyrkomusikerna. Den nuvarande författningsregleringen i dessa avseenden, liksom regleringen av kyrkomusikernas tjänsteåligganden m. m. bör ersättas med en reglering i kollektivavtal.

Det blir nödvändigt att de nya kollektivavtalen träffas innan reformen träder i kraft.

Tjänster tillsatta med konstitutorial m. m.: Mina förslag medför, som jag nyss har sagt, att den statliga regleringen av kyrkomusikertjänsterna upphör och att pastoraten blir huvudmän för verksamheten. De förutvarande kyrkomusikerdistrikten kommer inte längre att finnas kvar. Inför övergången kommer innehavarna av kyrkomusikertjänster att få sägas upp från sina statligt reglerade anställningar för att sedan anställas på nya tjänster inom pastoraten. Inom kyrkomusikerorganisationen finns det emellertid innehavare av tjänster, som har tillsatts med fullmakt eller konstitutorial.

Sådana arbetstagare kan inte fråntas sina tjänster genom arbetsgivarens ensidiga beslut annat än i vissa undantagsfall. Detsamma gäller dem som har förordnande för bestämd tid, som utlöper efter tidpunkten för pastoratens övertagande av verksamheten. Jag förutsätter att alla arbetstagare som är anställda på de statligt reglerade kyrkomusikertjänsterna vid lagens ikraftträdande kommer att erbjudas sådan anställning inom pastoratet som de skäligen bör kunna godta. Det kan dock antas att några av dem som här avses kommer att vilja behålla sina statligt reglerade tjänster. Det kommer emellertid inte efter lagens ikraftträdande att finnas möjlighet att bereda dem motsvarande arbetsuppgifter på annat håll än i de pastorat i vilka kyrkomusikerdistrikten uppgår. Mot denna bakgrund bör genom en särskild övergångsbestämmelse i lagen föreskrivas en skyldighet för en sådan arbetstagare att fullgöra sin tjänst genom att utföra i huvudsak samma arbetsuppgifter som tidigare hos det pastorat, inom vilket han har sin tjänst.

Fortsatt behörighet enligt äldre bestämmelser: Utredningen har ansett att

den som inte uppnått full behörighet till tjänst som kyrkokantor, men som har avlagt organist- och kantorexamen samt förvärvat en betydande praktisk erfarenhet som kyrkokantor bör anses behörig som kantor vid ikraftträdandet utan särskilt dispensförfarande. Den praktiska erfarenheten bör enligt utredningen bestå i tjänstgöring som kyrkomusiker med minst 40 procent av heltidstjänstgöring i minst fem år. Någon kritik mot förslaget har inte framförts under remissbehandlingen. För egen del ansluter jag mig till utredningens överväganden och förslag på denna punkt.

I övrigt bör de som enligt äldre bestämmelser har varit behöriga till tjänst som organist eller kyrkokantor eller har förklarats behöriga till sådana tjänster anses vara behöriga till motsvarande tjänster i den nya organisationen.

3 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom civildepartementet upprättats förslag till

lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan.

Förslaget till

Lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan

Lagens tillämpningsområde m. m.

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om den kyrkomusikaliska verksamheten i svenska kyrkans territoriella församlingar. Regeringen får föreskriva att lagen skall tillämpas också på icke-territoriella församlingar.

I lagen avses med

kyrkomusikalisk verksamhet musikverksamheten hos svenska kyrkans församlingar,

kyrkomusiker den som är behörig att anställas på en tjänst som kantor eller som organist.

I paragrafens *första stycke* anges att lagen är tillämplig på de territoriella församlingarna. Andra meningen innehåller ett bemyndigande för regeringen att utsträcka lagens tillämpningsområde till en eller flera av de icke-territoriella församlingarna.

Förutom de territoriella församlingarna finns det i riket fem icke-territoriella församlingar: Hovförsamlingen, de tyska och finska församlingarna i Stockholm, Tyska församlingen i Göteborg samt Kungl. amiralitetsförsamlingen i Karlskrona. Dessa bildar särskilda pastorat. Enligt 1 § i nu gällande kyrkomusikerlag skall det finnas kyrkomusiker anställd för varje territoriell församling. Föreskriften gäller enligt 1 a § samma lag även icke-territoriell församling i den mån regering och riksdag beslutar det. Sådant beslut finns bara beträffande amiralitetsförsamlingen, där det finns en organisttjänst.

I *andra stycket* definieras begreppen kyrkomusikalisk verksamhet och kyrkomusiker. Med kyrkomusikalisk verksamhet förstås musikverksamheten hos svenska kyrkans församlingar. Annan musikverksamhet inom svenska kyrkan omfattas alltså inte av begreppet. Begreppet kyrkomusiker är i lagen förbehållet dem som är behöriga att anställas på en tjänst som organist eller kantor. Vilka som är behöriga att anställas på sådana tjänster framgår av 8–10 §§.

Pastoratets ansvar

2 § Pastorn skall svara för den kyrkomusikaliska verksamheten.

I paragrafen åläggs pastorn att svara för den kyrkomusikaliska verksamheten i församlingarna. Den kyrkomusikaliska verksamheten har tidigare varit organiserad inom s. k. kyrkomusikerdistrikt, vilka i allmänhet utgjorts av församlingar. Att pastoratet i fortsättningen skall vara enhet för verksamheten blir av praktisk betydelse framför allt i flerförsamlingspastorat. Bestämmelsen tar sikte på verksamhetens organisation och bedrivande.

3 § I den kyrkomusikaliska verksamheten ingår bl. a.

1. orgelspel vid gudstjänster och övriga kyrkliga handlingar enligt den ordning som gäller för svenska kyrkan,
2. främjande av kyrkosången,
3. fri musikundervisning med inriktning på kyrkans musikverksamhet samt
4. vård av de orglar som finns hos församlingarna.

I paragrafen urskiljs vissa inslag som alltid skall ingå i den kyrkomusikaliska verksamheten. Det är alltså fråga om obligatoriska kyrkomusikaliska uppgifter som måste fullgöras i varje pastorat. Dessa uppgifter har sina motsvarigheter i vissa bestämmelser i kyrkomusikerförordningen, där de emellertid är knutna till olika kyrkomusikertjänster som tjänsteåligganden för innehavaren. Den nya lagen återspeglar ett helt annat synsätt. Tanken är att pastoraten skall ha ett betydande utrymme för att bygga upp den kyrkomusikerorganisation som bäst passar församlingarnas behov och därvid göra en lämplig fördelning av arbetsuppgifterna mellan kyrkomusikerna i de fall där det finns flera sådana.

I fråga om de överväganden som varit avgörande för urvalet av de obligatoriska kyrkomusikaliska uppgifterna hänvisas till de allmänna motiveringarna, avsnitt 2.4. I förhållande till åliggandenas beskrivning i kyrkomusikerförordningen är beträffande *punkten två* att märka att främjande av kyrkosången normalt sker genom att kyrkomusikern övar och leder en eller flera kyrkokörer. Denna punkt innefattar även uppgiften att undervisa konfirmander i psalmsång. Beträffande *punkten tre*, som avser den s. k. fria musikundervisningen, bör framhållas att skyldigheten endast gäller församlingsmedlemmar. De övriga bägge punkterna innefattar inga principiella nyheter.

4 § För sådan verksamhet som anges i 3 § skall pastoratet förordna en eller flera kyrkomusiker.

Domkapitlet får dock, när det finns särskilda skäl, medge att pastoratet förordnar någon annan. Medgivandet får begränsas till att gälla en viss gudstjänstlokal eller en viss kyrkomusikalisk uppgift.

Paragrafens *första stycke* återspeglar det grundläggande synsättet, att det bör finnas stor frihet för pastoraten att bygga upp en lämplig lokal organisation. Lagen anger endast de minimikrav på verksamheten, som skall garantera en hög och så långt möjligt likvärdig standard. Av paragrafen framgår att pastoratet för den obligatoriska kyrkomusikaliska verksamheten som särskilt angetts i tredje paragrafen skall förordna en eller flera personer som har föreskriven kyrkomusikalisk behörighet, nämligen antingen organistutbildning (8 §) eller kantorsutbildning (9 §). Genom ett sådant förordnande kan en kyrkomusiker anställas antingen på en kyrkomusikertjänst eller på ett vikariat. Uppgifterna kan också anförtros en kyrkomusiker i form av ett uppdrag som inte samtidigt innebär en anställning. Den föreslagna bestämmelsen hindrar inte att kyrkomusikaliska uppgifter vid särskilda tillfällen utförs av andra.

I paragrafens *andra stycke* finns ett undantag från den nyss angivna principen om full kyrkomusikalisk behörighet. Liksom hittills skall det

vara möjligt för domkapitlet att medge att pastoratet förordnar en orgelspelare eller någon annan som inte har den föreskrivna kyrkomusikaliska behörigheten. I första hand bör dispenserna avse de fall, där gudstjänstlivets behov medför att orgelspelare måste anlitas. Vid prövningen bör domkapitlet förvissa sig om att den som dispensen avser lämpligen kan anförtros de orgelverk som finns i pastoratet. Medgivandet kan begränsas med stöd av regeln i paragrafens sista mening till att gälla en viss gudstjänstlokal eller en viss kyrkomusikalisk uppgift. I allmänhet bör medgivandet endast avse uppgifter enligt 3 § 1. Dispens bör liksom nu endast meddelas när det finns särskilda skäl. Förutom de organisatoriska förhållandena i pastoratet kan ett sådant skäl vara att det inte finns behöriga kyrkomusiker att tillgå. Vid bedömningen av denna fråga får vägas in huruvida pastoratet har ansträngt sig att skaffa en behörig kyrkomusiker, t. ex. genom annonsering med tillräcklig spridning. I övrigt hänvisas här till avsnittet 2.5.

Tjänsteorganisation

5 § Tjänster som kyrkomusiker i ett pastorat är tjänster som organist eller som kantor.

Enligt denna paragraf finns det endast två slags anställningar som kyrkomusiker, organist eller kantor. Behörighetskraven för anställning framgår av 9–12 §§.

Med ett visst undantag, som gäller en tjänst för varje pastorat (6 §), står det pastoratet fritt att anställa en eller flera kyrkomusiker som organist eller kantor eller att avtala med en annan arbetsgivare om fyllnadstjänstgöring för pastoratet. Möjligheten att på detta sätt förordna någon annan behörig person för de obligatoriska kyrkomusikaliska uppgifterna följer av utformningen av 4 § första stycket. En viss valfrihet behövs för att möjligheterna att anordna kombinationstjänster skall kunna tas till vara enligt vad jag närmare har utvecklat i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.6).

6 § I varje pastorat skall det finnas minst en tjänst som organist, om inte domkapitlet medger något annat.

Domkapitlet får lämna medgivande enligt första stycket, om de kyrkomusikaliska arbetsuppgifterna är av liten omfattning eller om det av organisatoriska skäl inte är lämpligt att anställa någon organist. Domkapitlet får begränsa medgivandet till att avse en viss tid.

Enligt paragrafens *första stycke* finns det ett principiellt krav på att det skall finnas minst en tjänst som organist i pastoratet. Syftet med bestämmelsen är att trygga kvaliteten i verksamheten. Domkapitlet får dock medge undantag enligt det föreslagna *andra stycket*. För sådan dispens krävs att de kyrkomusikaliska uppgifterna är av liten omfattning eller att det av organisatoriska skäl inte är lämpligt att anställa en organist. En utgångspunkt för bedömningen kan vara den som gäller idag enligt kyrkomusikerförordningen nämligen att det i princip krävs en organist i varje distrikt med fler än 5 000 invånare. Vilka övriga omständigheter som bör vinna beaktande vid domkapitlets prövning framgår av den allmänna moti-

veringen (avsnitt 2.5). Domkapitlets prövning kan utfalla olika i pastorat med stor ytvidd och i pastorat med en samlad befolkning, även om antalet invånare är detsamma. Medgivandet kan tidsbegränsas, om domkapitlet bedömer att frågan kan komma att bedömas annorlunda i en framtid, t. ex. när någon kantor i pastoratet slutar sin anställning.

7 § I det pastorat där stiftets domkyrka är belägen skall det finnas en tjänst som domkyrkoorganist.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 § 3 mom. kyrkomusikerförordningen.

Behörighet

8 § Behörig att anställas på en tjänst som organist är den som har avlagt högskoleexamen på kyrkomusikerlinjen.

Paragrafen reglerar de behörighetskrav som skall gälla för anställning som organist. För behörighet att vara organist krävs liksom tidigare högskoleexamen på kyrkomusikerlinje, s. k. kyrkomusikerexamen. I den äldre kyrkomusikerförordningen angavs även vissa äldre examina som berättigade till tjänst som organist. Dessa omfattas av övergångsbestämmelsernas punkt 3.

9 § Behörig att anställas på en tjänst som kantor är

1. den som har avlagt organist- och kantorexamen och som med godkänt vitsord har genomgått pedagogisk kurs för kantorer,
2. den som har avlagt högskoleexamen för musiklejare med kyrkomusikaliskt tillval samt
3. den som är behörig att anställas som organist.

För behörighet att anställas som kantor krävs enligt paragrafen liksom hittills dels organist- och kantorexamen, dels en pedagogisk examen. Detta framgår av *punkten 1*. I den äldre kyrkomusikerförordningen angavs också vissa äldre examina som berättigade till tjänst som kyrkokantor. Dessa omfattas av övergångsbestämmelsernas punkt 3. Enligt mina bedömningar i fråga om den framtida kantorsutbildningen (se den allmänna motiveringen, avsnitt 2.11.1) bör möjligheterna undersökas att inom ettämneshögskolan i musik utforma sådana tillvalsmöjligheter, att kantorsbehörighet kan erhållas jämsides med behörighet som ettämneshögskoleläsare i musik. I enlighet med detta föreskrivs i *punkten 2* att sådan högskoleexamen också ger kantorsbehörighet. Den som är behörig att anställas som organist skall enligt *punkten 3* också vara behörig att anställas som kantor.

10 § Domkapitlet kan förklara en sökande som inte uppfyller villkoren i 8 och 9 §§ behörig att anställas på en tjänst som organist eller kantor, om han med hänsyn till sin utbildning och yrkeserfarenhet är att anse som jämställd med den som uppfyller dessa villkor.

Paragrafen reglerar möjligheten för domkapitlet att dispensera från de behörighetskrav som anges i 8 och 9 §§. Sådan dispens skall få lämnas om

sökanden med hänsyn till sin utbildning och yrkeserfarenhet är att anse som jämställd med den som uppfyller de behörighetsvillkor som gäller för anställningen. En i huvudsak motsvarande dispensmöjlighet finns i dag (24 § 5 mom. och 26 § 3 mom. kyrkomusikerförordningen.)

Tjänstetillsättningar

11 § Tjänster som kyrkomusiker tillsätts i ett enförsamlingspastorat av kyrkorådet och i ett flerförsamlingspastorat av den tillsättningsnämnd som anges i 7 § prästanställningslagen (1988:000).

Enligt kyrkomusikerförordningen tillsätts organist- och kantorstjänster genom beslut av kyrkoråden i församlingarna. Som en följd av att pastoratet svarar för den kyrkomusikaliska verksamheten, skall enligt paragrafen kyrkomusikerna i stället anställas genom beslut på pastoratsnivå. Eftersom det är i församlingarna som kyrkomusikerna skall vara verksamma, måste dessa tillförsäkras ett inflytande över tillsättningarna i ett flerförsamlingspastorat. Detta sker genom att tillsättningsbeslutet i ett sådant fall skall fattas av den tillsättningsnämnd som skall finnas i flerförsamlingspastorat enligt den i propositionen 1987/88:31 föreslagna 7 § prästanställningslagen. Denna nämnd tillsätter prästtjänster i flerförsamlingspastorat, och är sammansatt på ett sådant sätt att församlingarna får ett inflytande över tillsättningen.

12 § Innan en tjänst som kyrkomusiker tillsätts, skall domkapitlet pröva vilka sökande som är behöriga samt yttra sig över deras kyrkomusikaliska skicklighet.

Reformens syfte är att garantera en minimistandard på den kyrkomusikaliska verksamheten. Detta syfte tillgodoses bl. a. genom föreskrifter om de behörighetsvillkor som skall gälla för kyrkomusiker (8–10 §§). Enligt paragrafen skall behörighetsprövningen ankomma på domkapitlet. Det innebär att samma ordning skall tillämpas som i fråga om tillsättning av prästtjänster. En ansökan om anställning som kyrkomusiker skall dock ges in till pastoratet. Det är att märka att paragrafen endast avser anställning hos pastoratet. Den gäller alltså inte när någon som är anställd hos någon annan skall anlitas för fyllnadstjänstgöring i pastoratet. Domkapitlets beslut blir bindande och kan inte frångås av pastoratet. Det yttrande som domkapitlet samtidigt skall avge saknar däremot bindande verkan.

Reglemente

13 § Församlingsdelegerade eller kyrkofullmäktige skall faställa ett reglemente för den kyrkomusikaliska verksamheten.

Av reglementet skall framgå hur de uppgifter som anges i 3 § skall tillgodoses. Utförs sådana uppgifter av flera, skall reglementet ange hur uppgifterna är fördelade mellan dem.

Paragrafen reglerar pastoratets skyldighet att fastställa reglemente och vad ett sådant reglemente skall innehålla. Som jag har framhållit i den allmänna

motiveringen (avsnitt 2.9) bör det, i stället för att ett regionalt organ fastställer instruktioner för de enskilda kyrkomusikerna, finnas ett reglemente som utvisar hur de obligatoriska kyrkomusikaliska uppgifterna skall tillgodoses. Syftet med paragrafen är att ge stadga åt organisationen av verksamheten och klargöra arbets- och ansvarsfördelningen mellan kyrkomusikerna i ett pastorat. I reglementet kan också meddelas närmare föreskrifter om arbetsledningen.

14 § Innan reglementet fastställs, skall yttrande inhämtas från församlingarna i pastoratet och domkapitlet. Av domkapitlets yttrande skall särskilt framgå huruvida förslaget till reglemente står i överensstämmelse med vad som har bestämts om gudstjänster i församlingarna.

Enligt paragrafen skall församlingarna i pastoratet och domkapitlet yttra sig över förslaget till reglemente innan det fastställs. Kyrkomusiken är ett väsentligt inslag i gudstjänstlivet och den övriga församlingsverksamheten. Den kyrkomusikaliska verksamheten måste därför anpassas till församlingarnas behov och resurserna fördelas mellan olika församlingar i ett flerförsamlingspastorat. Detta kan inte ske utan medverkan av församlingarna. Härutöver krävs en samordning mellan prästernas och kyrkomusikernas tjänstgöring, framför allt vid gudstjänster och övriga kyrkliga handlingar. Denna samordning kan ske genom att även domkapitlet yttrar sig över förslaget till reglemente.

Orgelvård

15 § Den som enligt reglementet har att svara för vården av en orgel skall till pastoratet anmäla sådana brister som han inte lämpligen själv kan avhjälpa.

16 § Innan pastoratet tillåter någon annan än den som är förordnad enligt 4 § att använda en orgel, skall yttrande inhämtas från den som enligt reglementet har att svara för vården av orgeln.

I paragraferna ges föreskrifter om orgelvården i pastoratet. Enligt 15 § åligger det den som enligt reglementet svarar för vården av en orgel att anmäla sådana brister som han inte själv kan avhjälpa. Motsvarande bestämmelse finns i dag i 11 § första stycket första meningen kyrkomusikerförordningen. Enligt 16 § skall den som svarar för vården av en orgel alltid beredas tillfälle att yttra sig innan någon annan, som inte är kyrkomusiker i pastoratet eller anlitas som orgelspelare där, tillåts använda orgeln. Ett sådant yttrande bör innehålla en bedömning av om den tilltänkte användaren rent tekniskt är kompetent att spela på orgeln. Yttrandet är inte bindande för pastoratet. Regeln motsvarar i huvudsak 11 § första stycket andra meningen kyrkomusikerförordningen.

Fyllnadstjänstgöring

17 § Innehavaren av en tjänst som kyrkomusiker är skyldig att fullgöra fyllnadstjänstgöring hos en annan arbetsgivare i den omfattning som följer av anställningsavtalet.

Paragrafen reglerar en kyrkomusikers skyldighet att fullgöra fyllnads-tjänstgöring hos någon annan arbetsgivare. Omfattningen av denna skyldighet får regleras i anställningsavtalet.

Musiksakkunniga

18 § Vid handläggningen av ärenden enligt denna lag får domkapitlet biträdas av en eller flera musiksakkunniga.

Behörig att vara musiksakkunnig i domkapitlet är domkyrkoorganisten eller någon annan som är behörig att anställas på en tjänst som organist.

Stiftsstyrelsen skall förordna en eller flera musiksakkunniga efter yttrande av domkapitlet.

I paragrafen finns föreskrifter om musiksakkunniga i domkapitlet. Paragrafen motsvarar delvis 18 § kyrkomusikerförordningen.

Enligt *första stycket* får domkapitlet biträdas av en eller flera musiksakkunniga vid handläggningen av ärenden enligt lagen. Beträffande de närmare övervägandena kan hänvisas till den allmänna motiveringen (avsnitt 2.10).

I *andra stycket* regleras behörigheten att vara musiksakkunnig i domkapitlet. I första hand är det domkyrkoorganisten som bör anlitas. Emellertid kan även andra kyrkomusiker anlitas. Kravet är då att den eller de andra skall ha behörighet som organist.

Musiksakkunniga skall enligt *tredje stycket* förordnas av stiftsstyrelsen efter yttrande av domkapitlet. Denna ordning ansluter till den som enligt förslaget i propositionen 1987/88:31 skall gälla för sekreteraren i domkapitlet.

Överklagande

19 § Domkapitlets beslut enligt denna lag får överklagas hos regeringen.

Domkapitlets beslut enligt 4 § andra stycket och 6 § andra stycket får överklagas endast av pastoratet.

Av paragrafen framgår att domkapitlets beslut enligt lagen får överklagas hos regeringen. Beslut, varigenom domkapitlets avslagit en framställning från ett pastorat om medgivande enligt 4 § andra stycket eller 6 § andra stycket bör kunna överklagas endast av pastoratet.

Ikraftträdande m. m.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

2. Genom lagen upphävs lagen (1947: 275) om kyrkomusiker samt kyrkomusikerförordningen (1950: 375).

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1990. Genom lagen upphävs dels 1947 års lag om kyrkomusiker samt kyrkomusikerförordningen. Upphävandet av den gamla lagen innebär bl. a. att kyrkomusikertjänsterna inte längre skall vara statligt reglerade anställningar eller i någon annan mening statligt reglerade.

3. Om det i en lag eller någon annan författning hänvisas till en föreskrift som har ersatts genom en föreskrift i denna lag, skall i stället den nya föreskriften tillämpas.

4. Den som enligt äldre föreskrifter eller beslut är behörig till en tjänst som organist eller kyrkokantor skall anses vara behörig till motsvarande tjänst även efter ikraftträdandet av de nya föreskrifterna.

Detsamma gäller den som enligt äldre föreskrifter är behörig till en tjänst som extra kyrkokantor och som i minst fem år innehaft en tjänst som kyrkomusiker med minst 40 procent av heltidsanställning.

Enligt *punkten 4* skall de som tidigare har varit behöriga till tjänst som organist och kyrkokantor även vara det i fortsättningen. Den som har varit behörig som extra kyrkokantor skall också anses vara behörig till kantors-tjänst, om denne skaffat sig erfarenhet genom minst fem års tjänstgöring med minst 40 procent av heltidstjänstgöring.

5. Den som vid ikraftträdandet är anställd på en kyrkomusikertjänst med fullmakt eller konstitutorial eller med förordnande för en bestämd tid som ännu löper är skyldig att utöva sin tjänst genom att utföra i huvudsak samma arbetsuppgifter som tidigare hos pastoratet.

I *punkten 5* föreskrivs en tjänstgöringsskyldighet hos pastoratet för dem som vid ikraftträdandet innehar en tjänst som kyrkomusiker med fullmakt eller konstitutorial. Beträffande den närmare motiveringen kan hänvisas till den allmänna motiveringen (avsnitt 2.12).

6. För den som vid utgången av år 1989 alltjämt innehar en klockar-, organist- eller kyrkosångarbefattning, som fanns inrättad i församlingen före den 1 juli 1947, skall andra stycket 1 övergångsbestämmelserna till lagen (1947:275) om kyrkomusiker fortfarande tillämpas, så länge innehavaren kvarstår på befattningen.

Det finns fortfarande ett fåtal kyrkomusiker på s. k. äldre stat. Enligt övergångsbestämmelserna till 1947 års lag om kyrkomusiker skall äldre bestämmelser om klockar-, organist- och kyrkosångarbefattningar tillämpas på innehavare av sådana tjänster. Dessa äldre bestämmelser bör även i fortsättningen tillämpas på sådana kyrkomusiker, så länge de kvarstår på sina befattningar.

5 Hemställan

Jag hemställer att regeringen

dels föreslår riksdagen att anta förslaget till lag om kyrkomusiken i svenska kyrkan,

dels bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört under avsnittet 2.11.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredraganden har anfört för den åtgärd och det ändamål som föredraganden har hemställt om.

Allmänt

Kyrkomusikerutredningen lägger härmed fram sitt slutbetänkande. Till sammans med 1982 års kyrkokommitté har utredningen tidigare avgett diskussionsbetänkandet (SOU 1983:55) Församlingen i framtiden och remissammanställningen (SOU 1984:75) Församlingarna om framtiden.

Enligt direktiven skall utredningen göra en fullständig och förutsättningslös översyn av organisationen av kyrkomusikernas verksamhet och vissa därmed sammanhängande frågor. De viktigaste utgångspunkterna för utredningens överväganden skall vara församlingarnas behov av kyrkomusikaliska insatser och önskvärdheten av att upprätthålla en god kyrkomusikalisk standard. Utöver församlingslivets behov bör också beaktas samhällets intresse av ett rikt förgrenat och differentierat musikliv. Ansträngningarna bör därför inriktas på att höja musiklivet inom församlingarna liksom musiklivet i allmänhet genom att bättre än nu utnyttja kyrkomusikernas musikaliska kompetens.

Med dessa utgångspunkter har kyrkomusikerutredningen studerat främst fyra större frågor. Dessa gäller ansvaret för handhavandet av den kyrkomusikaliska verksamheten, dvs. vilken grund för indelningen av verksamheten som är lämpligast. Tjänsteorganisationens uppbyggnad, utbildningen av kyrkomusiker samt kostnadsfrågor hör också hit. I det följande lämnar utredningen en översiktlig redogörelse för sina ställningstaganden.

Grunden för indelningen av den kyrkomusikaliska verksamheten

Utredningen ser det som en av sina viktigaste uppgifter att försöka finna områden som till sin storlek är lämpliga för en kyrkomusikalisk verksamhet av normal omfattning. Liksom nu måste ansvaret för verksamheten – i analogi med att svenska kyrkan organisatoriskt täcker hela landet – ligga i en rikstäckande basorganisation. Denna organisation skall ha en direkt lokal anknytning. De olika enheterna skall inte omfatta alltför stora ytor eller alltför stora befolkningstal. Men de skall vara så stora att andra mål för utredningen – bl. a. möjlighet till kombination av olika tjänster i kyrka och samhälle – kan tillvaratas på ett enkelt och smidigt sätt.

Man bör naturligtvis inte bortse från betydelsen av att kyrkomusikerna liksom i dag knyts till de olika församlingarna – direkt eller genom särskilt bildade kyrkomusikerdistrikt. Det framstår emellertid som klart att en av orsakerna till svårigheterna med den nuvarande organisationen är just grunden för indelningen i kyrkomusikerdistrikt. Om man skall kunna skapa områden av lämplig storlek för en kyrkomusikalisk verksamhet av normal omfattning, måste församlingen i princip överges som indelningsgrund.

Pastorat och andra kyrkliga samfälligheter har en fast organisation med direkt anknytning till de församlingar som ingår i samfälligheten. Verksamheten regleras av LFKS. För närvarande står pastoraten för lön m. m. åt

kyrkomusikerna. Pastoraten är även tjänstgöringsområden för prästerna. Från olika synpunkter har pastoraten som ansvariga för den kyrkomusikaliska verksamheten uppenbara fördelar. Administration och rekrytering kan underlättas. Inom pastoraten – i vart fall större pastorat – bör det vara möjligt att skapa rationella arbets- och anställningsförhållanden för kyrkomusikerna. Organisationen kan anpassas efter pastoratens samlade behov och förutsättningar och kyrkomusikerna kan på ett naturligt sätt ingå i arbetslag för församlingsvårdande personal i resp. pastorat.

Vid sidan av pastoraten är övrig samfällighetsbildning mycket olika utvecklad. Framst framgår det vid en jämförelse mellan större tätorter och landsbygd. Någon enhetlig struktur finns inte.

Utredningen anser att goda skäl talar för att pastoraten i princip bör vara anställningsområden för kyrkomusikerna och utgöra den organisatoriska grunden för den kyrkomusikaliska verksamheten. Av detta följer att pastoraten i framtiden kommer att bli arbetsgivare för kyrkomusikerna. I fråga om vissa slags kombinationstjänster (se det följande) kan det undantagsvis förekomma att annan än pastoratet blir arbetsgivare. Om ett pastorat ingår i en annan kyrklig samfällighet kommer vissa arbetsgivarfunktioner av ekonomisk karaktär att handhas av samfälligheten. I princip bör även i sådana fall pastoratet vara anställningsområde för en eller flera kyrkomusiker. Övervägandena bör även gälla Stockholms kyrkliga samfällighet. Denna samfällighets organisation och kompetens övervägs för närvarande av 1982 års kyrkokommitté.

Enligt utredningens mening skall staten även fortsättningsvis ha ett visst inflytande över utformningen av den kyrkomusikaliska verksamheten (se det följande). Det statliga inflytandet utgör en inskränkning i pastoratens bestämmande.

Den omedelbara tillsynen över verksamheten skall handhas av pastoratskyrkoråd och kyrkoherde, vars roll i detta avseende inte förändras.

Behovet av en ny tjänsteorganisation

Med stöd av KML har huvuddelen av kyrkomusikerna statligt reglerade tjänster sedan år 1950. Anställandet av kyrkomusiker och verksamheten regleras också av statliga föreskrifter som regeringen meddelar, KMF. Dessa mycket detaljerade och delvis komplicerade föreskrifter, som till stor del tillkom under 1950-talet, är nu föråldrade i olika avseenden. Ytterligare problem uppstår på grund av den nuvarande regleringens bristande flexibilitet. Det medför svårigheter att tillgodose olika församlingars behov av säsongsmässigt ökade insatser eller lägger hinder i vägen för försök att utveckla de begränsade möjligheterna att kombinera kyrkomusikalisk tjänstgöring med annat arbete.

Vidare har utformningen av KMF med dess stora rikedom på detaljregler hittills lämnat mycket litet utrymme för sådant medinflytande som den arbetsrättsliga lagstiftningen i och för sig medger. I vissa frågor har kyrkomusikerna dock uppnått ett visst medinflytande.

Utredningen anser därför att behovet av en reformerad tjänsteorganisation är stort. Tiden är nu i hög grad mogen att avskaffa den starkt föråldra-

de, detaljerade och krångliga regleringen. Den bör ersättas av en ordning som fyller nutida krav på god funktion, enkelhet och flexibilitet. Sålunda föreslår utredningen bl. a. att det i princip endast skall finnas två tjänstetyper, nämligen organisttjänster och kantorstjänster.

När det gäller frågan i vilken utsträckning statliga föreskrifter även i framtiden skall gälla beaktar utredningen främst följande. Den nuvarande allmänna tendensen till decentralisering av beslutsfunktioner inom stat och kommun måste få genomslag även när det gäller den kyrkomusikaliska verksamheten. Detsamma gäller det kyrkliga reformarbetets klara inriktning under senare år där målet är att öka svenska kyrkans möjligheter att själv på olika plan fatta avgörande beslut utan statliga föreskrifter.

Mot denna bakgrund har utredningen stannat för ställningstagandet att den statliga regleringen av kyrkomusikertjänsterna har spelat ut sin roll. I framtiden bör tjänsterna därför få en mera renodlat kyrkokommunal karaktär. Därigenom åstadkommer man både ett ökat självbestämmande för pastoraten som arbetsgivare och bättre förutsättningar för ett ökat medinflytande för kyrkomusikerna som arbetstagare.

Med hänsyn till de av riksdagen antagna kulturpolitiska målen har samhället ett intresse av att en god standard på den kyrkomusikaliska verksamheten upprätthålls. Till följd härav bör staten enligt utredningens mening även fortsättningsvis ha ett visst – om än begränsat – inflytande över organisationen av den kyrkomusikaliska verksamheten. Inflytandet bör främst bestå i en skyldighet att – efter förslag från pastoraten – bestämma dels minimum för verksamhetens omfattning i varje pastorat, dels minimikrav på kompetensnivån för den eller de kyrkomusikertjänster som skall inrättas. Besluten i dessa frågor skall dock inte hindra pastoraten från att utforma sin verksamhet så att minimum för omfattning och kompetens överskrids.

Med nu gällande regler för svenska kyrkans organisation på stiftsplanet har det framstått som naturligt för utredningen att *domkapitlen* borde svara för det kvarstående statliga inflytandet över verksamheten.

Förslagen från 1982 års kyrkokommitté om den framtida organisationen på stiftsplanet (se SOU 1985:1) innebär i korthet en koncentration av arbetsuppgifter till stiftsstyrelsen som beredande och verkställande organ för stiftssamfälligheten. Stiftsstyrelsen – ett kyrkokommunalt organ – skall även svara för vissa statliga förvaltningsuppgifter. Domkapitlets framtida uppgifter begränsas till frågor som rör kyrkans lära och den prästerliga ämbetsförvaltningen.

Till följd härav anser utredningen att stiftsstyrelsen skall svara för det kvarstående statliga inflytandet – en statlig förvaltningsuppgift – som tidigare angetts. Detta ställningstagande bildar således en utgångspunkt för utredningens fortsatta överväganden och förslag.

Instruktion, tjänsteåligganden m. m.

Enligt utredningens mening är det även i framtiden nödvändigt med en instruktion för varje tjänst. Om det anses lämpligt kan instruktionen kompletteras med en befattningsbeskrivning, dvs. en beskrivning av befatt-

ningens allmänna karaktär. Fastställandet av instruktionen bör ankomma på pastoratet.

De kyrkomusikaliska åliggandena omfattar för närvarande i huvudsak en skyldighet att vid gudstjänster och förrättningar/kyrkliga handlingar leda församlingssången och utföra orgelmusik, allt på sätt som förutsätts i kyrkohandboken och mässboken. Kyrkomusikern skall vidare främja intresset för kyrkosången, bl.a. genom att öva och leda kyrkokör och dessutom undervisa konfirmander i psalmsång. Någon ändring härvidlag är inte påkallad. När det gäller tjänstgöringsskyldigheten vid gudstjänster och kyrkliga handlingar – inräknat dem som avser medlem av församling utom pastoratet – anser utredningen att kyrkomusikern skall leda församlingssången och utföra musik enligt kyrkohandboken och annan ordning för gudstjänster som kyrkomötet har antagit. Skyldigheten måste begränsas till vad som utgör arbetsgivarens verksamhetsområde och till arbetstägarens kompetens. Omfattningen härav får diskuteras vid förhandlingar mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Den löpande vården och tillsynen av orgeln vilar på den kyrkomusiker som använder orgeln i tjänsten. Saken kan lämpligen tas upp i instruktionen för tjänsten. I det sammanhanget kan även regleras frågor om handhavandet av övriga instrument, notmaterial m. m.

Den fria musikundervisningen är en värdefull tillgång i musiklivet som skall behållas i den framtida kyrkomusikaliska verksamheten. Undervisningen bör skötas av organister och kantorer och ha samma omfattning som den i dag har för organister och kyrkokantorer.

Flera faktorer bör påverka beslutet om minimum för omfattningen av den kyrkomusikaliska verksamheten i pastoraten. En utgångspunkt för utredningen är synen på svenska kyrkan som ett trossamfund. Den gudstjänstverksamhet m. m. som kräver kyrkomusikerns medverkan riktar sig i första hand till medlemmarna. Det är därför naturligt att antalet medlemmar i svenska kyrkan inom pastoratet har stor betydelse när stiftsstyrelsen skall fatta sitt beslut. Speciella omständigheter att ta hänsyn till är invånarantalet, om det väsentligt överstiger antalet kyrkomedlemmar, förekomsten av sjukhus och andra institutioner eller en förutsebar mera betydande ändring av befolkningstalet. Vidare måste hänsyn tas till fritidskyrka och förhållandena i församlingarna i de inre delarna av storstäderna (cityförsamlingarna) med litet invånarantal men med stor dagbefolkning. Viktiga faktorer är givetvis också körverksamhet och orgelbestånd av speciell karaktär.

Vissa moment av den planerade verksamheten skall finnas med i varje församlings arbete (obligatoriska inslag i den kyrkomusikaliska verksamheten). Dit hör allmänna gudstjänster och kyrkliga handlingar, körverksamhet och fri musikundervisning.

Stiftsstyrelsens beslut beträffande omfattningen av den kyrkomusikaliska verksamheten skall gälla tills vidare men kunna omprövas när som helst. Initiativet kan komma från pastoratet eller från stiftsstyrelsen. Fastställandet av omfattningen av uppgifterna i varje tjänst bör ske efter MBL-förhandlingar.

Tjänsteorganisationen enligt KMF består i princip av två kategorier kyrkomusiker med olika utbildningsbakgrund, nämligen högre och lägre kyrkomusikalisk utbildning. Denna principiella anknytning av tjänsteorganisationen till statligt fastställda examenskrav är enligt utredningens mening ändamålsenlig också för framtiden och bör därför bestå. I framtiden blir således kompetensnivåerna i princip två. De examina som knyts till nivåerna bör benämnas organistexamen och kantorsexamen. Tjänstetyperna, vilka kommer att motsvara dagens organisttjänst resp. kyrkokantorstjänst, bör därmed bli organisttjänst och kantorstjänst. I undantagsfall kan en lägre kompetens fastställas.

Utredningen har studerat effekterna på sysselsättningsunderlaget i de framtida kyrkomusikertjänsterna vid övergång från kyrkomusikerdistrikt till pastorat som indelningsgrund för verksamheten. Undersökningarna av utfallet med nuvarande pastoratsindelning visar att omfattningen av de kyrkomusikaliska göromålen i ett stort antal tjänster inte torde komma att ändras jämfört med nuvarande förhållanden. Resultaten pekar också på goda möjligheter att genom sammanslagning av kyrkomusikerdistrikt öka det kyrkomusikaliska innehållet i tjänsterna. Nya attraktiva tjänster framför allt av deltidskaraktär men med tillfredsställande omfattning på göromålen kan skapas i ett stort antal fall. Det medför en kvalitetshöjning på den kyrkomusikaliska verksamheten helt i linje med de övriga förslag som utredningen lägger fram.

Domkyrkoorganisternas roll som kyrkomusiker betonas genom att de får möjlighet att koncentrera sig på den rent kyrkomusikaliska verksamheten. Det sker genom att deras nuvarande uppgifter för stiftet fortsättningsvis i princip inte kopplas samman med dessa tjänster.

De framtida stiftsuppgifter som tidigare nämnts samt bl. a. en viss konsulentverksamhet, som skall syfta till att bibehålla och utveckla den höga kyrkomusikaliska standarden i landet, kommer att kräva sakkunskap på det kyrkomusikaliska området. Uppgifterna skall fullgöras av en kyrkomusikaliskt väl utbildad person som knyts till stiftsstyrelsen och benämns stiftsmusiker.

Även om utredningens arbete är inriktat på att öka tjänsternas kyrkomusikaliska innehåll är det uppenbart att uppgifterna ofta inte ger underlag för mer än deltidarbete. För att om möjligt förbättra sysselsättningsunderlaget i dessa fall bör kyrkomusikerna ges tillfälle till kombinationstjänstgöring av olika slag. Kombinationsalternativen utgörs i första hand av tjänster som innehåller dels kyrkomusikalisk tjänstgöring, dels tjänstgöring i det allmänna skolväsendet (kommunal grundskola, gymnasieskola eller vuxenutbildning), den kommunala musikskolan, övrig församlingsvård förutom kyrkomusik samt administrationen inom kyrkan. Ytterligare alternativ är kyrkomusikalisk tjänstgöring i annat pastorat eller lärararbete i folkhögskola. Tjänstgöring i det allmänna skolväsendet skall inte vara bunden till någon bestämd lärarkategori.

Grunden för en kombinationstjänst bör utgöras av ett avtal mellan dem som bidrar till underlaget för tjänsten. Sådana avtal bör innehålla överenskomelser om de förhållanden av personaladministrativ och ekonomisk

art som parterna vill reglera sinsemellan. Av naturliga skäl bör kombinationstjänsterna rent allmänt ha en inriktning på arbete med musik.

Den allmänna bedömningen av erforderligt minimum för kompetensnivån för kyrkomusikertjänster bör ske med utgångspunkt från i stort sett samma kriterier som beträffande omfattningen av den kyrkomusikaliska verksamheten. Särskild vikt bör läggas vid körverksamheten. Besluten skall fattas av stiftsstyrelsen, vars beslut skall gälla tills vidare men kunna omprövas när som helst. Initiativet till omprövningen kan tas av pastoratet eller av stiftsstyrelsen.

Inrättande av kyrkomusikertjänster

I framtiden kommer kyrkomusikertjänsterna i regel att inrättas enligt kyrkokommunala regler med pastoraten som beslutande. Om någon annan i stället skall vara arbetsgivare, vilket undantagsvis kan förekomma beträffande kombinationstjänster, kommer inrättandet att följa de regler som gäller för denne arbetsgivares verksamhet. Det nu sagda kommer dock inte att gälla utan inskränkning till följd av utredningens förslag om det statliga inflytandet över organisationen.

Behörighetsvillkor och befordringsgrunder

Behörighetsvillkoren för de två framtida huvudtyperna av kyrkomusikertjänster kommer i huvudsak att motsvara dagens krav för organist- och kyrkokantorstjänst. I vissa undantagsfall kan en lägre kompetens fastställas. Om det föreligger särskilda skäl kan en sökande medges befrielse från fastställt behörighetsvillkor. Sådana dispensfrågor skall prövas av stiftsstyrelsen. Vid tjänstetillsättningar bör pastoraten följa allmänt erkända meritvärderingsprinciper, såsom förtjänst och skicklighet. Även vid tillsättning av kombinationstjänster bör man följa dessa meritvärderingsprinciper.

Tillsättning av kyrkomusikertjänster

Tillsättningen av kyrkomusikertjänster kommer i huvudsak att följa kyrkokommunala regler. Berörda församlingar skall få yttra sig över ansökningarna. Stiftsstyrelsen skall på begäran av pastoratet avge yttrande över ansökningarna. När det gäller tillsättning av tjänst som domkyrkoorganist skall yttrande över ansökningarna inhämtas från svenska kyrkans centralstyrelse. Det förutsätts att centralstyrelsen knyter kyrkomusikalisk expertis till sig bl. a. för denna uppgift.

Utbildningen av kyrkomusiker

Dagens högre kyrkomusikerutbildning innehållande grundkurs och alternativa påbyggnadskurser – praktiskpedagogisk eller musikpedagogisk – ersätts med en sammanhållen kurs om 160 poäng som leder till organistexamen. Innehållet i kursen skall i stort överensstämma med den utbild-

ning som nu bedrivs inom grundkursen och den musikpedagogiska påbyggnadskursen. Fyllnadstjänstgöring för organister bör därmed inriktas på den kommunala musikskolan.

Den lägre kyrkomusikerutbildningen organiseras om och samordnas till vissa delar med den högre utbildningen. Utbildningen skall leda till kantorsexamen och motsvara dagens kyrkokantorsexamen. Examinationen skall ligga under universitets- och högskoleämbetets ansvar.

En form av kantorsutbildning skall vara en tvåårig högskoleutbildning omfattande 80 poäng. Utbildningen knyts till kyrkomusikerlinjerna i Göteborg, Malmö och Piteå. Även vid Sköndalsinstitutet samt folkhögskolorna i Hjo, Oskarshamn, Mellansel och Ransäter anordnas denna utbildning. Vid Sköndalsinstitutet och folkhögskolorna bör kantorsutbildningen jämsättas med högskoleutbildning.

Inom ramen för existerande högskoleutbildning bör två utbildningar för tjänster med kyrkomusikalisk och annan tjänstgöring dessutom införas. Det första alternativet utgörs av utbildning till musiklejare och kantor vid högskolans musiklejarlinje om 160 poäng med inriktning mot undervisning i grundskola och gymnasieskola. Inom ramen för 160 poäng bör minst 30 poäng avse kyrkomusikaliskt tillval. Det andra alternativet består av utbildning till instrumentallärare och kantor vid högskolans musiklejarlinje med inriktning mot verksamhet som instrument- och ensembleledarpedagog. Utbildningen omfattar 160 poäng varav minst 30 poäng bör avse kyrkomusikaliskt tillval. Dessa utbildningar bör kunna ges i Stockholm, Göteborg, Malmö och Piteå.

För framtiden finns ett behov av en expertgrupp som kan fungera som samarbetsorgan för frågor rörande kyrkomusikerutbildningen. Andra uppgifter för gruppen blir bl. a. att organisera examinationen av kantorer och att behandla frågor som gäller dimensioneringen av den lägre kyrkomusikerutbildningen. Expertgruppen bör knytas till universitets- och högskoleämbetet.

Övrig utbildning i anslutning till kyrkomusikalisk verksamhet bör främst ses som en inomkyrklig angelägenhet. Initiativen bör ankomma på Svenska kyrkans nämnd för undervisning och utbildning, huvudmännen för diakonal utbildning och de kyrkliga folkhögskolorna.

Kostnader

Kyrkomusikerutredningens förslag innebär genomgripande förändringar av organisationen av kyrkomusikernas verksamhet. Förslagen anger grunderna för verksamheten och tjänsteorganisationen men pekar av naturliga skäl inte i detalj på utformningen i dessa hänseenden i olika pastorat. Man måste räkna med en viss tidsåtgång innan förändringarna är genomförda fullt ut i hela landet. Med dessa utgångspunkter är det inte möjligt att göra detaljerade beräkningar av kostnaderna för den nya organisationen. Utredningens kostnadsöversäkanden måste därför grundas på uppskattningar.

Utredningen föreslår att pastoraten i regel skall vara den minsta enheten för kyrkomusikalisk verksamhet. Detta bör betyda både förenklingar och besparingar, särskilt som pastoraten redan står för lön m. m. åt kyrkomusi-

kerna. Domkyrkopastoraten befrias från de kostnader som nu är förenade med domkyrkoorganisternas uppgifter enligt 18 § KMF.

Utredningens förslag till ny tjänsteorganisation innebär förenklingar. Genom att kyrkomusikertjänsterna inte längre skall vara statligt reglerade upphör statens arbetsgivarverks befattning med dem. Uppgifterna övertas av Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund samt pastoraten, vilka alltså kan få vidkännas en viss ökning av sina administrationskostnader. Möjligheterna att – totalt sett över den kyrkokommunala sidan – hålla dessa kostnader inom nuvarande ramar torde dock vara goda.

Kostnaderna för kyrkomusikerna avseende löner m. m. kan – trots de kvalitetshöjningar som förslagen medför – hållas inom oförändrade ramar i den nya organisationen.

Utredningens förslag angående stiftsplanet innebär bl. a. nya tjänster för stiftsmusiker. Kostnaderna för dessa tjänster kan hållas inom det utrymme som erhålls genom att stiftsstyrelsernas åligganden i fråga om den kyrkomusikaliska verksamheten blir av avsevärt mindre omfattning än de nuvarande domkapitlens arbetsuppgifter på detta område. En viss omfördelning av kostnader från statsverket till de kyrkliga kommunerna följer av utredningens förslag. De effektivitetsvinster som kan förutses på det kyrkokommunala området medverkar till att kostnaderna för stiftsmusikerna inte innebär en ökad belastning för det allmänna.

Regeringens och statens arbetsgivarverks befattning med kyrkomusikerärenden upphör genom utredningens förslag. Detta leder till besparingar. Svenska kyrkans centralstyrelse får vidkännas vissa ökade kostnader.

Den nya 80-poängsutbildningen av kantorer, den nya expertgruppen för utbildningsfrågor och examination av kantorer vid folkhögskola kommer att öka kostnaderna. De statliga sommarkurserna skall försvinna, vilket ger utrymme för kostnadsökningarna. Utbildningen vid högskola av kantorer med inriktning på kombinationstjänst kan hållas inom oförändrade kostnadsramar. Detsamma gäller övrig utbildning av kantorer.

I det övergångsskede då den nya organisationen byggs upp måste medel beräknas för pedagogiska kurser – statliga sommarkurser – för kyrkokantorer. Under denna tid – och när 80-poängsutbildningen av kantorer samtidigt fungerar i full omfattning – är det därför sannolikt att de totala kostnaderna för den lägre kyrkomusikerutbildningen kommer att överstiga de statliga kostnaderna för samtliga sommarkurser. Utredningen vill dock betona att på längre sikt, då de övergångsvis anordnade sommarkurserna inte längre behövs, kan utbildningskostnaderna hållas inom oförändrade ramar.

Sammanfattningsvis anser utredningen att de totala kostnaderna för den kyrkomusikaliska verksamheten på kort sikt kommer att öka något. På längre sikt kommer det att vara möjligt att göra besparingar.

Lagförslag i betänkandet (SOU 1985:55) Musiken i svenska kyrkan

Prop. 1987/88: 144
Bilaga 2

Förslag till

Lag (0000:0000) om kyrkomusikalisk verksamhet i svenska kyrkan

Enligt riksdagens beslut föreskrivs följande.

1 § Pastoraten skall handha den kyrkomusikaliska verksamheten i församlingarna.

2 § För kyrkomusikalisk verksamhet skall det finnas kyrkomusiker. Kyrkomusiker skall anställas som organist eller som kantor. I pastoratet med domkyrkoförsamling skall det finnas en anställning som domkyrkoorganist.

I stället för att kyrkomusiker anställs får de kyrkomusikaliska uppgifterna enligt första stycket fullgöras som fyllnadstjänstgöring av lärare enligt föreskrifter som regeringen meddelar eller av annan som är behörig att anställas för uppgifterna.

Om den kyrkomusikaliska verksamheten har mycket begränsad omfattning eller om det finns andra särskilda skäl får de kyrkomusikaliska uppgifterna fullgöras av annan person än som avses i första eller andra stycket.

3 § För särskilda kyrkomusikaliska uppgifter får det finnas andra anställda på vilka denna lag inte tillämpas.

4 § Stiftsstyrelsen skall följa och aktivt främja utvecklingen av den kyrkomusikaliska verksamheten i stiftet. Hos stiftssamfälligheten skall det för dessa angelägenheter finnas en stiftsmusiker.

Pastoratskyrkorådet och kyrkoherden har den omedelbara tillsynen över den kyrkomusikaliska verksamheten. I flerförsamlingspastorat som inte har pastoratskyrkoråd handhas tillsynen av ett gemensamt kyrkoråd och kyrkoherden.

5 § Stiftsstyrelsen skall fastställa minimum för omfattningen av den kyrkomusikaliska verksamheten i varje pastorat. Stiftsstyrelsen skall även fastställa den kyrkomusikaliska behörighet som lägst skall krävas av den eller dem som skall fullgöra de kyrkomusikaliska uppgifterna i pastoratet. Pastoraten skall, efter hörande av församlingskyrkoråden, lämna förslag till stiftsstyrelsen i de nu angivna hänseendena.

Stiftsstyrelsens beslut enligt första stycket kan omprövas när stiftsstyrelsen eller pastoratet finner skäl till det.

6 § Behörig att anställas som organist, domkyrkoorganist och stiftsmusiker är den som har avlagt organistexamen och som är lämplig för anställningen. Detsamma gäller den som uppfyller behörighetsvillkoren enligt äldre bestämmelser för en tjänst som ordinarie eller extra ordinarie organist.

7 § Behörig att anställas som kantor är den som har avlagt organistexamen eller kantorsexamen och som är lämplig för anställningen. Detsamma gäller den som uppfyller behörighetsvillkoren enligt äldre bestämmelser för en tjänst som ordinarie eller extra ordinarie organist, som extra ordinarie kyrkokantor eller som skolkantor.

8 § Behörig för de kyrkomusikaliska uppgifterna enligt 2 § andra stycket är den som är behörig att anställas om organist enligt 6 § eller som kantor enligt 7 §.

9 § Om det finns särskilda skäl får stiftsstyrelsen, efter hörande av kyrkoråd som sägs i 4 § andra stycket, förklara den som söker anställning enligt 2 § behörig för de kyrkomusikaliska uppgifterna, trots att han eller hon inte uppfyller fastställda krav på kyrkomusikalisk utbildning.

10 § Om en behörig kyrkomusiker inte kan anställas får annan kyrkomusiker anställas. En sådan kyrkomusiker skall anställas tills vidare längst till viss tidpunkt, dock längst för två år.

11 § Stiftsstyrelsen skall inhämta yttrande över ansökningarna till anställning som stiftsmusiker från svenska kyrkans centralstyrelse.

Pastorat skall ge kyrkoråden i berörda församlingar tillfälle till yttrande över ansökningarna till anställning enligt 2 §. Avser ansökningarna anställning som domkyrkoorganist skall yttrande dessutom inhämtas från svenska kyrkans centralstyrelse.

Om ett pastorat begär det skall stiftsstyrelsen avge yttrande över ansökningarna till andra anställningar enligt 2 § än anställning som domkyrkoorganist.

12 § Stiftsstyrelsens beslut enligt 5 § får överklagas av pastoratet och beslut enligt 9 § sökanden genom besvär hos svenska kyrkans centralstyrelse. Centralstyrelsens beslut med anledning av sådana besvär får inte överklagas.

-
1. Denna lag träder i kraft den
  2. Genom denna lag upphävs lagen (1974:275) om kyrkomusiker.
  3. Om i lag eller annan författning förekommer hänvisning till föreskrift som har ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.
  4. För icke-territoriellt pastorat gäller denna lag om regeringen beslutar det.
  5. Behörig enligt 7 § att anställas som kantor är även den som har avlagt organist- och kantorsexamen samt innehaft en tjänst som kyrkomusiker med minst 40 procent av heltidsanställning i minst fem år.

Efter remiss av betänkandet har yttranden kommit in från:

Universitets- och högskoleämbetet

Skolöverstyrelsen

Statens kulturråd

Kammarkollegiet

Statens arbetsgivarverk

Statens löne- och pensionsverk

Kammarrätten i Jönköping

Länsskolnämnden i Östergötlands län

Länsskolnämnden i Kronobergs län

Länsskolnämnden i Malmöhus län

Länsskolnämnden i Västerbottens län

Domkapitlet i Uppsala

Domkapitlet i Linköping

Domkapitlet i Skara

Domkapitlet i Strängnäs

Domkapitlet i Västerås

Domkapitlet i Växjö

Domkapitlet i Lund

Domkapitlet i Göteborg

Domkapitlet i Karlstad

Domkapitlet i Härnösand

Domkapitlet i Luleå

Domkapitlet i Visby

Domkapitlet i Stockholm

Svenska kyrkans centralstyrelse

Musikaliska akademien

Svenska kommunförbundet

Linköpings kommun

Falköpings kommun

Örnsköldsviks kommun

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund

LO

TCO

SACO/SR

Oskarshamns folkhögskola

Skara stifts folkhögskola

Ingesunds musikhögskola

Geijerskolan

Mellansels folkhögskola

Stiftelsen Stora Sköndal

Pastoralinstitutet i Uppsala

Kyrkomusikernas riksförbund

Domkyrkoorganisternas förening

Kyrkomusikorganisationernas samarbetskommitté – KOSK
Sveriges förenade studentkårer
De handikappades riksförbund
Riksförbundet Svensk kyrkomusik – RISK
Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation
Rikskommittén för stiftstingen
Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen (EFS)

Universitets- och högskoleämbetet har bifogat yttranden av musikhögskolan i Stockholm, universiteten i Uppsala, Göteborg och Umeå, högskolorna i Örebro och Luleå, linjenämnden för musiker- och kyrkomusikerlinjerna vid musikhögskolan i Malmö, universitetet i Lund samt regionstyrelserna för Uppsala, Linköpings, Göteborgs och Umeå högskoleregioner.

Några domkapitel har bifogat yttranden från ett antal församlingar och pastorat.

Yttranden har vidare kommit in från
Musikhögskolan i Malmö
Kristen demokratisk samlings kyrkopolitiska råd
Svenska kyrkans personalförbund
Sveriges kyrkokamerala förening
Skara stifts kyrkomusikerförening
Västerås stifts kyrkomusikerförening
Växjö stifts kyrkomusikerförening
Göteborgs stifts kyrkomusikerförening
Jämtlands läns kyrkomusikerförening
Ansgarsförbundet och Riksförbundet Kyrkans Ungdom
Sveriges kyrkliga studieförbund
Svenska kyrkans nämnd för församlings- och pastoratsförvaltning

Därutöver har till civildepartementet sänts in 268 spontana yttranden, de flesta från församlingar och kyrkliga samfälligheter men också från ett antal kyrkomusiker och andra enskilda personer.

En särställning bland remissinstanserna intar svenska kyrkans centralstyrelse. Underlaget för dess yttrande har utarbetats av nämnden för församlings- och pastoratsförvaltning, nämnden för gudstjänstliv och evangelisation och nämnden för undervisning och utbildning. Nämnden för församlings- och pastoratsförvaltning har därvid också tillsammans med Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, genomfört en underremiss till förbundets underavdelningar och ett representativt urval om 160 kyrkliga kommuner.

I det följande lämnas en kort sammanfattning av utredningens förslag i olika avsnitt av betänkandet och i anslutning därtill en sammanställning av remissyttrandena i berörda delar. Siffrorna i rubrikerna anknyter till avsnittens numrering i betänkandet.

Utredningen föreslår att pastoratet i regel bör vara den minsta enheten för en kyrkomusikalisk verksamhet av normal omfattning. Detta innebär också att huvuddelen av arbetsgivaransvaret läggs på pastoraten.

Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget. Bland dessa märks *kammar-rätten i Jönköping, länskolnämnden i Östergötlands län, samt domkapit- len i Uppsala, Göteborg, Karlstad och Stockholm.*

Några instanser tillstyrker förslaget men *reserverar sig* på vissa punkter. Bland dessa återfinns *länskolnämnden i Västerbottens län, domkapitlen i Skara, Strängnäs, Västerås, Lund och Härnösand, svenska kyrkans cen- tralstyrelse och Musikaliska akademien.*

Förslaget avstyrks av bl.a. *Önsala och Tölö pastorat samt Kävsjö, Landa, Ölmevalla, Skånes Fagerhults och Ölmstads församlingar.*

Svenska kyrkans centralstyrelse

Arbetsgivaransvar och personaladministration skall enligt förslagen i såväl kyrkokommitténs betänkande som kyrkomusikerutredningen handhas av pastoraten, vilket är en uppfattning som centralstyrelsen biträder. Detta kommer enligt centralstyrelsens mening att innebära en mer kvalificerad handläggning av personalfrågor i kyrkokommunerna.

Om pastoraten blir lokala arbetsgivare minskar antalet sådana från ca 2 500 till ca 1 000. Administrationen kommer att förenklas högst väsentligt. Församlings- och pastoratsförbundet får som central arbetsgivarorganisa- tion lättare att nå ut till de lokala arbetsgivarna med information om nya avtal m. m.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund uttrycker sig på liknande sätt.

Värnamo församling

Vi ställer oss bakom utredningens förslag om att pastoraten istället för församlingarna skall vara huvudmän för den kyrkomusikaliska verksamhe- ten. Möjligheten att åstadkomma mer ändamålsenliga tjänster med större volym ökar med föreslagen ändring. Förslaget ligger ju dessutom helt i linje med de tankegångar som förs fram i utredningen "Församlingar i samverkan".

Göteborgs kyrkonämnd

Kyrkonämnden *tillstyrker* att pastoratet skall utgöra kyrkomusikerdistrikt. Det måste vara en fördel särskilt i de många småförsamlingspastoraten där

den enskilda församlingen saknar underlag i fråga om kyrkomedlemmar, skatteunderlag och kyrkomusikaliska uppgifter.

Prop. 1987/88: 144
Bilaga 3

Nykyrka församling och *Bjurbäcks församling* tillstyrker förslaget och anar en framtida utveckling.

Eftersom det kan förutses att pastorat och icke församling i framtiden kommer att vara anställningsområde för alla övriga befattningshavare på lokal nivå inom kyrkan, är det naturligt att samma blir förhållandet för kyrkomusikerna. Församlingarna är i många fall för små för att vara kyrkomusikerdistrikt. Kyrkorådet instämmer alltså i utredningsförslaget i denna del.

Gökhems församling ser förslaget som en fördel dels med tanke på att arbetsområdet blir gemensamt för präst, församlingsassistent som kyrkomusiker, dels därför att pastoratet betalar lönen och dels därför att förslaget innebär att pastoratet tillsätter kyrkomusikertjänsten.

Möjligheten att skapa underlag för flera heltidstjänster och deltidstjänster framhålls i flera remissyttranden, bl. a. av *Musikhögskolan i Malmö*, *Ansgarsförbundet* och *Riksförbundet Kyrkans ungdom*, samt *Fridlevstads*, *Månsarps* och *Munktorps pastorat*.

Frösö församlings pastorat anser också liksom *Hässleholms församlings pastorat*, att attraktivare tjänster kan skapas med pastoratet som bas.

Linköpings kommun har inget att erinra mot förslaget i denna del, eftersom det ger de samverkande församlingarna bättre resurser och överensstämmer med dagens decentraliseringssträvanden.

Alvesta, *Lekaryds* och *Härlövs församlingars kyrkomusikerdistrikt* tycker att förslaget är bra, eftersom något gemensamt kyrkoråd inte längre blir aktuellt.

Domkapitlet i Västerås

Domkapitlet tillstyrker utredningens förslag att pastoratet i regel bör vara kyrkomusikerdistrikt men påpekar att det i ett litet flerförsamlingspastorat kan bli många tjänstgöringsställen vilket är mycket olämpligt. I många delar av landet – framförallt i mellersta och norra Sverige – kommer kyrkomusikern också att ha lång resväg till tjänstgöringsställena. Domkapitlet förutsätter att det i dessa fall blir nödvändigt med små tjänster motsvarande dagens orgelspelartjänster.

Domkapitlet i Strängnäs delar utredningens uppfattning att pastoratet bör vara grunden för indelning i kyrkomusikerdistrikt men föreslår samtidigt att det bör föreligga en möjlighet för församling att utgöra kyrkomusikerdistrikt i stora pastorat som inte delas.

Svenska kyrkans studieförbund (SKS), *Lenhovda-Herråkra kyrkliga samfällighet*, *Älghults pastorat*, *Kågeröds pastorat* och *Ryssby församling* varnar också för alltför stora tjänstgöringsområden.

Domkapitlet i Härnösand förordar att pastoratet skall utgöra tjänstgöringsområde men pekar på att flera tjänstgöringstillfällen och långa resor

fordrar särskild planering. Vidare kräver en ny organisation tid för att kunna genomföras.

Under många år har Härnösands stift haft problem med vakanser på kyrkomusikertjänster. Merparten av tjänsterna har lågt veckotimtal och det har varit svårt att få kompetenta sökande. Orsaken står att finna i att församlingen utgör grunden för indelningen i kyrkomusikerdistrikt, vilket medför att underlaget för många tjänster är för litet.

För arbetet i arbetslaget är det viktigt att präst, kyrkomusiker och andra anställda i pastoratet har samma tjänstgöringsområde. Vi anser därför att pastoratet organisatoriskt men även administrativt är en lämplig enhet för den kyrkomusikaliska verksamheten. Det ger möjlighet att skapa större tjänster som ger innehavaren en skälig inkomst. Redan nu kan vi här i stiftet finna ett ökande intresse för pastoratet som kyrkomusikerdistrikt. Av stiftets 34 flerförsamlingspastorat bildar åtta egna kyrkomusikerdistrikt och av dessa har tre tillkommit under det senaste året.

I ett glesbygdssstift som Härnösands kan arbetsförhållandena dock på sina ställen bli svåra: stressiga söndagar med flera högmässor i rad och långa resor emellan, körer på olika ställen som fordrar sin egen planering.

Omkring tre fjärdedelar av stiftets kyrkomusikerdistrikt kommer att beröras av organisatoriska förändringar, när 66 distrikt som nu ingår i flerförsamlingspastorat skall slås ihop till 29 nya distrikt och ytterligare sammanslagningar ske på grund av att små pastorat läggs ihop till större enheter. Det kommer att bli problem med friställningar och övertalighet vid sammanslagningar och det är viktigt att stiftet får tid på sig för att kunna gå fram med varsamhet.

Domkapitlet i Skara finner den föreslagna ändringen ändamålsenlig men Skövde pastorat, som hörts av domkapitlet, varnar för svårigheter med att samordna gudstjänsttiderna.

Utredningens förslag att låta pastoraten utgöra indelningsgrund för kyrkomusikerverksamheten tillstyrks av samtliga fyra remisspastorat. Skövde pastorat tillägger dock att även om större flexibilitet vinnns bör man dock inte hysa långt gående förhoppningar beträffande möjligheten att samordna söndagstjänstgöringen i olika kyrkor inom ramen för en enda tjänst eller ett begränsat antal tjänster.

Domkapitlet finner den föreslagna förändringen i indelningsgrund ändamålsenlig. En sådan ändring torde bland annat komma att främja kyrkomusikers möjligheter att på ett mera naturligt sätt kunna ingå i pastoratets gudstjänstliv och församlingsvård. Härigenom skapas ett stabilare underlag för kyrkomusikers veckotimtal med åtföljande ökade möjligheter att få behöriga sökande till ledigförklarade kyrkomusikertjänster.

Domkyrkoorganisternas förening tillstyrker förslaget i denna del men pekar på att undantag kan få förekomma t. ex. i glesbygdsområden.

Västerås stifts kyrkomusikerförening

KMR i Västerås stift delar utredningens uppfattning att pastoraten i princip bör utgöra kyrkomusikerdistrikt, men vi vill peka på två risker:

- 1) I pastorat med många små församlingar finns det en risk för en splittrad tjänstesituation, särskilt om pastoratet har två eller flera präster men

bara en kyrkomusiker. Den enskilda församlingen får huvudgudstjänst bara varannan vecka exempelvis.

2) I de stift som har stora geografiska områden (t. ex. Luleå, Härnösands och vissa delar av Västerås stift) kan resor mellan pastoratets församlingar bli orimligt långa.

Domkapitlet bör alltså ges laglig rätt att frånga huvudprincipen i detta avseende, när förhållandena kräver det.

Sistnämnda uppfattning delas av *Växjö stifts kyrkomusikers förening*.

Alingsås församlings pastorat framhåller också dispensmöjligheten.

Alingsås församling ställer sig bakom principen att pastoraten skall vara arbetsgivare för kyrkomusikerna. Många positiva effekter vinnas: enklare att skapa heltidstjänster, bättre arbetsgivarfunktion o. s. v.

Av erfarenhet vet man att stora enheter leder till likformighet vad gäller anslag, service o. s. v. Det finns många exempel på att initiativrika kyrkomusiker har blivit "stoppade" p. g. a. att anslagen varit anpassade till pastoratets/samfällighetens låga kyrkomusikaliska aktivitet. Den enskilda församlingen måste därför få stort inflytande över omfattningen av sin musikverksamhet. Ett territoriellt stort pastorat kan av många skäl vara olämpligt som anställningsområde. Därför bör domkapitlet efter förslag från pastoratet kunna besluta om annan indelning av anställningsområden än pastoraten.

Östersunds församlings pastorat värnar om de till ytan stora flerförsamlingspastoraten.

Utredningen föreslår att pastoraten i stället för församlingarna skall utgöra kyrkomusikerdistrikt, vilket innebär att ett stort antal kyrkomusikerdistrikt kommer att omfatta flera församlingar. Detta kan måhända vara lämpligt i vissa fall. Dock måste särskild uppmärksamhet ägnas glesbygdens ofta mycket stora flerförsamlingspastorat. Planerade kyrkomusikaliska distrikt måste begränsas i ytmässig storlek för att kunna fungera. Nuvarande församlingar i glesbygdens flerförsamlingspastorat är ofta lämpade som verksamhetsområden för deltidstjänstgörande kyrkomusiker. Deltidstjänster kommer också att behövas i framtiden. Att stå som ansvarig kyrkomusiker i flera församlingar samtidigt, vilket kan bli fallet enligt utredningen, torde knappast komma att bli problemfritt.

Utredningens förslag om sammanläggning av kyrkomusikerdistrikten i flerförsamlingspastorat måste självfallet, i likhet med den i annat sammanhang föreslagna samfällighetsbildningen av mindre församlingar, ske på frivillig grund efter berörda församlingars medgivande. Förslaget om att pastoraten i stället för församlingarna i förekommande fall skall utgöra kyrkomusikerdistrikt innebär nämligen att inflytandet över församlingens musikverksamhet flyttas från församlingen till pastoratet. Denna ordning torde knappast vinna allmänt bifall.

Det syns mindre lämpligt att genom den aktuella reformen lägga nya och stundom krävande administrativa uppgifter på pastoraten, samtidigt som man på stiftsnivå har och även fortsättningsvis måste ha personal, som är väl insatt i frågor rörande statliga eller kommunala avtal och bestämmelser.

Musikaliska akademien anser att det framlagda förslaget med pastoraten som indelningsgrund kan ha fördelar men att många svårigheter kan förutses. Normer för pastoratens sammansättning bör utarbetas.

Prop. 1987/88:144
Bilaga 3

En avgörande fråga blir hur relationen mellan nuvarande 2 567 församlingar resp. 2 636 kyrkomusikertjänster i verkligheten blir. Betänkandet lämnar inga konkreta anvisningar om pastoratens storlek, bara vaga erinringar om nu gällande kyrkomusikerförordnings gräns vid 5 000 invånare. Invånarantalet kan vara en mycket grov och stundom missvisande gräns mellan de två huvudkategorier av kyrkomusiker som här förordas, organisten resp. kantorn.

Flera andra betydande faktorer kan anföras, bl. a. relationen till prästtjänsten och dess "geografiska" omfattning. Om man som regel uppställer att varje av präst ledd gudstjänst eller annan förrättning skall ha en kvalificerad kyrkomusiker knuten till förrättningen, fås ett ledtal. Frågan om hur många förrättningar en präst åläggs eller "klarar av" är densamma för kyrkomusikens vidkommande.

En annan viktig faktor är det antal kyrkor som "betjänas" av kvalificerad kyrkomusiker i vederbörande pastorat. Om sammanslagning leder till att fler kyrkor står "tomma" under större antal sön- och helgdagar osv., bör den avvisas, särskilt som den då strider mot ambitionen att "höja musiklivet". Risken för "feta" pastorat gentemot "magra" måste också beaktas, dvs., att tjänsternas omfattning varierar p. g. a. antalet kyrkor m. m.

Det är sålunda av vikt att grundläggande normer för pastoratens optimala sammansättning utarbetas och tillämpas också med kyrkomusikens funktion som ledmärke.

Domkapitlet i Visby ansluter sig till utredningens ställningstagande att pastoratet bör få ansvaret för den kyrkomusikaliska verksamheten men framhåller samtidigt att det bör finnas en kongruens mellan prästens och kyrkomusikernas arbetssituation.

Länsskolnämnden i Västerbottens län tillstyrker förslaget men pekar på vissa personaladministrativa problem.

Kyrkomusikerutredningens förslag att pastoratet – inte församlingen – i regel bör utgöra den minsta enheten för kyrkomusikalisk verksamhet kan orsaka personaladministrativa problem. Präster och kyrkomusiker tjänstgör tillsammans men får olika arbetsgivare, prästerna domkapitlet och kyrkomusikerna pastoratet. Eventuella svårigheter bör dock kunna överbryggas. Länsskolnämnden i Västerbottens län tillstyrker därför förslaget att pastoraten skall vara anställningsområden för kyrkomusikerna. Detta kan medföra utvidgade tjänster för kyrkomusikerna. Pastoraten torde ha större resurser att fullgöra arbetsgivaruppgifterna än de ofta små församlingskyrkoråden.

Riksförbundet Svensk kyrkomusik

RISK tillstyrker utredningens förslag om pastoratet som minsta enhet för den kyrkomusikaliska verksamheten med förbehållet att pastoratets kyrkomusiker i så stor utsträckning som är praktiskt möjligt knyts till verksamheten i de enskilda församlingarna.

Pastoralinstitutet i Uppsala

Pastoralinstitutet instämmer i utredningens förslag att lägga pastoraten som grund för tjänsteorganisationen. Detta framför allt därför att kyrkomusikern därigenom på ett naturligt sätt kommer att ingå i arbetslaget för församlingsarbete.

Domkapitlet i Linköping menar att detaljerna i utredningens (U) förslag bör diskuteras mera grundligt innan ett beslut fattas.

Vi finner liksom U, att kyrkomusikerna måste få rationella arbets- och anställningsförhållanden i en organisation, som bl. a. låter dem "på ett naturligt sätt ingå i arbetslag för församlingsvårdande personal".

Den organisation, som nu skisseras i U, förefaller dock att kunna bli komplicerad. U föreslår, att pastoraten "i princip" skall vara anställningsområden för kyrkomusikerna, att alltså pastoraten skall "bli arbetsgivare för kyrkomusikerna". Samtidigt skall dock staten även fortsättningsvis "ha ett visst inflytande över den kyrkomusikaliska verksamheten". U konstaterar också, att "annan än pastoratet blir arbetsgivare", när det blir fråga om kombinationstjänster. U tänker sig då, att "kyrkoherden under alla förhållanden" blir "arbetsledare för det rent församlingsvårdande arbetet".

Kristen demokratisk samlings kyrkopolitiska råd

Lokalt bör ansvaret för den kyrkomusikaliska verksamheten ligga på församlingarna, inte på pastoraten. Så är ju förhållandet med övrig församlingsvårdande verksamhet. Om pastoratet blir kyrkomusikerdistrikt och anställningsmyndighet skall dock ansvaret för verksamheten ligga på församlingen.

Domkapitlet i Lund

Ansvaret lokalt för den kyrkomusikaliska verksamheten bör ligga på församlingen, inte som utredningen föreslagit på pastoratet. Enligt 1982 års kyrkokommittés förslag kommer ansvaret för den församlingsvårdande verksamheten att ligga på församlingen trots att ansvaret för tjänsterna förs till pastoratet. Domkapitlet är alltså ense med utredningen om att pastoraten bör vara tjänstgöringsområde för kyrkomusikerna, men ett sådant uttryck som "pastoraten skall handha den kyrkomusikaliska verksamheten i församlingarna" (§ 1 i lagförslaget) måste formuleras om.

Kammarkollegiet påpekar att kyrkomusikalisk verksamhet kräver vissa författningsändringar för att övergå till att vara pastoratsangelägenhet.

Enligt 1 § i förslaget till lag om kyrkomusikalisk verksamhet i svenska kyrkan skall pastoraten handha den kyrkomusikaliska verksamheten i församlingarna. Man kan fråga sig om inte bestämmelsen i sig blir missvisande. Detta eftersom 1 kap. 3 § i det av 1982 års kyrkokommitté framlagda förslaget till lag om församlingar och kyrkliga samfälligheter (nya LFKS) liksom nuvarande lag förutsätter att kyrkomusiken är en församlingsangelägenhet som hör till andra st. p. 1 samma paragraf. I 5 § andra st. sista

meningen nya LFKS talas om angelägenheter som i dag enligt lag eller annan författning ankommer på pastoratet. Denna typ av i lag eller författning särskilt reglerade uppgifter för pastorat utgör normalt uppgifter utöver den uppräknade av församlingsangelägenheter som nya LFKS innehåller, jfr. t. ex pastorats uppgift enligt folkbokföringsförordningen. En konsekvens av det sagda vore, om utredningens huvudsyfte skall nås, att kyrkomusikalisk verksamhet lades till den grupp församlingsangelägenheter som anges i 3 § andra st. 4-8 nya LFKS. Först detta och sedan en följdändring till det i 5 § andra st. första meningen samma lag borde alltså klart innebära att kyrkomusikalisk verksamhet blev en s. k. pastoratsangelägenhet.

Grytnäs församlings pastorat

Då kyrkomusikernas åligganden hänför sig till församlingens ansvarsområde, bör församlingen utgöra den organisatoriska grunden för den kyrkomusikaliska verksamheten.

Ett antal församlingar som avstyrker förslaget anser att församlingen och inte pastoratet bör vara arbetsgivare.

Landa och Ölmevalla församlingar

En orsak till svårigheter med den nuvarande kyrkomusikerorg. är inte i första hand anknytningen till församlingen som kyrkomusikerdistrikt utan främst § 23 i nuv. kyrkomusikerförordningen, vilken begränsar ett vidareutvecklande av församlingens musikliv.

Församlingen eller del därav bör vara minsta enheten för kyrkomusikalisk verksamhet av normal omfattning.

Ölmstads församling hävdar små församlingars rätt att kvarstå som huvudarbetsgivare till mindre tjänster.

Skånes Fagerhults församling anser det viktigt att församlingen får behålla sin arbetsgivarfunktion och därmed bestämmanderätten över församlingens musikverksamhet.

II. Tjänsteorganisationen

12.8.1 o. 12.8.2

Den statliga regleringen av kyrkomusikertjänsterna ersätts med kommunala regler. Ett visst statligt inflytande kvarstår genom att stiftsstyrelsen såsom en statlig förvaltningsuppgift har att bestämma minimiomfattningen för den kyrkomusikaliska verksamheten i pastoraten och minimikraven på kompetensnivån för de inrättade kyrkomusikertjänsterna.

Förslaget att kyrkomusikertjänsterna skall vara kommunalt reglerade tjänster avstyrks av majoriteten remissinstanser. Det tillstyrks dock av bl. a. *statens arbetsgivarverk, kammarrätten i Jönköping, domkapitlen i*

Skara, Härnösand, Luleå och Stockholm, svenska kyrkans centralstyrelse (dock med 5 reservanter mot förslaget), *Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Stockholms församlingsdelegerade, Göteborgs kyrkliga samfällighet, Värnamo församlings pastorat, Karlskrona stadsförsamling, Linköpings och Falköpings kommuner samt Evangeliska FosterlandsStiftelsen.*

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund

Kyrkomusikerutredningen föreslår att den statliga regleringen av kyrkomusikertjänsterna skall upphöra och att dessa tjänster fortsättningsvis förs över till det kyrkokommunala kollektivavtalsområdet.

Förbundet har tidigare framfört önskemål om en sådan omreglering. Förbundsstyrelsen hälsar med stor tillfredsställelse utredningsförslaget i detta avseende.

Ur central arbetsgivarsynpunkt får det anses vara förhandlingstekniskt komplicerat, för att inte säga ohanterligt, att på arbetsgivarsidan, som för närvarande, ha två centrala parter mot vilka berörd arbetstagarorganisation skall bedriva förhandlingar. Det försvårar dessutom en samordnad arbetsgivarpolitik.

Regeringen, Svenska kyrkans centralstyrelse och Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund har gemensamt tillsatt en samrådsdelegation med uppgift att verka för en så långt möjligt gemensam politik för arbetsgivarna inom Svenska kyrkan. Kyrkomusikerutredningens förslag faller väl in i ramen för genomförandet av denna målsättning. En del av de övergångsfrågor som föranleds av kyrkomusikerutredningens förslag har för övrigt redan börjat bearbetas av en av samrådsdelegationen tillsatt arbetsgrupp. En rad övergångsfrågor är förhandlingsfrågor och bör givetvis behandlas som sådana.

Svenska kyrkans centralstyrelse biträder förslaget med likalydande skäl.

Domkapitlet i Härnösand tillstyrker att kyrkomusikernas anställningsvillkor regleras kommunalt men föreslår att det statliga inflytandet sker genom domkapitlet.

Domkapitlet instämmer i utredningens förslag att tjänsterna bör regleras kyrkokommunalt. Vi är medvetna om att kyrkomusikerförordningen är starkt föråldrad och att exempelvis bestämmelserna om veckotimtalsberäkningen kan överföras till avtal. Vi är överens om att pastoratet bör ha bestämmanderätt i frågor som rör tjänstens innehåll och veckotimalt utöver det av stiftet fastställda minimum, tillsättning av tjänster, löneplacering och tjänstledigheter. Vi har alltså ingenting emot att stiftets inflytande minskar och begränsas till de frågor som utredningen föreslagit. Vi föreslår dock att *domkapitlet* blir det organ på stiftsnivå som skall utöva det kvarvarande statliga inflytandet över den kyrkomusikaliska verksamheten. Detta innebär visserligen en utvidgning av den principiella avgränsningen av domkapitlets uppgifter enligt kyrkokommittens förslag. Med hänsyn emellertid till det nära sambandet mellan prästernas och kyrkomusikernas verksamhet vill vi förorda denna lösning.

Domkapitlet i Skara

Domkapitlet finner utredningens slutsats att behovet av en reformerad tjänsteorganisation är stor och att tiden är mogen att avskaffa en föråldrad,

detaljerad och krånglig reglering helt riktig. En kyrkokommunal reglering av kyrkomusikertjänsterna med bibehållande av det av utredningen föreslagna statliga inflytandet utövat som en statlig förvaltningsuppgift av det framtida domkapitlet anser domkapitlet vara en ändamålsenlig lösning för att uppnå att pastoraten på ett så flexibelt sätt som möjligt får möjlighet att utifrån de egna förutsättningarna och behoven få kyrkomusikaliska arbetsuppgifter utförda varför domkapitlet således tillstyrker utredningens förslag i denna del. Det negativa remissutfall för en sådan lösning som kommit till uttryck över utredningens preliminära ställningstagande anser dock domkapitlet varit önskvärt att utredaren utförligare kommenterat.

Domkapitlet vill emellertid i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på att, för den händelse särskild lagstiftning inte sker i denna fråga, många nuvarande tjänsteinnehavare innehar ordinarie tjänster varför det under avsevärd tid i så fall kommer att bli aktuellt att tillämpa både statliga och kommunala avtal på samma yrkeskategori vilket i vissa pastorat kan förutses skapa administrativa problem.

Sveriges kyrkokamerala förening tillstyrker att kyrkomusikertjänsterna blir kyrkokommunalt reglerade, men att stiftsstyrelsen ej fastställer verksamhetens omfattning eller minimikrav vad gäller kompetensnivån, utan att detta regleras i centrala avtal som är fallet för övriga kyrkokommunala tjänster, så att den lokala organisationens största enhet, pastorat eller samfällighet, i stället fullgör stiftsstyrelsens tänkta uppgifter i detta avseende.

Länsskolnämnden i Malmöhus län är också tveksam till stiftsstyrelsens tillsyn.

Det inflytande över kyrkomusikerfrågorna som staten enligt förslaget skall behålla innebär bl. a. en tillsynsfunktion hos stiftsstyrelsen. För denna uppgift föreslås en tjänst som stiftsmusiker. Länsskolnämnden är något tveksam till behovet av att en regional statlig myndighet bestämmer minimiomfattning av kyrkomusikerverksamhet och minimikompetens för befattningshavarna för en kommun av t. ex. Malmös storlek. Rimligtvis bör den kyrkliga samfälligheten i kommunen själv kunna klara av en sådan uppgift. Tveksamheten till det föreslagna tillsynssystemet ökar när det ur förslaget framkommer att pastoratet/den kyrkliga samfälligheten har full rätt att bestämma om högre omfattning av den kyrkomusikaliska verksamheten och om högre kompetens för kyrkomusikerna än vad stiftsstyrelsen beslutar om.

Länsskolnämnden i Östergötlands län tillstyrker förslaget och framhåller att ett statligt tillsyns- och utvärderingsansvar av den musikaliska kvaliteten kan kvarstå. Nämnden föreslår att detta uppdras åt Musikaliska akademiens kyrkomusikerkommitté.

Statens löne- och pensionsverk (SPV) har inte någon erinran mot att kyrkomusikerna övergår till det kommunala pensionsområdet i samband med en omorganisation. SPV sammanfattar sitt yttrande:

SPV vill sammanfattningsvis uttala att verket inte har någon erinran emot att kyrkomusikerna övergår till den kommunala pensionsområdet i samband med en omorganisation av det slag som föreslås i betänkan. Efter det att nya rutiner blivit genomförda nyligen betr. matrikelföringen och inom kort betr. avgiftsdebiteringen är verkets arbetsbelastning med kyrko-

musikerpensioneringen mera hanterlig. Rent administrativa överväganden synes därför inte böra influera på avgörandet i frågan. Vid eventuell fortsatt statlig pensionering av kyrkomusikerna kommer SPV – i anslutning till ett uttalande av regeringen å sid 5 i förnämnda proposition nr 174 till 1981/82 års riksdag, – att överväga att ta ut avgifter av huvudmännen även för de administrativa kostnaderna.

Göteborgs kyrkonämnd tillstyrker förslaget. En kyrkokameral reglering ger bl. a. möjlighet att anpassa sig till ändrade förhållanden.

Kyrkonämnden *tillstyrker* utredningens förslag om avskaffande av kyrkomusikerförordningen. Nämnden vill kraftigt *understryka* vad utredningen anför på sid 105 i betänkandet: "... tiden nu i hög grad är mogen att avskaffa den starkt föråldrade, detaljerade och krångliga regleringen."

En kyrkokommunal reglering ger större möjligheter till flexibilitet och därmed anpassning till skiftande förhållanden i tid och rum. Det beslutande organet i kyrkokommunen ges möjlighet att, som gäller för andra församlingsvårdande tjänster, bedöma var behovet av insatser är som störst. Den lokala beslutanderätten ger också möjligheter att tillgodose tillfälliga behov eller att reglera omfattningen av tjänster snabbare än vad som idag är fallet, då underlag för en viss verksamhet försvunnit. I en tid då avreglering och decentralisering från statliga till lokala myndigheter är allmänt förekommande ställer sig utredningens förslag helt naturligt.

De argument som anförs gentemot en kommunalisering av tjänsterna anser kyrkonämnden att utredningen tillfredsställande bemött. Den kyrkokommunala självstyrelsen, den arbetsrättsliga lagstiftningen, kollektivavtalsregleringen och det allmänt omvittnade intresset för kyrkomusiken är starka argument att anföra mot dem som befarar försämrade villkor både för kyrkomusiken och kyrkomusikerna.

Det är kyrkokommunerna som svarar för kyrkomusikernas kostnader. Då är det också rimligt att kyrkokommunerna har ett avgörande inflytande på organisationen.

En kommunal reglering av kyrkomusikertjänsterna avstyrks av flertalet remissinstanser och i ett stort antal spontant insända yttranden. Bland de remissinstanser som har avstyrkt förslaget i denna del finns *kammarrätten i Göteborg, länsskolnämnden i Västerbottens län, domkapitlen i Uppsala, Västerås, Växjö, Lund, Göteborg, Karlstad och Visby, Musikaliska akademien, TCO, SACO/SR, Kyrkomusikernas Riksförbund/Sveriges lärarförbund, Domkyrkoorganisternas förening, Riksförbundet Svensk kyrkomusik och Sveriges kyrkliga studieförbund.*

Länsskolnämnden i Västerbottens län

Länsskolnämnden kan inte finna att utredningen har förebringat några övertygande skäl för slopande av den statliga regleringen. Visst har den nuvarande statliga regleringen nackdelar. Men en betydande fördel är möjligheten att genom självförvaltningsbesvär kunna få lokala tillsättningsbeslut överprövade. Tanken på en kyrkokommunal reglering renodlas inte heller i förslaget. Utredningen föreslår sålunda nya typer av skolkantorstjänster i form av kombinationstjänster. Huvudparten av uppgifterna i

dessa tjänster blir lärartjänstgöring med fyllnadstjänstgöring som kyrkomusiker. Enligt förslaget skall dessa tjänster vara statligt reglerade. Organisttjänster med fyllnadstjänstgöring i skolväsendet förutsätts också förekomma fortsättningsvis, men med kyrkokommunal reglering. Olika anställda med undervisningsuppgifter i skolan och musikaliska uppgifter i kyrkan skulle alltså bli underkastade skilda regelsystem. Länsskolnämnden känner stor tveksamhet inför detta . Också den omständigheten att någon central reglering inte är tilltänkt i fråga om vad kyrkomusikertjänsterna skall innehålla inger vissa betänkligheter.

Domkapitlet i Uppsala

Den nuvarande ordningen med statliga tjänster är lika motiverad för kyrkomusikerna som för prästerna. Det relativa oberoende som musikerna har genom statligt reglerade tjänster gentemot pastoratet kan i vissa fall visa sig ytterligt värdefullt vad gäller kyrkomusiken i pastoratet. Det förhållande att prästernas tjänstgöringsföreskrifter bestäms av domkapitlet och präster och kyrkomusiker har ett nära samarbete i gudstjänst och annorstädes motiverar också det, den nuvarande ordningen med statlig reglering av även kyrkomusikernas tjänster. Vidare får domkapitlet på denna grund även ifrågasätta om den blivande stiftsstyrelsen ska ha ansvar för de kvarvarande kyrkomusikeruppgifterna. Domkapitlet menar att kapitlet i fortsättningen ska vara myndighet inom den blivande stiftsorganisationen för kyrkomusikerfrågorna.

Domkapitlet förutsätter att om utredningens förslag om total kommunalisering av tjänsterna vinner gehör de nuvarande tjänsteinnehavarna så länge de innehar nuvarande tjänster och så länge de önskar bibehålls vid den rättsliga ställning de har enligt hittillsvarande bestämmelser.

Domkapitlen i Karlstad och Visby och kammarrätten i Göteborg avstyrker också på liknande grunder.

Domkapitlet i Linköping förutsätter att beslut om kyrkokommunalt reglerade kyrkomusikertjänster fattas endast om förslaget stöds av en betryggande majoritet av både pastorat och kyrkomusikerorganisationer/kyrkomusiker.

Domkapitlet i Växjö intar samma ståndpunkt.

Svenska kyrkans personalförbund

Om pastoraten ges ökat självbestämmande kan detta medföra för stora skillnader mellan de olika pastoratens ambitionsnivå, när det gäller kyrkomusiken. Vi menar också att den statliga regleringen av kyrkomusikernas tjänster, som infördes genom 1950 års kyrkomusikerstadga, medfört en klar höjning av kyrkomusikernas status. Detta har i sin tur lockat mycket kvalificerade musiker till kyrkomusikertjänsterna.

Genomförs förslaget om kommunalisering skulle detta på sikt säkerligen innebära att den höga nivån och kvaliteten på den kyrkomusikaliska verksamheten skulle bli lägre på det hela taget i landet.

Vi finner sålunda starka skäl för att kyrkomusikertjänsterna även i framtiden förblir statligt reglerade och avstyrker förslaget att den statliga regleringen av kyrkomusikertjänsterna avskaffas.

Kyrkomusikernas riksförbund

Ett slopande av den statliga regleringen medför starkt försämrade anställningsvillkor. Många negativa konsekvenser för kyrkomusikerna kan bli avskaffat ordinarie skap, sämre semesterförmåner, sämre sjukförmåner, avskaffat arbetsgivarinträde, friare meritvärdering m. m. För arbetstagarorganisationen liksom för arbetsgivaren kommer merarbete att uppstå i form av ett allt intensivare förhandlingsarbete på det lokala planet. Förändringen verkar således i rakt motsatt riktning mot utredningens direktiv och på sikt kommer Svenska kyrkans musikverksamhet att totalt förändras till men för de enskilda församlingarna som helhet. Störst blir kanske förändringen dock för de mindre och medelstora församlingarna.

— — —
Enligt kommittédirektiven bör "beaktas samhällets intresse av ett rikt förgrenat och differentierat musikliv. — i propositionen om den statliga kulturpolitiken (prop. 1974:28) framhölls att kyrkomusikerna utgör en mycket stor faktisk tillgång i musiklivet. De står för en omfattande och varierad musikutövning och utnyttjas också i många fall för andra uppgifter än de kyrkomusikaliska. Det kunde därför vara av intresse från kulturpolitisk synpunkt att vidga de möjligheter härtill som kyrkomusikerförordningen erbjuder". KMR/SL menar att utredningen icke tillräckligt beaktat ovanstående genom att överlämna beslutandet om en viss odefinierad miniminivå till det kyrkokommunala organet stiftsstyrelsen. KMR/SL är övertygat om att ovanstående direktiv bäst tillgodoses genom en reviderad kyrkomusikerförordning och bibehållande av domkapitlens inflytande över kyrkomusikverksamheten. Härav följer att regeringen förblir besvärsinstans.

— — —
KMR/SL menar att domkapitlet även i framtiden skall ha ett betydande inflytande över kyrkomusikverksamheten. Det får icke bli enbart ett lokalt eller regionalt intresse att uppehålla standarden och bredden på musiklivet i Sverige. Ansvaret för det kyrkomusikaliska kulturarvet vilar på svenska kyrkan som helhet men även på staten. Staten får därför icke avhända sig möjligheten till påverkan. Statens intresse av bibehållandet av en kvalitativt och kvantitativt högtstående musikkultur säkras genom en statlig förordning.

TCO avstyrker förslaget och ansluter sig till det yttrande som avgivits av Kyrkomusikernas riksförbund.

Kågeröds pastorat, Älgahults församlings pastorat, Lenhovda-Herråkra kyrkliga samfällighet och Månsarps församling m. fl. anser också att det statliga inflytandet skall utövas av domkapitlet.

Kristen demokratisk samlings kyrkopolitiska råd

Den positiva utvecklingen från 1950 har i betydande mån präglats av de insatser domkapitlet gjort. Både på formell och informell väg har domkapitlets tjänstemän spelat en väsentlig roll för utvecklingen. Om befattningen med kyrkomusikerärenden på stiftsplanet reduceras till att stiftsstyrelsen skulle ha en högst sporadisk konsultverksamhet föreligger klar risk för en avsevärd försämring. Kyrkomusikerärendena bör därför fortfarande ligga kvar hos domkapitlet och oavsett kommunalisering inte föras över till stiftsstyrelsen. I sammanhanget bör beaktas att kyrkomusikernas verksamhet i stor utsträckning gäller gudstjänsterna i kyrkan. Domkapitlet

skall också i fortsättningen ha tillsynen över läran och upprätta tjänstgöringsföreskrifter för prästerna. Det är därför naturligt att också instruktion för kyrkomusikertjänsten m. m. fastställs av domkapitlet och att detta har tillsynen över kyrkomusikerärendena på stiftsnivå.

Musikaliska akademien

En av betänkandets huvudteser är att en "kyrkokommunal reglering" av kyrkomusikertjänsterna skulle vara "en tidsenlig organisation". Redan detta kan i flera avseenden starkt ifrågasättas.

När det sedan hävdas att "ett visst – om än begränsat – inflytande över organisationen" alltså skulle utövas av staten, får detta statliga inflytande en påtagligt otydlig beskrivning. I båda dessa omständigheter finner akademien anledning att framlägga invändningar.

Det bör inledningsvis framhållas att sammanställningen av remissyttrandet över 1982 års kyrkokommittés diskussionsbetänkande "Församlingen i framtiden" (SOU 1983:55) visar en starkt, ja överväldigande negativ inställning till det redan då antydda förslaget om kyrkokommunal reglering. Det nya betänkandet vidhåller trots denna massiva opinionsyttring sin ståndpunkt. Beklagligt är därvid särskilt att betänkandet inte klargör hur de invändningar som ofta tydligt framlades i tidigare remissyttrandet skulle kunna undvikas, t. ex. genom att tydligare beskriva hur de föreslagna stiftsstyrelserna eller i sista hand staten skulle kunna motverka riskerna för dåligt underbyggda beslut i pastoraten särskilt rörande omständigheter där kompetensen måste vara låg eller obefintlig.

Rent allmänt hävdar akademien mycket stora betänkligheter mot att flytta beslut om anställning från domkapitlen till pastoraten.

Av de "överväganden och förslag" rörande tillsättning av kyrkomusikertjänster som lämnas under 17.2 framgår (s. 183) att betänkandet inser "att en del tillsättningsärenden kan komma att framstå som svårbedömda för pastoraten". Men ändå kvarstår för pastoraten möjligheten att själva bedöma det svåra och fatta egna beslut, eftersom stiftsstyrelsen "skall avge yttrande över ansökningarna" endast *på begäran av pastoratet*: sålunda står det pastoratet fritt att underlåta infordrande av yttrande, och därmed går möjligheten för principiellt mera kompetent bedömning förlopad och riskerna för godtycke eller felbedömningar ökar – kanske avsevärt – jämfört med nuvarande situation.

En annan betydande risk för felbedömningar uppstår därigenom att besvärsinstitutet är oklart eller otillräckligt. Av författningsförslaget (s. 31 ff) framgår att man kan överklaga i vissa avseenden – minimum av verksamheten, lägsta behörighet resp. dispens från fastställda krav på utbildning – men meritvärderingen, bedömningen av normala tillsättningsgrunder ("nit och skicklighet") har inga besvärsvägar beskrivna. För en demokratisk hantering av dessa ärenden är det nödvändigt att skapa klara regler i detta avseende. Erfarenheten säger entydigt att bedömningen av konstnärliga aspekter är vansklig och lätt inbjuder till skilda tolkningar och därmed skiljaktig mening. Benägenheten för överklaganden bör beredas yttrandevägar och kanaliseras rätt.

Domkyrkoorganisternas förening anser att standarden på kyrkomusiker bäst kan upprätthållas genom statlig reglering.

SACO/SR avstyrker förslaget av samma skäl.

Sveriges förenade studentkårer (SFS) avstyrker förslaget med hänsyn till att ett kommunalt tillsättningsförfarande kan vara godtyckligt.

Brämhults och Hässleholms församlingar varnar också för en kommunalisering av samma skäl.

Riksförbundet Svensk kyrkomusik (RISK) avstyrker att den statliga regleringen av kyrkomusikertjänsterna avskaffas. Alltför stora lokala variationer kan uppstå. Kyrkomusikertjänsterna kommunaliseras samtidigt som prästtjänsterna förblir statliga.

RISK föreslår vidare att om den statliga regleringen upphävs, bör det utfärdas en författning, som styr stiftsstyrelsens bedömning av miniminivån av den kyrkomusikaliska verksamheten.

Västerås stifts kyrkomusikerförening varnar för att miniminivån kan skifta mellan pastoraten.

Utredningen har inte definierat vad som konkret skall betraktas som miniminivå. Den absoluta miniminivån måste sannolikt utgöras av den allmänna gudstjänstverksamheten enligt kyrkolag och handbok. Utredningen föreslår att dessa frågor beslutas av en stiftsstyrelse. Vi anser, att det är vanskligt att lägga väsentliga uppgifter på ett organ, som ännu inte fått sin fasta utformning. Det finns stor risk för standardskillnader i betydande grad inte bara mellan pastoraten inom ett stift utan också mellan de olika stifteten.

Vä pastorat framhåller också att utredningen inte definierat vad som menas med minimum.

Malmbäcks församling avstyrker förslaget eftersom det är oekonomiskt. Pastoraten behöver utbilda personal för att sköta de anställda. Kyrkomusikerna kommer att kräva kompensation i samband med övergång till kommunal reglering.

Tynnereds församling anför flera skäl för fortsatt statlig reglering.

1. Stiftsstyrelsen skall enligt förslaget besluta om minimum för verksamhetens omfattning. Vad menas med minimum? Detta kan medföra stora olikheter i landet. Minimiomfattningen av den kyrkomusikaliska verksamheten bör därför vara reglerad i lag som i dagsläget.
2. Då den kyrkomusikaliska verksamheten i hög grad är beroende av prästernas tjänstgöringsföreskrifter, (gudstjänster och förrättningar m. m.) är det naturligt att domkapitlet även i fortsättningen fastställer kyrkomusikernas tjänsteinstruktioner.
3. Risk för osäkerhet vid tjänstetillsättning. Möjligheterna att genom besvär åstadkomma ändring i kyrkokommunala tillsättningsbeslut är små. Nuvarande ordning, där domkapitlet sätter upp tre sökande på förslag efter meriter tillgodoser både kyrkorådets och kyrkomusikernas intresse på ett bättre sätt än förslaget. Kyrkorådet har möjlighet att välja vem man vill oavsett rangordning.
4. Dåliga erfarenheter av de kyrkokommunala kyrkomusikertjänster som redan är inrättade. I Göteborgs samfällighet finns åtskilliga s. k. församlingsmusikertjänster med det gemensamma, att det varit ytterst besvärligt för församlingarna att få det antal "timmar" som skulle behövas för att motsvara redan befintlig verksamhet.

Därför förordar vi att församlingsmusikertjänsterna omvandlas till statligt reglerade tjänster.

Principiella

1. Svenska kyrkan är enligt bekännelse och ordning en episkopal kyrka. Det innebär att det i läromässigt hänseende finns en organisation som står över församlingarna och knyter samman dessa i en enhet. Motsatsen är en kongregationalistisk kyrka.
I en episkopal kyrka är det framför allt gudstjänsterna som står under biskops och domkapitlets överinseende. I gudstjänsterna är det främst prästens och kyrkomusikerns uppgifter som är av läromässig betydelse. Det är därför angeläget att dessa tjänster faller under biskops och domkapitels reglering och överinseende.
2. Enmansutredaren är angelägen att minska det statliga inflytandet över Svenska kyrkan och eftersom domkapitlet är statliga myndigheter så skall dessas inflytande minskas. Viktigare torde dock den läromässiga funktionen hos domkapitlet vara och denna funktion får inte hotas på grund av en önskan att genomföra en förändring i förhållandet mellan kyrkan och staten. Den förändringen skall debatteras i ett eget sammanhang.

Särskilda

1. Enmansutredaren har fört fram en rad fullt berättigade reformbehov. Dessa kan dock tillgodoses genom Zaid Bjureks förslag utan att organisationen behöver kommunaliseras.
2. Förslaget att stiftsstyrelsen (domkapitlet) skall fastställa ett minimum, ej specificerat, för den kyrkomusikaliska verksamheten i församlingen, leder till ett minimitänkande. All frivillig höjning utöver minimum betyder ökad kostnader som inte är "nödvändiga". Även ambitiösa församlingar kan bli betänksamma när flera angelägna kostnader trängs i budgetarbetet.
3. Utredningen konstaterar att kostnaderna kommer att öka något om kommunaliseringen genomförs men att det är svårt att beräkna just hur mycket. Klart är dock att den ökningen måste bli markant eftersom församlingarna får överta mycken administrativ verksamhet, förhandlingsverksamhet m. m. Dessutom väntar en lång övergångsperiod, svår-administrerad, med musiker på både det gamla och nya systemet.
4. En kommunalisering av kyrkomusikertjänsterna skulle innebära att präster och musiker får olika huvudmän, vilket kan innebära problem med samordningen av resurser och arbetsuppgifter – utredaren uppmärksammar själv detta. Här kan även ambitionsnivåerna för tjänsterna skilja sig.
5. Ett tungt vägande skäl mot genomförandet av "kommunaliseringen" är den kompakta motviljan hos kyrkomusikerna själva. Sakliga skäl för den motviljan är bl. a. den starkt beskurna möjligheten att få ändring i tillsättningsbeslut samt avsaknaden av en "icke partsbunden" huvudman.

Det främsta skälet för att avskaffa den statliga regleringen av kyrkomusikertjänsterna synes vara att man därigenom vill genomföra ett reformsteg på väg mot upplösandet av nuvarande relationer mellan kyrka och stat. En sådan utveckling har Svenska kyrkans församlingar avvisat i ett flertal remissomgångar och vid 1979 års kyrkomöte.

Flera av dem som i spontana remissyttranden har avstyrkt utredningsförslaget har i stället direkt hänvisat till det förslag som avgivits av musikdirektör Zaid Bjurek, sakkunnig i utredningen. Dessa utgörs av 6 kyrkliga samfälligheter, 22 pastorat, 109 församlingar, några kyrkomusiker och musikstudenter. Bland övriga märks *Musikhögskolan i Malmö*, samt *Skara* och *Göteborgs stifts kyrkomusikerföreningar*.

13.2

Pastoraten skall fastställa en instruktion för varje kyrkomusikertjänst. En tjänst skall inte kunna fastställas att omfatta mer än vad som kan anses vara heltid. Liksom i dagsläget skall tjänstgöring vid gudstjänster och förrättningar/kyrkliga handlingar, körverksamhet samt orgelvård m. m. vara uppgifter i tjänsten för kyrkomusikerna. Fri musikundervisning skall i princip även bli en tjänsteuppgift för samtliga kyrkomusiker. Fyllnadstjänstgöringen behöver inte detaljregleras i författning. Flera faktorer bör påverka stiftsstyrelsens beslut om minimum för omfattningen av den kyrkomusikaliska verksamheten i pastoraten. Fastställandet av omfattningen av uppgifterna i varje tjänst bör därefter ske efter lokala MBL-förhandlingar.

Några remissinstanser motsätter sig förändring av nuvarande ordning.

Domkapitlen i Uppsala, Lund och Göteborg samt *Kville församling* anser att domkapitlen bäst kan sköta kyrkomusikerärendena.

Domkapitlet i Göteborg anför flera skäl för att behålla nuvarande ordning.

För närvarande handlägger en jurist vid domkapitlen kyrkomusikaliska ärenden, såsom fastställande av tjänsteinstruktion och befattningsbeskrivning, meritvärdering, tjänstetillsättning, MBL-förhandling och andra frågor av många gånger kvalificerad förvaltnings- och arbetsrättslig karaktär. Utredarens förslag, att dessa ärenden skulle övertas av pastoraten, bedömer domkapitlet som orealistiskt. Det skulle ställa orimliga krav på pastoraten, i både utbildnings- och kostnadshänseende, då det i varje pastorat måste finnas en person som handlägger dessa ofta krävande juridiska och administrativa uppgifter. En ytterligare konsekvens av denna decentralisering blev med all sannolikhet att pastoraten kom att tillämpa olika principer vid meritvärdering, beräkning av tjänsters omfattning m. m. Olikheter som kunde komma att än mer betonas, och ge upphov till en viss rättsosäkerhet, med tanke på den karaktär av ramlag som förslaget till lag om kyrkomusikalisk verksamhet i svenska kyrkan har.

Domkapitlet i Lund

Domkapitlet vill här med skärpa framhålla, att om förslaget trots allt genomförs, bör kyrkomusikerärenden på stiftsnivå handläggas i domkapitlet, inte i stiftsstyrelsen. Kyrkomusikernas verksamhet gäller ju i stor utsträckning gudstjänsterna. Eftersom domkapitlet även efter 1/1 1989 skall ha tillsynen av läran och upprätta tjänstgöringsföreskrifter för prästerna är det logiskt, att också instruktioner för kyrkomusikertjänster och minimiomfattning av verksamheten beslutas av domkapitlet liksom då övriga kyrkomusikerärenden på stiftsnivå.

Kville församling

Kyrkomusiker måste också i fortsättningen vara direkt underställd domkapitlet i fråga om instruktionen och disciplinärenden.

I den mån remissyttrandena tar upp utredningens förslag i dess olika delar redovisas de i det följande uppdelade på underrubriker.

13.2.1 Instruktion för tjänsterna

Inställningen till förslaget i denna del skymtar redan i de yttranden som har redovisats under avsnitt 12.8.1 och 12.8.2. Här återges några mer preciserade yttranden om instruktionerna.

Förslaget att de skall fastställas av pastoraten tillstyrks av *Göteborgs kyrkliga samfällighet* och *Köpings kyrkliga samfällighet*.

Göteborgs kyrkliga samfällighet

Kyrkonämnden *tillstyrker* utredningens förslag att instruktionen fastställs på lokal nivå. Eftersom tjänsterna skall vara kyrkokommunala är det självklart att kyrkokommunen, liksom vad gäller övriga tjänster, har det avgörande inflytandet.

I anledning av vad utredningen anför på sid. 122 st. 3 vill kyrkonämnden anföra att i en total kyrklig samfällighet där de ekonomiska pastoratsangelägenheterna tillkommer samfälligheten bör beslutanderätten rörande instruktioner tillkomma samfälligheten. Kyrkofullmäktige bör samtidigt ha möjlighet att delegera detaljreglering till pastoratens kyrkoråd.

Kyrkonämnden *tillstyrker* att normalinstruktion utarbetas av Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund i dess egenskap av arbetsgivarorganisation för de kyrkliga kommunerna.

Köpings kyrkliga samfällighet anser att pastoratet som arbetsgivare skall fastställa instruktionen efter hörande av församlingens/församlingarnas kyrkoråd.

Domkapiteln i Uppsala, Linköping, Strängnäs, Västerås, Växjö, Lund, Karlstad, Visby, Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges lärarförbund och *Domkyrkoorganisationernas förening* tycker att domkapiteln bör fastställa instruktionerna för kyrkomusikertjänsterna.

Domkapitlet i Uppsala instämmer i att varje kyrkomusikertjänst skall ha

en instruktion men för att få viss likformighet i instruktionen måste domkapitlet fastställa ett av pastoratet antaget förslag.

Domkapitlet i Linköping förordar att det regionala organet fastställer instruktionen. I övrigt biträder domkapitlet förslaget i detta avsnitt.

Det regionala organet måste här få fastställa kyrkomusikerns instruktion, enär den har ett intimt samband med prästernas tjänstgöringsföreskrifter. Kyrkomusikernas arbetsuppgifter har, lika väl som prästernas, sitt centrum i församlingens gudstjänstliv. Ytterst är detta en fråga om kyrkans profil satt i relation till dess tradition, som just domkapitlet är satt att förvalta.

Domkapitlet i Västerås

Domkapitlets mening är att *domkapitlet* skall fastställa instruktion för kyrkomusikertjänster efter förslag av respektive pastorat. Om pastoraten har hand om fastställande av instruktionerna kan detta innebära att man fastställer en viss kyrkomusikalisk inriktning utan att ta hänsyn till musiker och detta kan försvåra upprätthållande av en god kyrkomusikalisk standard. Kyrkomusikern skall även fortsättningsvis ha ansvaret för den kyrkomusikaliska inriktningen. Om detta inte blir fallet kan det innebära att kyrkan går miste om många begåvade musiker. Kyrkomusikern är en av förmedlarna av det kristna budskapet och måste ha ansvaret för den musikaliska delen av detta arbete. Musikern är också att betrakta som en kyrkans kulturarbetare. Domkapitlet utgår från att kyrkomusikern får ett stort inflytande vad gäller innehållet i instruktionen.

Visby domkapitel anser också med hänvisning till reglerna som gäller för präster, att kyrkomusikernas instruktioner skall fastställas av domkapitlet.

En likartad inställning har *Växjö stifts kyrkomusikerförening*, *Floby församling* och *Götene församling*.

Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges lärarförbund

KMR/SL tar avstånd från utredningens förslag om hur instruktionen skall fastställas. Med hänvisning till vad som framförts ovan i fjärde stycket under punkten 12.8.1 menar KMR/SL, att *såväl obligatoriska åligganden som annan kyrkomusikalisk verksamhet skall framgå av en av domkapitlet efter förslag av pastoratet fastställd instruktion*. Med ledning av instruktionen skall domkapitlet enligt normer i kollektivavtal mellan statens arbetsgivarverk och central arbetstagarorganisation fastställa tjänstgöringens omfattning.

Domkyrkoorganisternas förening:

Domkapitlet bör fortfarande fastställa instruktionerna på förslag av pastorskyrkoråden. Därmed ökas förutsättningarna att uppehålla den kyrkomusikaliska nivån i kyrkomusikerdistrikten. Ett genomförande av utredningens förslag innebär risker för att kontinuiteten i verksamheten bryts. Vi ser med tillfredsställelse att utredarens förslag innebär en ökad flexibilitet när det gäller fastställande av minimum av omfattningen av den kyrkomusikaliska verksamheten.

Vä pastorat, Vä församling, Alingsås församling, Landa församling, Tynnereds församling, Fridlevstads pastorat, Fridlevstads, Tvings och Sillhövda församlingar, samt kyrkomusikerna i Frillesås pastorat anser också att domkapitlen bör fastställa instruktionerna för tjänsterna.

Prop. 1987/88: 144
Bilaga 3

13.2.4 Fri musikundervisning

Förslaget i denna del tillstyrks av *Göteborgs kyrkliga samfällighet* och *Sveriges kyrkokamerala förening*.

Göteborgs kyrkliga samfällighet:

Utredningens förslag att låta den fria musikundervisningen fortsätta, men mer inriktad på kyrkomusik kan väl förenas med församlingarnas behov av kyrkomusikalisk fostran. Den kan också bli en tillgång i rekryteringen av kyrkomusiker. Olika instrument – klassiska och moderna – kan i denna undervisning vara aktuella, men det är särskilt angeläget att undervisning ges i orgelmusik, eftersom orgeln är en viktig och kostnadskrävande investering i kyrkorna. Samordning inom stiftet skulle också kunna leda till att viss del av den fria musikundervisningen användes till ensemblemusik.

Sveriges kyrkokamerala förening tillstyrker att den fria musikundervisningen ges en delvis annan inriktning nu när den kommunala musikskolan byggs ut. Detta kan även gälla omfattning och innehåll.

Förslaget avstyrks av *kammarrätten i Jönköping* och *domkapitlet i Skara*.

Kammarrätten i Jönköping

När det gäller frågan om vad som skall ligga inom minimiomfattningen för verksamheten bör enligt kammarrättens mening däri inte ingå fri musikundervisning. Mot bakgrund av att svenska kyrkans ställning som trossamfund betonas allt mer och att den fria musikundervisningen inom kyrkan på grund av den kommunala musikskolans framväxt inte längre spelar den roll den tidigare gjorde, ter det sig omotiverat att ålägga pastoraten att bedriva fri musikundervisning. Endast i den mån musikundervisningen har en kyrkomusikalisk inriktning kan den anses motiverad utifrån församlingarnas behov. Det bör dock tillkomma pastoraten själva att avgöra i vad mån sådan undervisning skall förekomma eller inte.

Domkapitlet i Skara:

Domkapitlets uppfattning är att i takt med att den kommunala musikundervisningen utvecklats har den fria musikundervisningen visat sig få svårt att samla elever till fri musikundervisning med ett mera markerat kyrkligt inslag varför utredningens förslag i denna del inte ter sig helt realistiskt. En utveckling av den fria musikundervisningen på det sätt utredningen skisserat bygger vidare på en utökning av antalet kantorstjänster vars förverkligande idag ännu är osäkert.

13.2.5 Fyllnadstjänstgöring

Falköpings kommun anser att skyldigheten till fyllnadstjänstgöring bör finnas kvar av omsorg om den kyrkomusikaliska verksamheten.

Svenska kommunförbundet har starka erinringar mot utredningens förslag i fråga om kombinationstjänster.

Det är enligt styrelsens mening otidsenligt och föga stimulerande för samarbetet att – när det gäller fyllnadstjänst/kombinationstjänster – påtvinga den lokala arbetsgivaren en förutbestämd organisatorisk lösning. I små pastorat – små kommuner – finns med all säkerhet både vilja och förmåga att på frivillig väg åstadkomma lösningar som tillgodoser samtliga inblandade parter behov och önskemål.

Styrelsen anser däremot att det skall finnas bestämmelser som tillåter olika typer av kombinationstjänster och som underlättar för arbetsgivaren att åstadkomma sådana kombinationer att arbetstagarens kompetens på bästa sätt tas tillvara.

13.2.7 Omfattningen av den kyrkomusikaliska verksamheten

En vid ram för beräkning av kyrkomusikertjänstens innehåll tillstyrks av *Domkapitlet i Härnösand* och *Musikaliska akademien*.

Domkapitlet i Härnösand

Domkapitlet hälsar med tillfredsställelse att miniminivån för den kyrkomusikaliska verksamheten skall kunna fastställas utifrån en mer flexibel bedömning än nu. Ett av problemen med kyrkomusikerförordningen har just varit de snäva gränserna som inte tagit hänsyn till någon kyrkomusikalisk verksamhet som inte fanns reglerad 1950 när förordningen kom till. Verksamheten i svenska kyrkan har förändrats sedan dess, särskilt den kyrkomusikaliska, och förordningen har kommit att innebära en hämsko på denna verksamhet. Kritiken mot den allt för snävt reglerade kyrkomusikerförordningen har kommit inte bara från kyrkomusikerhåll utan också från pastoratshåll. Det är emellertid en brist i förslaget att den s. k. miniminivån inte närmare beskrivits. Denna bör bli föremål för fortsatt utredning.

Sveriges kyrkokamerala förening liksom *Laholms kyrkliga samfällighet* anser att den lokala organisationens största enhet, pastorat eller samfällighet i stället bör fullgöra stiftsstyrelsens tänkta uppgifter i detta avseende.

Domkapitlet i Luleå och *Töreboda församling* efterlyser en beräkningsgrund för miniminivån.

Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges Lärarförbund tycker att tjänstgöringens omfattning skall framgå av kollektivavtal.

13.2.8 Fastställande av omfattningen av uppgifterna i varje tjänst efter lokala MBL-förhandlingar

Domkapitlet i Skara och *Västerås stifts kyrkomusikerförening* avstyrker förslaget.

Den kyrkomusikaliska verksamhetens nivå i varje särskilt fall skall enligt utredningens förslag utgå från pastoratets förslag och därefter fastställas efter MBL-förhandlingar med ledning av ett tänkt kollektivavtal. Arbetsgruppen kan inte tillstyrka en så oklar regel. Kyrkomusikerförordningens avskaffande konstaterar arbetsgruppen innebära att det underlag som idag finns för beräkning av en rimlig nivå inte längre kommer att föreligga och kollektivavtal om nivån kan inte väntas ge den ledning och likformiga beräkning som en reviderad kyrkomusikerförordning skulle kunna ge. Avsaknaden av en normalinstruktion i nuvarande läge försvårar ytterligare möjligheten att på ett riktigt underlag kunna ta ställning till utredningens förslag.

Västerås stifts kyrkomusikerförening

Utredarens förslag innebär ingen förbättring, snarare tvärtom. MBL-förhandlingar rörande tjänsters omfattning och innehåll förs idag mellan domkapitlet och KMR:s stiftsombud. Förslagets konsekvens blir, att MBL-förhandlingar förs på pastoratsnivå, där sakkunskapen inom kyrkomusikerfrågor saknas.

Tjärstads pastorat och Vårdnäs församling

Bedömningen av underlaget för timberäkningar i kyrkomusikertjänsterna kan bli varierande från ort till ort när den ska bestämmas av de enskilda pastoraten varvid stora orättvisor i landet kan komma att uppstå.

14.2.1

Tjänsteorganisationens anknytning till statligt fastställda examenskrav bör bestå. Utredningen föreslår två tjänstetyper, organisttjänst och kantorstjänst.

Förslagen i denna del vinner stöd hos remissinstanserna.

Domkapitlet i Västerås och Karlstad och Domkyrkoorganisternas förening delar utredningens förslag om statliga examenskrav.

Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges Lärarförbund, Västerås stifts kyrkomusikerförening, Köpings kyrkliga samfällighet och Alingsås församling tillstyrker också förslaget i denna del.

Förslaget med två tjänstetyper tillstyrks av *länsskolnämnderna i Östergötlands och Västerbottens län, domkapitlet i Luleå, Ingesunds musikhögskola, Rörelsefolkhöskolornas intresseorganisation (RIO), Rikskommittén för stiftstingen, Lenhovda-Herråkra kyrkliga samfällighet, Älmhults församlings pastorat och Göteborgs kyrkliga samfällighet.*

Domkapitlet i Skara kräver en precisering av vilka faktorer som skall beaktas för att en lägre kompetens än kyrkokantorsexamen undantagsvis skall kunna godtas.

Domkapitlet i Växjö tillstyrker förslaget men föreslår samtidigt att en

lägre utbildning skapas med hänsyn till mindre församlingar i glesbygd där de föreslagna tjänstetyperna inte blir aktuella. Denna utbildning kunde anordnas stiftsvis under Musikaliska akademiens tillsyn med domkyrkoorganisten som examinator.

Domkapitlet i Härnösand tillstyrker förslaget med två tjänstetyper. I stiftet kan dock förekomma flera musiker med lägre behörighet.

Riksförbundet Svensk kyrkomusik (RISK) tillstyrker förslaget med två tjänstetyper och statligt fastställda examenskrav. En dispensmöjlighet bör emellertid vara kvar.

Växjö stifts kyrkomusikerförening tillstyrker förslaget men påpekar att särskild kompetens kan krävas vid kombinationstjänster.

Vi tillstyrker utredarens förslag om statligt fastställda examenskrav. Utredaren har dock beträffande kombinationstjänster icke tillräckligt tagit fasta på kompetenskraven och utbildningen härför. På denna punkt är utredarens förslag ofullständigt, och en förutsättning för att utredarens förslag om kombinationstjänster skall få någon praktisk betydelse är att utbildnings- och kompetensfrågan får kombinationstjänster utreds ytterligare.

Pjätteryds församling berör frågan om vem som skall vara huvudarbetsgivare i kombinationstjänster.

Kompetensnivåerna kantor och organist är bra. Vi förordar sakkunnige Bjureks förslag om kantor 1 och 2. Kyrkan kan inte acceptera utredarens förslag att kyrkomusikerverksamheten ska skötas av en lärare över vilken kyrkorådet inte har några som helst befogenheter vare sig vid tillsättning eller eljest.

14.2.2

Omfattningen av den kyrkomusikaliska tjänstgöringen blir oförändrad eller ökar. Tjänster med lågt veckotimtal ersätts av tjänster med större kyrkomusikaliskt innehåll.

Endast några remissinstanser har tillstyrkt förslaget utan invändningar.

Skara domkapitel

Skara domkapitel ser positivt på utredningens strävan att sammanslå orgelpelarbefattningar med lågt veckotimtal till bärkraftigare tjänster men vill förutskicka att denna övergång kan i vissa fall skapa problem för berörda nuvarande befattningshavare.

Västerås stifts kyrkomusikerförening tillstyrker förslaget med den erinran som framförts mot alltför stora distrikt under punkten 11.

Gökhems församling tillstyrker förslaget med heltidstjänster men invänder att flera musiker endast vill tjänstgöra varannan söndag.

Göteborgs kyrkliga samfällighet tillstyrker förslaget under förutsättning att kommunal reglering införs.

Grytnäs församlings pastorat framhåller att utökade möjligheter till kombinationstjänst talar för att sammanslagning av flera distrikt inte behövs.

Strävan att inrätta tjänster med så högt veckotal som möjligt, är inte alltid att rekommendera. Många som annars skulle vara intresserade tvekar att söka en större tjänst med t.ex. dubblade tjänstgöringar på sön- och helgdagar. Som ex. på problem vid en sådan konstruktion är försämrade möjligheter till korrepetitioner före gudstjänsten. De utökade möjligheterna till kombination med andra tjänster talar också för att behovet av sammanslagning av flera församlingar till ett kyrkomusikerdistrikt blivit mindre.

Några instanser pekar på att mindre tjänster behövs också i framtiden.

Visby domkapitel tror att orgelspelartjänster blir nödvändiga även i framtiden.

Under 14.2.2 bedömer utredningen att detta endast kommer att inträffa i rena undantagsfall. Domkapitlet delar inte denna bedömning. I ett område med Visby stifts struktur: många små församlingar, relativt dåliga förutsättningar för fyllnadstjänstgöring, svagt ekonomiskt underlag även för pastoraten, torde orgelspelartjänster bli nödvändiga även i framtiden, och de måste betraktas som normala inslag i den kyrkomusikaliska organisationen, inte som undantag. Domkapitlet har därtill redan kunnat konstatera en negativ inställning från flera pastorats sida, – grundad på till synes realistiska ekonomiska överväganden – när förslag väckts om sammanslagning av orgelspelartjänster till kyrkokantorstjänst.

Linköpings kommun anser, mot bakgrund av förhållandet främst i mindre församlingar att tjänstetiteln "orgelspelare" bibehålles för kyrkomusiker utan formell kompetens dock utan att tjänster som orgelspelare inrättas.

Skara stifts folkhögskola tror också att orgelspelartjänster kommer att behövas i vissa delar av landet även i fortsättningen.

Hovs församling beskriver en liten församlings svårigheter.

De hundratals småförsamlingarna på landsbygden är även de betydelsefulla delar av det heltäckande nät över landet som svenska kyrkan utgör och som skall garantera att kyrklig verksamhet överallt skall bedrivas. De har dock, trots hög kyrkoskatt, små ekonomiska resurser och har svårigheter att uppehålla en acceptabel verksamhet. Prästsituationen medför att, som bl. a. i vår församling, högmässa endast kan firas varannan eller var tredje söndag och att evangelisationsarbetet även i övrigt blir begränsat. Ytterligare "reformer", som skulle hota dessa församlingars liv, får på inga villkor genomföras.

En övergång till den ordning, som utredaren förordar, skulle för församlingar som vår innebära följande negativa konsekvenser: Tjänster annonseras inte ut i Post- och Inrikes tidningar, vilket får till följd att kvalificerade sökande inte har möjlighet att söka tjänsten.

I små församlingar med ekonomiska resurser blir veckotimtalet minimum av besparingsskäl. Då förlorar församlingen i kvalitet och kvantitet i utbudet av musik. Vilken kvalificerad kyrkomusiker söker en okvalifi-

Bäckaby församling fruktar också att små församlingar kommer att ha svårt att hävda sig mot tätorterna.

Linsells församling oroar sig för att små pastorat inte kommer att locka kvalificerade musiker.

Harlösa församling befarar att sammanlysningar kommer att öka i små och medelstora församlingar, något som blir förödande för små och medelstora församlingars gudstjänstliv.

Kullerstads pastorat oroar sig över att antalet kyrkomusikertjänster kommer att minska.

Kyrkorådet vill slutligen uttrycka sin oro över det faktum att föreliggande förslag innebär att antalet kyrkomusikertjänster kommer att minska. Redan nu finns det i regel färre kyrkomusiker än präster vilket ger en felaktig arbetsfördelning för kyrkomusiker i samband med förrättningar. Det lagda förslaget innebär dessutom att flertalet mindre församlingar blir av med sin kyrkomusiker eller bitr. kyrkomusiker p. g. a. den föreslagna tilldelningen enligt principen en tjänst per pastorat. Detta skulle medföra en ytterligare utarmning av kulturlivet på landsbygden. Detta kan kyrkorådet ej acceptera.

14.2.3

De särskilda stiftsuppgifterna bör frikopplas från domkyrkoorganisternas tjänster. Stiftsstyrelsen skall förses med nya tjänster för stiftsmusiker.

Bara några få instanser har tillstyrkt förslaget utan invändningar. Andra vill bevara och stärka domkyrkoorganistens roll, medan några vill lämna stiftens frihet att själva välja form för administrationen av kyrkomusiken.

Bland dem som tillstyrker utredningens förslag märks *läns skolnämnden i Malmöhus län, domkapiteln i Skara och Luleå, svenska kyrkans centralstyrelse, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Alingsås församling, Göteborgs kyrkliga samfällighet, Värnamo församling och Kungsholms församling.*

Svenska kyrkans centralstyrelse

Centralstyrelsen tillstyrker att domkyrkoorganistens administrativa uppgifter för domkapitlens räkning avvecklas. Centralstyrelsen tillstyrker vidare inrättandet av stiftsmusikertjänster med uppgift att medverka till utvecklandet och bibehållandet av den kyrkomusikaliska verksamheten i stiftet.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund har samma inställning som Svenska kyrkans centralstyrelse i denna fråga.

Värnamo församling ser stiftsmusikern som ett sätt att öka pastoratens kompetens.

Enligt utredningen föreslås att varje stift skall inrätta stiftsmusikertjänst som bl. a. skall vara stiftsstyrelsernas sakkunniga i kyrkomusikärenden. Dessa stiftsmusiker kunde utöver föreslagna arbetsuppgifter även fungera som konsulter åt pastoraten i kyrkomusikaliskt hänseende. Då skulle pastoraten kunna få den kompetens som flera är oroliga för kommer att saknas.

Kungsholms församling välkomnar förslaget om inrättande av stiftsmusikertjänster, samtidigt som en körkonsulenttjänst föreslås bli inrättad i varje stift.

Domkapitlet i Skara tillstyrker förslaget i princip men tror att det blir svårt att besätta en stiftsmusikertjänst.

Flera instanser anser att domkyrkoorganisten bäst kan överblicka kyrkomusiken inom stiftet. Bland dessa märks *domkapitlet i Linköping, Strängnäs, Lund, Karlstad, Härnösand, och Visby* samt *Domkyrkoorganisternas förening*.

Domkapitlet i Växjö uttalar samma farhågor.

Det är även för framtiden väsentligt att domkapitlet har tillgång till en högutbildad kyrkomusiker. Förslaget att inrätta befattningar som "stiftsmusiker" finner domkapitlet i och för sig intressant. Det förefaller dock i det närmaste ogörligt att finna verkligt kompetenta innehavare av dylika tjänster med krav på dokumenterad skicklighet som såväl musiker som administratör. Det kan i stället vara lämpligt att domkyrkoorganistens uppgift som domkapitlets musiksakkunnig utvidgas till att omfatta ett större antal veckotimmar. Genom sin erfarenhet torde domkyrkoorganisten åtnjuta stort förtroende bland övriga musiker inom stiftet.

Domkapitlet i Linköping är tveksamt inställt till förslaget med stiftsmusiker men vill gärna stärka domkyrkoorganistens ställning.

Vi biträder förslaget, att domkyrkoorganisterna genom att befrias från sina åligganden enligt 18 § KmF får möjlighet "att koncentrera sig på den rent kyrkomusikaliska verksamheten".

Domkyrkoorganisternas skyldighet att meddela frivillig musikundervisning bör försvinna.

Förslaget att inrätta befattningar som "stiftsmusiker" finner vi tveksamt. Det bör dock få diskuteras ytterligare. Oss förefaller det i det närmaste omöjligt att finna verkligt kompetenta innehavare av sådana tjänster. De skall vara både skickliga musiker och skickliga administratörer och – väl – vara lockade av denna kombination av sysselsättningar.

Här måste emellertid också domkyrkoorganistens unika ställning betonas – han har som huvudansvarig musiker i stiftets domkyrka med dess gudstjänstliv möjligheten att vara en viktig inspirationskälla för stiftets kyrkomusiker och församlingar. Ev. kan nuvarande uppgifter för domkyrkoorganisten bibehållas men värderas högre i antal veckotimmar.

Domkapitlet i Strängnäs avstyrker förslaget och förordar nuvarande ordning, där särskilt domkyrkoorganistens roll framhålles.

Domkapitlet anser det angeläget att domkyrkans ledande ställning inom stiftets musikliv bibehålls. Enligt domkapitlets uppfattning beror den i inte ringa mån på domkyrkoorganistens uppgift som domkapitlets musik-sakkunnige. Förslaget att anställa en stiftsmusiker, en administratör utan förankring i egen aktiv kyrkomusikertjänst, förefaller ogenomtänkt. Arbetsuppgifterna skulle bli högst disparata. Det är inte troligt, att kvalifice-rade musiker skulle vara särskilt intresserade av en sådan tjänst, i vart fall inte under så lång tid att man får tillräcklig erfarenhet och kontinuitet i arbetet. Enligt domkapitlets mening bör därför även i fortsättningen viss del av domkyrkoorganisttjänsten avsättas för stiftsarbete. Omfattningen bör dock bättre än nu anpassas till arbetsuppgifterna i respektive stift. Vid behov får då också musikertjänsterna i domkyrkan byggas ut genom ytter-ligare anställning av biträdande kyrkomusiker.

Domkapitlet i Karlstad

Domkapitlet har inget att erinra mot förslaget om inrättande av stiftsmusi-kertjänster, som skall vara knutna till stiftsstyrelsen. På en sådan tjänst kommer att ställas mycket höga kompetenskrav, varför domkapitlet anser att domkyrkoorganisten i första hand bör komma ifråga till tjänsten. Möj-lighet bör dock finnas att utse någon annan kyrkomusiker än domkyrkoor-ganisten till stiftsmusiker. För behörighet till tjänst som stiftsmusiker bör krävas den högre kyrkomusikerutbildningen.

Om annan än domkyrkoorganisten skall utses till stiftsmusiker bör tjäns-ten tillsättas av stiftsstyrelsen efter förslag av domkapitlet.

Domkapitlet föreslår vidare, att domkyrkoorganistens tjänst i egen för-samling reduceras med omfattningen av tjänstgöring som stiftsmusiker.

Domkapitlet i Härnösand har samma inställning som domkapitlet i Karl-stad. Domkyrkoorganistens församlingsarbete bör kunna reduceras så att stiftsuppgifterna får mer utrymme.

Domkapitlet i Visby anser att domkyrkoorganisten bör frikopplas från stiftsuppgifterna men anser ej att en stiftsmusikertjänst bör inrättas.

Domkapitlet delar utredningens uppfattning att de särskilda stiftsuppgifter-na bör frikopplas från domkyrkoorganisttjänsterna. Det nuvarande förhål-landet där domkapitlets musiksakkunniga i realiteten tillsätts av domkyr-ko församlingarnas kyrkoråd är ej tillfredsställande. När det gäller stiftsmu-sikerna förordar domkapitlet att särskilda tjänster ej inrättas. I stället bör uppgiften fullgöras såsom ett uppdrag avseende ett stift eller delar därav (jfr kyrkobokföringsinspektören och konfirmandkonsulenter). För en så-dan lösning talar även ekonomiska skäl, liksom det förhållande att kompe-tens för handläggning av kyrkomusikerärenden redan finns inom de nuva-rande domkapitelkanslierna och sålunda kommer att överföras till de nya stiftskanslierna. Domkapitlet förutsätter att valet av stiftsmusiker ej kom-mer att omgärdas med många inskränkningar – förslaget att högre kyrko-musikalisk utbildning skall vara ett absolut krav avstyrkes.

Domkyrkoorganisternas förening anser att nuvarande ordning bör bibehåll-las med en kraftig nedsättning av domkyrkoorganistens tjänstgöring i egen församling.

Vi finner det svårt att realisera tanken på inrättandet av s. k. stiftsmusiker, bl. a. på grund av svårigheterna att finna lämpliga tjänsteinnehavare. Tjänsten ställer mycket höga kompetenskrav med ett alltför brett verksamhetsområde. Vidare bör en stiftsmusiker vara aktiv kyrkomusiker med en egen konstnärlig tjänst av större omfattning än vad som föreslås. Det är emellertid mycket positivt att utredaren uppmärksammat behovet av resurstimmar för verksamheten på stiftsplanet. Med hänsyn till ovanstående anser vi att nuvarande förhållanden bibehålls. Domkyrkoorganistens tjänst i egen församling föreslås reducerad med 1/3. Denna tid anses till funktionen som musiksakkunnig i Domkapitlet och som producent för de resurstimmar som ställs till förfogande för verksamheten på stiftsplanet.

Många instanser anser att stiftsstyrelsen (domkapitlet) bäst själv kan avgöra hur den vill administrera kyrkomusiken inom stiftet. Bland de instanser som uttalat sig i den riktningen finns *kammarrätten i Jönköping, domkapitlet i Uppsala, Västerås och Stockholm, Musikaliska akademien, Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges lärarförbund, Riksförbundet Svensk kyrkomusik, Rikskommittén för stiftstingen, Västerås stifts kyrkomusikerförening, Växjö stifts kyrkomusikerförening, Kristen demokratisk samlings kyrkopolitiska råd och Nässjö församlings pastorat.*

Kammarrätten i Jönköping

Kammarrätten vill kraftigt ifrågasätta behovet av en särskild tjänst som stiftsmusiker. Då förfarandet vid fastställande av minimikompetens och minimiomfattning måste göras så enkelt som möjligt, bör dessa uppgifter inte bli mer omfattande än att de kan ingå i domkyrkoorganistens arbetsuppgifter. Stiftsstyrelsens övriga åligganden inom kyrkomusikverksamheten bör inte knytas till en särskild tjänst, utan det bör stå stiftsstyrelsen fritt att bestämma hur fullgörandet av dessa uppgifter skall ske.

Domkapitlet i Uppsala anser att stiftsmusikertjänsterna bör vara mindre arvodestjänster.

Domkapitlet i Västerås avstyrker också förslaget och föreslår för dessa frågor en konsulentverksamhet, som kan bestå av flera personer.

Domkyrkoorganistens befattning med kyrkomusikaliska frågor betingar idag två till tre veckotimmar och är klart otillräcklig. Det är värdefullt att stiftet har en konsulentverksamhet men det behöver inte vara en person utan uppgifterna kan läggas på två eller flera. Domkapitlet menar att det är svårt att finna *en* person till stiftsmusiker med den lilla del egen kyrkomusikalisk verksamhet som blir fallet med en 75%-tjänst. Domkapitlet avstyrker utredningens förslag till stiftsmusiker men är positiv till en uppdelning av arbetsuppgifterna.

Stockholms domkapitel har intet att invända mot att domkyrkoorganisten fortsättningsvis skall koncentrera sig på den kyrkomusikaliska verksamheten i domkyrkan. Det är emellertid osäkert om det är möjligt att hitta en musiker med kompetens på alla de områden som en stiftsmusiker skall behärska. Domkapitlet föreslår att det finns en möjlighet att anställa flera deltidsanställda stiftsmusiker inom ramen för en heltidstjänst.

Musikaliska akademien tillstyrker förslaget med inrättande av stiftsmusiker men anser också att tjänsten kan delas.

Akademien hälsar för sin del med tillfredsställelse att en helt ny tjänst inrättas, nämligen stiftsmusikern. Denne skulle, med rätt kompetens och inordning i systemet, medverka till att förbättra den kyrkomusikaliska situationen i ett stift och till att motverka en del nackdelar som blir följden av en kommunalisering, om denna mot förmodan skulle införas.

Emellertid är det enligt akademien nödvändigt att tillförsäkra stiftsledningen en klarare ansvarsfördelning betr. den konstnärliga "ledningen" av kyrkomusikalisk verksamhet i stiftet. Akademien anser det därför nödvändigt att

dels bibehålla domkyrkoorganisten som musiksakkunnig åt domkapitlet

dels bibehålla beslutanderätten inom domkapitlet, där konstnärlig och juridisk (samt teologisk) kompetens bäst förenas.

Akademien har också synpunkter på stiftsmusikertjänstens utformning.

För att stiftsmusikern skall kunna bibehålla kontakten med det levande kyrkomusiklivet, måste i hans tjänst inrymmas en rimlig del av aktiv tjänst. Att beräkna "minst en 3/4-tjänst" förefaller väl mycket; en risk blir att den återstående 1/4-delen fylls med mindre kvalificerad fyllnadstjänstgöring, varför 1/2 tjänst och krav på mindre kvalificerad tjänst bör ställas.

Ett annat och kanske lämpligare, flexiblere alternativ vore att ett motsvarande antal resurstimmar ställs till domkapitlets/domkyrkoorganistens förfogande för olika specialuppdrag, fördelade (i någon mån som betr. stiftsadjunktverksamheten) på olika kyrkomusiker efter fallenhet, kompetens och intresse.

Dessa resurstimmar kunde disponeras på mycket olika sätt, t. ex. så att domkyrkoorganisten avlastas genom ett antal timmar utlagda på en kyrkomusiker som av olika skäl (närhet, personlig överensstämmelse och konstnärlig inriktning) vore lämplig att knytas till domkyrkans och annan verksamhet, medan ett par grupper timmar används för uppdrag som orgelvård/rådgivning, körverksamhet, ungdomsverksamhet m. m. De kunde också fördelas regionalt särskilt inom vidsträckt stift, där det är av vikt att ett visst samordnande ansvar ligger nära de lokalt verksamma kyrkomusikerna.

Det är uppenbart att fortbildningen är ett viktigt och aktuellt behov som delvis kunde främjas genom vissa resurstimmar.

Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges lärarförbund tillstyrker förslaget men anser också att tjänsten kan disponeras på flera olika sätt.

Enligt 1982 års kyrkokommittés förslag blir domkapitlens uppgifter "att även i fortsättningen övervaka att gällande ordning i fråga om kyrkans lära, sakrament, gudstjänst, kyrkliga handlingar och böcker efterlevs i församlingarna". Det är då viktigt, att domkapitlet för sin verksamhet även i framtiden har tillgång till en högutbildad kyrkomusiker, som kan benämnas stiftsmusiker. Det kan i många fall vara lämpligt att utse just domkyrkoorganisten till denna uppgift, då domkyrkoorganisterna ofta har lång, välmeriterad tjänstgöring bakom sig, vilket kan göra dem särskilt lämpade att vara domkapitlets sakkunniga i musikfrågor.

En stiftsmusiker av det slag utredningen föreslår har länge önskats av

KMR/SL, men arbetsuppgifterna behöver nödvändigtvis inte samordas med sakkunniguppdrag i domkapitlen. Stiftsmusikeruppgifterna bör istället ses som en samlad resurs när det gäller konsulentuppgifter och fortbildningsuppgifter av olika slag i församlingarna och för stiftets kyrkomusiker. Den samlade resursen kan lämpligen utgöras av olika musiker, som beroende av kunighet och intresse utför del av stiftsmusikeruppgifterna som en del av sin anställning som kyrkomusiker någonstans i stiftet.

Riksförbundet Svensk kyrkomusik /RISK

RISK är inte berett att utan invändning acceptera utredningens förslag om inrättandet av stiftsmusikertjänster. RISK anser visserligen att sakkunnig musiker bör knytas till stiftsstyrelserna. Dock bör den kompetens som finns hos landets domkyrkoorganister även fortsättningsvis utnyttjas av domkapitlen/stiftsstyrelserna. RISK instämmer däremot i utredningsförslaget så tillvida att domkyrkoorganisterna bör avlastas ansvaret för olika typer av administrativa uppgifter som nu åvilar dem. RISK instämmer också i förslaget att det bör finnas utrymme för någon form av konsulentverksamhet inom stiftsstyrelsernas ram "i syfte att bibehålla och utveckla den höga kyrkomusikaliska standarden i landet".

RISK föreslår att domkyrkoorganisterna skall vara sakkunniga i stiftsstyrelserna, bl. a. avseende orgelfrågor, men att en konsulenttjänst, med kompetenskrav, knyts till stiftsstyrelsen för fortbildningsfrågor, körkonsulentverksamhet och liknande.

Rikskommittén för stiftstingen

Rikskommittén tillstyrker att domkyrkoorganisten befrias från en administrativ tillsyn av stiftets kyrkomusikaliska verksamhet och att en tjänst som stiftsmusiker knyts till den framtida stiftsstyrelsen. Rikskommittén anser att omfattningen av denna tjänst måste få avgöras från fall till fall av stiftsstyrelsen, som även bör kunna anlita konsulttjänster i stället för att inrätta en fast tjänst.

14.2.4

Skolkantorstjänsterna bör försvinna.

Flertalet remissinstanser som har yttrat sig i denna del tillstyrker förslaget. Så gör bl. a. *skolöverstyrelsen, länskolnämnden i Kronobergs län, länskolnämnden i Västerbottens län, domkapitlet i Växjö, svenska kyrkans centralstyrelse, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Svenska kyrkans nämnd för församlings- och pastoratsförvaltning, Kävsjö församling och Månсарps församling*

Domkapitlen i Karlstad och Härnösand tillstyrker förslaget men beklagar utvecklingen.

Falköpings kommun tillstyrker förslaget men föreslår förändringar av de befintliga tjänsterna.

Söderåkra församling, Köpings m.fl. församlingars pastorat (Växjö

stift), *Västerås stifts kyrkomusikerförening* och *Veta församling* tillstyrker att skolkantorstjänsterna avskaffas i sin nuvarande utformning men föreslår förändringar av tjänstetypen.

Skolöverstyrelsen tillstyrker förslaget. Länsskolnämnderna bör upprätta en plan för avveckling.

SÖ delar utredningens upplåtning att skolkantorstjänsterna är otidsenliga, främst av den anledningen att många mindre skolenheter, däribland många "kyrkskolor", lagts ner under de senaste decennierna. Därmed har det naturliga underlaget för skolkantorstjänster i många fall försvunnit. Svårigheterna att rekrytera innehavare av sådana tjänster har också ökat. SÖ tillstyrker därför förslaget om avveckling av skolkantorstjänsterna.

En viktig fråga i detta sammanhang är i vilken utsträckning de nuvarande skolkantorerna (av vilka de flesta är 50 år eller äldre) kommer att åberopa konstitutorialet och kvarstå i sina nuvarande tjänster (i skolan och kyrkan) fram till pensioneringen. Utredningen ger här skolkantorerna två valmöjligheter: *antingen* hel lärartjänst med avveckling av de kyrkomusikaliska uppgifterna *eller* (om pastoratet så beslutar) ett begränsat antal lärarveckotimmar och fyllnadstjänstgöring som kyrkomusiker.

SÖ föreslår att länsskolnämnderna får i uppdrag att efter hörande av berörda skolkantorer och i samråd med pastoraten upprätta en plan för avveckling av skolkantorstjänsterna i respektive län.

Länsskolnämnden i Västerbottens län

Av ålder har det funnits en samverkan mellan skolan och kyrkan i fråga om musikalisk verksamhet. De nuvarande skolkantorstjänsterna, som enbart kan innehas av låg- och mellanstadielärare och där den kyrkomusikaliska delen alltid ligger utöver heltidstjänstgöringen som lärare är dock numera föråldrade. Vakanta skolkantorstjänster i Västerbottens län har sedan lång tid inte kunnat tillsättas med nya innehavare.

Svenska kyrkans centralstyrelse tillstyrker förslaget.

I förslaget ligger också ett slopande av skolkantorstjänsterna i sin nuvarande konstruktion, vilket centralstyrelsen tillstyrker. Av de totalt 888 skolkantorstjänsterna är endast 331 besatta med ordinarie och extra ordinarie skolkantorer. Resten innehas av orgelspelare. Vid en överföring föreslår utredaren att skolkantorerna skall kunna välja mellan att få förordnande som lärare eller stå kvar i sin nuvarande tjänst. Nämnden anser att de regler som idag finns för tjänstledigheter och partiella tjänstledigheter är tillfyllest för de skolkantorer som vill minska sin sysselsättningsgrad. För dem som önskar ha kvar sin nuvarande tjänstekonstruktion kommer övergångsbestämmelser att gälla.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund liksom *Svenska kyrkans nämnd för församlings- och pastoratsförvaltning* tillstyrker förslaget av samma skäl som svenska kyrkans centralstyrelse.

Domkapitlet i Karlstad delar med beklagande utredningens uppfattning.

Domkapitlet i Härnösand tillstyrker två tjänstetyper, organist och kantor. Domkapitlet framhåller att skolkantorstjänsten som tjänstetyp är idea-

lisk i små församlingar. Med de avstånd som råder blir det svårt att inrätta fungerande kantorstjänster.

Falköpings kommun anser också att skolkantorstjänsterna omgående bör avskaffas men föreslår samtidigt att skolkantorernas arbetsförhållanden bör ses över.

Skolkantorstjänsterna bör omgående avskaffas. Så har i stor utsträckning redan skett i praktiken, eftersom det inte längre går att rekrytera innehavare av dem. Detta beroende i stor utsträckning på deras konstruktion, nämligen att vid sidan av full lärartjänst även utöva en kyrkomusikertjänst. I de få fall, där innehavare av tjänster finns, bör som utredningen föreslagit ett övergångsförfarande komma till stånd så att även dessa tjänstemän kan beredas mer rimliga tjänstgöringsförhållanden och arbetstiden.

Söderåkra församling

Vi är positiva till att de nuvarande skolkantorstjänsterna struktureras om till kantor 2-tjänster enligt Bjureks förslag. Vi anser att anknytningen till skolan är värdefull.

Västerås stifts kyrkomusikerförening förordar den tjänstetyp som föreslagits av sakkunnige Zaid Bjurek som kantor 2.

Förslaget att avskaffa skolkantorstjänsterna *i sin nuvarande form* tillstyrkes. Den höga arbetsbelastningen har varit ett av huvudskälen till att så få tjänster kunnat besättas. Dessutom har den tidigare anknytningen till lärarutbildningen försvunnit. Nuvarande form bör ersättas med den typ av lärar- och kyrkomusikertjänst, som den sakkunnige Zaid Bjurek föreslagit som *kantor 2*. Detta ger en möjlighet till samverkan mellan skola och kyrka, som vi bör bibehålla inte minst av historiskt-traditionella skäl.

Utredningsförslaget avstyrks av *Jämtlands läns kyrkomusikerförening* som anvisar en annan lösning.

En allvarlig miss i utredningen är, att skolkantor försvinner som tjänstetyp. Det har hela tiden hävdats från KMR, också direkt till enmansutredaren, att skolkantorstjänsten är den enda möjligheten till säker försörjning i små församlingar. Det enda man behövt göra är att omstrukturera den så, att den innehållit full tjänst på skola/kyrka tillsammans i stället som nu upp till dryga 40 vt. De konstruktioner som utredningen presenterar, bygger alla på ett frivilligt åtagande från en ev. arbetsgivare om kombinations-tjänst, något som i tider av åtstramning inte ter sig särskilt realistiskt.

Förslaget avstyrks vidare av bl. a. *domkapitlet i Linköping, Ingesunds musikhögskola, Helgums församling* och *Ölmstads församling*

Domkapitlet i Linköping anser att frågan bör prövas ytterligare (U=utredningen).

U menar, att skolkantorstjänsterna bör försvinna, eftersom de enligt U är "otidsenliga". Det är dock lätt att konstatera, att skickliga skolkantorer har utgjort en mycket viktig förbindelselänk mellan skola och kyrka. Skolkantorer har också vittnat om – även just nu – att de trivs med sin

situation, även om man naturligtvis skulle önska sig vissa ändringar i konstruktionen av tjänsterna.

Med hänvisning till redan lämnade kommentarer påstår vi, att det före ett ev. beslut om att avskaffa skolkantorstjänsterna måste föras en grundlig diskussion, om det vore möjligt att göra dessa tjänster rent av attraktiva genom ändringar i de nuvarande bestämmelserna. Det är ju f. ö. att konstatera, att U visserligen vill avskaffa skolkantorstjänsterna men samtidigt vill införa kombinationer musikerverksamhet/läroverksamhet av annat slag – kombinationer som dessutom skulle vara betydligt mer komplicerade än kombinationen i en skolkantorstjänst.

Ingesunds musikhögskola (IMH) avstyrker förslaget och föreslår att skolkantorstjänsterna omorganiseras.

Dessa icke så sällan förvånansvärt kvalificerade "lärarorganister", stundtals betecknade som en orts "enmanskonservatorium", gör ofta en ovärderlig insats speciellt inom de mindre kommunernas kulturliv – och då inte endast inom musikområdet – just genom sin yrkeskombination.

I egenskap av grundskollärare träffar de dagligen på nästan samtliga skolpliktiga barn i hemkommunen och kommer därigenom att inom ett brett kulturområde – ofta med musiken i centrum – positivt kunna påverka de flesta av kommunens ungdomar under flera generationer. Deras insatser är också ett utmärkt komplement till ortens kommunala musikundervisning, som ju i första hand är inriktad mot det instrumentala och vokala.

IMH har full förståelse för att dessa tjänster kan vara mycket arbetskrävande och att semestern för många skolkantorer tidvis kan komma i kläm, bl. a. på grund av svårigheten att skaffa sommarvikarier.

Värdet av att ha kvar möjligheten till denna yrkeskombination är emellertid så stort, enligt IMH:s sätt att se, att man i stället för att helt ta bort den, bör söka omkonstruera tjänsterna på lämpligt sätt, så att de i framtiden inte onödigt överbelastas. Detta kunde kanske ske genom att lärardelen i tjänsten reduceras i proportion till den kyrkomusikaliska, vilket totalt sett skulle kunna innebära en mer rimlig arbetsbelastning och därmed förhoppningsvis åter göra skolkantorstjänsterna attraktiva.

En deltidsanställning som grundskollärare är idag ingen ovanlighet med den övertalighet som råder inom yrket och som troligen i än högre grad kommer att råda det närmaste decenniet. En sådan tøjbarhet i tjänsteuppdeleningen kunde kanske för många kommuner rent av vara tilltalande och underlätta planeringsarbetet i skolstyrelserna.

IMH anser m. a. o. att skolkantorstjänsterna även i framtiden bör finnas kvar.

Domkapitlet i Västerås framför liknande synpunkter.

14.2.5

Kombinationstjänster bör skapas

Samtliga remissyttranden i denna del ansluter sig till tanken på kombinationstjänster, men många ställer sig tveksamma till utredningens förslag.

Förslaget har tillstyrkts av bl. a. *svenska kyrkans centralstyrelse, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Svenska kyrkans nämnd för församlings- och pastoratsförvaltning, länskolnämnden i Västerbotens län, domkapitlen i Västerås, Växjö, Göteborg, och Stockholm, Falköpings kommun och Stiftelsen Stora Sköndal.*

Positiva svar har även avgivits av *Göteborgs kyrkliga samfällighet, Karlskrona stadsförsamling samt Fagerhults, Ovikens, Färgtofta, Tynnereds, Gunnareds, Hagby och Veta församlingar.*

Några remissinstanser har tillstyrkt förslaget men anfört någon invändning i viss del. De är bl. a. *länskolnämnden i Malmöhus län, domkapitlen i Uppsala, Skara, Strängnäs och Linköping, Söderåkra, Malmbäcks, Dörby, Brämhults och Synnerby församlingar, Nässjö pastorat, Ansgarsförbundet och Riksförbundet Kyrkans ungdom, samt Svenska kyrkans personalförbund.*

Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges lärarförbund har tillstyrkt tillskapandet av kombinationstjänster men tar avstånd från utredningens förslag i övrigt.

En närliggande grupp utgörs av *Lenhovda-Herråkra kyrkliga samfällighet, Älghults pastorat, Älnhults pastorat, Ryssby församling, Växjö stifts kyrkomusikerförening, Ljuders pastorat, Toroslunda pastorat, Nöbbele församling, Eslövs församling och Kråksmåla församling.*

Svenska kommunförbundet har anfört allvarliga invändningar.

Svenska kyrkans centralstyrelse anför i denna del följande:

Utredningen föreslår att kyrkomusikertjänsterna framdeles skall kunna kombineras med andra typer av arbetsuppgifter t. ex. församlingsvårdande sådana. Även arbetskombinationer utanför kyrkan, som t. ex. tjänstgöring vid kommunala musikskolan och vanliga lärartjänster oberoende av vilket stadium det är frågan om, skall vara möjliga.

Centralstyrelsen tillstyrker förslagen om kombinationstjänster. Genom centrala överenskommelser och rekommendationer, vilka kan förväntas komma till stånd mellan Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund och Svenska Kommunförbundet, kommer utvecklingen att underlättas.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund och *Svenska kyrkans nämnd för församlings- och pastoratsförvaltning* tillstyrker förslaget av samma skäl som anförts av svenska kyrkans centralstyrelse.

Göteborgs kyrkliga samfällighet

Kyrkonämnden *tillstyrker* också att tjänsten som kyrkomusiker skall kunna kombineras med annan församlingstjänst. Främst torde detta kunna bli aktuellt beträffande den församlingsvårdande verksamheten. På så sätt kan kyrkomusikern få ett breddat arbetsfält inom församlingen till fördel för helheten. Dessutom kan den totalt tillgängliga arbetstiden utnyttjas effektivare. Inom Göteborgs kyrkliga samfällighet har i enstaka fall kombination skett av församlingsmusikertjänst och uppgifter som församlingsassistent.

Länsskolnämnden i Malmöhus län hälsar med tillfredsställelse att länskolnämnden inte längre skall behöva ta befattning med frågor om fyllnadstjänstgöring i skolan för organister. Nämnden anför emellertid vissa betänkligheter mot utredningens förslag.

Nämnden vill något uppehålla sig vid det föreslagna systemet med kombinationstjänster genom fullnadstjänstgöring av kyrkomusiker i skolan eller av lärare i församlingen. Nämnden delar i denna fråga inledningsvis utredningens uppfattning om att av staten fastställda detaljregler för sådan verksamhet inte behövs. Nämnden har emellertid gjort erfarenheten att de möjligheter till fyllnadstjänstgöring på lärartjänster i skolan som idag föreligger i allt mindre grad utnyttjas. Samverkan över skolformsgränser och kommungränser blir allt ovanligare. Det är också ganska naturligt, att i ett läge då underlaget för lärartjänster är i starkt minskande, kommunerna inte gärna binder sig för att avdela tjänsteunderlag för lärare som är anställda i andra kommuner. S. k. kombinationstjänster för lärare förekommer i både grundskolan och gymnasieskolan. Det är fråga om kombination av två ämnen som normalt inte har samband med varandra. Det finns för närvarande elva sådana tjänsteslag för lärare i grundskola och gymnasieskola. I sitt nyligen lämnade betänkande Enklare skolförfattningar (SOU 1986:11) föreslår skolförfattningsutredningen att nio av dessa tjänsteslag utmönstras. Skälet härtill är obenägenheten hos skolstyrelserna att inrätta tjänster med sådant blandat innehåll.

Mot bakgrunden av det nyss redovisade, dels den minskande frekvensen av fyllnadstjänstgöring i skolorna dels obenägenheten att inrätta kombinationstjänster, ifrågasätter nämnden om inte kyrkomusikerutredningen är för optimistisk i sina antaganden att samarbetet mellan skolan och kyrkan skall lösa en del problem med tjänstgöringsunderlag för kyrkomusiker. Om länsskolnämndens uppfattning att skolan och även kommunala musikskolor kommer att sträva efter "egna tjänster" visar sig riktig rubbas som nämns en del av förutsättningarna för kyrkomusikerutredningens förslag. Det gäller bland annat förslagen till utbildning för tjänster som kantor med kombinationstjänst (sid. 199 i utredningen). En förutsättning för ett påbörjande av en ny, speciell utbildning för musklärare/kantor eller instrumentallärare/kantor bör vara säkra prognoser om att tjänster av dessa slag verkligen kommer att inrättas i fortsättningen. Länsskolnämnden har ovan gett uttryck för sin tveksamhet till att så verkligen blir förhållandet.

Domkapitlet i Uppsala tillstyrker förslaget men ifrågasätter pastoratet som initiativtagare till kombinationstjänster.

Domkapitlet ifrågasätter förslaget att pastoratet skall vara initiativtagare, när det gäller att få till stånd kombinationstjänster. Större inflytande bör därvid läggas på domkapitlet. I övrigt tillstyrkes livligt idén med kombinationstjänster av olika slag. I första hand menar dock domkapitlet att det är rimligt att söka inrätta tjänster som enbart har kyrklig inriktning. Endast i undantagsfall bör man tänka sig kombinationstjänst över pastoratsgränserna.

Domkapitlet i Skara har också vissa invändningar mot förslaget beträffande behörighet att söka sådana tjänster.

Domkapitlet vill fästa uppmärksamheten på att kombinationstjänster där både lärar- och kyrkomusikertjänst ingår kräver två utbildningar vilket av främst ekonomiska skäl torde bli allt svårare för tilltänkta tjänsteinnehavare att skaffa sig. En väsentlig ökning av sådana tjänstetyper ter sig därför svår att kunna besätta med behörig innehavare. Kombinationstjänster föreslås vidare bygga på avtal mellan de huvudmän som bidrar till tjänsten. En viss risk föreligger här att, om annan än kyrkan är huvudarbetsgivare, den kyrkomusikaliska delen i tjänsten kan komma att få svårigheter av praktisk natur.

Svenska kyrkans personalförbund hyser samma farhågor.

Vi kan konstatera att utredningen breddat möjligheterna att tillskapa kombinationstjänster. Sådana tjänster bör kunna inrättas och ändå ha kvar den statliga regleringen.

Vi vill dock erinra om de svårigheter som kan föreligga, när det gäller att rekrytera personal till kombinationstjänsterna, eftersom det krävs två helt skilda behörigheter. Vi vill understryka vikten av att behörighetskrav på kyrkomusikerdelen och den andra delen inte sänks i en kombinationstjänst. Man kan dock inte räkna med att den som både skall uppehålla en kyrkomusikertjänst och en församlingsvårdande tjänst är lika kvalificerad, som den som enbart söker en kyrkomusikertjänst. Vi ser därför kombinationstjänsterna enbart som en lösning, där det är omöjligt att lösa kyrkomusikerfrågan på ett annat sätt.

Domkapitlet i Strängnäs tillstyrker förslaget under förutsättning att de kyrkomusikaliska uppgifterna kommer att utgöra huvuddelen av tjänsterna.

Synnerby församling har samma inställning.

De kombinationstjänster, som utredningen föreslår skall inrättas, bör i inget fall konstrueras så, att den kyrkomusikaliska delen blir mindre än halva tjänsten. I inget fall skall någon kyrkomusiker ha annan arbetsgivare än en kyrklig.

Domkapitlet i Linköping frågar sig om inte utredningen varit alltför optimistisk i denna fråga.

Frågan om "sammanslagningar av kyrkomusikerdistrikt" och frågan om "kombinationstjänster" i allmänhet finner vi – liksom frågan om skolkantorstjänster – vara allt för flyktigt diskuterade. Hur många musiker orkar att i längden helt engagera sig i två församlingar med t. ex. livlig körverksamhet? Vilka blir egentligen konsekvenserna av duplikationer av gudstjänster? (U har faktiskt antytt frågan s. 139, dock allt för knapphändigt.) Också frågan om tjänster, som kombinerar kyrkomusikerverksamhet med tjänstgöring i grundskola, gymnasieskola, folkhögskola, vuxenutbildning och kommunal musikskola har U tyvärr diskuterat allt för knapphändigt.

Vi påpekar, att man mycket snart får en grundskollärarytbildning för två typer av lärare, senarelärare och tidigarelärare. Det blir rimligen ett mycket litet antal "musiker", som kan passa in i den nya skolans lärarkår.

För tjänstgöring på folkhögskola krävs i princip genomgången utbildning på folkhögskollärlinje för verksamhet på skolor, som ofta är mycket specialiserade. Hur många kyrkomusiker kan komma i fråga? Även den

framtida gymnasieskolan kommer att kräva lärare med utbildning på speciella utbildningslinjer. Till dessa svårigheter i fråga om utbildningskrav kommer faktum, att såväl de nu nämnda skolformerna liksom den kommunala musikskolan med all sannolikhet i ett trängt budgetläge och i ett läge med läraröverskott kommer att kunna erbjuda ett mycket klen underlag för kombinationstjänster.

Vi menar naturligtvis inte, att de antydda svårigheterna skulle göra tanken på kombinationstjänster omöjlig. Men den fortsatta diskussionen av kombinationstjänster måste ha mycken realism.

Vad gäller utredarens förslag om kombinationstjänster, där annan än kyrkan är huvudman, syns de för kyrkan negativa följderna mycket stora vad gäller tillsättning av tjänsterna resp. kyrkomusikaliskt innehåll. Man förlorar också en stor rekryteringsbas med de kyrkomusiker som p. g. a. olika förhållanden endast kan tänka sig att arbeta deltid.

Den kombination med "rent inomkyrkliga tjänster. . .", som redovisas i avsnitt 22, finner vi både intressant och möjlig.

Nässjö pastorat värnar om de redan anställda.

Angående kombinationstjänster är det viktigt att man kan uppnå trygghet både för den anställde och för resp. pastorat. En eventuell övertalighet får inte ha till följd att kantorer säjes upp från den ena delen av sin tjänst på grund av att han där är sist anställd.

Somliga remissinstanser har tillstyrkt förslaget men samtidigt inkommit med eget förslag i något avseende. Bland dessa märks *domkapitlen i Karlstad*, och *Luleå, Skara stifts folkhögskola, Ingesunds musikhögskola, Mellansels folkhögskola* och *Västerås stifts kyrkomusikerförening*.

Domkapitlet i Karlstad tillstyrker förslaget och föreslår samtidigt att det skall vara möjligt att inrätta biträdande kyrkomusikertjänster.

Domkapitlet i Luleå tillstyrker förslaget men understryker att så många som möjligt skall ha kyrkan som huvudman och att fyllnadstjänstgöring i största möjliga utsträckning skall hämtas hos kyrkan.

Skara stifts folkhögskola tillstyrker förslaget och framhåller att folkhögskolan kan erbjuda utbildning för vissa inomkyrkliga kombinationstjänster.

Vi tillstyrker också förslaget om kombinationstjänster. I många fall kan det säkert vara lämpligt att kombinera en kyrkomusikalisk tjänst med tjänsten som musiklärare i grundskolan och gymnasieskolan eller i den kommunala musikskolan. Vi anser också att det är bra med de förslag om kombinationstjänster, som framförs i utredningen beträffande olika inomkyrkliga tjänster såsom församlingsassistent, arbete på pastorsexpedition m. m. För vissa av dessa tjänster kan folkhögskolan erbjuda utbildning redan i dag.

Ingesunds musikhögskola har inget att erinra mot förslaget men anser att förslaget kräver adekvat utbildning. Musikhögskolans yttrande angående 80-poängsutbildningen citeras nedan.

Mellansels folkhögskola framhåller det samarbete som finns mellan EFS och Svenska kyrkan i form av ett antal samarbetskyrkor. Folkhögskolan fortsätter:

Vi vill också understryka vikten av att *kombinationstjänster* med arbete som kyrkomusiker och s. k. musikkonsulent inom EFS kan bli en anställningsform som kan accepteras av alla parter i framtiden. Säkert är det en mycket positiv lösning för både kyrkorna och EFS-distrikten.

Västerås stifts kyrkomusikerförening

Förslaget att på olika sätt skapa kombinationstjänster, där inte underlaget räcker för självständiga kyrkomusikertjänster tillstyrkes under förutsättning, att kombinationer i huvudsak görs med tjänster med musikaliskt innehåll, främst musklärare i kommunal musikskola. I undantagsfall bör kombinationer med annan tjänst inom eller utom kyrkan kunna förekomma.

Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges lärarförbund

KMR/SL tillstyrker tillskapandet av kombinationstjänster, men tar avstånd från utredningens förslag. Kombinationstjänster bör åstadkommas i samverkan med i första hand den kommunala musikskolan och företrädesvis musikaliska arbetsuppgifter inom skolväsendet i övrigt. Kombinations-tjänst kan också utgöras av kyrkomusikalisk verksamhet och annan tjänstgöring i församlingsvård eller i kyrklig administration i eget eller näraliggande pastorat. I kombinationstjänst kan även ingå verksamhet i annat pastorat.

Bestämmelserna i andra och tredje styckena av 2 § i utredningens förslag till Lag om kyrkomusikalisk verksamhet i svenska kyrkan utgör en för kyrkan mycket otrygg och osäker lösning. Sakkunnige musikediktören Zaid Bjurek har i sitt särskilda yttrande på denna punkt lämnat en för svenska kyrkan avsevärt bättre lösning, genom vilken den kyrkomusikaliska verksamhetens fortbestånd garanteras. Utredningens förslag på denna punkt kan vara direkt destruktivt för nuvarande verksamhet.

KMR/SL tar således helt avstånd från utredningens förslag om att de kyrkomusikaliska uppgifterna skall kunna fullgöras av en lärare med fyllnadstjänstgöring i kyrka och tillstyrker istället Bjureks förslag om tjänst som kantor 1 och kantor 2.

Svenska kommunförbundet anser att utredningen alltför lättvindigt förutsatt möjligheten till kombinationstjänstgöring inom kommunala musikskolan.

I kommittédirektiven (Dir. 1980:85) sägs bl. a. "Möjligheterna att kombinera deltidsanställning som kyrkomusiker med andra tjänster i kyrka och samhälle bör också kartläggas". Styrelsen finner det anmärkningsvärt att utredningen trots detta ej tagit någon kontakt med Svenska kommunförbundet för en kollationering av omfattningen av kyrkomusikernas nuvarande tjänstgöring inom den kommunala musikskolan och framtida kombinationsmöjligheter.

Några kontakter angående innehållet i den musikpedagogiska delen av kyrkomusikerutbildningen har ej heller tagits. Styrelsen vill här nämna att Kommunförbundet i ett kanslyttrande till UHÅ 1982-02-10 angående högre kyrkomusikerutbildning underströk "vikten av att man tar hänsyn inte bara till yrkesrollen som kyrkomusiker utan också till lärarrollen vid utformandet av utbildningsplaner".

Att som utredningen gör utgå från att innehållet i den nuvarande musikpedagogiska påbyggnadskursen motsvarar musikskolans behov vittnar om bristande kunskaper om utvecklingen inom den kommunala musikskolan. Den ovan nämnda påbyggnadskursen innehåller t. ex. metodikutbildning inom ämnena orgel, piano och sång. Behovet av pianolärare inom musikskolan är i dag ytterst begränsat. Det råder emellertid brist på kompetenta kör- och ensembleledare. En förstärkning och breddning av kör- och ensembleledarutbildningen på kyrkomusikerlinjen skulle t. ex. kunna skapa större möjligheter till fyllnadstjänst inom musikskolan.

15

Kyrkomusikertjänsterna inrättas enligt kyrkokommunala regler med pastoraten som beslutande. Om någon annan i stället skall vara arbetsgivare kommer inrättandet att följa de regler som gäller för den arbetsgivaren.

Bland de remissinstanser som har yttrat sig över förslaget i denna del är meningarna delade.

Förslaget tillstyrks av bl. a. *domkapitlen i Skara, och Härnösand, Falöpings kommun, Sveriges kyrkokamerala förening samt Köpings, Laholms och Göteborgs kyrkliga samfälligheter.*

Förslaget avstyrks av bl. a. *domkapitlen i Strängnäs, Karlstad, Växjö och Västerås, Domkyrkoorganisternas förening, Musikaliska akademien, Tynnereds församling och Västerås stifts kyrkomusikerförening.*

Domkapitlet i Härnösand tillstyrker förslaget. Domkapitlet anser att stiftsinflytandet blir fullt tillräckligt genom att stiftsstyrelsen fastställer minimum för verksamhetens omfattning samt behörighetsvillkoren.

Domkapitlet i Karlstad avstyrker förslaget. Inrättande av kyrkomusikertjänster skall följa statlig reglering och beslutas av domkapitlet efter förslag av pastoratet.

Domkapitlet i Strängnäs föreslår att stiftsstyrelsen inrättar tjänsterna på förslag av pastoratet och efter att ha hört domkapitlet.

Domkyrkoorganisternas förening avvisar förslaget med motiveringen att erfarenheter från de kommunala förvaltningarna visar på risker för att stora skillnader skall uppstå mellan de olika pastoratens ambitionsnivå.

Västerås stifts kyrkomusikerförening

Utredningens förslag under denna punkt avstyrks i sin helhet. Vi anser att nuvarande regler för inrättande av tjänster skall bestå. Utredningens förslag kommer med stor säkerhet att leda till stora skillnader mellan pastoraten beträffande kompetenskrav, sysselsättningsgrad och lönesättning, såsom det idag är inom de vanliga kommunala förvaltningarna.

Behörighetsvillkoren för de två framtida huvudtyperna av kyrkomusikertjänster kommer i huvudsak att motsvara dagens krav för organist- resp. kyrkokantorstjänst. I vissa undantagsfall kan en lägre kompetens godtas. Om det föreligger särskilda skäl kan en sökande medges befrielse från behörighetsvillkor. Sådana dispensfrågor skall prövas av stiftsstyrelsen. Vid tjänstetillsättningar bör pastoraten följa allmänt erkända meritvärderingsprinciper såsom förtjänst och skicklighet.

Utredningens förslag har i huvudsak stöd hos remissinstanserna.

Förslaget tillstyrks i sin helhet av *länskolnämnden i Östergötlands län, TCO, Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges lärarförbund och Köpings kyrkliga samfällighet.*

Förslaget om två huvudtyper av kyrkomusikertjänster tillstyrks av bl. a. *Musikaliska akademien, Västerås och Växjö stifts kyrkomusikerföreningar och Alingsås församling.*

Kammarrätten i Jönköping, domkapitlet i Linköping, Strängnäs och Karlstad, Domkyrkoorganisternas förening, Sveriges kyrkokamerala förening och De Handikappades riksförbund har delvis tillstyrkt förslaget men framfört förslag om vissa förändringar.

Kammarrätten i Jönköping anser examenskraven motiverade.

Domkapitlet i Linköping tillstyrker förslaget men efterlyser samtidigt en definition av lämplighet.

Vi delar uppfattningen, att behörighetsvillkoren för de två huvudtyperna i huvudsak skall motsvara de nuvarande kraven för organist- resp. kyrkokantorstjänst. (I inledningen till avsnittet har U ordningsföljden "förtjänst och skicklighet". Det skall rimligen vara "skicklighet och förtjänst".)

Vi föreslår, att avsnitten om nedsättning av behörighetsvillkor resp. befrielse från sådana stryks – det finns ingen anledning att särskilt påpeka, att den aktuella myndigheten kan ge dispens från ordinarie behörighetsvillkor.

Vi efterlyser i detta sammanhang en helt nödvändig definition av begreppet "lämplighet".

Domkapitlet i Strängnäs tillstyrker förslaget om två anställningsformer men anser att som allmän behörighet för kyrkomusiker skall gälla att musikern skall vara medlem av svenska kyrkan.

Domkapitlet i Karlstad

Domkapitlet delar utredningens uppfattning, att behörighetsvillkoren i huvudsak skall motsvara de nuvarande kraven för organist- resp. kyrkokantorstjänst och i vart fall inte vara lägre än vad som i dag gäller.

Kompetensnivån för de "små" befattningarna anser domkapitlet bör höjas genom krav på viss minimiutbildning.

I undantag får behörighetsvillkoren sättas ned.

Domkapitlet tillstyrker utredningens förslag att behörighetsvillkoren i undantagsfall, då man inte kommer att kunna kräva organist- och kantorskompetens, får fastställas med hänsyn till vad som kan vara lämplig. Beslut i ärendet bör fattas av domkapitlet efter hörande av pastoratet.

Befrielse från behörighetsvillkoren kan medges i vissa fall.

Domkapitlet delar utredningens förslag att befrielse från behörighetsvillkor skall kunna medges i vissa fall.

Dispensprövningen bör ligga på domkapitlet, som innan beslut fattas i ärendet skall höra pastoratet.

Allmänt erkända meritvärderingsprinciper bör följas vid tjänstetillsättningar.

Eftersom domkapitlet föreslår bibehållande av den statliga regleringen följer härav att allmänt erkända meritvärderingsprinciper skall följas vid tjänstetillsättningar.

Musikaliska akademien tillstyrker förslaget i princip men oroar sig för de kyrkomusiker som inte når upp till kantorsbehörighet.

I princip accepterar akademien den indelning i två kompetensnivåer som föreslås, alltså en högre för organisttjänst och en lägre för kyrkokantorstjänst. Betr. utbildningsformerna lämnas synpunkter nedan.

Här bör dock erinras om att en nivå "under" de båda huvudsakliga finns och sannolikt måste finnas kvar under en förhållandevis lång övergångstid, kanske rentav beräknas som en permanent inrättning. I betänkandet talas om "särskilda skäl" för "befrielse från behörighetsvillkor", men ingen precisering lämnas för vilka dessa skäl kan vara och vilken omfattning dispensförfarandet kan få. Nuvarande system med "orgelspelare" och olika vikariatsarrangemang fyller ett ständigt och olika stort behov.

Det är förvånande hur lätt betänkandet berör denna "lägsta" nivå. Att avfärda den som "i första hand inomkyrkliga angelägenheter" och att "förutsätta" att kyrkan resp. de kyrkliga folkhögskolorna kan tillgodose behovet utan att anordna någon kontrollinstans eller övergripande granskning väcker oro. Denna fråga berörs ytterligare i samband med övriga utbildningsfrågor.

Domkyrkoorganisternas förening tillstyrker förslaget men förordar att domkapitlet skall avgöra dispensfrågor.

Domkapitlet i Skara delar denna uppfattning och anser att det skall finnas bestämmelser om de särskilda behörighetsvillkoren för olika kyrkomusikertjänster.

Sveriges kyrkokamerala förening menar att dispensfrågor skall bestämmas på lokal nivå

Domkapitlet i Uppsala ser förslaget med lägre kompetens i vissa fall som ett erkännande av att statlig reglering behövs.

Utredningens konstaterande att man för vissa tjänster inte heller i framtiden kommer att kunna kräva kantorskompetens pekar indirekt på behovet av en statlig reglering av tjänsterna. Önskar visst pastorat vid minimiprövningen av omfattningen av viss tjänst mycket låg omfattning av tjänsten kommer densamma att bli svårbesatt varvid domkapitlet tvingas medge lägre behörighet för tjänsten.

DHR har under en lång följd av år verkat för att personer med rörelsehindrar skall kunna erhålla befrielse från behörighetsvillkoren vid kyrkomusikaliska anställningar. Vi ser därför med tillfredsställelse att utredningen nu föreslår befrielse från behörighetsvillkoren. DHR anser, att en reell kompetens kan finnas trots att man på grund av handikapp ej kunnat genomföra alla moment i kyrkomusikerutbildningen.

Förbundet anser vidare, att vid bedömning av insatsen skall tillgången till arbetstekniska hjälpmedel och arbetsbiträde också beaktas.

Enligt utredningens mening är det lämpligt, att vid dispensprövning tillföra sakkunskap utöver dem som finns i pastoraten. I betänkandet föreslås därför, att dispensprövningen handhas av stiftsstyrelsen. DHR stödjer dessa förslag. Vi vill särskilt betona vikten av att stiftsstyrelsen vid sin bedömning använder sig av den kunskap och de stödresurser för personer med handikapp som finns inom Länsarbetsnämnderna.

Vi vill även peka på den stora sakkunskap, beträffande olika möjligheter att kompensera sitt handikapp, som finns inom handikapprörelsen. Förbundet vill därför förordna, att samråd sker med berörd handikapporganisation.

Utredningen har diskuterat frågan om *medlemskap i svenska kyrkan* skall vara behörighetskrav för kyrkomusiker men vill inte uppställa ett sådant formellt krav. Frågan behandlas i ett stort antal remissyttranden.

Svenska kyrkans centralstyrelse och *Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund* har ingen erinran mot vad utredningen har uttalat.

Kammarrätten i Jönköping liksom *Svenska kyrkans nämnd för församlings- och pastoratsförvaltning* anser att pastoraten själva får avgöra om medlemskap skall vara krav eller ej.

Medlemskap som behörighetskrav förespråkas av *domkapitlen i Uppsala, Skara, Lund, Härnösand, Luleå* och *Visby* samt av *Domkyrkoorganisationernas förening* och *Evangeliska fosterlandsstiftelsen*.

Domkapitlet i Stockholm delar denna uppfattning men föreslår en dispensmöjlighet från kravet på medlemskap.

Medlemskapskravet har också stöd i yttranden från *Svenska kyrkans personalförbund*, *Karlskrona stadsförsamling*, *Fridlevstads pastorat*, *Kågeröds* och *Göteborgs kyrkliga samfälligheter* samt *Nöbbele, Munktorps, Östersunds Västerlanda, Linderöds, Indals, Ovanåkers, Västra Vrams, Hagby, Gävle Heliga Trefaldighets* och *Eslövs församlingar* samt *Kullerstads pastorat*.

Svenska kyrkans centralstyrelse har ingen erinran mot utredningens ståndpunkt i frågan om medlemskap i svenska kyrkan.

Utredaren diskuterar kortfattat huruvida man bör kräva att kyrkomusikern är medlem i Svenska kyrkan. Ett sådant krav liksom kravet på lojalitet mot kyrkans lära, ställs inte bara på kyrkomusikern utan på all personal inom församlingssvården, vilket kan tillgodoses.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund anser inte att frågan om medlemskap i Svenska kyrkan behöver författningsregleras.

Utredaren diskuterar kortfattat huruvida man bör kräva att kyrkomusikern är medlem i Svenska kyrkan. Ett sådant krav torde enligt förbundsstyrelsens mening kunna ställas inte bara på kyrkomusikern utan på all personal inom församlingsvården.

Förbundsstyrelsen har ovan tillstyrkt kyrkomusikerutredningens förslag om en avreglering av det statliga författningssystemet för kyrkomusikerna. Eftersom frågan om medlemskapet i Svenska kyrkan är hänförlig även till annan personal skulle en lag eller författningsreglering av medlemskapet för kyrkomusikerna också leda till en författningsreglering av medlemsfrågan för övrig personal inom församlingsvården. Förbundsstyrelsen, som är emot en ökad författningsreglering av kyrkokommunernas verksamhet, anser därför i likhet med utredaren att denna fråga inte skall författningsregleras.

Förbundsstyrelsen har den uppfattningen att frågan inte är av den arten att den bör regleras i kollektivavtal med de fackliga organisationerna, eftersom ett kollektivavtal normalt innehåller endast frågor av materiell karaktär. Kravet på medlemskap i Svenska kyrkan för anställda i de kyrkliga kommunerna bör istället övervägas av respektive kyrkliga kommun/arbetsgivare i samband med nyrekrytering.

Förbundsstyrelsen utreder för närvarande lämpligheten av att utfärda en rekommendation i den aktualiserade frågan till de kyrkliga kommunerna. En sådan rekommendation bör inte bara beröra frågan om medlemskap utan även ett uttalat krav på lojalitet i anställningen gentemot Svenska kyrkans lära.

Svenska kyrkans nämnd för församlings- och pastoratsförvaltning har på samma grunder som Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund kommit fram till den uppfattningen att kravet på medlemskap i svenska kyrkan för anställda i de kyrkliga kommunerna i stället bör övervägas av respektive kyrkliga kommun/arbetsgivare i samband med rekryteringen.

Kammarrätten i Jönköping är av samma uppfattning.

Beträffande i vad mån medlemskap i svenska kyrkan skall vara ett krav för tjänst som kyrkomusiker finner kammarrätten det välbetänkt att inte generellt uppställa detta som ett formellt krav. Pastoraten bör dock vara berättigade att ange medlemskap i svenska kyrkan som krav för tjänsten. Möjligheten att ange medlemskap i Svenska kyrkan som krav för en tjänst bör kunna rymmas inom kravet på lämplighet för tjänsten.

Domkapitlet i Uppsala vill däremot införa ett krav på medlemskap i lagen med följande motivering.

Till utredningens diskussion huruvida medlemskap i svenska kyrkan skall vara ett formellt behörighetsvillkor får påpekas att idag gäller att musikern skall "vara känd för att vilja främja församlingslivet" (24 § KMF). Därav torde följa att om viss sökande till tjänst tidigare utträtt ur svenska kyrkan utan att återinträda han/hon måste anses obehörig till den sökta kyrkomusikertjänsten i svenska kyrkan. Utredningens förslag till lag bör i det här avseendet kompletteras så att medlemskap bör utgöra behörighetsgrund.

Domkapitlet i Stockholm anser att medlemskap i svenska kyrkan skall vara behörighetsvillkor för kyrkomusiker, från vilket stiftsstyrelsen äger meddela befrielse, om särskilda skäl föreligger.

I betänkandet på sidan 168 diskuteras huruvida medlemskap i svenska kyrkan skall vara behörighetsvillkor för kyrkomusiker. Å ena sidan är en gemensam luthersk värdegemenskap en av förutsättningarna för ett effektivt och framgångsrikt församlingsarbete. Å andra sidan är kyrkomusiken av internationell och ekumenisk natur. Det har funnits fler exempel på att kyrkomusiker tillhörande visst kristet trossamfund med framgång innehaft tjänst inom ett annat. I framtiden torde den svenska kyrkan komma att arbeta än mer ekumeniskt. Det vore då stridande mot denna utveckling att genom lagföreskrift omöjliggöra för kyrkomusiker tillhörande annat trossamfund att arbeta inom svenska kyrkan.

Stockholms domkapitel får i enlighet med ovan anförda överväganden förslå att medlemskap i svenska kyrkan skall vara behörighetsvillkor för kyrkomusiker, men att stiftsstyrelsen efter hörande av vederbörande pastoratskyrkoråd (motsvarande) – om särskilda skäl föreligger i det enskilda fallet – får medge befrielse från detta krav.

Domkapitlet i Lund anser det som självklart, att medlemskap i svenska kyrkan är ett behörighetskrav för kyrkomusiker.

Medlemskap i svenska kyrkan bör enligt domkapitlets mening självklart skrivas in som ett behörighetskrav för kyrkomusiker, oavsett statlig eller kommunal reglering. Med den mångfald av religiösa rörelser, som finns i dagens svenska samhälle, räcker det inte att "förutsätta en lojalitet mot kyrkans arbete". Det är viktigt, att svenska kyrkan verkligen kan och får markera krav på, att den lojaliteten också uttrycks i medlemskap.

Domkapitlet i Härnösand anser också att en sökande till kyrkomusikertjänst skall vara medlemmar i svenska kyrkan.

Domkapitlet instämmer i utredarens förslag om behörighetsvillkor, som ju ungefärligen motsvarar nuvarande bestämmelser. Dock anser domkapitlet i likhet med den sakkunnige, kontraktsprosten Bengt Broman, att man som behörighetsvillkor bör fordra att sökanden till en kyrkomusikertjänst är medlem av svenska kyrkan. I enlighet med vad domkapitlet sagt under punkt II:12 bör dispensärenden prövas av domkapitlet.

Som domkapitlet redan framhållit i sitt yttrande över psalmboksbetänkandet efterlyser vi en särskild kyrkans profildel i den kyrkomusikaliska grundutbildningen, motsvarande den som blivande präster får i den pastoralteologiska utbildningen och som skall utgöra villkor för kyrkomusikalisk tjänst i svenska kyrkan.

Domkapitlet i Luleå ser medlemskap i svenska kyrkan som ett självklart krav.

På en punkt vill domkapitlet ansluta sig till kontraktsprosten Bengt Bromans reservation, och det gäller kyrkomusikernas tillhörighet till Svenska Kyrkan. Det har blivit allt vanligare att man, vid utannonsering av församlingsvårdande tjänster, sätter ut tillhörighet till Svenska Kyrkan som en förutsättning, och vi menar, att det måste vara en självklar sak också för en kyrkomusiker, som, inte minst i körverksamheten, ofta har att arbeta med bibliska och andra texter av uppbyggelsekaraktär, och dessutom är den som skall leda koristerna in i gudstjänsten.

Domkapitlet i Visby anser att frågan bör övervägas ytterligare. Det kan t. ex. inte anses tillfredsställande att den som har barnkörsverksamhet kan stå utanför kyrkan.

Domkyrkoorganisternas förening

Synen på Svenska kyrkan som ett trossamfund gör att kyrkomusikern bör tillhöra denna för att kunna vara "lämplig för anställningen" och kunna fullgöra sina församlingsvårdande uppgifter.

Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen (EFS)

Synen på Svenska kyrkan som ett trossamfund gör att kyrkomusikern bör tillhöra Svenska kyrkan för att kunna vara "lämplig för anställningen" och för att kunna vara en värdefull medlem i arbetslaget. Vi anser dock att viktigare än frågan om formellt medlemskap i Svenska kyrkan är lojalitet mot kyrkans arbete och grundläggande målsättning.

17.2

Tillsättningen av kyrkomusikertjänster kommer i huvudsak att följa kyrkokommunala regler. Om en kyrkomusikertjänst trots upprepade ledigförklaranden inte kan tillsättas med en behörig sökande får annan kyrkomusiker anställas.

Utredningens förslag avstyrks av en majoritet bland remissinstanserna som vänder sig mot ett rent kommunalt tillsättningsförfarande, främst av oro för att en objektiv meritbedömning inte kommer att ske men också för att en riksomfattande annonsering av lediga tjänster inte behöver ske vid kommunal tjänstetillsättning.

Förslaget avstyrks sålunda av *domkapitlen i Västerås, Växjö och Karlstad, Domkyrkoorganisternas förening, Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges lärarförbund*. samt ett stort antal församlingar, pastorat och enskilda kyrkomusiker som har gett in spontana yttranden.

Domkapitlet i Västerås avstyrker kyrkokommunal tillsättning, eftersom rekryteringen kan begränsas.

Utredningens förslag om kyrkokommunal tillsättning av kyrkomusikertjänster avstyrks. Skälen är dels att rättssäkerheten i samband med tillsättningen och besvärsrätten begränsas och dels att risk föreligger för en stark geografisk begränsning av rekryteringsområdet – i extremfallet internrekrytering. Meritvärderingen bör även fortsättningsvis göras av *domkapitlet* som resulterar i ett förslag motsvarande dagens.

Domkapitlet i Växjö avstyrker förslaget med hänvisning till att det är svårt att bedöma sökandenas meriter.

Tillsättning av tjänster bör alljämt ske enligt statliga regler. Denna tillsättningsordning tar till vara såväl pastoratens intresse av att välja musiker

som musikernas intresse av att bli anställda med hänsyn till vedertagna meritvärderingsprinciper. Flertalet pastorat torde sakna förutsättningar för att framgångsrikt genomföra den ofta tekniskt komplicerade meritvärdering det här är fråga om. Sådan kompetens finns i domkapitlens kanslier.

Genom att domkapitlet alltfört gör meritbedömning och handhar förslagssättningen krävs inte någon ytterligare föredragning av stiftsmusiker eller liknande utan pastoratet bör kunna fatta beslut utifrån det beslutsunderlag som ansökningshandlingar jämte domkapitlets förslag utgör.

Domkapitlet i Karlstad

I linje med vad domkapitlet tidigare anfört föreslås att organist- och kyrkokantorstjänster tillsätts i samma ordning som hittills, d. v. s. tjänsterna tillsätts av kyrkomusikerdistriktets kyrkoråd inom ett av domkapitlet upprättad förslag.

Beträffande domkyrkoorganist/stiftsmusikertjänst föreslås, att innan domkapitlet upprättar förslag yttrande skall inhämtas från såväl centralstyrelsen som musikaliska akademiens styrelse.

Vidare föreslås att tjänst som domkyrko/stiftsmusiker skall tillsättas efter samråd med stiftsstyrelsen.

Domkyrkoorganisternas förening anser att nuvarande regler skall gälla främst med hänsyn till besvärsrätten.

Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges lärarförbund tar avstånd från kyrkokommunal tillsättning.

KMR/SL tar avstånd från att i ett objektivitetsresonemang föra in begrepp som muntliga referenser och intervjuresultat – instrument som enligt förbundens uppfattning kan ifrågakomma först sedan de tre på objektiva meritvärderingsgrunder bästa kandidaterna placerats på förslag. KMR/SL tar helt avstånd från kyrkokommunal tillsättning. Den fortsatta verksamheten gynnas enligt KMR/SL:s uppfattning bäst av att tillsättning av kyrkomusiker liksom präster sker enligt statliga regler. Denna tillsättningsordning tar till vara såväl pastoratens intresse av att välja musiker som musikernas intresse av att bli anställda med hänsyn till vedertagna meritvärderingsprinciper. Flertalet pastorat torde sakna förutsättningar för att framgångsrikt genomföra den ofta tekniskt komplicerade meritvärdering det här är fråga om. Sådana förutsättningar har däremot efterhand vuxit fram i domkapitlens kanslier.

KMR/SL delar utredningens uppfattning, att det är angeläget att bibehålla en bred rekryteringsbas för kyrkomusikertjänsterna med andra ord fortsatt riksrekrytering. Om kyrkokommunal tillsättning genomförs mot KMR/SL:s vilja, måste rätten att anföra kommunalbesvär kompletteras med en specialregel, som medger sökande, som inte är bosatt i det pastorat, där den sökta tjänsten finns, att överklaga ett tillsättningsbeslut.

Utredningen anser det angeläget, att pastoraten får en särskild möjlighet att inhämta synpunkter utifrån bland annat genom att stiftsmusikern på plats hos pastoratet föredrar ett tillsättningsärende. Om inrättande och tillsättning av kyrkomusikertjänster samt fastställande av omfattningen av uppgifterna i varje tjänst kommer att följa kyrkokommunala regler, kommer antalet lokala förhandlingar att öka markant. Den fackliga organisationens lokala förhandlare på kyrkomusikerområdet kan då behöva motsvarande bistånd från regionala kommunala fackliga förtroendemän, som nu

motsvaras av SL/KMR:s stiftsombud. KMR/SL förutsätter, att medel även i framtiden ställs till förfogande av t. ex. kyrkofonden för sådan förtroendemannatid.

Prop. 1987/88:144
Bilaga 3

Västerås stifts kyrkomusikerförening avstyrker förslaget och anser att obehörig vikarie skall inneha tjänsten längst ett år.

Vi avstyrker utredningens förslag angående tjänstetillsättningar enligt kyrkokommunala regler, eftersom allmänt gällande regler som förtjänst och skicklighet (RF 11 kap. 9§) inte gäller vid kyrkokommunala tillsättningar. Här riskerar vi att godtycklighet kan komma att få ett betydande genomslag.

Förslaget att en obehörig skall kunna inneha tjänsten i två år avstyrkes. Tiden är alltför lång. Max ett år bör tillåtas. Pastoratet skall inte behöva behålla en obehörig kyrkomusiker så länge, att trygghetslagarna ger skyldighet att behålla tjänstemannen.

Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av *domkapitlet i Härnösand, Svenska kyrkans centralstyrelse, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Nämnden för församlings- och pastoratsförvaltning, Göteborgs kyrkliga samfällighet, Sveriges kyrkokamerala förening, och Latholms kyrkliga samfällighet*

Domkapitlet i Skara och Stockholm tillstyrker förslaget med någon mindre förändring.

Musikaliska akademien, Linköpings kommun, och Skara stifts folkhögskola anser att tillsättningen bör ske genom domkapitlet eller stiftsstyrelsen.

Domkapitlet i Uppsala vill ge alla sökande rätt att begära yttrande av stiftsstyrelsen.

Synnerby pastorat framhåller att om kommunalt tillsättningsförfarande införs skall ingen tillsättning ske utan att yttrande inhämtats från sakkunnig, domkyrkoorganist eller stiftsmusiker.

Domkapitlet i Härnösand tillstyrker förslaget.

Domkapitlet anser att det framför allt finns stora tidsvinster att göra om tillsättningsproceduren handhas av pastoraten. Det medför att de tider som kyrkomusikertjänster är vakanta mellan två innehavare kan förkortas, vilket är till stor fördel för den kyrkomusikaliska verksamheten.

Från kyrkomusikaliskt håll har framförts tvivel på pastoratens kompetens att handlägga tillsättningsärenden. Domkapitlet har förtroende för pastoraten i denna fråga, även om det på sina håll kan bli problem i inledningsskedet. Vi förutsätter att pastoraten kommer att få information om de regler som skall gälla.

Kyrkomusikerna är också bekymrade över den korta ansökningstid som gäller för kommunalt reglerade tjänster och att ledigkorgörande bara behöver ske på pastoratets anslagstavla. Domkapitlet har full förståelse för dessa synpunkter men anser att det är en sak man måste komma överens om i avtal.

Domkapitlet är medvetet om att det bland kyrkomusiker finns en ängslan över att tidigare möjligheter att överklaga tillsättningsbeslut ej längre står till buds. Domkapitlet har här förtroende för pastoratens vilja att följa de bestämmelser och avtal som finns. Som ovan framhållits menar vi också att en ordentlig information säkert kommer att ges till pastoraten.

Kritik har under pågående remisstid anförts mot att vid en kyrkokommunalisering så kommer lediga tjänster inte att kungöras i Post- och Inrikes-tidningar.

Församlingarna själva har ett stort intresse av att få så kompetenta sökande och ett så stort urval som möjligt, varför det obligatoriska kungörelseförfarandet, enligt gällande kommunala kollektivavtal, normalt kommer att kompletteras med annonsering i dags- och fackpress.

På samma sätt uttalar sig *Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund* samt *Nämnden för församlings- och pastoratsförvaltning*.

Göteborgs kyrkliga samfällighet

Kyrkonämnden kan inte se någon nackdel i att kyrkomusikerna tillsätts i samma ordning som gäller för övriga kyrkokommunalt reglerade tjänster. Kyrkorådet skall vid en tillsättning givetvis se till församlingens bästa. Om så inte sker får detta prövas i samma demokratiska ordning som gäller hela det kommunala området. Kyrkonämnden kan inte se att det föreligger några motiv till större besvärsmöjligheter för kyrkomusiker än andra kyrkokommunala befattningshavare. Den kritik som förekommit mot betänkandet i denna del är obefogad och får hänföras till en förgången tid då medvetenheten om kyrkomusikens betydelse för församlinglivet måhända inte var lika spridd som idag. Detta hindrar inte att utredningens förslag om möjligheter för pastoratet att inhämta stiftsstyrelsens synpunkter är bra, för den händelse svåra avvägningar är för handen.

Sveriges kyrkokamerala förening och *Laholms kyrkliga samfällighet* anser att tillsättningen helt skall följa kyrkokommunala regler och att stiftsstyrelsen ej skall engageras vid tillsättningsförfarandet.

Domkapitlet i Skara anser att domkapitlet bör pröva de sökandes behörighet innan pastoratet tillsätter en tjänst som kyrkomusiker.

Domkapitlet i Stockholm föreslår en viss mindre förändring i utredningens förslag.

Förslaget följer av nedanstående lagparagraf som kan tillfogas efter 10 § i förslag till lag:

”Ansökan till kyrkomusikertjänst – där pastorat är huvudman – skall vara pastoratskyrkorådet tillhanda inom tre veckor efter det annonsen varit intagen i Kyrkans tidning. Pastoratskyrkorådet skall därefter sända ansökningshandlingarna jämte eget ev. yttrande över sökandena till stiftsstyrelsen, som efter hörande av stiftsmusikern, upprättar förslag på – om möjligt – tre behöriga sökande i ordning efter deras förtjänst och skicklighet.

Stiftsstyrelsens förslag får överklagas hos svenska kyrkans centralstyrelse. Sedan stiftsstyrelsens förslag vunnit laga kraft skall pastoratskyrkorådet utse en på förslaget upptagen sökande till tjänsten.

Stockholms domkapitel anser att stiftsstyrelsen bör anses ha en sådan kompetens att den kan tillsätta stiftsmusiker utan att dessförinnan ha inhämtat yttrande över ansökningshandlingarna från svenska kyrkans centralstyrelse. Enligt domkapitlets förslag på denna punkt kan därför 11 §, 1 st. i förslag till lag utgå.

Liksom hittills bör rikets musikaliska råd, musikaliska akademiens styrelse, få tillfälle att yttra sig över ansökningar till domkyrkoorganisttjänst (Jämför gällande kyrkomusikerförordning 30 §, 2 mom:)

Musikaliska akademien anser att domkapitlet eller stiftsstyrelsen (med motsvarande kompetens) skall sköta tillsättningen.

Avgörande för att undvika inkompetent eller godtycklig behandling måste vara att domkapitlet (eller enligt betänkandet stiftsstyrelsen, i det fall denna enligt akademiens förslag får motsvarande kompetens) alltid inkopplas.

Linköpings kommun har en likartad bedömning.

För att garantera objektiv och korrekt behandling av alla sökande anser *Linköpings kommun* att Stiftsstyrelsen bör ta över den funktion som domkapitlet tidigare hade d. v. s.

Stiftsstyrelsen utarbetar förslagsordning för de sökande
Överklagande från samtliga sökande (inom och utom församlingarna/pastoraten) ska kunna ske till Stiftsstyrelsen.

Skara stifts folkhögskola anser att stiftsstyrelsen bör upprätta förslag från vilka kyrkoråden har att välja kyrkomusiker.

Domkapitlet i Uppsala föreslår rätt även för sökande till organist- eller kantorstjänst att begära yttrande av stiftsstyrelsen.

Domkapitlet i Strängnäs framhåller att tjänsten bör ledigkungöras genom rikstäckande annonsering.

Tjänsterna bör som hittills tillsättas på lokal nivå. Domkapitlet finner det angeläget, att tjänsterna utannonseras så att det blir möjligt att få rikstäckande information om lediga tjänster, exempelvis genom införande i Post- och Inrikes Tidningar. Domkapitlet ifrågasätter om ej ett obligatorium här bör införas. Kyrkorådet bör ha rätt att inhämta yttrande från domkapitlet beträffande de sökande till kyrkomusikertjänst.

Domkapitlet i Luleå anser också att tillsättningsreglerna bör innehålla en garanti för rikstäckande annonsering.

En svaghet i förslaget är, att en tjänst kan tillsättas utan att alla intresserade har möjlighet att söka tjänsten, eftersom det inte finns någon garanti för rikstäckande annonsering, av typ Post- och Inrikes Tidningar; man bara rekommenderar "så stor spridning som möjligt". Tillsättningsreglerna bör därför innehålla någon föreskrift, som garanterar att en ledig tjänst kommer till kännedom för alla intresserade, varvid särskilt uppmärksammas *Kyrkomusikernas Tidning*, *Kyrkans tidning* etc. Stiftsstyrelsen bör, som ovan sagt, göra en bedömning av samtliga sökandes behörighet och lämplighet, samt föra upp de tre mest förtjänta på förslag; Stiftsstyrelsen bör sålunda inte bara på begäran av kyrkorådet yttra sig över ansökningarna.

Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen ser på tillsättningsförfarandet med tanke på de s. k. samarbetskyrkorna.

När det gäller tillsättande av tjänsteinnehavare anser EFS det lika angeläget med samråd för att säkra god samverkan mellan avtalsparterna. § 4 i Modell för samarbetsavtal utgör här en bra ram för sådant samråd. Vid tjänstetillsättningen måste främst beaktas skicklighet relaterad till samarbetskyrkans behov. Bland dessa behov vill EFS också framhålla "andlig tradition", något som nämns i Framtid i samverkan betr. tillsättning av prästtjänster (SOU 1986:17 s. 142).

III Utbildningen av kyrkomusiker

Utredningens utbildningsförslag i deras helhet tillstyrks eller lämnas utan erinran av *länsskolnämnden i Östergötlands län, domkapitlen i Skara, Strängnäs, Västerås, Karlstad och Luleå, Örnsköldsviks kommun, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Nämnden för församlings- och pastoratsförvaltning, Kyrkomusikernas riksförbund/Sveriges lärarförbund, Domkyrkoorganisternas förening, Nöbbele, Saltsjöbudens och Viksjö församlingar, Sveriges kyrkokamerala förening samt Laholms och Göteborgs kyrkliga samfälligheter.*

Högre kyrkomusikerutbildning

19.2

Dagens högre kyrkomusikerutbildning innehållande grundkurs och alternativa påbyggnadskurser – praktisk-pedagogisk eller musikpedagogisk – ersätts med en sammanhållen kurs om 160 poäng som leder till organistexamen. Fyllnadstjänstgöring för organister bör därmed inriktas på den kommunala musikskolan.

I huvudsak vinner förslaget stöd hos remissinstanserna.

Flera av dem är dock kritiska mot den ensidiga inriktningen på den kommunala musikskolan. Några vill ha ett ökat antal utbildningsplatser och flera föreslår praktik av olika slag. Ett par yttranden förordar en omläggning av den musikpedagogiska utbildningen.

Utredningens förslag till högre kyrkomusikerutbildning tillstyrks av *universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), Musikaliska akademien, domkapitlet i Härnösand, SACO/SR, pastoralinstitutet i Uppsala och Västerås stifts kyrkomusikerförening.*

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)

UHÄ tillstyrker utredningens förslag att nuvarande högre kyrkomusikerutbildning, innehållande en grundkurs (120 poäng) och en påbyggnadskurs (40 poäng) – praktisk-pedagogisk alternativt musikpedagogisk – ersätts med en sammanhållen utbildning om 160 poäng som leder till organistexamen.

UHÄ anser att den praktisk-pedagogiska påbyggnadskursen i sin nuvarande form bör slopas, eftersom den av studieorganisatoriska skäl inte tjänar sitt syfte längre. Denna sammanhållna kurs om 40 poäng har – som

utredningen framhåller – under senare år inte kunnat samordnas med musikhögre utbildningen sedan denna efter reformeringen under slutet av 1970-talet haft praktiskt momenten utspridda under samtliga fyra läsår. UHÅ ställer sig däremot tveksamt till utredningens förslag att kyrkomusiker som genomgått den nya högre utbildningen skulle komma att stå helt utanför tjänstgöring i det allmänna skolväsendet. Att de studerande inte valt den nuvarande praktisk-pedagogiska påbyggnadskursen i sin fyraåriga studiegång behöver inte betyda att de är ointresserade av fyllnadstjänstgöring inom skolan. Det kan snarare bero på att de inte varit beredda att efter tredje läsåret praktiskt taget upphöra med den kyrkomusikaliska förberedelsen för att under det fjärde året helt inrikta sig på musikhögre utbildningen. Enligt UHÅ:s mening bör man överväga om det är möjligt att i en sammanhållen 160-poängsutbildning inrymma en pedagogisk förberedelse om sammanlagt 40 poäng – utspridd under större delen av hela utbildningstiden – som skulle kunna ge kompetens för fyllnadstjänstgöring inom såväl allmänna skolväsendet som kommunala musikskolan. Denna frågeställning skall också ses mot bakgrunden av att utredningen enligt UHÅ:s uppfattning inte på ett helt övertygande sätt löst problemet med utbildning för kombinationstjänster avsedda för såväl kyrkomusikalisk verksamhet som tjänstgöring inom allmänna skolväsendet. Vid prövning av frågan bör beaktas kommande utbildningsplaner för de nya lärarutbildningarna för grundskola och gymnasieskola och de krav dessa ställer på musikhögre utbildningens kompetens.

Enligt utredningens uppfattning bör frågan om yrkespraktik i den högre kyrkomusikerutbildningen lösas genom initiativ från svenska kyrkan.

UHÅ vill framhålla att kyrkomusiken vid sidan av den religiösa funktionen även skall tillgodose allmänskulturella behov inom musiklivet. Kyrkomusikerutbildningen kan därför inte vara lika starkt konfessionellt präglad som prästutbildningen. Kyrkomusikerna utbildas inte heller för att bli verksamma enbart inom svenska kyrkan utan också inom andra trossamfund. Den normala ordningen är att ansvaret för att organisera praktiken för högskolans utbildningar ligger på respektive anordnare av utbildningen. Av dessa skäl anser UHÅ att berörda högskoleenheter som ansvariga för kyrkomusikerutbildningen också bör svara för de studerandes praktik. Detta måste dock ske i ett nära samarbete med dem som tillhandahåller praktiken – i detta fall främst svenska kyrkan – och förutsätter också som hittills ett aktivt engagemang från kyrkans sida.

UHÅ gjorde år 1985 en viss revidering av utbildningsplanen för kyrkomusikerlinjen. Revideringen var en följd av UHÅ:s tidigare beslut att se över samtliga utbildningsplaner inom högskolan. I avvaktan på de förslag som kyrkomusikerutredningen skulle komma att lägga fram avstod UHÅ dock från en mer genomgripande revidering. Efter det att statsmakterna tagit ställning till kyrkomusikerutredningens förslag kommer UHÅ att revidera utbildningsplanen för kyrkomusikerlinjen med beaktande av ställningstagandena.

Domkapitlet i Härnösand

Härnösands stift har de senaste åren haft svårigheter att tillsätta vakanta organisttjänster. Det finns bara 19 organisttjänster i stiftet och av dessa uppehålls f. n. sex av vikarier. Ytterligare några tjänster har dispenserade innehavare. Det är viktigt för stiftets musikliv och för fortbildning av andra kyrkomusiker att organisterna har en god utbildning. Vi hoppas mycket på organistutbildningen i Piteå som nu börjat och vi önskar att platsantalet där om möjligt kan utökas något. Domkapitlet tillstyrker förslaget om en 160-poängsutbildning för organister.

Domkapitlet i Uppsala anser i motsats till utredningen att de studerande i den högre musikutbildningen skall stimuleras till breddad utbildning.

Svenska kyrkans centralstyrelse bejakar en sammanhållen utbildning om 160 poäng som leder till organistexamen.

De förändringar utredningen pekar på i det följande är av två slag. Dels gäller det förslag om en sammanhållen utbildning om 160 poäng som leder till organistexamen, och dels är det fråga om vissa mindre förändringar i utbildningen, vilka överenskommit vid en konferens med företrädare för kyrkomusikerlinjerna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Det förstnämnda förslaget beträffande organistexamen vill centralstyrelsen i princip bejaka. Innehållet i den nämnda överenskommelsen är, som utredningen framhåller, i linje med kyrkomötets önskemål. Förändringens omfattning står dock ej helt klar. Den tillkommande utbildningen rörande kyrkoårets och psalmtexternas teologi bör kunna vara utgångspunkt för en slags teologisk grundkurs. Utbildningen behöver också innefatta undervisning i kyrkokunskap jämte viss administration. Med ansvaret för en del av församlingens arbete följer alltid ett mått av administration. Den delvis förändrade inriktningen av ämnet psykologi och pedagogik är i och för sig värdefull, men kan inte bedömas som tillräcklig för bearbetning av kyrkomusikerns identitet i yrkesrollen och lagarbetet i församlingen.

I utredningen sägs (sid. 192) att de av utredningen redovisade förändringarna i rimlig utsträckning tillgodoser kyrkomötets önskemål och att Svenska kyrkan själv får ta initiativ och ansvar om ytterligare förstärkningar i enlighet med 1984 års kyrkomötes önskemål anses behövas. I detta sammanhang framhåller utredningen att "inom ramen för det statliga utbildningsansvaret ligger inte starkt konfessionellt präglade inslag i en kyrkomusikers utbildning".

1984 års kyrkomötes önskemål beträffande utbildningen gäller inte sådant som enskilda kyrkomusiker på frivillig basis kan avgöra om de vill ta del av eller ej. De nödvändiga förstärkningarna bör därför ingå som en del av den ordinarie utbildningen. Med hänsyn dels till lagförslaget och dels till Svenska kyrkans dominerande ställning som avnämare är invändningen att det rör sig om "starkt konfessionellt präglade inslag" inte hållbar. Det är inte heller sagt att en eventuell ytterligare förstärkning av det som Läro-nämnden vid KM 1984 kallade "frågor om kyrkans tro och liv" behöver bli så starkt konfessionellt präglad. Vilken eventuell ytterligare förstärkning av den teoretiska utbildningen, utöver den ovan nämnda, som kan krävas är det svårt att utifrån utredningens förslag klart ange.

Centralstyrelsen betonar också att utbildningen behöver kompletteras på ett par punkter. Det gäller dels en praktikperiod som ger en bred bild av församlingsarbetet, dels elevernas deltagande i den "samverkansvecka", som numera ingår som ett obligatoriskt moment i övriga kyrkliga yrkesförberedande utbildningar. Båda dessa moment måste utgöra obligatoriska delar i den fastställda utbildningsplanen.

Domkapitlet i Luleå betonar också behovet av handledd församlingspraktik och deltagande i samverkansveckorna.

SACO/SR tillstyrker förslaget om en sammanhållen kurs om 160 poäng och instämmer med utredningen i att fyllnadstjänstgöringen i skolväsendet för organisten därmed begränsas till den kommunala musikskolan. Detta bör finnas angivet i den kommande författningen.

Sveriges förenade studenkårer (SFS) varnar däremot för en ensidig inriktning på kommunala musikskolan och föreslår en omläggning av den musikpedagogiska utbildningen.

Utredningen föreslår att fyllnadstjänstgöring för organister bör inriktas mot den kommunala musikskolan. Man vill på sikt ta bort möjligheten till fyllnadstjänstgöring i det allmänna skolväsendet. Anledningarna till att man kommer med ett sådant förslag verkar framför allt vara två, nämligen att ingen väljer den varianten, samt praktiska svårigheter med studiegången. SFS anser att de anledningar utredningen för fram är svaga. De studerandes utbildningsval beror på bl. a. bristande information, tradition samt okunnighet om framtida yrkessituation. Dagens situation vad gäller studiegången uppmuntrar knappast den studerande att välja praktiskt-pedagogiskt tillval. Om man istället förde in de moment som i dag ligger under det fjärde året tidigare i utbildningen samtidigt som man flyttade en del "kyrkomusikämnen" till fjärde årskursen skulle troligen problemet minska.

I dagens arbetssituation för kyrkomusikern är en stor del av tjänsten förlagd till arbete med barn och ungdom. Detta kräver att den blivande kyrkomusikern har en god insikt i och förståelse för barn och ungdomars musikkultur. Därför skulle det vara av stor nytta för den blivande kyrkomusikern att genom ett praktiskt-pedagogiskt tillval få ta del av andra musikstilar än den traditionella kyrkomusiken. Ensembleimprovisation, spel på elektriska instrument, samt jazz och folkmusik är några sådana exempel.

Beträffande det musikpedagogiska tillvalet anser SFS att det finns anledning att även där försöka, att i större utsträckning, föra in den musikpedagogiska delen av utbildningen tidigare.

Även *universitets- och högskoleämbetet* ifrågasätter om de som genomgått den högre kyrkomusikerutbildningen skall uteslutas från fyllnadstjänstgöring i det allmänna skolväsendet.

Ingesunds musikskola uttalar sig också för en möjlighet för organister att söka fyllnadstimmar inom grundskola och gymnasium.

Skara stifts folkhögskola understryker att utbildning i liturgik och församlingsarbete bör ingå i den högre utbildningen.

Lägre kyrkomusikerutbildning

20.2

Den lägre kyrkomusikerutbildningen, som skall leda till kantorsexamen, organiseras om och samordnas till vissa delar med den högre utbildningen. En form av kantorsutbildning skall vara en tvåårig högskoleutbildning avsedd för kantorer med enbart kyrkomusikalisk tjänstgöring. Ett annat alternativ utgörs av en fyraårig utbildning till musiklärare (för undervisning i grundskolan och gymnasieskolan eller för verksamhet som instrumental- och ensembleledarpedagog) och kantor, varvid ett kyrkomusikaliskt tillval ingår i utbildningen. Examinationen skall ligga under UHÅ:s ansvar.

Utredningens förslag i denna del möter blandade reaktioner. I stora drag tillstyrks de av remissinstanserna i synnerhet vad avser den tvååriga utbildningen. Många tar upp diskussion om vilka utbildningsanstalter som är lämpligast för de föreslagna utbildningsvägarna. Folkhögskolans speciella karaktär betonas i flera yttranden. Betygsfrågan och behovet av praktik berörs också i en del yttranden, liksom frågan om utbildningens dimensionering.

Förslagen till lägre kyrkomusikerutbildning tillstyrks i allt väsenligt av av *skolöverstyrelsen*, *länsskolnämnden i Västerbottens län*, *domkapitlet i Västerås*, *Härnösand* och *Luleå* samt *Stiftelsen Stora Sköndal*.

Skolöverstyrelsen tillstyrker förslaget till utbildning men vill inte att huvudmannaskapet för examinationen vid folkhögskolekurserna ändras.

Enligt utredningen bör två olika studievägar leda fram till kantorsexamen, antingen en tvåårig utbildning vid fyra folkhögskolor och Sköndalsinstitutet eller ett kyrkomusikaliskt tillval inom musiklärarlinjen i högskolan. SÖ tillstyrker detta förslag.

Det är enligt SÖ:s mening angeläget att kantorsutbildningen inom folkhögskolan inte skiljer sig från övrig utbildning där när det gäller inträdesprov. Intagningsprov bör sålunda inte förutsättas för framtida kantorsutbildning inom folkhögskola utan antagningen bör baseras på ett bredare underlag så att möjligheter ges att ta hänsyn till bl. a. sociala omständigheter och längden av tidigare utbildning.

Utredningen föreslår att kantorsutbildningen avslutas med en formell examination. Detta innebär en avvikelse från de principer som gäller för folkhögskolan och kommer utan tvivel att styra arbetet under kursen på ett påtagligt sätt. SÖ finner sig trots denna omständighet inte böra avstyrka den föreslagna konstruktionen. Med tanke på utbildningens yrkesförberedande karaktär synes en efter avslutad kurs genomförd examination vara nödvändig.

Hittillsvarande erfarenheter av examination i Musikaliska akademins regi för motsvarande utbildning ger inte anledning att förorda någon förändring av huvudmannaskapet för denna funktion.

Utredningen föreslår att examination också skall innebära betygsättning. SÖ ifrågasätter behovet härav och vill påpeka svårigheterna att åstadkomma godtagbara normer för en betygsättning som skall genomföras av varierande grupper av examinatore. SÖ föreslår att examinationen i fråga om kantorer endast skall avse att pröva om den sökande kan godkännas eller inte.

Länsskolnämnden i Västerbottens län

Från länsskolnämndens utgångspunkter har i första hand de av utredningens skisserade tre förslagen (s. 199–200) till utbildningen för kantor med kombinationstjänst intresse. Nämnden finner de tre förslagen realistiska och genomförbara och tillstyrker dem. Nämnden tillstyrker också förslaget (s. 200) om åtgärder för att möjliggöra viss samordning av lägre och högre kyrkomusikalisk utbildning.

Domkapitlet i Västerås

Utredningens förslag tillstyrks. När det gäller nuvarande organist- och kantorsexamen kommer statens medverkan att upphöra. Detta innebär att

någon annan måste ordna denna typ av utbildning eftersom den är nödvändig för rekrytering av kyrkomusiker och kyrkans behov av vikarier.

Prop. 1987/88:144
Bilaga 3

Domkapitlet i Härnösand

Utredaren föreslår att de s. k. sommarkurserna slopas och att utbildning av kantorer sker genom en tvåårig 80 poängs högskoleutbildning som leder till kantorexamen. Utbildningen skall erbjudas på ett flertal platser, bl. a. vid Mellansels folkhögskola. Det föreslås också en fyraårig utbildning till musiklärare/kantor och instrumentallärare/kantor. Domkapitlet tillstyrker förslaget. Vi är positiva till att utbildningarna till kantor och organist samordnas organisatoriskt och betygsmässigt.

Stiftelsen Stora Sköndal framhåller sammanfattningsvis bl. a.

att den föreslagna kantorsutbildningen på två år och om 80 poäng måste ha en nära anknytning till utbildningen vid musikhögskolornas kyrkomusikerlinjer så att 80 poäng skall gälla som 80 poäng också för den föreslagna kantorsutbildningen vid folkhögskolorna och vid Sköndalsinstitutet,

att en förändring av utbildningen vid musikhögskolorna kommer till stånd så att de pedagogiska utbildningsmoment som ingår i den pedagogiska examen för kyrkokantorer tidsmässigt flyttas fram och ingår i de två första studieårens utbildning vid musikhögskolorna.

Förslaget i vad avser *den tvååriga utbildningen* tillstyrks av *universitetets- och högskoleämbetet (UHÄ)*, som dock inte vill ansvara för examination vid folkhögskolorna.

Inom UHÄ – bl. a. i den närmast berörda planeringsberedningen – har den modell för kantorsutbildning som regionstyrelsen för Göteborgs högskoleregion pekat på diskuterats som ett alternativ till det av utredningen lagda förslaget. En kantorsutbildning som i sin helhet vore organiserad som en allmän utbildningslinje inom högskolan skulle – i likhet med vad som gäller för många andra högskoleutbildningar – innebära större möjligheter att få en likvärdig utbildning på olika orter i landet. En nackdel skulle dock vara distansen mellan beslutsfattande högskoleenheter och den utlokaliserade utbildningen vid folkhögskolorna. Men framför allt skulle modellen kunna innebära ett främmande intrång i folkhögskolornas verksamhet. UHÄ anser det viktigt att slå vakt om folkhögskolornas vedertagna frihet att anordna utbildning (även viss yrkesutbildning) efter sina egna värderingar och mål. Vid berörda folkhögskolor och Sköndalsinstitutet finns dessutom idag erfarenheter av och resurser för kantorsutbildning. UHÄ tillstyrker därför utredningens huvudförslag beträffande den tvååriga kantorsutbildningen.

UHÄ har för sin del inte anledning till invändningar mot utredningens förslag att genom tillträdesbestämmelser, vägledande utbildningsplan och examinationsformer höja kvaliteten på folkhögskolornas kantorsutbildning. Om examinationen av kantorer i enlighet med utredningens förslag skulle läggas under UHÄ:s ansvar, skulle detta dock innebära en klar begränsning av folkhögskolornas autonomi. UHÄ avstyrker därför utredningens förslag att UHÄ bör ansvara för examinationen och fastställa kurskraven för kantorsutbildningen vid folkhögskolorna. UHÄ vill samti-

digt framhålla betydelsen av ett nära samarbete mellan berörda folkhögskolor och högskolor i syfte att uppnå jämförbara resultat i kantorsutbildningen. Detta är inte minst viktigt för de studerande när de skall tas emot på arbetsmarknaden eller gå vidare i utbildning som bygger på kantorsexamen.

UHÄ är i huvudsak också positivt till förslaget om en fyraårig utbildning för kombinationstjänster.

UHÄ stöder utredningens förslag att utbildning för kombinationstjänster anordnas i anknytning till musiklektörutbildning och kyrkomusikalisk utbildning. UHÄ är dock för närvarande inte berett att ta ställning till frågan om lämpligaste utbildningskombination och poängomfattning för den kyrkomusikaliska förberedelsen. Denna fråga bör behandlas i samband med utformningen av den reformerade lärarutbildningen efter statsmakternas ställningstaganden till kyrkomusikerutredningens förslag.

Utredningen föreslår att regeringen uppdrar åt UHÄ att undersöka möjligheterna till ytterligare en kombinationsutbildning inom ramen för högst 180 poäng. Enligt UHÄ:s uppfattning bör man inte eftersträva utbildning som skall ge behörighet i tre avseenden, nämligen till kantor, musiklektör i grundskolan samt lärare i alternativt svenska, ett modernt främmande språk eller matematik. Innan en undersökning företas bör ett klart behov av en sådan utbildning ha påvisats. UHÄ ställer sig därför avvisande till utredningens förslag om uppdraget till UHÄ.

Geijerskolan

Geijerskolan ser mycket positivt på utredningens förslag om en *samlad tvåårig kyrkokantorsutbildning*. Det är skolans uppfattning att en tvåårig utbildning är nödvändig för att ge de studerande tillräcklig förberedelse för alla de uppgifter som åvilar dagens kyrkomusiker. Kyrkans folkhögskolor har stora möjligheter att ge eleverna utbildning i ämnen som berör kyrkans tro och liv och låta dem få praktisk användning av dessa kunskaper i ett regelbundet gudstjänstliv.

Beträffande utredningens förslag om en viss *samordning mellan den framtida kantorsutbildningen och den högre kyrkomusikerutbildningen* råder tveksamhet hos några remissinstanser.

UHÄ anser att utredningen är oklar på denna punkt och att relationen mellan den lägre och den högre utbildningen i fråga om mål, innehåll m. m. behöver närmare klargöras.

Musikaliska akademien är också tveksam.

Vad som sägs om att folkhögskolornas resp. Sköndals tvååriga utbildning skulle kunna tillgodoräknas vid musikhögskolestudier väcker en lång rad frågor. En grundläggande förutsättning för att man utan vidare skulle kunna gå två år i lägre utbildning, med avslutande yrkesinriktad examen som en avrundad helhet, och därefter utan vidare kompletteringar fortsätta ytterligare två år vid högskola och då avlägga högre kyrkomusikerexamen är att kursplaner, intagning, fördelning av stoffet över studietiden m. m. är totalt samordnade över hela landet, vilket förefaller vara en utopi.

Även om anordningar av någon art kunde inrättas, förefaller det olämpligt

Domkapitlet i Luleå har annan uppfattning.

Utbildningsplanen för kantorer förefaller bra. Speciellt tilltalande är tanken på en viss samordning av den lägre och den högre utbildningen, eftersom kyrkokantorsexamen redan nu för många fungerar som en "förberedande utbildning" för musikhögskolorna. Då skulle man slippa ifrån den dubblering av studierna, som den nuvarande ordningen ofta innebär.

Svenska kyrkans centralstyrelse går på samma linje.

Det är viktigt att få till stånd en samordning mellan den lägre och den högre kyrkomusikerutbildningen. Den som genomgått den lägre utbildningen bör utan att behöva börja om från början kunna komplettera sin utbildning och gå vidare till organistexamen. I utredningen pekas på behovet av samordning och därvid noteras att samma typ av utvärdering bör gälla för bägge utbildningarna (sid. 200). Utöver detta kräver den önskade samordningen att uppläggningsen av de två första åren av den högre utbildningen så långt möjligt parallelliseras med den lägre utbildningen.

Delade meningar råder också om *förläggningen av den lägre kyrkomusikerutbildningen*.

SACO/SR ifrågasätter folkhögskolans roll i detta sammanhang.

SACO/SR anser att såväl den högre som den lägre kyrkomusikerutbildningen skall anordnas vid statliga högskoleenheter som har musiklektörutbildning. Därför avvisar organisationen förslaget att viss del av utbildningen skall finnas både i högskolan och vid folkhögskolor. Dessa båda utbildningsformer har olika inriktning och syften. Det är inte lämpligt att UHÄ ansvarar för examinationen av studerande vid folkhögskola, och den högskoleförlagda och den folkhögskoleförlagda kantorsutbildningen bör inte likställas med varandra.

SFS förespråkar högskolorna som lämpligast.

SFS anser att ett krav måste vara att utbildningen ska vara jämförbar oavsett utbildningsort. Det kan bli svårt att klara av detta när utbildningen föreslås finnas både på de nuvarande folkhögskolorna och högskolan. Varje folkhögskola har i dagens läge en tydlig profil. *SFS* ser en risk i att antingen den profilen suddas ut, vilket vore synd för folkhögskolans övriga verksamhet, eller att man tar fram den så mycket att det blir svårt med en jämförelse mellan de olika skolorna. Dessutom skall ju utbildningen jämföras med den som bedrivs på högskolan. Med detta vill *SFS* säga att det bästa måste vara att all kyrkomusikerutbildning bedrivs på musikhögskolorna.

Ett krav som måste finnas på högskoleutbildning är att det inte får finnas några återvändsgränder. Det måste alltså finnas möjlighet att efter genomgången 80 poängsutbildning fortsätta till organistexamen. De poäng man tar på den lägre utbildningen måste vara lika mycket värda som de som är lästa på musikhögskolan på den högre utbildningen. Det bör alltså gå att översätta de kurser som finns på den lägre utbildningen till motsvarande på den högre utbildningen. Detta för att man som studerande ska ha möjlighet

att senare "bygga på" till organistexamen och då ej tvingas läsa alla 160 poängen. SFS menar att sannolikheten för att ha direkt jämföra poäng är betydligt större när de båda utbildningarna är förlagda på högskolan.

Musikaliska akademien redovisar däremot i huvudsak positiva erfarenheter av utbildningen vid folkhögskolorna.

Betr. förläggningen av denna lägre utbildning kan akademien nu efter flerårig försöksverksamhet bekräfta att de hittills provade folkhögskolorna väl – i fallet Mellansel med viss tvekan – fyller de krav som kan ställas. Förslaget att till de tre ytterligare lägga Skara stifts folkhögskolor i Hjo kan akademien inte taga ställning till förrän förhållandena vid skolan, lärar-kompetensen och andra omständigheter prövats.

Detta aktualiserar frågan om hur utbildningen rent allmänt kommer att organiseras. BetänkanDET förutsätter att frågan om huvudmannaskap går att lösa, så att folkhögskolorna (under SÖ) kan få del av sin undervisning överförd till UHÄ. Förutsättningen är då att rätt kunskap skapas.

Domkapitlet i Lund föreslår att kantorsutbildningen uteslutande förläggs till ett antal folkhögskolor.

Om den föreslagna kantorsutbildningen vid musikhögskolorna slopas och i stället en två-årig utbildning i stil med den på Stora Sköndal förläggs till ett antal folkhögskolor med kyrklig och musikalisk inriktning skulle högskolekompetens inte behövas för kantorsutbildningen. Samtidigt skulle nivå och kvalitet på utbildningen kunna tillgodoses på ett annat sätt än vid dagens sommarkurser. Behovet av en lägre "orgelspelarutbildning" skulle också bortfalla. Även de mindre tjänster, som kan komma att finnas på vissa håll borde kunna tillsättas med någon med denna kantorsutbildning. Domkapitlet förordar, att kantorsutbildning enligt de här föreslagna linjerna genomförs under alla omständigheter.

Domkapitlet i Visby framför liknande synpunkter.

När det gäller utbildningsfrågorna känner domkapitlet tveksamhet inför förslaget att examinationen av den lägre utbildningen skall ligga under UHÄ. Likaså är förslaget att endast knyta vissa skolor till utbildningen väl stelt, överhuvudtaget har utredningen genom en mycket stark anknytning till de statliga högskolorna gjort det svårare för lokala initiativ när det gäller kyrkomusikerutbildningen. Kyrkomusikersituationen i stora delar av vårt land i dag och under överskådlig framtid talar för ett flexibelt system där varje stift ges möjlighet till decentraliserad kyrkomusikerbildning och där utifrån kyrkomusikalisk synpunkt lämpliga dispenser ej försvåras genom t. ex. orealistiska kunskapskrav av annat slag.

Rikskommittén för svensk kyrkomusik (RISK) delar utredningens uppfattning att nuvarande kyrkokantorsutbildning bör utökas och knytas till "kyrklig" folkhögskoleverksamhet.

Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation tillstyrker förslaget att kantorsutbildningen förläggs till folkhögskolorna i Hjo, Mellansel, Oskarshamn och Ransäter med anknytning till svenska kyrkan och Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen.

De fyra föreslagna skolorna har en bra geografisk spridning med goda möjligheter att förbereda eleverna för kommande arbetsuppgifter i första hand i kyrka och samfund. Skolorna kan ge inblick i ämnen som rör kristet liv och tro, erbjuda regelbundet gudstjänstliv och ordna praktik i församlingar, som ligger i skolans närhet. Där får eleverna rycka in som vikarier, delta i körsång och musikgudstjänster. Tillfällen till praktik av olika slag finns också vid de många arrangemang som ordnas av skolorna själva.

Svenska kyrkans centralstyrelse betonar vikten av en spridning av utbildningen.

Förslaget att all kantorsutbildning skall genomföras i form av en sammanhållen utbildning om 80 poäng bejakas. Likaså tillstyrks att utbildningen förläggs till musikhögskolorna, Sköndalsinstitutet och ett antal folkhögskolor. Det är viktigt att denna utbildning, såsom utredningen föreslår, finns på ett flertal orter i landet.

Som bilaga 10 till utredningen finns utkast till en vägledande utbildningsplan för kyrkokantorsutbildning vid folkhögskola. I likhet med vad som gällde vid utarbetandet av motsvarande plan för fritidsledarutbildning förutsätts att ett brett samråd äger rum innan SÖ fastställer planen och tillhörande allmänna råd. Redan nu kan påpekas att de 10 poäng som föreslås få fördelas lokalt inte bör inriktas på allmänna ämnen utan avse studier inom församlingens musikverksamhet.

Domkapitlet i Linköping och Tjärstads pastorat vill i detta sammanhang framhålla Vadstenas betydelse som utbildningsort.

När det gäller *den lägre utbildningens dimensionering*, råder delade meningar bland de remissinstanser som uttalat sig om den.

Universitets- och högskoleämbetet

Eftersom utredningen beräknar en genomsnittlig examination av 86 kantorer per år bör det angivna antalet årsstudieplatser (85–90) i stället avse nybörjarplatser.

Med hänsyn till det begränsade antalet platser totalt för den lägre kyrkomusikerutbildningen ifrågasätter UHÄ utredningens förslag att förlägga den tvååriga kantorsutbildningen till ytterligare en folkhögskola. Detta skall ses mot bakgrunden av dels en beräknad minskad dimensionering efter den första tioårsperioden (från 86 till 67 platser årligen), dels att tre högskoleenheter föreslås få endast 15 platser sammanlagt, innebärande genomsnittligt så små grupper som fem studerande i varje. UHÄ anser att de föreslagna tio platserna för den berörda folkhögskolan i stället bör fördelas på de tre orterna med högskoleutbildning, nämligen, Malmö, Göteborg och Piteå samt eventuellt Stockholm (Sköndalsinstitutet).

Utredningens förslag om kombinationstjänster har bemötts positivt av remissopinionen. Utredningen har dock uppskattat antalet platser för kombinationsutbildning lärare/kantor till endast 5-10 sammanlagt per år på fyra orter. Dessutom anger utredningen att den föreslagna dimensioneringen rymmer en osäkerhetsfaktor, eftersom den föreslagna utbildningen i fråga kommer att ske efter de studerandes fria val. UHÄ delar universitetets i Lund (musikhögskolan i Malmö) uppfattning att inga dimensioneringsberäkningar kan utgå från en så slumpartad förutsättning. Det är bl. a. mot denna bakgrund som UHÄ har ifrågasatt om kyrkomusikerna som genom-

gått den högre kyrkomusikerutbildningen i framtiden skall uteslutas från eventuell fyllnadstjänstgöring i det allmänna skolväsendet.

UHÅ tillstyrker utredningens förslag att kombinationsutbildning anordnas endast vid de fyra högskoleenheter som har både kyrkomusikalisk utbildning och musiklärarutbildning.

Domkapitlet i Härnösand

I Härnösands stift har antalet kyrkokantorstjänster ökat starkt de senaste åren. 1980 hade vi 21 stycken, nu 1986 har vi 37 stycken. Kyrkokantorstjänsten är en användbar tjänstetyp. Veckotimtalet varierar här i stiftet mellan 12 och 28 och den förekommer i såväl små som stora församlingar. Tack vare kyrkokantorsutbildningen i Mellansel har vi fått fler behöriga sökande till tjänsterna än tidigare. Läget är dock långt ifrån så bra som man kunde önska. Rörligheten är stor och särskilt de mindre tjänsterna är svåra att besätta. En tredjedel av tjänsterna, tolv stycken, är f. n. vakanta och uppehålls av vikarier.

När den nya organisationen träder i kraft kommer vi att ha omkring 70 kantorstjänster i stiftet, d. v. s. nästan en fördubbling jämfört med idag. Eftersom vi här i stiftet inte har någon reserv av kantorsutbildade, kommer vi att gå in i den nya organisationen *dels* med den brist vi redan har, *dels* med brist på sökande till nyinrättade tjänster. Vi anser därför att antalet utbildningsplatser per år under tioårsperioden fram till 1997 inte bör understiga 100. Av utbildningsplatserna bör om möjligt 15 förläggas till Mellansel.

Svenska kyrkans centralstyrelse

Det kan ifrågasättas om utredningen inte räknat i underkant vad gäller behovet av utbildningsplatser. Enligt bilaga 9 räknas med att under en första 10-årsperiod skall 80% av de nyutbildade gå ut på arbetsmarknaden som kyrkomusiker. Med hänsyn till de erfarenheter som finns beträffande dem som genomgått den högre utbildningen och eftersom ett antal av dem som går den lägre kommer att söka till den högre utbildningen, kan det vara minst lika sannolikt att räkna med 70%. Detta skulle innebära behov av ytterligare 12 utbildningsplatser/år. Det torde vara möjligt för t. ex. Sköndalsinstitutet att öka sin kapacitet utöver föreslagna 10 årsstudieplatser.

Skara stifts folkhögskola

När utredningen nu föreslår, att fyra folkhögskolor skall erbjudas möjligheten att utbilda kyrkokantorer anser vi att den tänkta volymen är lagom stor i förhållande till den efterfrågan man kan räkna med. De fyra föreslagna folkhögskolorna är också geografiskt så fördelade att de täcker landet på ett tillfredställande sätt. Kyrkans folkhögskolor har i den planerade kantorsutbildningen stora möjligheter att ge eleverna utbildning i ämnen som berör kyrkans tro och liv samt låta dem få praktisk användning av dessa kunskaper i ett regelbundet gudstjänstliv.

Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation delar utredningens bedömning att en dimensionering av 55 årsstudieplatser på folkhögskolor på lämplig.

Beträffande de utbildningsvägar, som är direkt kopplade till musiklärarlinjen, vill linjenämnden påpeka vanskligheten att göra dimensioneringsberäkningar på dessa. Dels beror det på de studerandes fria val hur många som genomgår utbildningen och dels kan ju dessa som färdiga musiklärare välja att arbeta heltid inom obligatoriska skolväsendet eller kommunala musikskolan.

Stiftelsen Stora Sköndal uppger att Sköndalsinstitutet är berett att utöka nuvarande kapacitet till 15 årsstudieplatser.

Ingesunds musikhögskola anför för sin del följande:

IMH har också genom sin utbildning velat medverka till att i någon mån försöka avhjälpa den brist på kyrkomusiker, som alltjämt råder bl. a. i Värmland och i angränsande landskap, särskilt på de mindre orterna.

Det synes också angeläget att påpeka att IMH genom sina exceptionellt goda lärar- och lokalresurser har kapacitet över till att ta emot fler studerande, även exempelvis inom det kyrkomusikaliska områdets 80-poängsvariant, om statsmakterna så önskar och om medel härför ställs till skolans förfogande.

Några remissinstanser har synpunkter på *utbildningens innehåll*.

Musikaliska akademien

Vad den lägre utbildningen beträffar kan akademien instämma i lämpligheten av en tvåårig högskoleutbildning i den form som föreslås som en grund för den lägre tjänsten.

Däremot synes det akademien vara otillräckligt att föreskriva endast 30 poäng för den kyrkomusikaliska delen i en musiklärarlinje (så som den tidigare föreslagits ersätta nuvarande lägre kyrkomusikerutbildning) resp. instrumentallärare. Denna poängsumma kan inte anses ha tillräckligt noga prövats i relation till annan utbildning, där t. ex. den tvååriga om 80 poäng kan bedömas omfatta betydligt mer kyrkomusikalisk inriktning än 30 poäng utöver en mera allmän musikutbildning. I vilken mån de övriga 130 poängen i musiklärarlinjen kompletterar de kyrkliga 30 poängen bör närmare utredas. Det går bra att i den variant av musiklärarutbildning som avser grundskola/gymnasium (ej tvåämneslärare dock) inrymma 50 poäng kyrkomusikalisk utbildning. Återstoden (110 poäng) i den breda musiklärarutbildningen ger säkert bättre församlingsarbetarkompetens än de 80 poäng som kantorsutbildningen ger.

Värre är det med instrumentallärarvarianten (IE-varianten). I den omfattar den instrumentala resp. vokala specialiseringen 80 poäng, vilket jämte den för alla gemensamma basutbildningen om 60 poäng bara lämnar 20 poäng kvar. Dessa musiklärare är i gengäld dock skickliga pianospelare resp. sångare, vilket i viss mån kompenserar det lilla utrymmet (20 poäng) för kyrkomusikaliska studier. Det är möjligt att man skulle kunna diskutera sig fram till en rimlig kompromiss, t. ex. att av de 80 poängen kanske 15 får vara kyrkomusik, dvs. sammanlagt 35 poäng (20+15). Detta kräver en *specialutredning*, som dock kunde vara väl befogad. I utförligare kursplaner kan sådana avvägningar ske. Resultatet får inte bli att de i och för sig angelägna kombinationstjänsterna ger en lägre kyrkomusikalisk kompetens för den del av tjänsten som avser kyrkan.

Svenska kyrkans centralstyrelse

Som bilaga 10 till utredningen finns utkast till en vägledande utbildningsplan för kyrkokantorsutbildning vid folkhögskola. I likhet med vad som gällde vid utarbetandet av motsvarande plan för fritidsledarutbildning förutsätts att ett brett samråd äger rum innan SÖ fastställer plan och tillhörande allmänna råd. Redan nu kan påpekas att de 10 poäng som föreslås få fördelas lokalt inte bör inriktas på allmänna ämnen utan avse studier inom församlingens musikverksamhet.

SACO/SR

Den lägre kyrkomusikerutbildningen föreslås bli omorganiserad och till vissa delar samordnad med den högre utbildningen. Två alternativ skall finnas: en tvåårig kantorsutbildning avsedd för kantorer med enbart kyrkomusikalisk tjänstgöring samt en utbildning till musklärare med ett kyrkomusikaliskt tillval i utbildningen.

SACO/SR instämmer i förslaget men anser att muskläraralternativet då enbart kan avse ettämneshögre utbildningen inom musklärarlinjen. Det bör även övervägas om tillvalet för den kyrkomusikaliska delen inte bör utökas från 30 till 40 poäng.

Musikhögskolan i Malmö

Linjenämnden anser att förslaget innebär en kvalitativ höjning av den framtida lägre kyrkomusikerutbildningen. Detta hälsar linjenämnden med tillfredsställelse.

Förslagen förutsätter en revidering av gällande kursplaner, exempelvis fordrar 1E-varianten med 30 poäng kyrkomusik en ändring av poängtalet.

Linjenämnden är positiv till föreslagna utbildningar, som knytes till musklärarutbildningen, men vill framhålla vikten av att planläggning av kurserna sker under medverkan från berörda musklärarlinjer.

Mellansels folkhögskola anser att en förstärkning av ämnet liturgik i den lägre utbildningen är nödvändig.

Ansgarsförbundet och Riksförbundet Kyrkans Ungdom

Det är helt nödvändigt att alla kyrkomusiker får en församlingsvårdande och teologisk utbildning som tillägg till den musikaliska högskoleutbildningen. Idag är kyrkomusikern den enda inom församlingsvården som inte har en sådan utbildning. Denna bör ses i samverkan med övrig yrkesutbildning inom kyrkan. Ansvaret för den bör ligga hos Svenska kyrkans nämnd för undervisning och utbildning.

Utbildning för barn- och ungdomskörverksamhet måste starkare betonas som obligatoriskt inslag i kyrkomusikerutbildningen.

En expertgrupp bestående av representanter för utbildningsanstalterna, kyrkomusikerkåren och svenska kyrkan föreslås bli inrättad. Gruppen skall knytas till universitets- och högskoleämbetet. Den skall vara ett samarbetsorgan för frågor som rör kyrkomusikerutbildningen, organisera examinationen av kantorer, bestämma omfattningen av den lägre utbildningen och hålla kontakt med de folkhögskolor som övergångsvis skall bedriva utbildning för organist- och kantorsexamen.

Remissinstanserna är delade i sin bedömning av förslaget.

Svenska kyrkans centralstyrelse tillstyrker förslaget.

Förslaget om en expertgrupp med representation från bl. a. Svenska kyrkan tillstyrks. Det är viktigt att utvidga samarbete och samverkan mellan Svenska kyrkans organ för utbildningsfrågor och kyrkomusikerutbildningarna. F. n. är kyrkomusikerutbildning den enda yrkesutbildning som direkt förbereder för kyrklig tjänst och för vilken Svenska kyrkan inte har något direkt ansvar. De ovan omtalade önskemålen om förändringar i utbildningen understryker vikten av ett utvidgat samarbete.

Domkapitlet i Luleå instämmer i utredningens förslag. *Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)* avstyrker däremot förslaget.

UHÄ har normalt inga permanenta expertgrupper i sin verksamhet och avstyrker därför utredningens förslag. UHÄ är dock självfallet berett att – så snart statsmakterna tagit ställning till kyrkomusikerutredningens förslag – närmare överväga de frågor som fortfarande kan vara oklara i fråga om kyrkomusikerutbildningen.

Musikaliska akademien är kritisk till förslaget.

Betänkandet anser utan någon precisering att "MA (=akademien) har i dag åligganden som även i den nya situationen måste fullgöras". I fortsättningen talas om en expertgrupp som "lämpligen kan knytas till UHÄ". Vad som därom säges motsvarar i stora delar just vad akademiens kyrkomusikkommitté i dag är, och utan att här överskatta akademiens betydelse eller möjligheter till att som "neutral mark" tjäna samordning och experthantering vill akademien hävda att kyrkomusikkommittén är en sådan expertgrupp. Några kommentarer härtill kan vara skäl att ange.

1. Akademien vill som framgår av vad som ovan anförts och senare tillkommer inte hävda att dess nuvarande lägre kyrkomusikerutbildning skulle vara tillräckligt tidsenlig eller anpassad till övrig utbildning för att bibehållas. Att dess tvåstegs sommarkurser med mellanliggande brevkurs ersätts av det nya systemet och får annat huvudmannaskap är säkert fördelaktigt.

2. Dock finner akademien att ett stort behov kvarstår redan för den lägre utbildningen betr. *samordning, inspektion och handledning*, där nuvarande system med av akademien utsedda examinatore, censorer och lärare medger en intim närhet till verksamheten och en insikt om situationen över hela landet av mycket stort värde.
3. Självfallet kan en sådan kunskap och fortsatt samordning byggas upp på annat sätt, t. ex. inom UHÄ. Erfarenheten säger emellertid att uppmärksamhet ständigt erfordras och att det inte räcker med rutinerad byråkrati, utan att de kyrkomusikkonstnärliga insikterna är avgörande, och ofta i vad man kunde tro vara förhållandevis triviala ärenden.
4. Till den kunskap som kyrkomusikkommittén har, bidrager säkert på ett måhända svärmätt sätt det lagstadgade uppdraget att *avge förslag till domkyrkoorganisttjänsterna*. Till detta uppdrag kommer en av hävd utvecklad insats i *dispensärenden* av skiftande slag och *rådgivning gentemot domkapitlen* som förmodligen inte saknar vikt och inte kan ersättas av byråkratiska ordningar.
Akademien anser att den även i framtiden skall upprätta förslag vid tillsättning av domkyrkoorganisttjänster och att *medel för det expertarbete som erfordras skall utgå för varje enskilt tillfälle från civildepartementet*.
Var hämtas samma samlade expertis någon annanstans?
5. En slutsats av dessa synpunkter är att det vore skäl i att bibehålla akademiens kyrkomusikkommitté som expertgrupp *både för UHÄ och för domkapitlen (eller stiftsstyrelserna)* och andra intressenter. Här skall inga synpunkter på kostnader anföras, men man kunde förmoda att det inte kostar mer i akademien än på annan plats.

Domkapitlet i Strängnäs

Domkapitlet ifrågasätter behovet av en expertgrupp knuten till UHÄ. Då examination sker genom högskolans försorg torde högskolan ha tillräcklig kompetens att bevaka såväl dimensionerings- som övriga utbildningsfrågor. I mycket speciella fall torde kontakt kunna etableras med Musikaliska akademien.

Stiftelsen Stora Sköndal

För närvarande är kyrkomusikerkommittén vid Musikaliska Akademien den expertgrupp som svarar för de statliga sommarkurserna och som dessutom utgör den remissinstans som handhar komplicerade frågor som rör kyrkomusiken och kyrkomusikerna. Utredningen föreslår nu att Svenska kyrkans centralstyrelse tillsätter en expertgrupp med övergripande ansvar i vissa bestämda frågor.

Stiftelsen biträder förslaget om att en expertgrupp inom Svenska kyrkan tillsättes och förutsätter att till denna *knys personer med förankring i Musikaliska Akademien*.

Övrig utbildning i anslutning till kyrkomusikalisk verksamhet bör främst ses som en inomkyrklig angelägenhet. Initiativen bör ankomma på Svenska kyrkans nämnd för undervisning och utbildning, huvudmännen för diakonal utbildning och de kyrkliga folkhögskolorna.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget. Särskilt betonas behovet av fortbildningsmöjligheter för de lägst utbildade kyrkomusikerna.

Svenska kyrkans centralstyrelse

Det är rimligt att såsom föreslagits se *övrig utbildning* i anslutning till kyrkomusikalisk verksamhet främst som en inomkyrklig angelägenhet, naturligtvis finns det därvid behov av samverkan med dem som svarar för den grundläggande utbildningen.

Beträffande utbildning för kombinationstjänster är detta en fråga som skall tas upp i en inom Svenska kyrkans nämnd för undervisning och utbildning initierad utredning. Det bör noteras att *kombinationstjänster kan kräva en något annan utbildning än ordinarie kantorsutbildning*, men ändå ge full kompetens. Det är inte rimligt att t. ex. vid en ev. kombination av arbete som kyrkomusiker och församlingsassistent den enskilde belastas med kostnader för en fyraårig utbildning, men erhåller samma lön som den som enbart har endera av de aktuella tvååriga utbildningarna.

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)

Regionstyrelsen i Umeå framhåller i sitt remissyttrande att den kompetens som finns vid universitet och högskolor i regionen mycket väl kan lämpa sig för kurser med den inriktning som föreslås av utredningen.

UHÄ har inga invändningar mot utredningens förslag i detta avsnitt.

Musikaliska akademien erinrar om att den får statligt bidrag till kurser för orgelspelare och har tillsyn över kurserna.

Utan att förringa den expertis som kan finnas eller byggas upp i kyrkans nämnd vill akademien mena att det kan finnas goda skäl för att *bibehålla en extern tillsyn* för denna kursverksamhet. Betänkandet anger också att det kan bli fråga om lägsta utbildning på olika sätt och på olika håll i landet (s. 209), och risken för att ingen god samordning då kommer till stånd uppkommer.

I och för sig är den nuvarande ordningen smidig och kräver ingen egentlig tillsyn mer än för den ekonomiska hanteringen. Det ginge självfallet att överföra den redovisning som nu sker till kyrkans nämnd. Emellertid bör man inte underskatta värdet av en *samordning* över hela fältet av kyrkomusikerutbildningen. Som ett led i strävan efter att höja musiklivet bör man utnyttja alla möjligheter till förbättrad samordning och "tillsyn". Redan det faktum att det i betänkandet föreslås nya expertorgan liksom att huvudmannaskapet blir ganska differentierat – SÖ för folkhögskolorna, UHÄ för högskoleutbildningen (även i de fall den förläggs till fhs), Svenska

kyrkans centralstyrelse resp. nämnd för undervisning och utbildning – förefaller det akademien angeläget att en samlad bedömning kan ske på ett ställe. Med hänvisning till vad som sags ovan under avsnitt 21 föreslår akademien att dess kyrkomusikkommitté får mera preciserade uppgifter inte minst i detta sammanhang.

Det finns anledning förorda ett mera samlat grepp över den "lägsta" kyrkomusikerutbildningen. När det (s. 209) förutsättes att vissa folkhögskolor utöver "den målinriktade kantorsutbildningen" också skulle undervisa "på en mer allmän och elementär nivå", vore det värdefullt att ge en klarare bild av de behov som faktiskt föreligger. Det förefaller akademien befogat att begrunda en nivå som skulle ligga något över orgelspelarintygets (vilket numera uppenbarligen inte ofta utfärdas), kanske ungefär motsvarande nuvarande steg I, organist- och kantorsexamen eller något därunder. Denna kunde benämnas "stiftsexamen" med ett traditionsrikt namn och ges en tydligare ställning. Vissa stift anordnar redan egna kurser (vid sidan av akademiens sommarkurser), och dessa kunde stadfästas och ges ett för en stiftsexamen anpassat innehåll.

Domkyrkoorganisternas förening uttalar sig i samma riktning.

Också i framtiden kommer kyrkan att ha behov av kyrkomusiker med en lägre utbildning än den utredaren avser skall leda fram till kantorsexamen. På ett förhållandevis stort antal platser, t. ex. i glesbygder, torde de kyrkomusikaliska uppgifterna ej bli av sådan omfattning att kyrkokantor kan anställas. Som bekant anställer då kyrkoråden orgelspelare. Redan i nuläget utför dessa orgelspelare en viktig och berömvärd insats. Då emmertid kvalitet är ett rättvisekrav även för människor i glesbygd, måste frågan om utbildning av denna viktiga grupp kyrkomusiker lösas med vida större förståelse än utredaren visar. Han menar nämligen att problemet är av inomkyrklig karaktär och därför skall handhas av kyrkan själv. Utredarens förslag är inte realistiskt. Kyrkan har hittills inte kunnat erbjuda denna utbildning och torde inte heller i framtiden kunna göra det. Även för denna utbildning, som har stor kulturell betydelse, särskilt för glesbygderna, måste staten ta sitt ansvar. En sådan visad omsorg om de små församlingarnas och pastoratens behov av lägre utbildade kyrkomusiker harmonierar väl med utredarens intentioner om en rikstäckande och kvalitativt väl tillgodosedd kyrkomusikalisk standard. Kursinnehåll och kunskapskrav för denna utbildning utarbetas lämpligen av en instans med både kunskap och överblick, t. ex. domkyrkoorganisternas förening. Utbildningens resultat, som skulle kunna redovisas i lämpliga prov, bör bli föremål för jämförande utvärdering. Ett visst censursförfarande är därför i hög grad önskvärt.

Domkapitlet i Skara

Utredningen föreslår att kyrkan själv tar initiativ och ansvar om utbildningen behöver förstärkas vilket måste innebära att fortbildningen får ökade resurser. Utbildningsbehovet för biträdande kyrkomusiker med låga veckotimtal och nuvarande orgelspelare måste kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt. Att sådana begränsade tjänster endast i ett fåtal fall i framtiden skulle kvarstå finner arbetsgruppen inte plausibelt – i vart fall inte i ett stift med så speciell struktur som Skara.

Utredningens förslag tillstyrkes, men vi anser det vara ofullständigt. Förslaget till kombinationstjänster mellan lärar- och kyrkomusikertjänster förutsätter en koppling mellan lärarutbildning och kyrkomusikerutbildning. Här borde den så kallade "tvåämnesutbildningen" ge möjligheter att lösa problemet.

Dessutom anser vi att det fortfarande kommer att finnas ett behov av en utbildning motsvarande den nuvarande "lägre organist- och kantorsexamen", framför allt för de mindre tjänsternas behov och för att på detta sätt höja vikariernas kompetens. Domkapitlet eller annat regionalt organ bör ha intresse av att ordna denna typ av grundläggande utbildning med kompetenskrav enligt ovan, men utan examenskrav.

Östersunds församling

För närvarande råder brist på kyrkomusiker. Inom Härnösands stift har ansträngningar gjorts för att avhjälpa denna brist genom anordnandet av kurser för orgelspelare. Dessa kurser har rönt märkbart intresse.

En ökning i behovet av kvalificerade kyrkomusiker kommer sannolikt att märkas i samband med en omstrukturering av den kyrkomusikaliska verksamheten. Det är då synnerligen angeläget att utbildningsbehovet tillgodoses i olika delar av landet. Möjligheterna för erforderlig rekrytering av kyrkomusiker måste för de nordliga stiftens garanteras genom att tillräckligt antal utbildningsplatser finns vid utbildningsanstalterna i norrlandsområdet.

De kyrkomusikaliska sommarkurserna, som i många fall utgjort ett viktigt och nödvändigt utbildningsalternativ, torde med all säkerhet behöva anordnas ännu för ett antal år framåt.

Domkapitlet i Luleå

Vi vill också påpeka betydelsen av en ständig fortbildning, enligt de riktlinjer som vårt stifts utbildningsnämnd har dragit upp, och som innefattar både arbetslagsfortbildning och yrkes/uppgiftsinriktad fortbildning. En sådan utbildning blir angelägen som uttryck för att kyrkomusikern är en central resurs i en församlings gudstjänstarbete. De nya böcker, som antagits vid 1986 års kyrkomöte, blir därvid ett viktigt gemensamt utbildningsmaterial, bl. a. för kyrkomusikern i församlingen.

Övergångsvis bör ca 250 personer med organist- och kantorsexamen få möjlighet att komplettera sin utbildning med pedagogisk kurs för kyrkokantorer genom sommarkurser i statlig regi. Examinationen bör skötas av den föreslagna expertgruppen under UHÅ. Vidare bör ett antal studerande som redan har påbörjat kyrkomusikaliska studier under några år få möjlighet att avlägga organist- och kantorsexamen.

Universitets- och högskoleämbetet avstyrker att examinationen skall ligga under UHÄ:s ansvar.

Musikaliska akademien

Akademien finner de föreslagna övergångsbestämmelserna skäliga. Dock vill den påminna om att om kyrkokantorsexamina skall fortsätta i huvudsak som hittills, om också under UHÄ, måste man kräva en översyn av den kurslitteratur som används där. Akademien har i väntan på det nu framlagda betänkandet inte funnit anledning att taga fram nytt material, men när det nu föreslås att dessa kurser skall fortsätta ända till 1996, är det alldeles ofrånkomligt att ett tidsenligt brevkursmaterial främst i musikhistoria framtages. Samtidigt bör det klargöras att det för UHÄ blir en sannolikt betungande uppgift att övertaga denna verksamhet. En förutsättning för att den skall kunna bedrivas med framgång är – åtminstone under en övergångstid – att regelbunden inspektion sker både vid dessa kyrkokantorskurser och att denna också utsträcker till de folkhögskolor som får i uppdrag att anordna sådan två-årig utbildning.

En möjlighet att pröva vore att akademien finge i uppdrag att som hittills utse censorer för dessa examina och att inspektera undervisningen.

Domkapitlet i Härnösand

Enligt förslaget skall cirka 250 personer med organist- och kantorsexamen kunna komplettera sin utbildning med pedagogisk examen 1988–1996. Cirka 100 utbildade skall kunna avlägga organist- och kantorsexamen 1988–1991 vid sommarkurser på folkhögskolorna. Dessa skall senare kunna avlägga pedagogisk examen fram till 1993.

Vi har i Härnösands stift mer än 30 orgelspelare som saknar examen. Framför allt i de två norra stiftet kan de långa avstånden medföra att särskilt familjeförsörjare kan ha svårt att komma ifrån för kyrkomusikaliska studier. Vi vill att möjligheten för dem att avlägga organist- och kantorsexamen och därefter pedagogisk examen skall utsträckas betydligt längre än de få år som föreslås. För sådana utbildade kyrkomusiker som saknar allmän behörighet för högskolestudier men som har flerårig kyrkomusikalisk erfarenhet måste det dessutom finnas möjlighet att dispensvägen bli antagen till kyrkomusikaliska studier.

De totala kostnaderna för den kyrkomusikaliska verksamheten kommer att öka något på kort sikt. På längre sikt kommer det att vara möjligt att göra besparingar.

Bland remissinstanserna råder en viss tveksamhet rörande utredningens bedömning av kostnaderna för framtiden, vilka inte har redovisats i några siffror.

Universitets- och högskoleämbetet, länskolnämnden i Östergötlands län, domkapitlen i Strängnäs och Luleå samt Nykyrka och Tynnereds församlingar är inte beredda att ta ställning till utredningens bedömning av de framtida kostnaderna.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Sveriges kyrkokeramerala förening samt Göteborgs och Köpings kyrkliga samfundigheter delar utredningens uppfattning, medan bl. a. *domkapitlet i Skara, Månsarps församling* och *Sunne pastorat* inte tror på oförändrade kostnader.

Domkapitlet i Härnösand gör följande påpekande:

Genom utredningens förslag omfördelas en del av kostnaderna för den kyrkomusikaliska verksamheten från statliga organ (regering, arbetsgivarverk och domkapitel) till svenska kyrkans centralstyrelse, pastoratsförbund, stiftsstyrelse och pastorat. Utredaren berör helt flyktigt kostnadsfördelningen mellan församling och pastorat. Domkapitlet vill förorda att pastoratet får svara för de tunga kyrkomusikaliska kostnaderna, inte bara för löner utan också för orgel och andra instrument.

Skolöverstyrelsen, statens löne- och pensionsverk (SPV), domkapitlen i Uppsala och Visby, Musikaliska akademien, svenska kyrkans centralstyrelse och *Geijerskolan* anför olika skäl för ökade kostnader i någon form.

Skolöverstyrelsen

Utredningen hävdar att några mer kostnader inte uppkommer för kantorsutbildningen vid folkhögskola. Därvid har utredningen dock räknat med ett bifall till SÖ:s förslag i anslagsframställningen för budgetåret 1986/87 om en fortsatt ökning av antalet bidragsveckor för folkhögskolor med mer omfattande musikundervisning. Någon sådan ökning kom emellertid inte till stånd och SÖ har i sin anslagsframställning för budgetåret 1987/88 inte funnit det möjligt att upprepa förslaget om en sådan ökning. En omfördelning inom oförändrad ram kan enligt SÖ:s mening skapa svårigheter för berörda skolor.

Statens löne- och pensionsverk (SPV)

Vid eventuell fortsatt statlig pensionering av kyrkomusikerna kommer SPV – i anslutning till ett uttalande av regeringen å sid. 5 i proposition nr

Domkapitlet i Uppsala

Utredningens resonemang att införandet av stiftsmusikertjänsterna inte medför ökade kostnader är något egendomligt eftersom man tidigare konstaterat att uppgifterna som stiftsmusikerna skulle utföra tidigare fullgjorts inom de nuvarande domkapitlen. Antingen utgår utredningen från att samtliga kyrkomusikerhandläggare inom domkapitlet har organistbehörighet eller menar man att dessa nuvarande handläggartjänster skall dras in. Domkapitlet önskar att utredningen klarare utsagt att inrättandet av stiftsmusikertjänsterna medför ökade kostnader om man inte samtidigt drar in nuvarande kyrkomusikerhandläggartjänsterna.

Domkapitlet i Visby framhåller att pastoratens kostnader ökar, när orgel-spelartjänster läggs samman till kyrkokantorstjänst.

Musikaliska akademien

Akademien har inge möjlighet att bedöma betänkandets påståenden om kostnaderna, då dessa inte redovisas i krontal. Det synes sannolikt att uppskattningen är riktig. Akademien måste för sin egen del klargöra att inget säges om vilka kostnader det beräknas för akademiens "älligganden som även i den nya situationen måste fullgöras". Det kan förutsättas att överläggningar härom kommer till stånd.

Svenska kyrkans centralstyrelse

All kyrkomusikerutbildning utom den som bedrivs vid Sköndalsinstitutet finansieras med statsmedel. Sköndalsinstitutet får via Svenska kyrkans centralstyrelse anslag från kyrkofonden. Sköndalsinstitutet bör behandlas på samma sätt som övriga utbildningar, förslagsvis enligt de normer som gäller för folkhögskolor som bedriver motsvarande utbildning.

Domkapitlet i Luleå anser också att rättviseskäl talar för statsbidrag till Sköndalsinstitutet.

Geijerskolan menar, att det krävs en ökad lärartäthet för att man skall klara av att genomföra kantorsutbildningen.

Dessutom råder oklarhet beträffande *läsårets längd*. En utbildning, som ger 40 poäng per år, innebär 40 veckors studier. Folkhögskolornas läsår är normalt 34 veckor. Ifall inte folkhögskolans kantorsutbildning får en motsvarighet till högskolans intensivveckor och dessa kan förläggas till loven, måste läsåret förlängas. Det innebär ökade kostnader för vinterkursen och en minskning av tid och resurser för sommarkurser.

Folkhögskolornas musikutbildning fungerar idag även som förberedande utbildning till musikhögskolan, såväl till kyrkomusikerutbildningen som till andra linjer. Dessutom ger folkhögskolorna redan nu *förberedande utbildning* för kyrkokantorsutbildningen. Behovet av sådan förberedande utbildning kommer antagligen att öka.

Musikutbildningen vid sidan av kyrkomusikerutbildningen måste på

folkhögskolans musiklinje ha ett så pass stort antal elevplatser, att utbildningen kan garanteras kvalificerade lärarkrafter även i fortsättningen. Det kan innebära att *antalet platser på musiklinjen* måste *utökas*. Därmed måste kanske också en *ökning av det totala antalet elevplatser* skc. eftersom musiklinjen inte enligt folkhögskoleförordningen får vara större än resten av skolan, inom vilken bl. a. ovannämnda förb. kantorsutb. måste inrymmas. De ökade kostnaderna för kantorsutbildningen kan således inte täckas genom att medel tas från resurserna för den övriga vinterkursen.

Nuvarande kortkurser är viktiga både som breddning av kursutbudet och som rekryteringsbas för vinterkurserna. Inte heller från kortkurserna kan några nämnvärda resurser frigöras.

Det är viktigt, att resurser för täckande av de ökade driftskostnaderna garanteras inte bara i starten utan även i ett längre perspektiv. Med hänsyn till SÖ:s nuvarande regler för bidragstak behöver detta uppmärksammas.

Ökat antal lärartimmar innebär givetvis ökat behov av *lokaler och instrument* liksom av upprustning av de man redan har. Både till undervisning och övning krävs ekonomiska insatser av engångsnatur även på folkhögskolorna.

V Specialmotivering

Kammarkollegiet, länskolnämnden i Malmöhus län, domkapitlet i Lund, Gökhem församling och Falköpings kommun redovisar synpunkter på delar av utredningens författningsförslag.

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	3
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 mars 1988 ...	6
1 Inledning	6
2 Allmän motivering	7
2.1 Allmänna utgångspunkter	7
2.2 Grunden för indelningen av den kyrkomusikaliska verksamheten	8
2.3 Den statliga detaljregleringen avskaffas	11
2.4 Obligatoriska kyrkomusikaliska uppgifter	13
2.5 Tjänsteorganisationen	18
2.6 Kombinationstjänster	23
2.7 Behörighetsvillkor	26
2.8 Tillsättning av tjänster	28
2.9 Regleringen av kyrkomusikernas tjänsteåligganden	32
2.10 Behovet av kyrkomusikalisk expertis i domkapitlen och stiftsamfälligheterna	36
2.11 Utbildningen av kyrkomusiker	39
2.11.1 Utbildningen av kantorer	39
2.11.2 Utbildningen av organister	46
2.11.3 Övrig kyrkomusikalisk utbildning	49
2.12 Genomförande	51
3 Upprättat lagförslag	53
4 Specialmotivering	54
5 Hemställan	61
6 Beslut	61
<i>Bilaga 1</i> Sammanfattning intagen i kyrkomusikerutredningens slutbetänkande (SOU 1985: 55) Musiken i svenska kyrkan	62
<i>Bilaga 2</i> Utredningens lagförslag	70
<i>Bilaga 3</i> Remissammanställning över betänkandet (SOU 1985:55) Musiken i Svenska kyrkan	72